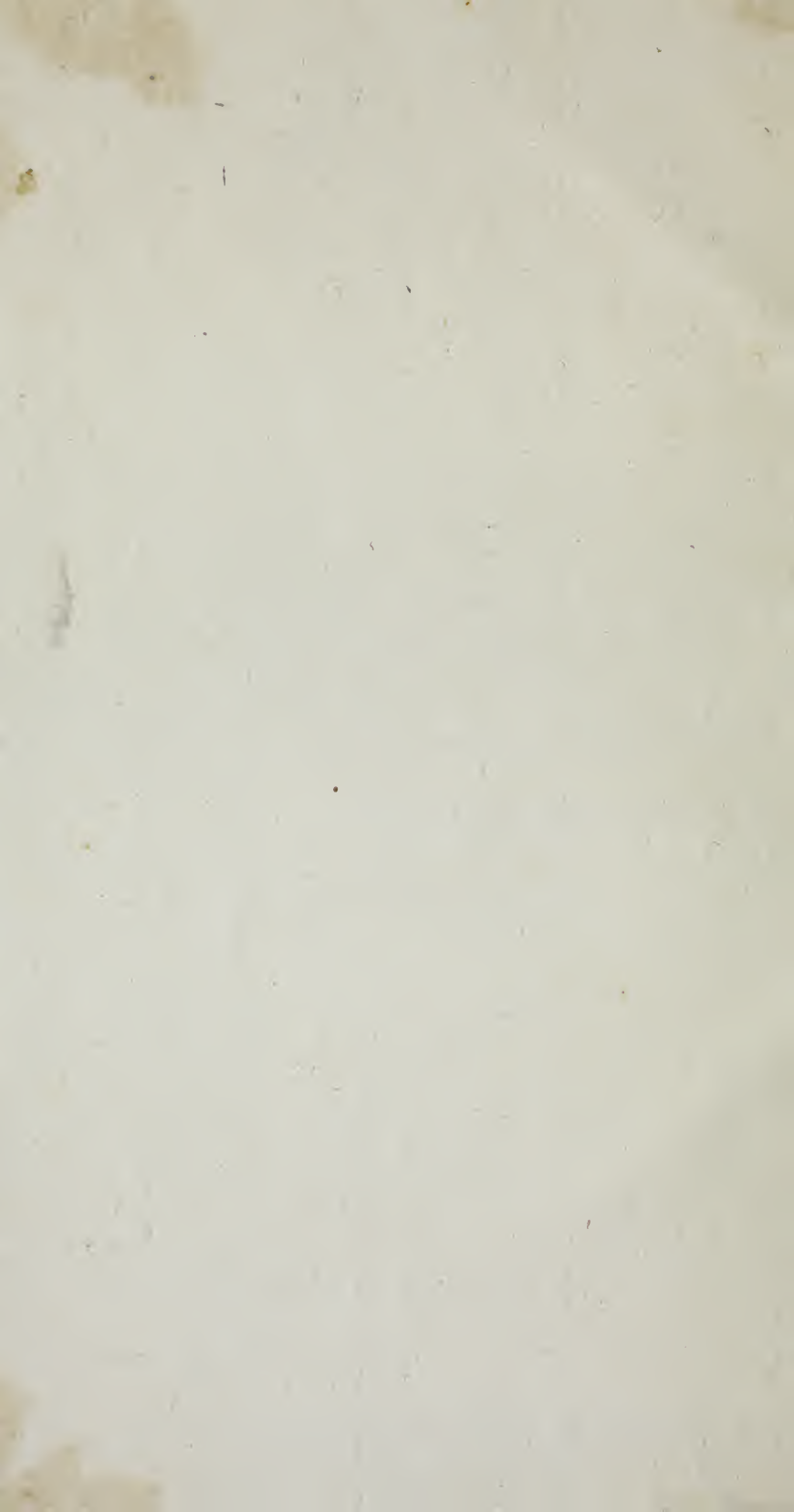

90

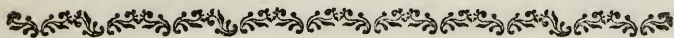

NATUURLYKE HISTORIE
O F
UITVOERIGE BESCHRYVING
D E R
DIEREN, PLANTEN
E N
MINERAALEN,

Volgens het SAMENSTEL van den Heer

L J N N F U S.

Met nauwkeurige Afbeeldingen.

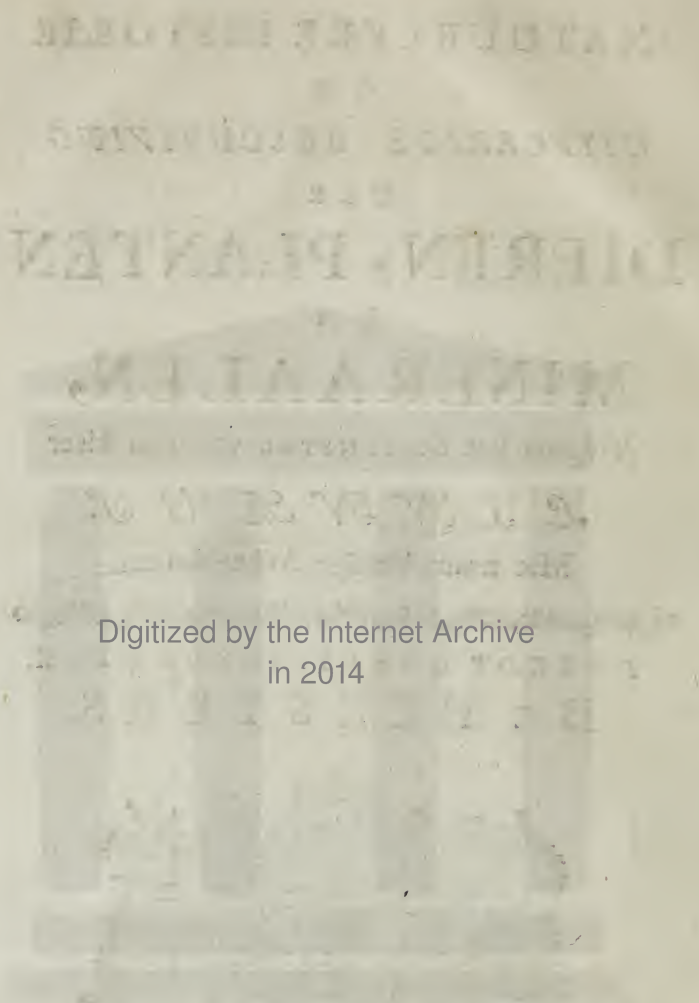

TWEEDE DEELS, ZESDE STUK.

D E H E E S T E R S.

T E A M S T E R D A M ,
By de ERVEN VAN *F. HOUTTUN.*
M D C C L X X V I .

Digitized by the Internet Archive
in 2014

INHOUD VAN DIT STUK.

DERDE AFDEELING.

DE HEESTERS.

- XVI. HOOFDST. *De Eigenschappen en onderscheiding der Samenteelige Bloemen. Naamsreden. De Samengestelde of Vergaarde behooren 'er toe. Verschil der Blommetjes, daar de Bloem uit heftnaat. Kenmerken in 't algemeen. Rangschikking in 't byzonder.* Bladz. 1
- XVII. HOOFDST. *Beschryving van de SAMENTEELIGE HEESTERS, Syngenezia, volgens de zes Rangen, waar in dezelyen voorkomen.* — 12
- XVIII. HOOFDST. *Beschryving van de MANWYVIGE HEESTERS, dat is de zodanigen, in welken de Meeldraadjes, op de eene of andere manier, met den Styl samengevoegd zyn; gelyk in de Pasiebloemen en anderen plaats heeft.* — 173

XIX. HOODST. *Beschryving van de HEESTERS, in welken de Mannelyke en Vrouwelyke Bloemen, op de zelfde Plant, van elkander afgezonderd zyn, deswegen EENHUIZIGE (Monoikia) genaamd; gelyk de Hazelaars, Palm, Wonderboom en veele anderen.* Bladz. 216

XX. HOOFDST. *Beschryving van de TWEEHUIZIGE HEESTERS (Dioikia), dus genaamd, om dat de Mannelyke en Vrouwelyke Bloemen op byzondere Planten voortkomen, gelyk in de Wilgen en veele anderen.* — 271

XXI. HOOFDST. *Beschryving van de VEELWYVIGE HEESTERS (Polygamia), tot welken de Pisang of Banannen, Mimo-
saas en anderen behooren.* — 405

AANWYZING DER PLAATEN.

en der Bladzyden,

alwaar de Figuren aangehaald of beschreeven worden.

PLAAT XXX. Afbeelding van SAMENTEELIGE HEBSTERS. *tegenover* Bladz. 45

- Fig. 1. Het *Wormbladige Byvoet* van de Kaap. bl. 44
— 2. De *Uitmuntende Droogbloem* (*Gnaphalium*), een der fraaiste Kaapse Bloemgewassen. bl. 52
A. Een Blommetje daar van met het Zaadkuifje, vergroot.

PLAAT XXXI. Afbeelding van SAMENTEELIGE HEESTERS. ———— 67

- Fig. 1. Het *Kruipende Gnaphalium*. bl. 67
— 2. De *Kroontakkige Straalbloem* (*Xeranthemum proliferum*). bl. 72
A. Een Blommetje daar van, met zyn Pluis en Vrughtbeginzel.
B. Een Blaadje of Bladerstompje.
Deeze beiden zyn met zeer sterke Vergrooting getekend en het laatste in 't byzonder is wel vierdhalf honderdmaal Lighaamelyk vergroot.
— 3, 4. De *Smalbladige Straalbloem* van geele en witte kleur. Allen Kaapse Gewassen. bl. 77

PLAAT XXXII. Afbeelding van SAMENTEELIGE HEESTERS. *tegenover* Bladz. 99
* 3 Fig.

Fig. 1. Het *Spatelbladige Kruiskruid* van de Kaap. *bl.* 99

a. De Kelk van binnen met zyn Stoel.

b. De zelfde van buiten gezien.

c. Een der Tweeslagtige Blommetjes.

d. Een der Vrouwelyken; maatig,

e. Een Tweeslagtig zeer sterk; doch

f. Een Haairtje van het Zaadkuifje of Pluis der Zaadjes ongemeen vergroot, om deszelfs Baardjes aan te toonen.

Zie *bl.* 100

— *2.* De *Taxisbladige Aster*, ook van daar. *bl.* 102

f. Een Tweeslagtig en *g* een Vrouwelyk Blommetje van den Omtrek of Straal, zynde by *h* een byna volkomen Zaadje met zyn Pluis, allen in sterke Vergrooting, voorgesteld.

PLAAT XXXIII. Afbeelding van SAMEN-
TEELIGE HEESTERS.

————— 115

Fig. 1. De *Heyachtige Leysera*, mede een Kaapsch Gewas, waar van by

a. De geopende Kelk met een gedeelte der Blommetjes daar in; by *b* een Tweeslagtig Blommetje met zyn Vrugtbeginzel; by *c* een Kafje en by *d* een der binnenste Schubbetjes van den Kelk, allen vergroot zynde, worden voorgesteld. Zie *bl.* 117

Fig. 2.

Fig. 2. De Dunbladige *Othonna*. bl. 142

Van deeze ziet men by *e* een Tweeflagtig Blommetje op zyn Vrughtbeginzel, geslooten; by *f* een Vrouwelyk of Straalblommetje en by *g* een Tweeflagtig dito geopend, met zyne Stylen Meelknopjes, fterk vergroot.

PLAAT XXXIV. Afbeelding van SA-

MENTEELIGE HEESTERS. tegenover Bladz. 155

Fig. 1. De *Stæbe Gnaphaloides* met haare Vrughtmaakende deelen; als by *a* het Kelkje; by *b* het Blommetje daar in vervat; by *c* het Vrughtbeginzel met zyn Zaadkuifje en by *d* een der Kelkblaadjes; allen aanmerkelyk vergroot.

— 2. De *Basteria Capensis*, beschreeven. bl. 158

Een geopend Bloemhoofdje daar van is by *e* afgebeeld; een Vrouwelyk of gelubd Blommetje by *f*, en een Tweeflagtig met zyn Styl en Meeldraadjes zeer duidelyk, by *g*: zynde een der laatsten afzonderlyk by *h*, en het Zaad by *i* vertoond.

— 3. Het *Seriphium Gnaphaloides*. bl. 165

De Bloemhoofdjes daar van bestaan uit Wollige Kelkjes *k*, witte Bloempjes *l* bevattende, van Schubbetjes *m* samengesteld, waar in het eigentyke Blommetje *n* verhoolen is, welks Pluis ongemeen fterk vergroot voorkomt by *o*.

PLAAT XXXV. Afbeelding van EENHUIZIGE.

Fig. 1. De *Jatropha Herbacea* uit Westindie, met haare Bloemtros. bl. 278

A. Derzelver Mannelyke Bloem met de Meeldraadjes alleen, geopend.

B. De Vrouwelyke Bloem, die bovendien een Styl en Vrugbeginzel heeft, ook geopend.

Fig. 2. De *Gagel* of Brabantsche Myrte met haare Zaadhoofdjes. bl. 346

PLAAT XXXVI. Afbeelding van TWEEHUIZIGE. tegenover Bladz. 399

Fig. 1. De *Clutia pulchella* van de Kaap, zynde het Wyfje of de vrugtbare. bl. 400

A. Het lang gesteelde Bloempje daar van.

— 2. Het Mannetje of de onvrugtbare van de zelfde Soort.

B. Het kort gesteelde Bloempje daar van, beiden sterk vergroot, om de Meeldraadjes te vertoonen.

PLAAT XXXVII. Afbeelding van VEELWYVIGE. — — — 423

Fig. 1. De *Brabejum* of Kransboom, anders Kaapse Amandel. bl. 424

A. De Mannelyke, B de Vrouwelyke

C. De Tweeflagtige Bloemen van dit fraaije Gewas, vergroot.

D. Een Trosje van de Vruchten. bl. 427

BESCHRYVING
DER
PLANTEN.

DERDE AFDEELING.

DE HEESTERS.

XVI. HOOFDSTUK.

De Eigenschappen en onderscheiding der Samenteelige Bloemen. Naamsreden. De Samengestelde of Vergaarde behooren 'er toe. Verschil der Blommetjes, daar de Bloem uit bestaat. Kenmerken in 't algemeen. Rangschikking in 't byzonder.

I k ben gevorderd tot de Negentiende Klasse van het Stelzel der Sexen, die geen Boomen heeft uitgeleverd, maar in welke verscheide Heesters begreepen zyn. Dezelve voert den Griekschē naam *Syngenesia*, welken ik SAMENTEELIGE heb verduitscht (*). De Heer LINNÆUS zelf

(*) Zie het II. DEELS I. STUK van deeze *Natuurlyke Historie*, dat is het Eerste van de beschryving der Planten, bl. 245.

III. zelf leidt dien naam af van de Griekſche woorden *ov* (ſamen) en *yevois* (Voortteeling), weſhalve zyn Ed. oogmerk, in deezen, myns oordeels, met gezegde benaaming veel beter gevat is, dan met die van *Zwager-Planten* of andere vreemde bewoordingen, wier betekenis niet gereedelyk in 't oog loopt of zelfs oneerlykheid inſluit.

AFDEEL.
XVI.
HOOFD-
STUK.

De reden dier Benaaming, van den Ridder opgegeven, is, dat de Mannelyke Teeldeelen, te weten de Meelknopjes (*Antheræ*), van verſcheiden Meeldraadjes (*Stamina*), ſamengegroeid zyn en één Cylindriſch of Rolrond Lighaam uitmaaken, dienende dus gezamelyk tot bevrugting van een enkel Zaadje. Hier komt by, dat de Blommetjes, in deeze Klasſe, elk tot een byzonder Zaadje behoorende, door hetzelfde op een zelfden Stoel (*Receptaculum*) ingeplant, en van een gemeenen Kelk omvangen zyn, waar in veele Zaaden te gelyk tot volkomenheid worden gebragt; om welke reden de Plantgewaſfen van deeze Klasſe ook *Samentee- lige* genoemd kunnen worden. Die van de laaſte Smaldeeling alleenlyk, Eenwyvige (*Monogamia*) genaamd, welke maar weinig in getal zyn en als een aanhangzel 'er bygevoegd, moet men hier van uitzonderen.

In deeze Klasſe, naamelyk, zyn die Geſlagten vervat, welken de vermaarde **TOURNEFORT**, naar dat derzelve Bloemen uit een menigte van regelmaatige Blommetjes, tot een

Kop

III.
AFDEEL.
XVI.
HOOFD-
STUK,

Kop of Hoofdje vergaard; gelyk in de Distels en anderen: of uit veel onregelmaatige en als half doorgesneeden Blommetjes samengesteld waren, gelyk in de Paardebloemen: of uit een vergaaring van de eerstgemelden, door een gestraalde Krans van de laatsten omringd, gelyk in de Zonnebloemen, Asters en dergelyken, bestonden, in drie byzondere Klasfen geschikt hadt. Anderen, gelyk RAY en BOERHAAVE, hebben dezelve altemaal begreepen onder den naam van *Samengestelde Bloemen*. Anderen wederom gaven 'er den tytel aan van *Samengehoopte of Vorganarde eenbladige Bloempjes*: komende dit op een en 't zelfde uit. Sommigen namen den Gemeenen Kelk en Stoel, die tot een Bewaar- en Zitplaats voor deeze Blommetjes strekt, daar by in aanmerking.

Hoe kenbaar, nu, die Plantgewassen aan dit laatste en hoe gemakkelyk daar door van anderen te onderscheiden zyn, heeft nogthans in de samenvoeging niet alleen, maar ook in de gesteldheid van deeze Blommetjes een wonderlyke verscheidenheid plaats, die het onderzoek van deeze Klasse tot een der keurigste, doch tevens moeielykste Onderwerpen maakt van de Natuurlyke Historie. Verscheidene hebben zig, derhalve, daar op in 't byzonder toegelegd. Na TOURNEFORT is dit stuk door den beroemden VAILLANT en PONTEDERA in 't Daglicht gesteld; maar vervolgens, na dat de Groote LINNÆUS 'er gebruik van gemaakt,

III. en de niet minder Kruidkundige Hoogleeraar A.
 AFDEEL. VAN ROYEN de Rangfchikking veranderd
 XVI. hadt, door den Geleerden Heer BERKHEY,
 HOOFD. thans Lector der Natuurlyke Historie op de
 STUK. Hooge School te Leiden, niet alleen met een
 omftandige Befchryving, maar inzonderheid door
 naauwkeurige en zeer fraaije Afbeeldingen, van
 alle de zo algemeene als byzondere Eigenschap-
 pen deezer Bloemen, grootelyks opgehelderd (*).

Gedagte Hoogleeraar hadt, uit de opgegeve-
 ne bepaalingen van den Ridder, de volgende
 KENMERKEN van deeze Klasfe opgemaakt.

SYNGENESIA. Samenteelige.

De KELK, het *algemeene* bekleedzel van
 veele Blommetjes, is *eenvoudig*, *geschubd*, of
meervoudig. Ieder Blommetje heeft een *eigen*
 Kelk, het Kroontje zynde van het Zaad, zit-
 tende op den top van 't Vrugtbeginzel.

De BLOEM is famengesteld uit veele *Bloms-
 metjes*, die *eenbladig* zyn, met een lang zeer
 dun Pypje op het Vrugtbeginzel geplaatst, en
 deeze Blommetjes zyn: of

Trechterachtig, met een Klokswyzen Rand,
 die

(*) In zyn Ed. *Dissertatio Inauguralis*, getyteld *Expositio
 Characteristica Structurae Florum, qui dicuntur Compositi*,
 per J. LE FRANCO VAN BERKHEY Leid. 1760. De Friefche
 Hoveuier MEESE heeft de befchryving der Samenteelige-
 Bloem-Gewafen, in navolging van LINNÆUS, in de Hol-
 landfche Taal voorgesteld, en daaromtrent zyne Aanmerkin-
 gen aan de Wereld medegedeeld; Leeuw. 1761, in Octa-
 vo, met Afbeeldingen,

die in vyven verdeeld is, de Slippen omge- III.
boogen uitgebreid hebbende: of AFDEEL.

Spatelachtig, met een lang, plat, uit- XVI.
waards gestrekt Randstuk, aan den tip ge- HOOFD-
heel, drietandig, vyftandig of geknot: of STUK.

Gebrekkelyk, wanneer zy geen Rand, geen Pypje of geen van beiden hebben.

De MEELDRAADJES, vyf in getal, zyn zeer korte, dunne, Haairtjes, in den Hals van het Blommetje ingeplant, met smalle opgeregte *Meelknopjes*, die zydelings samengegroeid zyn tot een Pypachtig, vyftandig Rolletje, zo lang als de Rand.

De STAMPER heeft een langwerpig *Vrugtbeginzel*, waar op het Blommetje met zyn Voet rust, en een Draadachtigen opgeregten *Styl*, zo lang als de Meeldraadjes, doorboorende den Rol der Meelknopjes. De *Stempel* is in tweeën gedeeld, met omgeslagen uitgebreide Slippen.

Een ZAADHUISJE ontbreekt 'er aan.

Het ZAAD is enkeld, langwerpig, dikwils vierhoekig, meestal van onderen dunner, en wel, van boven

Gekroond met een Kuifje, van veele Straalen in 't ronde geplaatst, die of *enkeld* zyn of *gestraald*, of *Takkig*; en dit Kuifje is ongesteeld of zit op een Steeltje: of met een klein *Kelkje*, dat dikwils vyftandig is en blyvende. Of

Ongekroond, en dus geheel naakt.

III. De gemeene STOEL der Vrughtmaaking ontvangt
 AFDEEL. veele ongesteelde Blommetjes, op eene *Schylf*,
 XVI. die hol, plat, verhevenrond, Pieramidaal of
 HOOFD- Klootrond is, en deeze heeft de Oppervlakte
 STUK.

Naakt, oneffen door een weinig ingedruk-
 te Stippen: of

Haairig, als bedekt zynde met opgeregte
 Haairtjes; of

Kaffig, als met Elsvormige, platte, regtop-
 staande Kafjes, die de Bloempjes afzonderen,
 bekleed.

Deeze Samenteelige Plantgewatsen, nu, zyn
 door den Heer A. VAN ROYEN in vier Ran-
 gen, van *Spatelbloemige*, *Kopbloemige*, *Naakt-
 bloemige* en *Straalbloemige*, onderscheiden; heb-
 bende zyn Wel Ed. daar in de Planten van den
 Leidschen Akademie-Tuin, meestal volgens de
 Soortlyke bepaalingen en Geslachtsverdeelingen
 van den Heer LINNÆUS, overgebracht en
 voorgesteld (*).

De eigen Rangschikking van den Ridder is,
 gelyk ik bevoorens aangemerkt heb, hier van
 aanmerkelyk verschillende. Zyn Ed. merkt aan,
 dat 'er van de gedagte Blommetjes *Tweeslag-
 tige* zyn, die zo wel Meeldraadjes als een
 Stamper hebben: *Mannelyke*, die Meeldraad-
 jes hebben en geen Stempel: *Vrouwelyke*, die
 een Stamper bezitten zonder Meeldraadjes, en
Gelubde, die noch Man noch Vrouw zyn,
 als hebbende geen Meeldraadjes en geen Styl of
 Stem-

(*) Vid. *Flor. Leidenfis Prodröm.* Leid. 1740. p. 117, 118 &c.

Stempel. Dit heeft zo wel plaats in Spatelblommetjes als in Trechterblommetjes, en hier uit spruiten de volgende, weezentlyk plaats hebben de, Verscheidenheden van Samenteelige Bloemen.

III.
AFDEEL.
XVI.
HOOFD-
STUK.

Met Trechterachtige Tweeflagtige Blommetjes op de Schyf en

- Trechterachtige Tweeflagtige in de Omtrek. 1.
- Trechterachtige Vrouwelyke in de Omtrek. 2.
- Trechterachtige Gelubde in de Omtrek. 3.
- Spatelachtige Tweeflagtige in de Omtrek. 4.
- Spatelachtige Vrouwelyke in de Omtrek. 5.
- Spatelachtige Gelubde in de Omtrek. 6.
- Naakte Vrouwelyke in de Omtrek. 7.

Met Trechterachtige Mannelyke op de Schyf en Naakte Vrouwelyke in de Omtrek van den Stoel. 8.

Met Spatelachtige Tweeflagtige op de Schyf, en in de Omtrek, beiden. 9.

Alle deeze Verscheidenheden zyn door den Heer LINNÆUS betrokken tot vier Rangen, welke ik bevoorens duidelyk voorgesteld heb (*), naamelyk tot die van

I. Egaa-

(* In het II. DEELS I. STUK van deeze *Natuurlyke Historie*, bladz. 247.

- III. I. *Egale Veelwyvery*. 9, 1, 4.
 AFDEEL. XVI. II. *Overtollige Veelwyvery*. 2, 5, 7.
 HOOFD- III. *Vrugtelooze Veelwyvery*. 3, 6.
 STUK. IV. *Noodzaakelyke Veelwyvery*. 8.

En daar is bygevoegd een Rang van
 V. *Afgezonderde Veelwyvery*; als mede van
 VI. *Eenwyvery*.

Deeze laatste Rang, uit de Grondbeginzelen van het Stelzel der Sexen voortvloeiende, heeft 'er, zo LINNÆUS zelf aanmerkt, bygevoegd moeten worden, om dat het weezentlyk Kenmerk der Blommetjes van deeze Klasse bestaat in de samengroeijing der Meelknopjes tot een Rolletje met een enkeld Zaad beneden den Voet van het Blommetje. Dit laatste, evenwel, heeft geen plaats in alle zeven Soorten, welke tot deezen Rang betrokken zyn, en dus wordt die, by sommigen, van de Samenteeligen uitgemonsterd.

De Franeker Hovenier MEESE, een niet onbekwaam Kruidkenner, zou, in zyne Verhandeling over de *Syngenesia*, (welke, zo hy verklaart, alleenlyk tot opheldering van het gene LINNÆUS daar van gezegd heeft, ingerigt was,) echter tot dit laatste overhellen. Hy oordeelt, naamelyk, dat de *Enkelde Paaring*, gelyk hy 't Woord *Monogamia* verduitscht, in sommige opzigten tegen de andere Rangensfryde, of liever, niet met dezelve overeenkome. 't Is waar, dat de Bloemen hier geenszins

zins in een Gemeene Kelk vergaard zyn , en ook niet als enkele Blommetjes aangemerkt kunnen worden , dewyl zy in verscheide Geslagten van deezen zesden Rang geen enkele Zaaden geeven ; maar hy heeft niet opgemerkt , dat de samengroeijing der Meelknopjes het Hoofd - Kenmerk uitmaakt van deeze Klasse , en dat bygevolg alle de Planten , wier Bloemen dit op die wyze hebben , daar toe betrekkelijk zyn . De Aanmerking , dat in sommige Soorten van Violen zulks geen plaats zou hebben , is voor iemand , wien de menigvuldige Speeling der Natuur in de Uitheemsche Planten , en de moeilykheid om dezelve naar de uiterste strengheid in het haar behoorende Geslagt te plaatsen , bekend is ; derhalve van de noodige toegeeflykheid in deezen bewust ; van weinig belang . Uit het voorbeeld van 't Geslagt van *Laurus* alleen , tot de Negenmannigen t'huis gebragt , waar in Soorten voorkomen met vyf , zes en de gewoone Laurier met van agt tot veertien Meeldraadjes ; als ook uit dat van *Æsculus* , waar in de eene Soort zeven , de andere agt Meeldraadjes heeft ; en wel inzonderheid uit dat van *Valeriana* , waar in eenmannige , twee , drie en viermannige Soorten begreepen zyn ; ziet men klaar , welk een moeite de Ridder aangewend heeft om de Geslagten niet te vermenigvuldigen , en hoe veel zyn Ed. gelet heeft op de uitwendige Gestalte . Zo dat de onvolkomenheid , hier in plaats hebbende , moet aangemerkt worden

III.
AFDEEL.
XVI.
HOOFD-
STUK.

III. den als een onvermydelyk Ongemak, spruitende uit de speelzugt der Natuur.

AFDEEL.
XVI.

HOOFD-
STUK.

De Klasse der Samenteeligen vereischt, in de Kruidkunde, eenige byzondere Benaamingen, gelyk 'er reeds, in dit Hoofdstuk, door my gebruikt zyn. Ik meen reden gehad te hebben, om in het verduitschen van de Latynsche of Grieksche Woorden, door LINNÆUS daar toe gebezigd, van die van gezegden Kruidkenner af te wyken. Ik volg den Ridder in de onderscheiding van *Flores Capitati* [Kopbloemige], *Discoidei* [Schyfbloemige] en *Radiati* [Straalbloemige]; waar van de eersten *Flosculosi* van TOURNEFORT getyeld waren. De Schyfbloemige, wegens de platheid dus genaamd, komen met de *Naaktbloemige* van den Hoogleeraar VAN ROYEN, dat eigentlyk *ongestraalde Straalbloemen* zyn, nagenoeg overeen. De Afdeeling der *Semiflosculosi*; welke door beiden behouden wordt, is naauwlyks in een Nederduitsch Gewaad te steeken. Ik gebruik, derhalve, daar toe de benaaming van *Spatelbloemige*; om dat de Blommetjes, waar zy uit bestaan, door my Spatelblommetjes genoemd worden, in navolging van 't Woord *Ligulati*, dat geene Tongblommetjes betekenen kan, en dezelve gelyken grootendeels ook meer naar een Spatel, dan naar een Tong, die altoos smaller uitloopt, terwyl zy dikwils naar 't end verbreedden of evenbreed blyven. De *Flosculi Tubulosi*, die in de Kopbloemen de geheele Bloem,

Bloem, en in de Straalbloemen het midden of ^{III.} de Schyf beslaan, noem ik niet *Pypblommetjes*, ^{AFDEEL. XVI.} (hoewel die benaaming vry algemeen gebruike-^{HOOFD-}lyk is,) maar *Trechterblommetjes*: want zy zyn ^{STUK.} altoos Trechterachtig en men vindt 'er die in 't geheel geen Pypje hebben; 't welk nooit, byna, aan de Spatelblommetjes ontbreekt. Dus ziet men, dat ik maar de verwarring in deezen getragt heb te vermyden. Dat ik het Bedde of de zitplaats van de Bloem [*Receptaculum*] den Stoel noem, is om dat dit Deel deezen naam voert in de Artisjokken. Voor 't overige komen de benaamingen der Vrugtmaakende deelen met de genen, die ik te vooren in dit Werk gebruikt heb, overeen.

De Plantgewasfen van deeze Klasfe hebben meest de Bladen overhoeks of overshands aan de Stengen en Takken, zelden tegen elkander over of gepaard. Onder de zevenhonderd Soorten, die daar in opgeteld waren, vondt de Heer Dr. BERKHEY maar vyftig van de laatstgemelden. Eenige weinigen, bovendien, hebben drie- of viervoudige Bladen. In de meesten wordt de Steng van de Bladen eenigermaate Scheedachtig omvat, wanneer dezelve ongesteeld zyn. Zeer veelen van de Spatelbloemigen hebben de Bladen door uitsnydingen Vinswyze of Lierachtig verdeeld. Men vindt 'er veele Heesterachtigen of Heesters onder, gelyk uit de volgende beschryving zal blyken.

XVII. HOOFD-

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

XVII. HOOFDSTUK.

Beschryving van de SAMENTEELIGE HEESTERS, Syngenesia, volgens de zes Rangén, waar in dezelve veorkomen.

EERSTE RANG.

Egaale Veelwyvery.

Dus noemt men de gesteldheid van deeze Samenteelige Bloemen, wanneer alle de Blommetjes Tweeslagtig zyn, dat is, zo wel een Styl en Vrugtbeginzél als Meeldraadjes hebben. Dit heeft plaats in de Eerste, Vierde en Negende, der gedagte Verscheidenheden of Soorten van Samenteeling, en hier toe behoort het Geslacht van

C A C A L I A.

De Kenmerken van hetzelfde zyn: een naakte Stoel; een Haairig Zaadkuifje: een Rolronde, langwerpige Kelk, die van onderen alleenlyk eenigermaate gekelkt is.

Het bevat vyftien Soorten, waar van de zeven eersten Heesterachtig zyn, als volgt.

I.
Cacalia
Papillaris.
Getepelde.

(1) *Cacalia*, die een Heesterachtige Steng heeft,

(1) *Cacalia* Caule Fruticoso, obvallato Spinis petiolaribus truncatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 933. p. 535. *Veg.* XIII. p. 611. *Kleinia* Caule Carnoso &c. *H. Cliff.* 395. *Cacalianthemum* Caudice papillari, *DILL, Elsh,* 63, T. 55. f. 63.

heeft¹⁾, bewald met Steelachtige geknotte Doornen. III.
AFDEEL,
XVII.
HOOFD-
STUK.

Deeze, onder den naam van *Kleinia* met een Vleezige Steng, die bewald is met geknotte Steeltjes, in de Kliffortsche Tuin voorgesteld, is by DILLENIUS onder dien van *Cacalianthemum* met een getepelden Stam afgebeeld. Zyn Ed. merkt aan, dat die Tepels Houtig zyn, niettegenstaande de Bladen de Sappige hoedanigheid van Huislook hebben. Zy blyven van de afvallende verdorde Bladen over. Uit Holland was deeze Soort in den Elthamschen Tuin gebragt.

(2) *Cacalia*, die een Heesterachtige Steng heeft, met langwerpige Eyronde Bladen; de Bladsteelen met drie Streepen nederwaards afloopende. II.
Cacalia
Ant-Eu-
phorbium.
Breedbla-
dige.

Onder den naam van *Ant-Euphorbium* is dit Gewas, dat insgelyks zyne afkomst van de Kaap der Goede Hope heeft, door verscheide Autheuren afgebeeld. Het voert dien naam, als een Tegengift zynde van het *Euphorbium*; dewyl het door de zachte Lymerigheid van zyn Sap kon dienen om de scherpheid van die Gomarst

(2) *Cacalia* Caule Fruticofo, Fol. ovato-oblongis planis, Petiolis basi lineâ triplici deductis. *Kleinia* Fol. Carnosis planis &c. *H. Cliff.* 395. *Ant-Euphorbium.* C. B. *Pin.* 387. DOD. *Pempt.* 378. MORIS. *Hist.* III. p. 345. S. 7. T. 37. f. 10. DILL. *Elth.* 63. T. 55. f. 2, 3.

III. Harst te temperen. DODONÉUS acht dat
 AFDEEL. men 't zelve tot de *Telephia* zou kunnen be-
 XVII. trekken. Het komt 'er, in 't uiterlyk aanzien,
 HOOFD- eenigszins mede overeen, hebbende ronde groc-
 STUK. ne Stengen, met Bladen als van Porselein be-
 Eerste zet, doch de Bloem- en Vruchtmaaking is groo-
 Rang. telyks verschillende; gelyk men dit by MORI-
 SON en DILLENIUS kan zien.

III. (3) *Cacalia*, die een Heesterachtige Steng
 heeft en Vleezige Wigvormige Bladen.
Cacalia
Cuneifolia.
 Wigbladi-
 ge.

De Steng van deeze is Vleezig, met onge-
 ribde vlakke Bladen, van onderen een weinig
 rond. 't Gewas kwam van de Kaap, en schein
 hier t'huis te hooren; doch de Vruchtmaaking
 was, alzo het in de Upsalsche Tuin niet gebloeid
 hadt, door den Ridder niet onderzocht.

IV. (4) *Cacalia*, die een Heesterachtige samenge-
 stelde Steng heeft, de Bladen Lancetvor-
 ming plat, met flauwe merktekens der
 Bladsteelen aan de Steng.
Cacalia
Kleinia.
 smalbla-
 dige.

Deeze voert thans den bynaam van *Kleinia*,
 welken Geslagtnaam LINNÆUS verworpen
 heeft,

(3) *Cacalia* Caule Fruticoso, Fol. Cuneiformibus Carnosis.
 Mant. 110.

(4) *Cacalia* Caule Fruticoso composito, Foliis lanceolatis
 planis, Petiol. Cicatricibus obsolete. *Kleinia* Fol. lanceol. &c.
H. Cliff. 395. *Cacalianth.* Folio Nerii glauco. DILL. *Elib.*
 61. T. 54. f. 2. Frut. Ind. Orient. Lavandulæ folio. C. B.
Pin. 401. Nec *Cacalia*, nec *Cacaliastrum* &c. KLEIN *Mencgr.*
 BURM. *Fl. Ind.* p. 175.

heeft, hebbende dien te vooren aan deeze Ge-
 wasfen gegeven. Zy was van zyn Ed., in de
 beschryving der Planten van den Kliffortschen
 Tuin, *Kleinia met vlakke Lancetvormige Bla-*
den en eene gladde Buikige Steng, genoemd ge-
 weest. De vermaarde KLEIN heeft 'er een
 byzonder Werkje over uitgegeven, zeggende.
 „ Het is geen *Cacalia*, noch *Cacaliastrum* ;
 „ maar misfchien een Heefterachtige *Tithy-*
ma, „ *loides* met Oleander-Bladen.” Het zou de
 Oostindifche Heefter met Lavendel-Bladen zyn
 van C. BAUHINUS, die daar toe den Laven-
 delbladigen Boom van CLUSIUS betreft: waar
 van een Tak, uit Oostindie in Engeland over-
 gebracht, door deezen Kruidkenner is afgebeeld.
 Het onderscheid, tusfchen Lavendel- en Ole-
 ander-Bladen, is evenwel wat groot. DILLE-
 NIUS heeft het Gewas, onder den naam van
Cacalianthemum, afgebeeld, en merkt aan, dat
 hetzelve, in vier of vyf Jaaren tyds, opfchiet
 tot twee of drie Ellen hoogte en tot de dikte
 van een Arm. Het groeit op de Kanarifche Ei-
 landen, en misfchien ook in Indie, zo LIN-
 NÆUS aanmerkt. De Hoogleraar N. L. BUR-
 MANNUS brengt deeze Soort tot de Oostin-
 difche Planten t'huis.

(5) *Cacalia met een Heefterachtige Steng en*
gekneepen Vleezige Bladen.

v.
Cacalia
Ficoides.
 Dee- Dikbladi-
 ge.

(5) *Cacalia* Caule Fruticoso, Fol. compressis Carnosis.

Klei-

III. Deze is onder den naam van *Afrikaansch*
 AFDEEL. *Boomachtig Kruiskruid*, met Bladen en Gestalte
 XVII. van Ficoides, door COMMELYN in Afbeel-
 HOOFD- ding gebragt, onder de zeldzaame Planten van
 STUK. den Amsterdamschen Tuin. Het maakte 'er,
 Eerste
Rang. uit Zaad geteeld zynde, in twee Jaaren tyds
 een Gewas van meer dan twaalf Voeten hoog,
 zig aan den top in veele Steeltjes verdeelende,
 die vergaarde Blommetjes voortbragten in Rol-
 ronde Kelken en daar op volgden gepluisde
 Zaaden. Het Loof was Zeegroen en als met
 een blaauwachtige Daauw bedekt. Men vindt
 'er drie Verscheidenheden van in de Hoven,
 ten opzigt van de grootte en figuur der Bla-
 den, zo de Hoogleraar N. L. BURMANNUS
 aantekent.

VI. (6) *Cacalia met een Heesterachtige Steng en*
Cacalia *platte Vleezige Bladen.*
repens.
 Kruipende.

Deeze, zo wel als de naastvoorgaande, van
 de Kaap afkomstig, komt in Gestalte zeer met
 dezelve overeen, maar de Bladen zyn holach-
 tig plat van boven, niet op zyde, zegt LIN-
 NÆUS, en het Gewas heeft een kruipende
 Wortel, dat de andere niet heeft. Te Upsal
 hadt het niet gebloeid.

(7) Ca-

Kleinia Fol. Carnosis lanceolatis &c. H. Cliff. 595. Senecio
Aftic. Arborescens, Ficoidis Folio & facie. BRADL. Succ. 5.
p. 11. T. 49.

(6) *Cacalia Caule Fruticoso, Fol. depressis Carnosis*
Mart. 110.

(7) *Cacalia met een Heefsterachtige Takkige Steng, de Bladen Liniaal, vlak, verspreid.* III:
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Dit is een klein Heefster - Gewasje, in Brasil groeiende, volgens ARDUINUS, met Draadachtig dunne Takjes, en zeer smalle, verspreide, niet Vleezige Blaadjes. Enkelde Bloemsteeltjes draagen een vyfbladigen Kelk, die veele paarsche Blommetjes bevat. Het Zaadkuifje bestaat uit stekelige Haairtjes.

E U P A T O R I U M.

Een Naakte Stoel; een gepluimd Zaadkuifje: een Kelk die langwerpig en geschubd is: de Styl der Blommetjes lang en ten halve gespleeten: maakt de Kenmerken van dit Geslagt uit.

Het bevat meer dan twintig Soorten, onder welken veelen Heefsterachtig zyn. Naar het getal der Blommetjes, in de gemeene Kelk vervat, worden zy in Afdeelingen onderscheiden, als volgt.

* Met vierbloemige Kelken.

(1) *Eupatorium met Lancetvormige geaderde, flaauw* I.
Eupato-
rium Da-
len.

(7) *Cacalia* Caule Suffruticoso Ramoso, Fol. Linearibus, planis, sparsis. *Mant.* 109. *Cacalia* Fol. Lin. integerrimis, Caulibus unifloris. *ARD. Sp.* II. p. 39. *T.* 19.

(1) *Eupatorium* Fol. lanceolatis venosis obsolete ferratis glabris, Calyc. quadrifloris, Caule Fruticoso. *Syst. Nat.* XII. *Gen.* 935. p. 536. *Veg.* XIII. p. 612. *Dalea* Fruticosa &c. *BROWN. Jam.* 314. *T.* 34. f. 1.

B

III.
AFDEEL.
HOOFD-
XVII.
STUK.

Eerste
Rang.

flaauw getande gladde Bladen, de Kelken vierbloemig, de Steng Heesterachtig.

Door den Engelschen Heer, Doktor BROWNE, is dit Gewas op Jamaika ontdekt, dat hy genoemd heeft *Dalea*, die Heesterachtig is, met langwerpige, smalle, eenigermaate getande, wederzyds verlangde Bladen tegenover elkander, en Bloemtrosfen aan 't end der Takken. Hy heeft 'er de Afbeelding van gegeven.

II.
Eupatorium Hoffm.
pisifolium.
Smalbladig.

(2) *Eupatorium met smal Lancetvormige, drieribbige, byna effenrandige Bladen.*

Deeze, JOOZ DILLENIUS onder den naam van *Virginische* met smalle Bladen en witte Bloemen, afgebeeld, schynt die te zyn van PLUKENET, welke ruig is en de Bladen naar 't Loof van Hyfop gelykende heeft. Die van den Heer CLAYTON met witte Bloemen, op de toppen der Takken dicht samengehoopt, en veel lange, smalle, stekelige Bladen, schynt 'er naar te gelyken. Het groeit een Elle hoog.

III.
Eupatorium scandens.
Klimmend.

(3) *Eupatorium met een windende Steng, en Hartvormige getande, spitse Bladen.*

Dit

(2) *Eupatorium* Fol. lanceolato-linearibus trinerviis subintegerrimis. Eup. Virg. Fol. angusto, Flor. albis. DILL. *Eth.* 141. T. 115. f. 140. Eup. Virg. Flore albo, Hyfopi Fol. xmulum. MOR. *Hist.* III. p. 98. Eup. hirs. Hyfopi Fol. xmula, &c. PLUK. *Alm* 141. T. 88. f. 2. RAJ. *Suppl.* 189.

(3) *Eupatorium* Caule volubili, Foliis cordatis, dentatis, acutis. H. *Cliff.* 396. H. *Ups.* 253. R. *Lugdb.* 156. GRON. *Virg.* 120. COLD, *Novb.* 182. *Conyza scandens* &c. PLUM.

Dit is mede een Virginifche, als een nieuw III.
 Soort van *Clematis*, met Komkommer - Bla- AFDEEL.
 den, by PLUKENET geboekstaafd. Men XVII.
 betreft 'er toe, de *Klimmende Conyza*, met HOOFD.
 hoekige Bladen van Nagtschade, by PLUMIER. STUK.
 't Is een Watergewas, dat welriekende witte Eerste
 Bloemen heeft, de Bladen lang gesteeld, zo Rang.
 de Heer CLAYTON aantekent.

Hier toe behoort, zo thans aangemerkt wordt,
 dat Oostindifche Gewas van Java, waar van de
 Hoogleeraar N. L. BURMANNUS de Afbeel-
 ding heeft gegeven, onder den naam van *Hart-*
vormig Eupatorium, wegens de gestalte der
 Bladen, die ook lang gesteeld zyn en de Ran-
 ken zeer glad, draagende Pluimen van Bloe-
 men (*).

(4) *Eupatorium met een windende Steng, de* IV.
Bladen Eyrond effenrandig. Eupato-

Tot deeze Soort wordt het *Eupatorium met* Hartbladig.
spits Hartvormige Bladen, van den Heer MIL-
 LER, t'huis gebragt; zo dat de gedagte Oost-
 indifche, welke de Bladen van zodanige fi-
 guur en niet getand heeft, hier nader fchynt
 t'huis

lc. 99. Clematitidis novum Genus, Cucumeris folio, Virg.
 PLUK. *Alm.* 109. T. 163. f. 3.

(4) *Eupatorium* Caule volubili, Fol. ovatis integerrimis.
H. Cliff. 396. *Eupat.* Fol. cordatis acuminatis &c. MILL.
Diæt. 16. *Conyza Americana scandens* &c. AMM. *Herb.* 451.

(*) *Eupatorium Cordatum.* BURM. *Fl. Ind.* p. 176. T.
 58. f. 2.

III. t'huis te hooren. Het is een klimmend Gewas ,
 AFDEEL. met Aairen van Bloemen , daar alle de vier
 XVII. HOOFD- Blommetjes buiten den Kelk uitsteeken. De
 STUK. Groeiplaats wordt gesteld te Vera Cruz in de
 Eerste Westindiën.
 Rang.

* * Met vyfbloemige Kelken.

V. (5) *Eupatorium met Pieks wys' Eyronde, ge-*
steelde, getande Bladen.
Eupato-
rium Zci-
lanicum.
 Ceylonfch.

De Bladen van dit Gewas , 't welk Houtige Stengen heeft , zyn van boven zwartachtig , van onderen met een witte Wolligheid overtoogen , zo de Hoogleeraar J. BURMANNUS , in zyn Ed. beschryving der Ceylonfche Planten , aantekent. Uit de Afbeelding blykt , dat hetzelfde de Bladen aanmerkelyk ge-oord heeft , wordende *Pupula* genoemd van de Ceyloneezen , om dat het op woefte Steenachtige plaatfen groeit.

VI. (6) *Eupatorium met ongesteelde Lancetvormi-*
ge Bladen, die de Steng omvatten.
Eupato-
rium fesi-
lifolium.
 Ongesteeld.

Een

(5) *Eupatorium* Fol. ovato-hastatis , petiolatis , dentatis. *Fl. Zeyl.* 306. *Eupat. Zeyl. &c. MOR. Hist. III. p. 99. Calalia Foliis Auriculatis ferratis &c. BURM. Zeyl. 52. T. 21. Jacobæ Senecionis Flore , Zeylanica , odorata. RAJ. Suppl. 188. BURM. Fl. Ind. 176.*

(6) *Eupatorium* Fol. sessilibus amplexi-caulibus distinctis lanceolatis. *H. Ups. 254. GRON. Virg. 118. Eupatorium Virginianum Flore albo &c. MOR. Hist. III. p. 98. RAJ. Suppl. 188.*

Een Virginifche, met witte Bloemen, en Bladen als van Kruifemunt, doch fmaller, ongefteeld en zeer fyn getand, maakt deeze Soort uit. III. ARDEEL XVII. HOOFD-STUK.

- (7) *Eupatorium met Lancetvormige getande Bladen, de Kelkblaadjes Lancetvormig, aan de punt Vliezig en gekleurd.* VII. *Eupatorium album.* wit.

Deeze, in Pensylvanie groeiende, heeft een regtopftaande geftrepte Steng; de Bladen gepaard, byna ongefteeld, breed Lancetvormig. Aan 't end komt een Bloemtuil, die geheel wit is: want de Kelken zyn gefchubd met Blaadjes, wier toppen Vliezig zyn en wit. Hier van heeft deeze Soort den bynaam.

- (8) *Eupatorium met Eyronde, gefteelde, Zaagswys' getande Bladen.* VIII. *Eupatorium Chinense.*

Deeze, in China door den Heer OSBECK waargenomen, heeft de Steng rond gearmd, bykans naakt; de Bladengepaard, fpits Eyrond, grof getand, gefteeld, glad, van onderen bleeker. Aan 't end komen de Bloemtuilen voort. Chineefche.

- (9) *Eupatorium met ongefteelde, afgezonderde, rondachtig Hartvormige Bladen.* IX. *Rotundifolium.* De Rondbladig.

(7) *Eupatorium* Fol. Lanceol. ferratis, Calycinis Foliolis lanceolatis, apice scariosis Coloratis. *Veg.* XIII. apice membranaceis Coloratis. *Mant.* III.

(8) *Eupatorium* Fol. petiolatis, ovatis, ferratis. *Sp. Plant.* 1172.

(9) *Eupatorium* Fol. sessilibus distinctis, subrotundo-cordatis.

III. De rondheid der Bladen onderscheidt deeze, die naar de Valeriana eenigermaate gelykt, en AFDEEL, XVII. HOOFD- STUK. Cacalia met rondachtige ongesteelde Bladen by MORISON is getyteld. Zy heeft haar Groei- plaats in Virginie en Kanada.

X. *Alisfi- mum.* Aller- grootst. (10) *Eupatorium met geribde Laucetyormige Bladen, de ondersten uitwaards eeniger- maate getand, de Steng Heesterachtig.*

Het *Virginische Eupatorium* met zeer lange en smalle Bladen, van MORISON, is niet naauwkeurig beschreeven. Men heeft deeze Soort te Upsal uit Pensylvanie bekomen. De Stengen zyn eenigermaate Houtig, en komen uit een blyvende Wortel voort, maar vergaan Jaarlyks. 't Gewas groeit Mans langte hoog. De Bloemtuil is wit, met de Meelknopjes al- leen paarschachtig bruin.

De overigen Soorten, waar onder het *Eupa- torium Cannabinum* of Boelkens- Kruid, zullen onder de Kruiden beschreeven worden.

PTERONIA. Vederkruid.

De Stoel is, in dit Geslacht, bezet met Bor- stel-

dati. *Eupatoria Valerianoides Virginienfis &c.* PLUK. *Alm.* 141. T. 28. f. 4. RAJ. *Suppl.* 189. *Cacalia Fol. rotundiori- bus &c.* MOR. *Hist.* III. p. 94.

(10) *Eupatorium Fol. Lanceolatis nervosis, inferioribus ex- timo subferratis Caule Suffruticoso.* H. *Ups.* 253. GRON. *Virg.* 118. *Eupat. Virgin. longissimis & angustissimis Foliis.* MORIS. *Hist.* III. p. 97. RAJ. *Suppl.* 187.

fteltjes, die in veelen verdeeld zyn: het Zaad-
 kuifje eenigermaate gepluimd: de Kelk Schub-
 achtig bekleed.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.

Het bevat twee Soorten, beiden van de
 Kaap afkomstig, naamelyk.

(1) *Pteronia met verstrooide Bladen, die aan
 den rand gehaaird zyn.*

I.
*Pteronia
 Campho-
 rata*

Die gehaairdheid der Bladen, welke daar
 door als Vederachtig zyn in deeze Soort, zal
 waarschynlyk aanleiding gegeven hebben tot
 den Geslagtnaam. 't Gewas is *Vederdraager*,
 met Bladen van *Camphorata*, door VAIL-
 LANT getyteld. Men betreft 'er toe, de
Kruidrige, Heesterachtige, Moorsche Conyza
 van PLUKENET, hebbende een groote Goud-
 geele Bloem, uit Pyp-Blommetjes samenge-
 steld. Het is een Heester, met een Steng
 van drie Voeten hoog; de Bladen zeer smal,
 vlak, uitgebreid en op zyde gehaaird hebbende,
 de Bloemen aan 't end, eenzaam, geel,
 grooter dan die van de *Santolina*, zegt de Rid-
 der.

welrieken-
 de.

(2) *Pteronia met gepaarde Bladen, de Tak-
 ken gegaffeld en wyd gemikt.*

II.
 Dit *Pteronia
 oppositifolia*

(1) *Pteronia* Fol. sparsis basi ciliatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. Paarbladi-
 937. p. 538. *Veg.* XIII. p. 614. *Am. Acad.* VI. Afr. 48. ge.
Pterophoros Camphorata, foliis ad margines pilosis. VAILL.
Aff. 375. *Conyza Aromatica Frutesc.* Maurit. PLUK, *Mant.*
 56. T. 345. f. 56. 2.

(2) *Pteronia* Fol. oppositis, Ramis dichotomis divaricatis.

B 4

Cy

III. Dit is een Kaapfch Heeftertje van een Hand-
 AFDEEL. palm hoog , met kleine , Lancetvormige eeni-
 XVII. germaate Wollige Blaadjes , de Bloemen aan
 HOOFD- 't end , ongesteeld en geel hebbende ; de Blom-
 STUK. metjes diep verdeeld , twee langachtige Stem-
 Eerste pels ; de Zaaden ruig , het Zaadkuifje Borstelig ,
 Rang. den Stoel Kaffig ; volgens den Hoogleeraar D.
 VAN ROYEN.

Tot dit Geslacht betreft de Heer BERGIUS , onder den naam van *Pteronia rigida* , een Kaapfch Heeftertje , dat zeer Takkig is , van een Voet of hooger. Deszelfs Steng en Takken zyn vierkantig , de Takjes rond , allen ftyf en bezet met Wigachtig fmalle Blaadjes , Wollig en ongesteeld , een halven Nagel lang : de Bloemen aan 't end , eenzaam , hebben een Tolronden Kelk , van fmalle , ftompe , Kafachtige Schubben , naar beneden allengs korter , de allerlaagften Eyrond. De Blommetjes zyn Trechterachtig , geel van Kleur , met een Rolrond , Buisachtig , Meelknopje , den Mond in vyven gefneeden hebbende. De Zaadjes zyn gekroond met een zeer fyn gepluimd Zaadkuifje. De Stoel is bezet met ftyve , spitse , Schubbetjes , in plaats van Kafjes ; dat weinig verfchilt : doch de befchryving is wat duifter , en mooglyk heeft daarom LINNÆUS deeze Soort niet erkend.

S T E

Cyanus Centauroides frutescens Lavandulæ folio. BREYN
 Prodr. III, p. 28. T. 17. f. 3. Cent. Fasc. p. 21.

STHEHELINA.

III.

AFDEEL.

Dit Geslacht naar den Heer STEHELIN van Bazel, van wien men eenige Kruidkundige Waarneemingen heeft, waarschynlyk getyeld, heeft zeer duidelyke Kenmerken. De Stoel is bezet met zeer korte Kafjes: het Zaadkuifje Takkig gepluimd: de Meelknopjes gestaat. Zes Soorten zyn 'er in begreepen, als volgt.

XVII.

HOOFDSTUK.

Eerste Rang.

- (1) *Stehelina met Draadachtige Wollige Bladen, de Kelk-Schubben aan de Punt Vliezig en omgeboogen.*

I.
Stehelina
Gnaphalodes.
Wollige.

De Ethiopische Jacéa van PLUKENET, hier aangehaald, heeft de Doorntjes en Schubbetjes der Hoofdjes Goudglanzig. BERGIUS, dit Gewas, van de Kaap afkomstig, beschryvende, zegt dat de Bladen twee Duim of langer zyn, Draadachtig dun, met een Sleufje overlans en witachtig Wollig, gelyk ook de Bloemen aan 't end der Takjes, die als binnen den Kelk verholen zyn, welke uit smalle Schubben bestaat. De deelen der Vruchtmaking kwamen overeen met die van dit Geslacht, in 't algemeen.

(2) Ste-

(1) *Stehelina* Fol. Filiformibus tomentosis, Squamis Calycinis apice membranaceis reflexis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 938. p. 538. *Veg.* XIII. p. 614. BERG. *Cap.* 232. *Gnaphalium* Fol. linearibus &c. R. *Lugd.* 151. *Jacea* Ethiopica, *Stœchados Citrinæ majoribus & tomentosis foliis &c.* PLUK. *Alm.* 193. T. 302. f. 3.

B 5

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

(2) *Stehelina met smalle getande Blaadjes ,
de Kelkschubben Lancetvormig; het Zaad-
kuifje eens zo lang als de Kelk.*

II.
*Stehelina
dubia.*
Twyfel-
achtige.

Dit Gewas, dat in de Zuidelyke deelen van Europa, Spanje, Languedok en Provence, groeit, is onder verscheide naamen voorgesteld geweest, naar 't gene hier onder blykt. Het komt ook voor als een middelflag tusfchen de *Serratula*, *Gnaphalium* en *Stehelina*, zo LINNÆUS aanmerkt, geevende 'er derhalve den bynaam van Twyfelachtige, aan. TOURNEFORT noemt het *Jacéa* die een Hoofdje heeft, met Rosmaryn-Bladen. Men vindt de Afbeelding by LOBEL (*), waar uit blykt, dat de Hoofdjes, wegens de langte der Zaadkuifjes, langwerpig zyn. Het groeit Heesterachtig op dorre plaatsfen, hebbende de Takjes en Bladen Wollig en de Kelkschubben paarschachtig, zo GOUAN aantekent. Volgens MAGNOL is 't een zeer fraay Plantje, bloeiende in de Maand September.

(3) Ste-

(2) *Stehelina* Fol. linearibus denticulatis, Squamis Calycinis lanceolatis, Pappo Calycibus duplo longiore. ALLION. *Nic.* 73. GOUAN *Monsp.* 430. *Gnaphalium* Caule Fruticoso &c. R. *Lugd.* 151. *Stœchas odorata* purpurea. LOB. illustr. MAGN. *Monsp.* 247, 297. *Stœchadi citrinæ* affinis. J. B. *Hist.* III. p. 156. *Elychrysum sylvestre* Flore oblongo. C. B. *Piz* 265. *Chamæ-Chryfocome* &c. BARR. *Icon.* 406. *Jacea capitata* Rosmarini Folio. TOURNEF. *Inst.* 444.

(*) *Stœchas citrina altera inodora*. LOB. *Icon.* 486. Vid. GOUAN. I. c.

(3) *Stehelina met ovaale Bladen.*

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.
 III.
Stehelina
Arbores-
cens.
 Boomachtige.

Op Kandia, op de Hierische Eilanden en in Provence, groeit deeze, die een Boomachtige Heester is, met rondachtige Zilverkleurige Bladen en Bloemen heeft als de Koornbloemen. TOURNEFORT noemtze *Boomachtige Jacéa*, met Bladen als van den Styrax-Boom. De Kelk bestaat uit stompe Schubben: het Zaadkuifje is Takkig gepluimd, de Meelknopjes zyn van onderen getand: geen gelubde Blommetjes komen 'er in voor.

(4) *Stehelina met stomp Lancetvormige Bladen.*

IV.
Stehelina
Fruticosa.
 Heesterachtige.

Deeze groeit op Kandia en in de Levant volgens Dr. GERARD. De Bladen zyn by die van Weegbree door TOURNEFORT vergeleeken, en by de Olyfbladen door VAILLANT. 't Gewas is Heesterachtig en heeft Bloem-

(3) *Stehelina* Fol. ovalibus, SCHREB. Dec. I. T. 1. Centaurea Calycibus squamosis, Fol. ovatis subtus tomentosis, GER. Prodr. 187. Raponticoides Frutescens Styracis folio. VAILL. Art. 179. Jacéa arbor Styracis folio. TOURNEF. Inst. 445. Cyanus Arborescens alterg Folio Styracis. ALP. Exot. 33. T. 32. Frutex rotundo Argenteo folio, Cyani flore. C. B. Pin. 452.

(4) *Stehelina* Fol. Lanceolatis obtusis. Centaurea Fruticosa. Sp. Plant. 1286. Cyanus repens angustifolius. C. B. Pin. 274. Cyanus repens. LOA. Ic. 548. Jacea Frutescens Plantag. Folio, Flore albo. TOURNEF. Cor. 32. Rhapsonticoides frutescens Oleæ folio, VAILL. Art. 179.

III. Bloemhoofdjes gelyk de voorgaande Soort, wordende Kruipende Smalbladige Koornbloem getyeld van C. BAUHINUS.

AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

V.

Stehelina
Chamaepeuce.

Pynbladi-
ge.

(5) *Stehelina uet smalle, zeer lange, dicht geplaatste, omgeslagen Bladen.*

Onder de Serratulaas is deeze geteld geweest, die den bynaam van *Chamaepeuce*, dat is Laage Pynboom, voert, wegens de Naaldachtige figuur der Bladen. Zy groeit ook op Kandia, en is een Heeftertje, dat uit den Wortel veele Stengetjes voortbrengt, die dicht bekleed zyn met Bladen van gezegde figuur, witachtig, zo ALPINUS aantekent. Op 't end der Stengen komen, gelyk in zyne Afbeelding, de Bloemhoofdjes voort.

VI:

Imbricata.
Schubbladi-
ge.

(6) *Stehelina met Elsvormige, opgerigte, Wollige Bladen.*

De bynaam van deeze Soort, die aan de Kaap haare Groeiplaats heeft, is ontleend van den Heer BERGIUS, door wien dezelve omstan-

(5) *Stehelina* Fol. linearibus confertis longissimis revolutis. Serratula *Chamaepeuce*. *Sp. Plant.* 1147. *Centaurea Calycibus inermibus* &c. *H. Cliff.* 421. *R. Lugdb.* 138. *Jacea fruticans* Pini folio. C. B. *Pin.* 271. *PLUK. Alm.* 190. T. 94. f. 3. *Chamaepeuce. ALP. Exot.* 77. T. 76. *Stœbe capitata, Chamaepeuce. ALP. Exot.* 77. T. 75. *Stœbe Cretica fruticans, Pineæ angustis Foliis. MOR. Hist.* III. p. 133. S. 7. T. 26. f. 8.

(6) *Stehelina* Fol. subulatis erectis tomentosis. *Mant.* 281. *Stehelina Calycibus turbinatis, Fol. acuminatis ovatis imbricatis. BERG, Cap.* 233.

standig beschreeven wordt. De Steng is Hee- III.
 fterachtig, rond, Wollig, bezet met Kroontjes ^{AFDEEL}
 van Takken, die ook Kroontjeswys' bekleed ^{XVII.}
 zyn met Draadachtig dunne gebladerde Tak- ^{HOOFD-}
 jes, hebbende zeer kleine, Eyronde gespitste ^{STUK.}
 gladachtige, van onderen wit-Wollige, ver- ^{Eerste}
 spreide, Schubswys' opleggende Blaadjes. Twee ^{Rang.}
 Bloemen, de eene ongesteeld, de andere met
 een kort Steeltje, komen aan 't end der Tak-
 jes voort. De gemeene Kelk is uit smalle
 Schubben samengesteld, die spits en glad zyn,
 aan de kanten met een witte Wolligheid ge-
 haard en aan 't end een Kaffig Schubbetje heb-
 bende, dat blaauwachtig gekleurd is, als een
 Straal zig vertoonende. De Bloem is korter
 dan de Kelk-Schubben. De Blommetjes zyn
 als gewoonlyk. Het Zaadkuifje is zeer fyn
 gepluimd, blaauwachtig: de Styl Draadvormig
 met twee lange Stempels: de Stoel naakt, met
 verheven Stippen.

C H R Y S O C O M A. Pronkbloem.

De Plantgewassen van dit Geslagt hebben een
 naakten Stoel; het Zaadkuifje eenvoudig; den
 Kelk half Klootronde, geschubd; den Styl naauw-
 lyks langer dan de Blommetjes.

Het heeft zyn naam van de sierlykheid der
 Bloemhoofdjes, die veelal Goudkleurig of hoog
 groen zyn, en bevat elf Soorten, waar van
 de zeven eersten Heefterachtig zyn, als volgt.

(I) Pronk-

III. (1) Pronkbloem die Heesterachtig is met ge-
 AFDEEL. paarde Stomp ovaale Bladen, de Bloemen
 XVII. gebondeld en gesteeeld.
 HOOFD-
 STUK.

I. De Heer BERGIUS betreft dit Gewas tot
 Chrysoco- het Geslagt van *Eupatorium*, met den bynaam
 ma opposi- van *divaricatum*, om dat de Takjes wyd ge-
 rifolia. mikt zyn. Het heeft de Steng Heesterachtig,
 Paarbladi- byna rond, rimpelig, regtopstaande, en de
 ge. Bloemen aan Tuiltjes. LINNÆUS merkt aan,
 dat het zeer naby komt aan de tweede Soort
 van *Pteronia*, verschillende daar van byna al-
 leen, doordien het den Stoel naakt heeft. De
 groeiplaats is ook aan de Kaap der Goede Ho-
 pe. De Bloemen zyn geel; de Kelken Rolrond
 stomp.

II. (2) Pronkbloem, die Heesterachtig is, met
 Chrysoco- *Liniaale*, regte, gladde Bladen, die aan
 ma Comau- de Rug afloopen (*).
 rea. Goudbloec-
 mige.

Dee-

(1) *Chrysocoma Fruticosa*, Fol. oppositis obovatis, Floribus fasciculatis pedunculatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 939. p. 1539. *Veg.* XIII. p. 615. *Am. Acad.* VI. Afr. 49. *Eupatorium divaricatum*, BERG. *Cap.* 129. *Cyanus arborescens minor*, Fol. Majoranæ. BREYN. *Prodr.* 2. p. 40. *lc.* T. 17. f. 2.

(2) *Chrysocoma Fruticosa* Fol. linearibus rectis glabris, Dorso decurrentibus. *H. Cliff.* 397. *Ups.* 252. *R. Lugdb.* 146. *Conyza Ethiopica* Flore bullato Aureo. FLUK. *Alm.* 400. T. 327. f. 2. *Elichrysum* Afr. multiss. tenuifol. frutescens. VOLCK. *Nor.* p. T. 148.

(*) Dat is langs de Takken heen zig uitstrekken met den verlangden Grondsteun, of dus, zonder de Takken te omvatten, als aan dezelve kleeven, 't welk *Folia decurrentia* beteekent, Zie *Phil. Bot.* Tab. III, f. 95,

Deeze beantwoordt , door haare Goudgeele Bloemen , aan den Geslagtnaam. Behalve PLUKENET , die dezelve *Ethiopische Conysa* tytelt , geeft 'er VOLCKAMER de Afbeelding van , onder den naam van *Afrikaansch Elichrysum* , dat veelbloemig , smalbladig en Heesterachtig is , zeggende , dat hetzelfde Houtige Stengen uitgeeft , van een Voet tot twee Voeten en hooger zig verheffende , met een menigte van smalle , styve , blygroene Blaadjes omringd. Op de enden der Takjes zitten eenzaame Bloemen , die naakt zyn , uit een geschubden groenen Kelk voortkomende en besprengd met een groote veelheid van geel Stuifmeel. 't Gewas zegt hy , blyft altyd groen , en groeit van zelf aan de Kaap der Goede Hope.

- (3) Pronkblom , die laag Heesterachtig is , met smalle gladde Bladen , de Takken wyd gemikt.

III.
Chrysocoma parula,
 Spreibladige.

De Heer BERGIUS beschryft deeze , ook een Kaapfch Gewas , dat de Steng Heesterachtig en samengesteld heeft , met zeer wyd gemikte effene Takken , welke drie- of viervoudig zyn , de Bladen smal , stomp , glad en uitgespreid , de Bloemen aan 't end , eenzaam , naauwlyks gesteld. Weinig verschilt deeze , voor 't overige , van de voorgaande Soort.

(4) Pronk-

(3) *Chrysocoma Suffruticosa*, Fol. linearibus glabris, Ramis divaricatis. *Mant.* 280. *BERG, Cap.* 234.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

(4) Pronkbloem die laag Heesterachtig is ,
met smalle omgekromde , eenigermaate ruu-
we Bladen , de Bloemen geslooten knik-
kende.

IV.
Chrysocoma
cernua.
Knikbloemige.

Deeze , door den vermaarden COMMELYN in Afbeelding gebracht , groeide in de Amsterdamsche Tuin met Houtige Stengetjes van een Voet hoog , bezet met smalle Blaadjes als van Vlaschkruid , en droeg geele Bloemen , gelyk de meeste overigen , enkeld op 't end der Takjes. Hy maakt van het knikken der Bloemen , voor de ontlouking , geen gewag.

V.
Chrysocoma
ciliata.
Heybladige.

(5) Pronkbloem die laag Heesterachtig is ,
met smalle regte , gehaairde Bladen en
ruigachtige Takken.

Anderhalf Voet hoog groeide deeze , die *Afrikaansche Heybladige* genoemd is van COMMELYN , de Blaadjes byna rond en Kranswyze om de Takjes hebbende , de Bloemen Kroontjeswyze geplaatst. Het Loof hadt een geurigen Reuk en Speceryachtigen Smaak.

(6) Pronk-

(4) *Chrysocoma Suffrutic.* Fol. linearibus recurvis subscabris , Floribus nubilibus cernuis. *H. Cliff.* 379. *R. Lugdb.* 146. *Coma Aurea Africana fruticans* , Fol. *Linariae angustis* , major. *COMM. Hort.* II. p. 39. T. 45.

(5) *Chrysocoma Suffrut.* Fol. linearibus rectis ciliatis Ramis pubescentibus. *Coma Aurea Afr.* fruticans *Ericæ folio.* *COMM. Hert.* II. p. 95. T. 43.

(6) Pronkbloem die laag Heesterachtig is, ^{III.}
 met de Takken en Blaadjes Wollig. ^{AFDEEL.}
^{XVII.}

Deeze heeft de Takjes Wollig, witachtig; ^{HOOFD-}
 de Blaadjes smal en regt, van onderen insge- ^{STUK.}
 lyks Wollig, de Bloemen gelyk in de andere ^{VI.}
 Soorten. ^{Chrysocoma}
^{Tomentosa.}
 Wollige.

(7) Pronkbloem die laag Heesterachtig is, ^{VII.}
 de Bladen Lancetvormig Eyrond, omge- ^{Scabra.}
 kromd, Zaagswyze getand, de Bloem- ^{Ruuwe.}
 steeltjes ruigachtig hebbende.

In de beschryving van den Cliffortschen Tuin, is deeze *Baccharis* genoemd geweest, en by DILLENIUS onder den naam van *Afrikaansche Conyza*, die fynbladig is en Heesterachtig, met een Goudgeele Bloem, afgebeeld. Het is een laag Heestertje, gelyk alle de voorgaanden van de Kaap afkomstig.

TARCHONANTHUS. Dragonbloem.

De Stoel is Vezelig, het Zaadkuifje gepluimd (*), de Kelk eenbladig, ten halve in
 ze-

(6) *Chrysocoma Suffruticosa*, Fol. Ramisque tomentosiss. D. ROYEN.

(7) *Chrysocoma Suffruticosa*, Fol. Lanceolato-ovatis recurvis, denticulato-ferratis, Pedunculis pubescentibus. *Baccharis* Fol. ovato-lanceolatis ferratis, Caule suffruticoso. *Hort. Cliff.* 404. *Conyza Afr. tenuifolia subfrutescens* *Flore Aureo.* DILL. *Elth.* 104. T. 88. f. 103.

(*) Dus vind ik de Kenmerken, niet alleen in *Ed. Syst. Nat.* XII, maar ook in *Ed. Veg.* XIII, by de beschryving

C

VOOR-

III. zevenen gedeeld en Tolrond, in dit Geslagt ;
 AFDEEL 't welk maar ééne Soort, van de Kaap afkom-
 XVII ftig, bevat.
 HOOFD

STUK. De eenigste Soort van dit Geslagt is door den
 I. vermaarden VAILLANT geplaatst onder de
Tarcho- *Vaillant* geplaatst onder de
nanthus *Tarchonanthos*, welken naam hy afleidt van het
Campora- Kruid dat men Dragon noemt, naar welks
zus Bloempluim en Bloempjes die van dit Kaapse
 Sterk Gewas eenigermaate gelyken zouden. HER-
 guikende. MANNUS achtte hetzelve naby te komen aan
 het *Elichrysum* of aan de *Chrysocoma*. Het
 groeit, zegt hy, van zelf op Steenachtige woeste
 plaatfen aan de Kaap, en, van daar in den
 Leidfen Akademie-Tuin overgebracht zynde,
 hadt het zyne Stengen of Ryzen wel tot de
 hoogte van zes of zeven Voeten opgeschooten,
 zynde Houtig, Takkig met een wit Wolligen
 Bast bekleed, en Bladen hebbende, welke eeni-
 germaate naar die van Salie geleecken. Deze
 wa-

voorgefeld; doch in de Lyst of Optelling voor aan de Klasse
 staat in beiden; de *Stoel is Haairig*; het *Zaadkuifje Haairig*,
omkleedende; en in *Gen. Ed VI. het Zaadkuifje kroont het*
Zaad niet, maar bekleedt hetzelve. Van waar komen deze
 tegenstrydigheden?

(1) *Tarchonanthus. Syst. Nat. XII. Gen. 940. p. 539.*
Veg. XIII. p. 616. BERG. Cap 236. H. Cliff. 398. R. Lugd-
bat. 152. Elichryso affinis Arborescens Afr. &c. HERM.
Lugdb 230. Ic. p. 229. PLUK. Alm. 134. T. 174. f. 1.
WEINM. II. T 476. f. D. Tarchonanthos. VAILL. Art 1719.
Elichrysum Arb Afr. BOERH. Lugdb I. p. 121. Conyza Afr.
Frutescens, fol. Salvia, odore Camphoræ. TOURNF. Inst.
455. Pseudohelichrytum MORIS. Hist. III. p. 90. FABR.
Hemst. 429. KNIPH. Orig. Cent. II.

waren dik en styf, van boven groen, van onderen wit, met veele schuine Adertjes, van eenen scherpen Kruidrigen Smaak, en van een algemeen sterke Reuk, als tusfchen de Salie en Rosmaryn. Aan 't end der Stengen gaf het veele Takjes uit, met kleine Wollige Bloempjes, die paarsch - violette Baardjes hadden rondom een bleek Schyfje, dat bezet werdt met zeer dunne Kuifdraagende Zaadjes. De kragten kwamen met die van Rosmaryn overeen.

III.
AFDEEL,
XVII.
HOOFD
STUK.
*Eerste
Rang.*

De Hoogleeraar FABRICIUS dit Gewas waarneemende in de Helmstadse Akademie-Tuin, waar het een reeds oud Boompje was, dat alle Winters, doch zonder Zaad te draagen, bloeide, getuigt, dat alle Blommetjes tweeflagtig zyn. De gemeene Kelk was flauw geel, enkeld vyfbladig, uitgebreid, met rondachtige, vlakke, gelyke Bladjes: de Blommetjes, van de gewoone Gestalte, waren eerst wit, vervolgens bruin, gelyk de Meelknopjes, die een witten gehoornden Styl, veel langer zynde, doorlieten. De Stoel hadt een ruige Haairigheid, zo lang als de Blommetjes. 't Getal der Blommetjes is door den Heer BERGIUS zestien, of daaromtrent, bevonden, en de Stempel spits, eenigermaate Haakig zynde.

ATHANASIA. Duurbloem.

Deeze Griekfche naam betekent het zelfde als de Frausche naam *Immortelle*, die op sommige Soorten van dergelyke Bloemen, wegens

III. aerzelver Onverganklykheid, is toegepast, waar-
 AFDEEL. om menze, in 't Nederduitsch, somtyds *Zee-*
 XVII. *venjaars - Bloemen* tytelt, en ik geef 'er des-
 HOOFD- *wegen* den naam van *Duurbloem* aan.
 STUK.

Eerste
Rang.

In de Plantgewassen van dit Geslagt is de
 Stoel met Kafjes bezet; het Zaadkuifje Kaffig
 en zeer kort; de Kelk Schubswyze gekleed.

Het bevat elf Soorten, die meest Heester-
 achtig en van de Kaap afkomstig zyn, als
 volgt.

I.
Athanasia
squarrosa,
Rappige.

(1) *Duurbloem met eenbloemige zydelingse*
Bloemsteeltjes, de Bladen Eyronnd en om-
gekromd.

Deeze Soort is, volgens den Hoogleeraar
 BURMANNUS, een Heeftertje, met veele
 Takjes en Bladen van de gezegde figuur, on-
 gesteeld, overhoeks, gespist, glad. Uit de
 Oxels komen eenbloemige Steeltjes voort, lan-
 ger dan de Bladen. De Kelken zyn langwer-
 pig, geschubd en effen, met de binnenste
 Schubben smal, Vliezig, uitgebreid. De Blom-
 metjes zyn door smalle Kafjes, van langte als
 dezelve, onderscheiden en de Zaaden met
 een zeer kort Kuifje gekroond.

(2) *Duur-*

(1) *Athanasia* Pedunculis unifloris lateralibus, Foliis ovatis
 recurvatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 943. p. 540 *Veg.* XIII.
 p. 616. *Am. Acad.* VI. Aft. 52. *Santolina squarrosa.* *Am.*
Acad. IV. p. 329.

(2) Duurbloem uet eenzaame end-Bloemen III.
 en Liniaale Bladen. AFDEEL.
 XVII.

(3) Duurbloem met byna ongesteelde end-Bloe- HOOFD-
 men, de Bladen Lancetvormig ruig. STUK.

Tot deeze Soort is niet alleen de *Koppige*, *Athanasia*
 maar ook de *Gestippelde* van BERGIUS, t'huis *crenata*.
 gebragt. Deeze Heer, evenwel, merkt aan, Gekartel-
 dat in de eerste de Bloemen eenzaam of en- de.
 keld aan 't end der Takjes voorkomen, gelyk III.
 de vermaarde BREYN die afgebeeld hadt, en *Capitata*.
 in de laatste doorgaans vier by elkander, die *Koppige*.
 eenigermaate gesteed zyn; gelyk in de Af-
 beelding van PETIVER. Dit schynt een aan-
 merkelyk verschil aan te duiden. Bovendien
 was de Stoel, in de eerste, bezet met smal
 Lancetvormige Kafjes, aan den rand zeer fyn
 gehaaird, en in de andere byna naakt, komen-
 de alleenlyk eenige smalle gehaairde Kafjes tus-
 schen de buitenste Blommetjes voor. In deeze
 waren de Blaadjes besprengd met doorschynen-
 de

(2) *Athanasia* Flor. solitariis, terminalibus, Fol. linearibus,
 Santolina Fol. linearibus, Flore solitario terminali. *H. Cliff.*
 398. *Stehelina* Fol. subtrigonis, squamis Calycinis crenatis.
Sp. Plant. I. p. 240.

(3) *Athanasia* Flor. terminalibus subsessilibus, Fol. lanceo-
 latis hirsutis. *Am. Acad.* VI. Afr. 50. *Chrysanthemum* Co-
 noyzoides Echiopicum. Capitulo aphylo, Fol. Majoranae.
 BREYN. *Cent.* T. 78. *MOR. Hist.* III. S. 6. p. 21. T. 3. f.
 48. *Athanasia* Capitata. BERG. *Cap.* p. 237. *Ath. punctata*.
 Ibid. p. 238. *Tanacetum* Capense Buxi folio. PET. *Gazoph.*
 p. 442. T. 81. f. 6.

C 3

III. de Stippen, in de eerste wederzyds ruig Wol-
 'AFDEEL. lig, langwerpig ovaal, de bovensten Lancet-
 XVII. vormig. 't Is een glad Gewas met rondachtige
 HOOFD- Bladen en drie of vier end-Bloemen, wordt
 STUK. thans door den Heer MURRAY gezegd.

IV. (4) Duurbloem, met tweebloemige Steeltjes,
Athanasia de Bladen Lancetvormig, gekarteld, stomp
Maritima. en Wollig.
 Wollige.

Deeze in de Zuidelyke deelen van Europa en in de Levant, aan de Kusten van de Middellandsche Zee, groeiende, wordt 'er *Laage Katoen* of *Katoenkruid* geheten. Anderen geven 'er den naam van *Zee-Gnaphalium* aan. Het is een blyvend Gewas, dat naar het *Gnaphalium* gelykt, zynde geheel Wollig. Het Zaadkuifje ontbreekt t'eenemaal en de Kafjes zyn van langte als de Kelk. Het schynt als een middelflag te zyn tuschen de *Athanasia* en *Santolina*.

v. (5) Duurbloem met enkelde Tuiltjes, de Bla-
Genistifo- den Lancetvormig, onverdeeld, naakt,
lia. digt getropt. Dee-
 Bremla- dige.

(4) *Athanasia Pedunculis bifloris*, Fol. Lanceolatis, crenatis, obtusis tomentosis. *Santolina Corymbis terminali subdiviso*, Foliis oblongis integerrimis obtusis. *H. Cliff.* 398. *GRON. Orient.* 257. *Filago maritima. Sp. Plant.* 927. *MILL. Dict.* T. 135. *Gnaphalium maritimum. C. B. Pin.* 263. *Chrysanthemum perenne Gnaphaloides maritimum. MOR. Hist.* III. p. 81. S. 6. T. 4. f. 47. *GER. Prov.* 211.

(5) *Athanasia Corymbis simplicibus*, Foliis Lanceolatis indivisis, nudis confertis. *Syst. Nat.* XII. p. 540, N. 11. *Mans.* p. 464.

Deeze , wederom van de Kaap afkomstig , III.
 maakt een Takkig Heeftertje uit , met onge- AFDEEL.
 steelde Bladen , van gezegde figuur en plaat- XVII.
 zing , Aan 't end der Takken komen kleine HOOFD-
 Tuiltjes voort , van drie of vier ongesteelde STUK.
 Bloemen . De Kelk is Eyrondachtig , effen , Eerste
 gefchubd , naauwlyks grooter dan een Tarwe- Rang.
 Graantje , veelbloemig (†).

(6) Duurbloem met enkele Tuiltjes , de Bla- VI.
 den Lancetvormig , onverdeeld , met Pool. Athanasia
 Pubescens.
 Ruigachtig-
 ge.

De Afrikaansche Coma Aurea , die de groot-
 ste in haar Soort is , met Wollig gryze Bla-
 den , door COMMELYN in Afbeelding ge-
 bragt , wordt hier bedoeld . Hy zegt , dat de-
 zelve een Stam heeft van wel drie Voeten
 hoog , met Takken van twee Voeten lang , die
 aan 't end gekroond zyn met Bondels van gee-
 le Bloemen , in Schubachtig gryze Hoofdjes
 vergaard en gevolgd wordende van stuifachtige
 Zaaden .

(7) Duurbloem met enkele gedrongen Tuil- VII.
 tjes , jaarlyksc. Annu.

(†) Hier boven staat , in Mant. p. 464 , Genisifol. Flores
 solitarii , dat is , de Brembladige heeft eenzaame Bloemen .
 Dit moet , zekerlyk , door Drukfeil veranderd zyn , en een
 andere Soort berekenen ; doch welke , valt zwaar te gissen .

(6) Athanasia Corymb. simpl. Fol. Lanceolatis ind visis
 villosis Am. Acad. IV. p. 329 Coma Aurea Fruticosa om-
 nium maxima , Fol. tomentosus & incanis. COMM. Hort. II.
 p. 93. T. 47.

(7) Athanasia Corymb. simpl. coarctatis , Foliis pinnatifi-
 dis

III.
AFDEEL,
XVII.
HOOFD-
STUK.

*Eerste
Rang.*

*tjes, de Bladen Vinswyze verdeeld met
Tandjes.*

Deeze Afrikaansche is een Jaarlyks Gewas, met groene sappige Steeltjes, Bladen hebbende van een Vinger lang, glad, dik, met eenige Insnydingen. De Bloemen, die ronde geschubde Hoofdjes uitmaaken, Goudgeel van Kleur, zyn als Kroontjes aan 't end der Takken samengetropt. Het Zaad is klein, langwerpig, bruin, met een zeer fyn Kuifje. De Steng is, volgens MAGNOLIUS, een Elle hoog. De Afbeelding en beschryving van TRIUMFETTI, hier aangehaald, schynt aanmerkelyk te verschillen.

Als eene Verscheidenheid wordt hier t'huis gebragt de *Reukelooze Afrikaansche Achillea* met gesnipperde Bladen van dien zelfden Auteurs, welke door den Leidschen Hoogleeraar A. VAN ROYEN, onder den naam van Achillea met Tandswys' gesnipperde effenrandige Bladen, die een driedcelige Punt hebben, is voorgesteld.

(8) Duur-

dis dentatis. Elichrysum inodorum glabrum, Coronopi folio, annuum. MAGN. *Monsp.* 308. HERM. *Lugdb.* 228. T. 227. Chrys. Corymbiferum. TRIUMFETTI, *Obs.* 85. T. 86. Bellis polyclonos annua Africana, Coronopi folio. MOR. *Hist.* III. p. 30. β . Achillea inodora. *Sp. Plant.* 1265. Achillea Fol. dent. laciniatis integerr. apice trifidis. R. *Lugdb.* 176. Ageratum laciniatis foliis inodorum Africanum. HERM. *Flor.* 55. BOERH. *Lugdb.* I. p. 125.

- (8) Duurbloem *uēt samengestelde Tuilen en omgekromde Bladen; de onderſten Liniaal en getand, de bovenſten Zaagswys' gekarteld.* III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

De vermaarde COMMELYN geeft een Afbeelding van deeze, die in de Amſterdamſche Tuin gekweekt een Steng hadt van een Voet, rond en bruin, veele Takjes uitgeevende, met Bladen als gezegd is en Kroontjes van gele Bloemen, waar op gekuifde Zaadjes volgden.

Die Soort, welke onder den bynaam van *layigata*, wegens de effenheid der Tuiltjes, is voorgesteld geweest, wordt thans aangemerkt als een Verscheidenheid van deeze.

- (9) Duurbloem *met enkele Tuiltjes, de Bladen driekwabbig en Wigvormig.* IX.
Trifurcata.

Door den zelfden Hoogſtleraar is deeze ook afgebeeld, zynde uit Zaaden van de Kaap voortgeteeld. Zy heeft de Bladen aan 't end in drie Tandſwyze Kwabben verdeeld en byna Zilverkleurig, de Bloemen geel, en gepluisde Zaaden.

(10) Duur-

(8) *Athanasia* Corymb. compos. Fol. recurvis, inferioribus linearibus dentatis, superioribus ovatis serratis. *Santolina* Corymbis compositis fastigiatis &c. *H. Cliff.* 398. *R. Lugdb.* 147. *Coma Aurea* Afr. Frutescens &c. *COMM. Rar. T.* 41.

(9) *Athanasia* Corymb. simpl. Fol. trilobis Cuneiformibus. *Santol.* Corymbo simpl. terminali, Fol. trifidis *H. Cliff.* 397. *R. Lugdb.* 146. *Coma Aurea* Afr. fruticans, Foliis glaucis, &c. *COMM. Hort.* II. p. 97. *T.* 49.

III. (10) Duurbloem met enkele Tuiltjes, de
 AFDEEL. Bladen ten halve Liniaal verdeeld.
 XVII.

HOOFD-
 STUK. Onder den naam van *Afrikaansche Heester-*

X. *achtige Coma Aurea*, met Bladen als van Zee-
Athanasia
Crithmifo- Venkel, is deeze afgebeeld, door den zelfden

li. COMMELYN. Een dergelyk Gewas van de
 Venkel- Kaap is ook door den Hoogleeraar J. BUR-
 bladige. MANNUS in Afbeelding gebragt. LINNÆUS
 merkt aan, dat deeze Soort weinig van de
 voorgaande verschille.

XI. (11) Duurbloem met samengestelde Tuiltjes,
Parviflo-
 ra. de Bladen Vinswyze Liniaal verdeeld

Klein- Dit Gewas, voorheen onder de *Tanacetum*
 bloemige. geplaatst, is thans hier t'huis gebragt. Gedag-
 te Hoogleeraar oordeelde het zyne, om dat
 het veel kleiner was en Mosachtige Bloempjes
 hadt,

(10) *Athanasia* Corymbis simplicibus, Fol. femitrifidis
 linearibus. *Santolina* Corymbis simplicibus fastigiatis. MILL.
Dict. T. 327. f. 2. *H. Ups.* 252. *Coma Aurea* Frut. BURM.
Afr. 186. T. 69. f. 1. *Coma Aur.* Afr. fruticans. COMM.
Hort. II. p. 99. T. 50. *Jacobæa* Ethiopica Fol. Abrotani tri-
 fidis. &c. PLUK. *Alm.* 194. T. 302. f. 7.

(11) *Athanasia* Corymbis compositis, Fol. pinnatis lineari-
 bus. *Mant.* 464. *Tanacetum* Crithmifolium. *Sp. Plant.* 1182.
 BERG. *Cap.* 239. *Elichrysum* Ethiop. f. *Stæchas* Arborea fol.
 Abrotani. PLUK. *Alm.* 134. T. 325 f. 3. *Santolina* Cor. com-
 pos. terminali. *H. Cliff.* 397. R. *Lugdb.* 146. *Coma Aurea*
 Fol. multifidis glaucis, Ploeculis Muscosis. BURM. *Afr.* 185.
 T. 68. f. 4. *Elichrysum* Afr. Frut. Fol. *Crithmi marini*.
 COMM. *Hort.* II. p. 113. T. 57. *Ager.* Capense *Crithmi*
 folio, Capitulis parvis. PET. *Gaz.* T. 34. f. 1. KNIPH. *Ori-*
gin. Cent. 6.

hadt, in Soort te verschillen van dat van COM- III.
 MELYN, in de Amsterdamsche Tuin tot drie of AFDEEL.
 vyf Voeten en hooger geteeld, hebbende de XVII.
 Blommetjes ongelyk grooter en duidelyk on- HOOFD-
 derscheiden. Men weet, dat 'er veel verschil STUK.
 tusfchen dit slag van Plantgewassen, aan de *Eerste*
 Kaap gegroeid en hier in de Tuinen aange- Rang.
 kweekt, plaats heeft; zo dat menze dikwils
 niet voor de zelfden zou aanzien, offchoon de
 laatsten voortgeteeld zyn uit Zaad van de eer-
 ften. 't Verschil, evenwel, is hier wat groot.

De Kelken zyn in deeze Soort vierbloemig,
 van grootte als een Rogge - Koorntje, waar
 door zy van de voorgaande, die veelbloemige
 Kelken van grootte als een Erwt heeft, ver-
 fchilt; de Zaaden zyn gekroond met Kaf-
 achtige Schubbetjes, en de Stoel is Kaffig (te-
 gen de Waarneeming van VAILLANT;) hoewel de
 Schubbetjes zeer klein zyn; zegt
 LINNÆUS.

T W E E D E R A N G.

Overtollige Veelwyvery.

Dus noemt men de gefteeldheid der Samen-
 teelige Bloemen, wanneer de Vrouwelyke
 Blommetjes in de Omtrek zo wel Zaad voort-
 brengen als de Tweeflagtige, die den Stoel in
 't midden beflaan. Hier toe behooren, behal-
 ve de Kopbloemige, de meeste Geftraalde
 Bloem-Planten. Het eerste Geflacht is

III. T A N A C E T U M. Reinevaren.

AFDEEL.

XVII.

HOOFD-
STUK.Tweede
Rang.

De Heesterachtige zijn thans van dit Geslacht uitgemonsterd. De eerste is de naastvoorgaande *Athanasia*, de tweede schynt tot de *Cotula Tanacetifolia* te behooren, en de derde maakt, onder den naam van *Hippia*, een eigen Geslacht uit (*).

A R T E M I S I A. Byvoet.

Hier is de Stoel byna naakt of met eenig Pluis bezet: het Zaad heeft geen Kuifje: de Kelk is samengesteld uit ronde op elkander leggende Schubbetjes, die samenuiken, en de Bloem is in 't geheel ongestraald.

Tot dit Geslacht, waar in ook de gewoone Averoon en Alsem-Planten begreepen zyn, behooren zes Heesterachtige Soorten, als volgt.

i.
Artemisia
Vermiculata.
Wormbladige.

(1) Byvoet, die Heesterachtig is, met Kafachtige zeer kleine digt geplaatste Blaadjes en een getroste Pluim van ongesteelde Bloemen.

Deeze, van de Kaap afkomstig, is een regtop-

(*) Ik zie hier op de genen, welken onder den naam van *Fruticosa* in *Sp. Plantarum*, Ed. II. aangetekend waren. Vid. *Mant.* p. 464.

(1) *Artemisia Frutescens*, Fol. acerosis confertis minimis, Panicula Racemosa, Flor. sessilibus. *Syst. Nat.* XII. Gen. 345. p. 541. *Veg.* XIII. p. 618. *Mant.*, 281. Absynthium. Afric. Arborescens, Folio Vermiculato incano. *TOURNEF. Inß.* 253.

opstaande , styve , witachtige gepluimde Hee-
 ster, met zeer kleine smalle Blaadjes , die van
 boven Wollig en plat , van onderen rondach-
 tig en naakt zyn. De Pluim is uit zeer vee-
 le Trosfen samengesteld , met ongesteelde
 Eyronde Schubbetjes en Wollige Bloemen ,
 die de onderste Schub naakt hebben.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.
 Tweede
 Rang.

Tot deeze Soort behoort zekerlyk dat Kaap-
 se Gewas , waar van ik verscheide Takken
 heb , zynde één daar van , gedeeltelyk , hier
 nevens afgebeeld. Hetzelve schynt ook over-
 een te komen met den Mosachtigen Heester
 van den geleerden BREYN , doch waar van
 alleen een Tak door hem in Plaat gebragt is,
 zonder Bloem of Zaad (†). Hy zegt 'er van,
 dat het een Boomachtige Heester is , met wit
 Hout , zeer zeldzaam , als met Afch bestoo-
 ven , hebbende menigvuldige styve en verschei-
 delyk gemikte Takken , welke versierd zyn met
 kleine Mosachtige Blaadjes , die aan de groo-
 tere Sterswyze geplaatst zyn , aan de kleine
 Takjes digter en meer gekruld , byna gelyk de
 Blaadjes in de Wyfjes Averoon , die men
 Tuin - Cypres noemt , zynde thans de eerste
 Soort van Santolina. Op dergelyke manier is
 in de myne de gesteldheid der Blaadjes , die
 ook van boven Wollig en plat , van onderen
 rondachtig zyn , gelyk onze Ridder van deeze
 Soort

Pl. XXX.
 Fig. 1.

(†) Frutex Cineraceus muscosus Cap. Bon. Spei, BREYN
 Cent. p. 24. T. 12.

III. Soort zegt, en bovendien is de Tak Trosachtig beladen met een menigte van Bloemknopjes of Wollige Hoofdjes, vervat in rondachtige Schubbetjes, waar van de ondersten naakt of ongehaaird zyn.

II. (2) Byvoet *die Heesterachtig is, met stomp Eyronde, gekwabde, kleine Blaadjes en Pluimswyze gesteelde Bloemen.*

Artemisia
Judaica.
Oosterfche.

In 't Joodsche Land, Arabie en Numidie, groeit dit Gewas, 't welk geacht wordt de Moeder te zyn van het zogenaamde Zeverzaad of Wormkruid, in 't Latyn *Santonicum* of *Sem. Zedoariae*, in 't Fransch *Sementine*, in 't Engelsch *Wormseed* genaamd. Men heeft, evenwel, daar omtrent geen zekerheid, en dan zou dit Gewas ook in Perzie en Indie moeten groeijen; dewyl ons dat Zaad uit Oostindie toegebracht wordt. TAVERNIER verhaalt, dat de Indiaanen 't gedagte Zaad, in 't Mogols Land, van een Kruid, dat aldaar wild op de Velden groeit, met een soort van Wannen, die zy in de Hand hebben, en langs hetzelfde heen schuiven, verzamelen. Dat Kruid zou dan aldaar wat hooger moeten opschieten; zyn-

(2) *Artemisia Fruticosa* Fol. obovatis, obtusis, lobatis, parvis, Flor. paniculatis pedicellatis. *Mant.* III. *Artemisia tota cinerea.* GRON. *Orient*, 259. Absynth. Halepense tenuifol. grati odoris. PLUK. *Alm.* 4. T. 73. f. 2. Absynth. *Santonicum Judaicum*, C. B. *Pin.* 139. *Santonicum*, *Mat. Med.* 511.

zynde hetzelfde, volgens de Waarneemingen van den Ridder, flegts een Heefterje van anderhalf Voet hoog, gepluimd, ruigachtig en Afchkleurig, de Bladen drie of vyfkwabbig, ftomp, plat en Wollig hebbende en een Trosachtige Pluim; de Bloemen platrondachtig, van grootte als Koriander-Zaad; zynde de uiterfte Trosjes, zo wel als de Bloempjes, gefteeld.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Tweede
Rang.

(3) Byvoet die Heefterachtig is, met gepalnde, zeer kleine, fmalle Blaadjes en Trosachtige gefteelde Bloemen.

III.
Artemisia
Ethiopica.
Afrikaan-
fche.

Deeze, in Spanje en Afrika groeiende, is een Heefter van een Voet hoog, Takkig, wit, met een zeer flaauwe Wolligheid. De Bladen zyn klein, digt by elkander, Wolachtig, in zeer fyne Slippen verdeeld. De Bloempjes komen getrost, gefteeld, knikkende en Kloot- rondachtig voor.

(4) Byvoet die Heefterachtig is, met gepalnde, fmalle, kleine Blaadjes en een getrofte Pluim van ongefteelde Bloempjes.

IV.
Artemisia
Couri.
Perfiche.

Volgens den bynaam zou deeze het eigent-
ly-

(3) *Artemisia Fruticosa* Fol. palmatis linearibus minutissimis, Flor. Racemosis pedunculatis. *Mant.* 283. *Abrotanoides Africanum* Foliis cinereis muscosis, Capit. Florum globosis magnis. *RAJ. Suppl.* 232.

(4) *Artemisia Frut.* Fol. palmatis linearibus minutis, Panicula racemosa, Flor. sessilibus.

III. lyke Wormkruid schynen te zyn, welk *Semz*
 AFDEEL. *contra*, dat is tegen de Wormen, getyeld
 XVII. wordt, en dezelve groeit, dat meer is, in
 HOOFD- Perfie, volgens den Heer LERCHE. 't Is
 STUK. een gepluimde, regtopstaande, witte Wollige
 Tweede Heester, die de Takken nog Wolliger heeft;
 Rang. de Bladen zeer klein en smal, dikwils dicht by
 een, stompachtig en Wollig. De Pluim be-
 staat meestal uit enkele Takken, overhoeks
 bezet met verspreide, zeer kleine, Eyronde
 Aairtjes, Schubswyze samengesteld uit Bloempjes
 die klein zyn, en minder Wollig dan de
 Blaadjes.

v.
 Abrota-
 num.
 Averroon.

(5) Byvoet, die Heesterachtig is, met Bor-
 stelige zeer Takkige Bladen.

Dit gewas is 't, dat men gemeenlyk *Ave-*
roon of *Averuit* noemt, in 't Fransch *Au-*
ronne, in 't Engelsch *Sothernwood*, en in 't
 Hoogduitsch *Stabwurts* of *Averaute*. Het groeit
 natuurlyk in de Bergachtige open Landstreeken
 der Zuidelyke deelen van Europa, aan de Mid-
 dellandsche Zee. Aldaar komt het dikwils maar
 een Voet hoog voor, doch, in de Tuinen ge-
 plant en opgefnoeid wordende, bereikt het wel
 de

(5) *Artemisia Fruticosa* Fol. Setaceis ramosisimis. *Hort.*
Cliff. 403. *Ups.* 257. *Mat. Med.* 385. *GOUAN Monsp.* 432.
Abrotanum mas angustifolium majus. C. B. *Pin.* 136. *Abro-*
tanum mas. DOD. *Pempt.* 21. *TOURNE. Inst.* 459. *GOUAN*
Monsp. 439. *Artemisia* Fol. multifidis setaceis, Caule erecto.
SAUV. Monsp. 432.

de hoogte van een Mensch zo RAY aantekent. ^{III.}
 Anderen zeggen, van drie of vier Ellen hoog (*). ^{AFDEEL}
 Dit weeten wy, dat het zelfs in de Tuinen ^{XVII.}
 van Nederland een Boompje wordt, zynde ^{HOOFD-}
 gantsch niet teder van aart. zo dat het in de ^{STUK.}
 Vaste Grond kan blyven staan, verdraagende ^{Tweede}
 alle Ongemakken van het Saizoen. ^{Rang.}

De Wortel is Houtig, en de Steng hard; broosch, Takkig, met wit Merg gevuld; de Bladen zyn zeer fyn verdeeld, en hebben een sterken; Kruidrigen niet onaangenaamen Reuk, inzonderheid wanneer men een Takje door de Handen haalt, en dan aan dezelve een poos beklyvende: weshalve men het gemeenlyk *Limoenkruid* tytelt. Men noemt dit *Smalbladig Mannetjes Averoon*, om het vóoreerst van een Breedbladige, ten anderen van de Wyfjes Averoon, welke het Cypres-Kruid of de Santolina is, te onderscheiden; maar die benaaming, van Mannetjes of Wyfjes, is in dit geval gantsch ongerymd; aangezien zy beiden zo wel Bloem als Zaad voortbrengen. Zy heeft haar afkomst reeds van den alouden Kruidkenner *Dioscorides*, die gezegd heeft, dat 'er een Mannetjes en Wyfjes Averoon ware; doch, welke hy voor de eene of andere gehouden heeft, is niet zeker. De kragten, evenwel, tegen de Wormen, die hy 'er aan toeschreef;

(*) *Geoffr. Mat. Med.* Tom. III. p. 3.

D

III. schreef, worden nog in deeze Soort erkend,
 AFDEEL. welke deswegen by de Spanjaarden *Hierva*
 XVII. *Lombriguera*, dat is Wormdoodend-Kruid, ge-
 HOOFD- heten wordt. Zy gebruiken het, in Zakjes
 STUK. op den Buik gelegd, daar tegen, in Kinderen.
 Tweede Het Afkookzel gedronken, of in Klyfsteer,
 Rang. doodt de Wormen kragtiger dan de Alsem.
 Men gebruikt ook het Zaad tegen Benaauwd-
 heden, Jichtpynen, Opstying en Hartkloppin-
 gen, zelfs volgens het Voorschrift van HIP-
 POCRATES. Het Poeijer wordt in de Geeps-
 heid, Geelzugt, Vryfter-Ziekte en hardnekki-
 ge Afloopende Koortfen, aangepreezen: zelfs
 het Afkookzel der Toppen in Wyn of Wa-
 ter, tegen de Hoest en Engborftigheid, of
 Moeder-Kwaalen en Graveel, wanneer die
 uit Slym ontftaan (*). De Smaak is bitter
 met eenige fcherpheid, en hier door zuivert
 het de Zeere Hoofden en Dauworn der Kin-
 deren. Het maakt den Grondslag uit van ze-
 kere Smeering, welke geacht wordt de aan-
 groeiing van het Haair te bevorderen. In-
 wendig, echter, fchynt deszelfs gebruik voor
 dat van de Alsem, die minder heet doch
 anders byna van dergelyke uitwerkingen is, te
 hebben plaats gemaakt (†).

(6) By-

(*) RUTTY *Mat. Med.* Quarto. 1775. p. 2.

(†) Vid. TRILL, *Thes. Medicam.* Quarto, 1764. Tom. I.
 p. 90.

(6) Byvoet, die Heesterachtig is, met Blandjes die uit veele smalle verdeelingen samentesteld zyn, en Klootrondachtige Bloempjes.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

VI.
Artemisia
Arbores-

Deeze Byvoet, welke de *Boomachtige Alfem* is van LOBEL, groeit, zo gezegd wordt, in Italie en de Levant. Hier wordt de *Breedbladige Boomachtige Averoon*, van C. BAUHINUS, t'huis gebragt. LOBEL getuigt, dat deeze, gelyk de Averuit, als een Boompje, eens Mans langte hoog groeit; zynde de gemeene Alfem, die ook tot dit Geslagt betrokken is, in Bladen en Bloemen niet zeer ongelijk; doch de Bladen witter hebbende. In Nederland vergaat, zegt hy, en versterft dit Gewas, somtyds, door Vorst en kwaad Weder. De Smaak is wat bitter Speceryachtig en de Reuk niet onaangenaam. Het Soortelyk verschil, van deeze met de gewoone Alfem, is wat klein, zo de Ridder oordeelt.

cens.
Boomach-
tige.

G N A P H A L I U M. Droogbloem.

Een naakte Stoel; het Zaadkuifje gepluind; de Kelk rondachtig van figuur en ruuw, bekleed met over elkander leggende Schubbetjes, die los-

(6) *Artemisia Fruticosa*, Foliis compositis multifidis linearibus, Flor. subglobosis. *Abfynthium Arborescens*. LOE. *Icon.* 753. *Abrotanum latifolium Arborescens* C. B. *Pin.* 136.

D 2

III. losse Punten hebben, toelukkende holronde, gekleurd; zyn de Kenmerken van dit Geslacht; welks Bloemen de eigenschap hebben van gedroogd haar Kleur te behouden, en deswegen geef ik 'er den naam van *Droogbloem* aan.

AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Het bevat by de vyftig Soorten, onder welken de negentien eerften Heesterachtig zyn en dus hier behooren. Zy worden, behalve de eerste, naar dat de Bloemhoofdjes Zilver- of Goudkleurig zyn, onderscheiden. De meesten hebben haare Groeyplaats aan de Kaap der Goede Hope.

I.
Gnaphalium eximium.
Uitmun-
tende.
Pl. XXX.
Fig. 2.

(I) *Droogbloem, die Heesterachtig is, met ongesteelde Eyronde, opgeregte, Wollige Bladen, dicht by een; de Bloemtuil ongesteeld.*

Wegens de ongemeene fraaiheid voert deeze Soort, waar van men de Takken als iets raars van de Kaap mede brengt en duur verkoopt, den bynaam. Geen Afbeelding vindt men 'er, tot nog toe, van, dan alleen in 't Vogelen-Werk van den beroemden EDWARDS, of in de nagemaakte Platen van hetzelfde door SELIGMANN, thans ook in 't Nederduitsch uitgegeven (†). Men noemt het aldaar *Afrikaansch Eli-*

(I) *Gnaphalium Fruticosum*, Fol. sessilibus, ovatis, confertis, erectis, tomentosis, Corymbo sessili. *Syst. Nat. Veg.* XIII. Gen. 946. p. 620. Ed. XII. p. 543. *Mant.* 573. *Elichrysum Africanum* Floribus sessilibus Lanceolatis, Capitulis congestis ex rubello Aureis. EDW. *Av.* p. T. 183.

(†) SELIGM. *Veg.* VI. DEEL, bladz. 83, Pl. LXXVIII.

Elichrysum met Lancetswyze ongesteelde Wollige III.
Bladen en ronde Bloemhoofdjes, uit den rooden AFDEEL.
Goudkleurig; gelyk aan EDWARDS de Kruid- XVII.
 kenners naam van deeze Plant, zo hy verhaalt, HOOFD-
 door den Heer WATSON opgegeven was. STUK.
Tweede
Rang.
 Die Afbeelding, nogthans, is zo onnaauwkeurig, ja zo onnatuurlyk, dat ik niet begryp hoe de groote LINNÆUS, die zo veele Afbeeldingen, wegens de gebrekkelykheid, verworpen heeft, dezelve heeft kunnen aanhaalen. Gedagte uitbeelder en beschryver van zo veele Vogelen en andere Natuurlyke Zaaken, hoe veel Roem ook in dit opzigt verdienende, (om dat hy byna niets, dan 't gene nog niet uitgegeven was, aan 't licht gebragt heeft,) bekent ten opzigt van dit Gewas zelf, dat hy, tot sieraad, aan 't zelve, van anderen, Bloemtakjes gemaakt had, daar hem naderhand bericht was, dat hetzelve niet meer dan een enkelen Tros aan den top draagt. Dit maakt, dat men hem, vooral wat het Bywerk belangt, niet altoos kan betrouwen. Maar bovendien zyn de Bloemtrosfen by hem gesteeled, zo met gemeene als byzondere Steeltjes, en de Bladen geheel anders, dan die in de overgezondene Takken voorkomen. Ik vond derhalve niet ondienstig, van een der fraaisten uit de mynen, in *Fig. 2* op Pl. XXX, de Afbeelding mede te deelen; waar uit men kan zien, in hoe verre die van de zyne verschilt en met de volgende beschryving van den Ridder strookt.

- III. „ De Steng is Heefterachtig, van dikte als
 AFDEEL. „ een Vinger, Wollig. De Bladen, digt by
 XVII. „ een geplaatst en ongesteeld, zyn Eyronnd,
 HOOFD- „ een geplaatst en ongesteeld, zyn Eyronnd,
 STUK. „ spitsachtig, ongeaderd, wederzyds bekleed
 Tweede „ met eene witachtige Wolligheid. De End-
 Rang. „ Tros of Tuil heeft geen gemeenen Steel,
 „ maar bestaat uit enkele Steeltjes, die meest
 „ eenbloemig zyn. De Bloemen zyn Kloottrond
 „ en hebben Kelken van grootte als het uiterste
 „ Vingerlid, bekleed met rondachtige, oneffe-
 „ ne, holle, stompe, gladde, paarschachtige
 „ Schubben.”

Myn Takken zyn ongeveer een Voet lang, en schynen dus van den Wortel afgerukt te zyn. Zy hebben de dikte niet van een Vinger, maar zyn van onderen tot boven digt bekleed met Bladen van eene Lancetswys' ovaale figuur, taamelyk puntig, en wederzyds zo dik bedekt met eene witte Wolligheid, dat zy zig op 't gezigt en gevoel als Fluweel vertoonen. De Tak is, gelyk in ééne, waar zy afgeplukt zyn, zig openbaart, met een dergelyk dik Dons begroeid. De Bloemen of Bloemkelken, die de End - Tros uitmaaken, gelyken zeer veel naar Aardbeziën, en hebben eene hoog Purperroode Kleur, zittende ieder op zyn eigen Steel. De hier afgebeelde heeft negen zodanige Bloemen; anderen hebben 'er meer dan twaalf, waar onder ook twee of drie op een gemeen Steeltje voorkomen; doch de Tros heeft geen gemeenen Steel. Voorts is een Blommetje met
 het

het Zaadkuifje by A, zeer sterk vergroot zyn-
de, geplaatst, om de gepluimdheid van het Pluis
aan te wyzen.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

* Met Zilverkleurige Hoofdjes.

(2) Droogbloem, die Heesterachtig is, met
ongesteelde smalle, van boven gladde, aan
den rand omgekrulde Bladen; de Bloemen
eenigermaate aan Hoofdjes, die lang ge-
steeld zyn.

II.
Gnapha-
lium Arbo-
reum.
Boomach-
tige.

Dit is een Heester van Mans langte, be-
paald Takkig met Bladen als van Rosmaryn,
die ongesteeld zyn, dicht by elkander geplaatst,
uitgestrekt, van onderen zo wel als de Tak-
ken Wollig, met kleiner Blaadjes over-
hoeks, ver van elkander. Dezelve heeft de
Bloemtul zo gedrongen, dat die zig als een
Bloemhoofdje vertoont. De Kelken zyn wit,
Afschkeurig ruig. De Stoel is Wollig. 't Gewas
groeit, zo wel als het volgende, aan de Kaap.

(3) Droogbloem, die Heesterachtig is, met
drieribbige Eyronde omvattende Bladen,
welke wederzyds Wollig zyn.

III.
Grandiflo-
rum.
Grootbloe-
mige.

Tot

(2) *Gnaphalium* Frut. Fol. fesilibus linearibus supra gla-
bris, imagine revolutis, Floribus subcapitatis, Pedunculis
elongatis. *Am Acad.* VI. Afr. 53. *BERG. Cap.* 259.

(3) *Gnaphalium* Frut. Fol. amplexicaulibus ovatis trinerviis
utrinque lanuginosis. *BERG. Cap.* 245. *Gnaphalium tomento-*
sum Fol. infer. subrotundis, superioribus acuminatis. *BURM.*
Afr. 213. T. 76. f. 1. *Elichrysum Afr. Lanuginosum latifo-*

D 4

lium

III. Tot deeze Soort wordt het Wollige Gnapha-
 AFDEEL. lium, dat de onderfte Bladen rondachtig, de bo-
 XVII. venften gefpitst heeft, van den Hoogleeraar J.
 HOOFD- BURMANNUS, betrokken. Het heeft groote
 STUK. Sneeuwitte Bloemen, die tot een fraay rond
 Tweede Hoofdje vergaard zyn, 't welk op een langen
 Rang. Steel staat. De Bladen zyn van onderen Wollig,
 van boven groenachtig, wel twee Duimen lang.
 Men vindt 'er Verscheidenheden van, zo wel
 als van de voorgaande, ten opzigt van de groot-
 te en figuur der Bladen en Bloemen, zo de
 jonge Heer N. L. BURMANNUS aanmerkt.

IV.
 Gnapha-
 lium Fru-
 ticans.
 Heefter-
 achtige.

(4) Droogbloem, die Heefterachtig is, met
 Eyronde omvattende Bladen, een styve
 Steng, het Bloemhoofdje ongesteeld.

Deeze, zegt de Ridder, komt de voorgaande
 Soort naby. Zy heeft de Steng Heefterachtig,
 een Vinger dik, styf, ruig: de Bladen van
 grootte als een Duimlid, van onderen Wollig,
 van boven Haairig, op 't laatst kaal. De Bloe-
 men vergaard tot een ongesteeld end Hoofdje,
 met den Kelk van buiten geel, van binnen wit,
 zyn nog grooter dan in de voorgaande Soort, en
 de Bladen verfmallen opwaards niet.

(5) Droog-

lium Calyce Fl. Argenteo & amplissimo. OLDENL. Afr.
 27.

(4) *Gnaphalium* Frut. Fol. ovatis amplexicaulibus, Caule ri-
 gente, Cymâ fesili. Mant. 282.

- (5) Droogbloem , die Heesterachtig is , met ^{III.}
Lancetvormige Bladen en samengestelde ^{AFDEEL.}
Tuultjes , beiden ongesteeld ; de Bloemsteel- ^{XVII.}
tjes ongebladerd , de Kelken gestraald. ^{HOOFD-}
^{STUK.}
^{V.}

Van dit Kaapsche Gewas , door den ouden ^{Coronatum,}
 Heer BURMANNUS afgebeeld , zyn de Sten- ^{Gekroon-}
 gen Houtig , de Takken ruig , de Bladen zeer ^{de.}
 Wollig. De Bloemsteeltjes maaken een Kroon-
 tje aan 't end der gebladerde Takjes , voerende
 ieder een ruigen Kelk , uitgebreid tot een witte
 Straalkrans.

- (6) Droogbloem , die Heesterachtig is , met ^{VI.}
ongesteelde Lancetvormige Bladen en witte ^{Discolo-}
Kelken , die de onderste Schubben rood- ^{rum.}
achtig hebben. ^{Tweekleu-}
^{rige.}

Van deeze zyn , volgens de beschryving van
 LINNÆUS , de Stengen laag Heesterachtig , de
 Bladen Lancetvormig , van onderen dik Wol-
 lig : de gemeene Bloemsteeltjes lang. De Kel-
 ken hebben de zes onderste Schubben , die kor-
 ter zyn , rood ; de twaalf binnensten wit en
 stomp.

(5) *Gnaphalium* Frut. Fol. sessilibus Lanceolatis , Corymbis
 comp. sess. Pedunc. aphyllis , Cal. coronatis. *Gnaph.* Fol. ob-
 longis , acutis , crassis & incanis , Flor. albis umbellatis. BURM.
Afr. 188. T. 69. f. 3.

(6) *Gnaphalium* Frut. Fol. sess. Lanceol. Calyc. albis , Squa-
 mis inferioribus incarnatis. *Gnaphalium* Pyramidale. BERG.
Cap. 255. *Gnaph.* Frut. toment. Folio oblongo , Flor. cym-
 sis. BURM. *Afr.* 224. T. 79. f. 4.

III. stomp. 't Getal der Blommetjes is op 't hoog-
 AFDEEL. ste vyf. Zyn Ed. betreft 'er toe het *Heester-*
 XVII. HOOFD- *achtige Wollige Gnaphalium* van den ouden
 STUK. Hoogleeraar BURMANNUS, dat door den jon-
 gen Heer is t'huis gebragt tot de tweede Soort.

VII. (7) Droogbloem, die *Heesterachtig is, met*
Gnapha- *Elsvormige gespitste Bladen, een samen-*
lium Mu- *gesteld Kroontje, de Kelken Rolrond,*
ricatum. *meest driebloemig.*
 Stekelige.

Deeze Soort, tot welke aanmerkelyke Ver-
 scheidenheden behooren, is door deeze omschry-
 ving, in 't algemeen, genoeg bepaald. De drie
 Afbeeldingen van den Hoogleeraar BURMAN-
 NUS, op zyn Negen-en-zeventigste Plaat van
 Afrikaansche Planten, wyzen de verschillende
 Gestalten aan, van dit Gewas. In zyn Ed. der-
 de Figuur zyn de Bloemen meer als Kroontjes,
 in de tweede meer Hoofdjeswyze en in de eer-
 ste is de Pypachtige Kelk het blykbaarste. De
 Heer

(7) *Gnaphalium* Frut. Fol. Subulatis mucronatis, Umbellâ
 compositâ, Calicibus subtrifloris cylindricis. BERG *Cap.* 262.
Gnaph. Caule Frut, &c. *H. Cliff.* 403. *Gnaph. Fruticosum*
 &c. BURM. *Afr.* 221. T. 79. f. 1. *Argyrocome* Cap. B. *Spei*,
Thymi foliis. PET. *Gaz.* T. 7. f. 3. *Xeranthemum* Afr. frutes-
 cens &c. RAJ. *Suppl.* 182. *Xeranth. Stœch. citr. foliis* &c.
 PLUK. *Mant.* 190. *Gnaphaloides* Ethiop frut. PLUK. *Alm.* 92.
 RAJ. *Suppl.* 193. *Eupatorioides* Cap. B. *Spei.* PET. *Cent.* 208.
Lychnis Coronaria Monomotapensis. PLUK. *Amalib.* 134. T.
 406. f. 6. β. *Gnaphalium* Fruticosum Fol. rarioribus capitatum.
 BURM. *Afr.* 223. T. 79. f. 2. γ. *Greaph. Frut* &c. *Ibid.* f. 2.

Heer BERGIUS heeft 'er vier Verscheidenheden van gemaakt, noemende de eerste *Kroon-^{III.}tjesdraagende*; de tweede *Hoofdige*; de derde *Keul- of Kunbladige*; de vierde *Gebondelde*. ^{AFDEEL. XVII. HOOFD-STUK.}
 Zyne tweede heeft hy nog in een *Wyd gemikte* en een *Byna regtopstaande* onderscheiden. ^{Tweede Rang.}
 Dit maakt 'er zes, op ieder van welken zyn Ed. byzondere Autheuren aanhaalt. Men kan 'er echter niet al het verschil uit begrypen, dat in deeze Gewassen heerfcht. De Stengen en Takjes zyn in sommigen wit en Wollig, in anderen bruin, in allen Houtig en in de meesten lang; de Takjes in sommigen wyder, in anderen nauwer gemikt, of byna regtopstaande: de Blaadjes in sommigen zo scherp gespist en styf gepunt, dat zy even als die van den Geneverboom stecken. In veelen zyn Tropjes van kleine Blaadjes, Voetangelswyze, daar tuschen geplaatst. Het Bloemhoofdje is in sommigen losser en Kroontjes-achtig, in anderen meer gedrongen en digt by een. Het bestaat uit verscheide gemeene Kelkjes, in getropte Blaadjes vervat, en zelf meest drie, doch somtyds ook vyf of zes Blommetjes bevattende, van de gewoone figuur en gesteldheid in deeze Klasse, zittende op een Vrugtbeginzel, dat met een Haairig Pluis, doorgaans van langte als het Blommetje, is gekroond, zynde de Stoel in allen naakt.

(3) Droog-

III. (8) Droogbloem, die Heesterachtig is, met
 AFDEEL. ongesteelde smalle Blaadjes, de buitenste
 XVII. Kelken ruuw, de binnensten roodachtig.
 HOOFD-
 STUK.

VIII. Dit is een Heestertje met styve ongelyke
Gnapha-
lium Eri-
coides.
 Heyachtig. Rysjes en zeer kleine Blaadjes ver van elkan-
 der, weinige ongesteelde end-Bloempjes heb-
 bende, wier buitenste Kelk uit Afchkleurig
 groene, eenigermaate Wollige Blaadjes, de
 binnenste uit roodachtige, gladde, langwerpige
 Schubben bestaat.

IX. (9) Duurbloem, die Heesterachtig is, met
Teretifo-
lium.
 Fynbladig. digt getropte Spilrondachtige Blaadjes,
 getakte Tuilen, en uitwendig Roestkleurige
 Kelken.

De Bladen of Blaadjes zyn, in deeze Soort,
 zo digt by elkander en zo menigvuldig aan de
 Takjes, dat PLUKENET dezelve *Ethiopisch*
Duizendblad, grys zynde, met Hey-Blaadjes
 en een sierlyke Bloem, getyteld hadt. Men
 vindt de Afbeelding ook by den Heer BUR-
 MANNUS, die het Gewas *Heesterachtig Gna-*
pha-

(8) *Gnaphalium* Frut. Fol. sessilibus linearibus, Calycibus
 exterioribus rudibus, interioribus incarnatis. *Am. Acad.* VI.
Afr. 57.

(9) *Gnaphalium* Frut. Fol. confertis teretiusculis, Corym-
 bis ramosis, Cal. extus Ferrugineis. *BERG. Cap.* 261. *H. Cliff.*
 201. *Gnaph.* Frut. Fol. tenuissimis teretibus &c. *BURM. Afr.*
 217. T. 77. f. 3. *Millefolium* Ethiop. *Ericæ folio incanum*,
Flor. specioso. *PLUK. Alm.* 251. T. 308. f. 2.

phalium, met zeer fyne ronde Blaadjes en menigvuldige Takjes, noemt. Gedagte Hoog-^{III.}
leeraar zegt, daar van tien en meer Verschei-^{AFDEEL.}
denheden, zo ten opzigt van de verandering der^{XVII.}
Bloemen, als van de grootte, het getal, de^{HOOFD-}
plaatsing en het maakzel der Bladen, te kennen^{STUK.}
en te bezitten. 't Gewas heeft in allen eene
Heyachtige Gestalte. ^{Tweede Rang.}

* * Met Goudkleurige Hoofdjes.

(10) Droogbloem met Elsvormige gespitste^{X.}
Bladen, en rondachtige Kelk-Schubben. ^{Gnapha-}
^{lium mucronatum.}
^{Spitsbladig.}

Tot deeze Soort, wier Soortnaam van den Heer BERGIUS afkomstig is, wordt het Heesterachtige *Xeranthemum*, met zeer smalle Blaadjes en Zwavelkleurige Bloemen, van den Heer J. BURMANNUS, t'huis gebragt. De Steng geeft Takken van een Voet uit, zegt deeze Hoogleeraar, die de Bloemen klein noemt, doch dit heeft betrekking tot de *Xeranthema*. BERGIUS zegt, dat de Bloemen groot zyn, in vergelyking naamelyk met die van dit Geslagt.

(11) Droogbloem, die Heesterachtig is, met^{XI.}
Liniaale Bladen, een samengestelde Tuil-^{Gnapha-}
en Roedachtige Takken. ^{lium Ste-}
^{chas.}
^{Rynbloe-}
^{men.}

(10) *Gnaphalium* Frut. Fol. subulatis mucronatis, Calycinis Squamis subrorundis. *Mant.* 283. *Gnaph. mucronatum.* BERG. *Cap.* 269. *Xeranthemum* frutescens, Fol. linearibus angustissimis, Capitulis Sulphureis. BURM. *Afr.* 179. T. 66. f. 3.

(11) *Gnaphalium* Frut. Fol. linearibus, Ramis virgatis, Corym-

III. Deze Soort is de eerste der Europeischen
 AFDEEL onder de Gnaphaliums. Zy maakt niet de ge-
 XVII. woone Stéchas uit , welke tot het Geslagt van
 HOOFD- Lavendel behoort en reeds door my beschree-
 STUK. ven is †; maar een byzonder Gewas , wegens
 Tweede
 Rang. zyne Goudgeleurige Toppen *Chrysocome* en ge-
 † V. STUK. meenlyk *Stæchas citrina* genoemd wordende ,
 bl. 284. 't welk men ook onder de *Elichrysa* geteld heeft.
 Het groeit natuurlyk in Duitschland , Vrankryk ,
 Spanje en het Oosten , op drooge Heuvelen , zo
 de Ridder zegt. In ons Land valt een laage ,
 Kruidige Soort , welke 'er veel naargelykt. Het
 wordt door zyne Smalbladigheid onderscheiden ,
 en in Languedok *l'Immortelle jaune des Jardi-
 niers* , dat is de Geele onverganglyke Bloem
 der Tuinlieden , getyteld , zo GOUAN schryft.
 Sommigen by ons noemen het *Sauveto* zegt GA-
 RIDELL , die getuigt , dat het op de Heuvelen
 omstreeks Aix , en door geheel Provence , zeer
 gemeen is. Zelfs in de Elfaz komt het voor ,
 volgens Doktor MAPPUS , daar men het *Rein-
 blumen* noemt of *Immerschôn* , dat is Altydschoon.
 De Bloemen hebben een aangenaamen Reuk en
 zyn als Geneesmiddelen aangepreezen. Het
 groeit naauwlyks een Voet hoog , en heeft smal-
 le Blaadjes , die zo wel als de Stengen Wol-
 lig

rymbo composito. H. Cliff. 401. H. Ups. 256. GOUAN. Monsp.
 435. Elichrysum f. Stæchas citrina angustifolia, C. B. Pin.
 264. Helichrysum f. Chrysocoma angustifolia vulgaris. MORIS.
 Hist. III. p. 401. S. 7. T. II. f. 7. Chrysocoma f. Stæchas
 citrina minor. BARR. Icon. 410, 409, 278. Stæchas citrina.
 DOD. Pempt. 268. TOURN. Inst. 452.

lig zyn , met losse Bloemkroontjes op den Top. III.
AFDEEL.
XVII.

(12) Droogbloem , die Heesterachtig is , met byna Lancetvormige , Wollige , ongesteelde Bladen en overhoekse ronde Bloemtuiltes , de Bloemen Klootronde. HOOFD-
STUK.
XII.
Gnapha-
ium Ignes-
cens.
Vuurkleu-
tig.

Vuurkleurig noemt men een Verw , die uit het geele naar 't roode trekt. Het *Elichrysum* van BOERHAAVE , met een bevallig roode Kleur der Bloemen , wordt hier t'huis gebragt door den Ridder , die de Groeiplaats onzeker stelde. De volgende zyn wederom van de Kaap afkomstig.

(13) Droogbloem , die Heesterachtig is , met Wigvormige , getande , ongesteelde Bladen , en een enkele Bloemtuil. XIII.
Dentatum.
Getande.

Dit is een klein Kaapsch Gewas , geheel grys , met driectandige dikke geaderde Bladen en langwerpige Bloemhoofdjes , van eene Goudglanzige Kleur.

(14) Droog-

(12) *Gnaphalium* Frut. Fol. sub lanceolatis tomentosis sessilibus , Corymb. alternis conglobatis , Flor. globosis. R. *Lugdbat.* 149. *Elichrysum* Flor. suave - rubente. BOERH. *Lugdbat.* 1. p. 120.

(13) *Gnaphalium* Frut. Fol. Cuneiformibus dentatis sessilibus , Corymbo simplici. R. *Lugdb.* 151. *Coma Aurea incana* , Fol. obtusis tridentatis , Capitulis oblongis. BURM. *Afr.* 185. T. 68, f. 3.

III. (14) Droogbloem, die Heesterachtig is, met
 AFDEEL. omvattende Lancetvormige Zaagswys' ge-
 XVII. tandende Bladen, die van boven kaal zyn.
 HOOFD-
 STUK.

XIV. Dit Gewas heeft Houtige Stengen, die rond
 en groen zyn, overtoogen met eene Fluweel-
*Gnapha-*achtige Wolligheid: de Bladen, die van onde-
*lium*ren de Takjes omvatten, zyn spits langwerpig,
*Serratum.*aan de kanten een weinig Zaagswyze getand,
*Zaagswy-*zagt in 't aanraaken, van boven groen, van
*ze.*onderen bleek. Op 't end komt een Tuil,
 uit menigvuldige Kroontjes samengefeld, van
 Bloemen die klein zyn, Roestkleurig of ros-
 achtig geel, haare schoonheid lang behou-
 dende.

XV. (15) Droogbloem, die Heesterachtig is, met
*Patulum.*omvattende Spatelachtige Bladen en ver-
 Uitgebrei-
 de. gaarde Tuilen, de Takken uitgebreid.

Van deeze zyn de Takken Draadachtig dun,
 een Voet of langer, wit Wollig, met kleine
 Takjes overhoeks bezet, die Wollig zyn, ge-
 lykerwys de Bladen. Deeze hebben eene Spa-
 telachtige figuur, aan 't end rond zynde en
 ge-

(14) *Gnaphalium* Frut. Fol. amplexicaulibus Lancolatis
 serratis, supra nudis. Gnaph. Folio oblongo acuto molli,
 Floribus Ferrugineis. BURM. Afr. 214. T. 76. f. 3. BREYN.
 Prodr. III. T. 18. f. 2.

(15) *Gnaphalium* Frut. Fol. amplexicaulibus Spatulatis,
 Corymbis aggregatis, Ramis patentibus. H. Cliff. 402. N.
 15. Elichrysum Afr. Folio oblongo tomentoso, Caulum am-
 plexante, Flore luteo, BOERH. Lugdb. I, p. 121. BERG. Cap:
 249.

getand, aan 't begin smal en ongesteeld, met ^{III.}
 ronde Hoeken de Steng omvattende, van bo- ^{AFDEEL.}
 ven groenachtig, een Duim lang. De Kroon- ^{XVII.}
 tjes, by een vergaard, van Bloemen, wier ge- ^{HOOFD-}
 meene Kelk wit schubbig is, doch de Blommet- ^{STUK.}
 jes zyn geelachtig. ^{Tweede Rang.}

(16) Droogbloem, die Heesterachtig is, met ^{XVI.}
effenrandige gesteelde Eyronde Bladen en ^{Petiolatums}
digte getropete end-Bloemen. ^{Gesteelde}

Deeze verschilt van de anderen zeer, door
 haare ronde Blaadjes, welke van boven groen,
 van onderen, zo wel als de Takken, met eene
 witte Wolligheid bekleed en gesteeld zyn. De
 Bloemen, die aan 't end van ieder Takje voort-
 komen, zyn schoon Zwavelkleurig en taamelyk
 groot. Ik kan niet zien, waar in deeze zo zeer
 gelyken zou naar de voorgaande Soort. Zy
 komt, dunkt my, nader aan de volgende.

(17) Droogbloem, die Heesterachtig is, met ^{XVII.}
breed Lancetvormige, eenigermaate ge- ^{Crasse-}
steelde, Lederachtige Wollige Bladen; een ^{lium.}
Samengestelde Tuil; de Steng Kroontakkig. ^{Dikbladi-}
^{ge.}

Dee-

(16) *Gnaphalium* Frut. Fol. ovatis integerrimis Petiolatis,
 Flor. confertis terminalibus. *H. Cliff.* 402. *Gnaphalium to-*
mentosum, Fol. orbiculatis subtus incanis. *BURM. Afr.* 214.
T. 76. f. 2.

(17) *Gnaphalium* Frut. Fol. lato-Lanceolatis subpetiolatis
 Coriaceis tomentosis, Corymbo composito, Caule prolifero,
Mant. 112.

III. Deze heeft de Steng een Voet lang. Tak-
 AFDEEL. kig : de Bladen met eene digte Wolligheid be-
 XVII. kleed en styfachtig , allengs verfmallende naar
 HOOFD- de Bloemtuil , die uit menigvuldige Bloemen sa-
 STUK. mengefteld is , wier Kelken bleek , de Blom-
 metjes hooger geel zyn , maar zig , voor 't
 ontluiken , wit vertoonen.

XVIII. (18) Droogbloem , die Heefterachtig is , en
 Mariti- zeer Takkig , de Bladen Lancetvormig ,
 mum. ongefteeld , spitsachtig , de binnenfte Kelk-
 Strandmin- fchubben Goudkleurig hebbende.

Deeze groeit aan de Zeekust by de Kaap. 't
 Is een Heefter van vier Voeten hoog , met vee-
 le ruigachtige Takken , de Bladen overhoeks ,
 digt by een , ongefteeld , Lancetvormig , Wol-
 lig , Afchkleurig hebbende. De Bloemen maa-
 ken digte , rondachtige Kroontjes , die eeniger-
 maate gefteeld zyn , aan 't end der Takken. De
 Kelk is gefchubd , ruuw , uit den witten ruig-
 achtig , met spits getipte Schubben , die een
 bruinachtigen rand hebben , zynde de binnenfte
 ry , zo wel als de Blommetjes , hoog Goud-
 kleurig.

De aangehaalde , van den Hoogleeraar BUR-
 MANNUS , is een zeer fraay Gewas , t'een-
 maal met een Fluweelachtig Dons , dar uit den
 gec-

(18) *Gnaphalium* Frut. Ramosissimum , Fol. Lanceolatis
 sessilibus acutiusculis , Calycinis intimis Squamis Aureis. *Mant.*
 283. *Gnaph. Sericeum* , Fol. oblongis acutis , Floribus cymosis.
 BURM. *Afr.* 216. T. 77. f. 1.

geelen ziet, bekleed; zig in veele zyd - Takken III. AfDEEL. verdeelende, die meest naar 't end toe met veele HOOFD- Bladen bezet zyn, van boven donkerer, van XVII. onderen bleeker, de Takken met een breed STUK. Voet omvattende, welker Top met eene Tros- Twesde Rang. wyze Kroon van Bloempjes praalt, en wier Kelken glanzig geel zyn; maakende dus een Kroontje dat als uit verscheide Trosjes is samengefeld, geel van kleur. Als eene Verscheidenheid wordt van zyn Ed. alhier het *Afrikaansche Elichrysum* van PLUKENET, met menigvuldige smalle blaadjes, welks Bloem-Schubbetjes als een Robyn schitteren; t'huis gebragt; doch dit laatste heeft LINNÆUS tot een volgende Soort, die een Trosachtige Bloemtuil heeft, betrokken.

(19) Droogbloem, die laag Heesterachtig is, met zeer smalle blaadjes, een kruipende rechte Steng en geheel enkelde opstaande Takjes. XIX. *Gnaphalium repens.* Pl. XXXI. Fig. 16

Deeze Soort is zonderling, wegens een kruipende, Draadachtig dunne, geheel enkelde, hoekige, Wortelschietende Steng, van vier Voeten lang, die overblyft en kleine overendstaande Takjes, van twee Duimen langte, uitgeeft, welke Blad en Bloem draagen. De
Blaad:

(19) *Gnaphalium Suffruticosum* Fol. linearibus, Caule repente recto, Ramis erectis simplicissimis. *Mant.* 283.

E 2

III. **AFDELL.** **XVII.** **HOOFD** **STUK.** *Tweede Rang.* Blaadjes zyn Draadachtig , kaal , flap , ecnigermaate Lymrig , overhoeks geplaatst , uitgebreid en spits: de Bloemhoofdjes , aan 't end , bestaan uit samengehoopte Kelken , stomp , met weinige Blommetjes gevuld , geelachtig , van grootte als Hennipzaad .

Zodanig een Gewas , van de Kaap afkomstig , onder myne gedroogde Planten bezittende , waar van de Steng rykelyk een Voet langte heeft , heb ik daar van , om dat het nog nooit in Plaat gebragt was , zo veel ik weet , de Afbeelding alhier , in *Fig. 1* , op Plaat XXXI , medegedeeld . De Bloemen , die by elkander getropt de Aairen of Hoofdjes uitmaaken , zyn door my ten naauwkeurigste onderzocht , en met de Kenmerken van dit Geslagt overeenkomstig bevonden . Ieder Bloem , hebbende den Kelk geschubd en geelachtig gekleurd , bevat ongeveer vyf Blommetjes , wier Zaadkuifje gepluimd is en de Stoel naakt .

X E R A N T H E M U M . Straalbloem .

De Stoel is Kaffig , het Zaadkuifje Borstelig , de Kelk geschubd , met eene Kroon van gekleurde Straalen in dit Geslagt , 't welk van de droogheid der Bloemen , of daar van , dat zy gedroogd haare Kleur en Glans behouden , den naam voert , wordende van SCHAEFFER , niet zeer eigen , *Papierbloem* getyteld .

De meeste Soorten zyn in hetzelfde Heesterachtig ; weshalve ik ze allen hier beschryven

zal. De uitwendige gedaante is door den Ridder hier meer in 't Oog gehouden dan de gedagte Kenmerken, die alleenlyk plaats hebben in de eerste Soort, naamelyk

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

* Met een Kaffigen Stoel en een vyf-Borstelig Zaadkuifje.

Tweede
Rang.

(1) Straalbloem, die Kruidig is, met Lancetvormige uitgebreide Bladen.

I.
Xeranthemum
annuum.
Jaarlykse.

Deeze Soort groeit in Oostenryk, Switserland, Italie en de Zuidelyke deelen van Vrankryk. Men heeft 'er Verscheidenheden van, die in eenige opzigten verschillen, doch daar in overeenkomen, dat de Bladen als die van den Olyfboom zyn, en dat de Hoofdjes veel naar die van sommige Koornbloemen gelyken. CLU- SIUS geeft de Afbeelding van, en beschryft, de eerste, als een Gewas, dat met een witachtige Steng ter hoogte van een Elle opschiet, die

zig

(1) *Xeranthemum Herbaceum* Fol. Lanceolatis patentibus. *Syst. Nat.* XII. Gen. 947. p. 546. *Veg.* XIII. p. 624. JACQ. *Vind.* 150. GOUAN. *Monsp.* 436. *H. Cliff.* 400. *Xeranthemum Olex folio &c.* MORIS. *Hist.* III. p. 43. S. 6. T. 21. f. 2. *Jacea Olex folio Capitulis simplicibus.* C. B. *Pin.* 272. *Prarmica Austriaca.* CLUS. *Hist.* II. p. 11. PANN. 547. β. *Xer. Olex folio foetens.* MORIS. *ut supra.* f. 1. *Xeranth. Cap. inapertis.* HALL. *Helv.* 709. T. 23. *Jacea Olex folio, minore Flore.* C. B. *Pin.* 272. γ. *Xeranth. Orientale Fructu maximo.* TOURNEF. *Cer.* 38. *Jacea Olex folio Capit. compactis.* C. B. *Pin.* 272. δ. *Jacea incana Cyani Capitulis.* *Ibid.*

E 3

III. **AFDEEL** sig in eenige Takken verdeelt, op 't end Hoofd-
XVII. jes hebbende van Zilverkleurig Schubben, met
HOOFD- twaalf of veertien styve, drooge Blaadjes ge-
STUK. straald, welke in 't eerst wit zyn, wordende
Tweede vervolgens purperkleurig blaauw, en die Kleur,
Rang. als men ze tuschen droog Papier legt, Jaaren lang behoudende. Het Zaad zit in een digte Wolligheid, en is zeer klein, de Kelk rappig in deeze, die ook de Kafjes gaaf van Rand heeft. Deeze heeft geen Reuk, doch de Italiaansche, die een kleinere Bloem heeft, stinkt volgens MORISON, dat echter de Heer HALLER ontkent in de zyne, van hem afgebeeld, plaats te hebben. Zyn Ed. noemt dezelve Xeranthemum van Walliser Land, met geslooten Bloemhoofdjes, en zegt, dat de Bladen smal en spits, van boven zwartachtig zyn, van onderen wit, aan beide zyden Wollig, en de Bloemen, die nooit opengaan, van onderen Zilverkleurig geschubd, van boven Vleeschkleurig of wit. Deeze is zo sterk niet van Gewas en heeft de Schubben van den Kelk zo rappig niet, maar de Kafjes als gescheurd, de Krans byna zesbladig en draagt vyf of zes grootere Zaaden, zegt LINNÆUS. De Derde, in de Levant waargenomen, heeft, volgens TOURNEFORT, zeer groote Zaadknoppen en de Vierde zou dezelve hebben als die der Koornbloemen, volgens BAUHINUS.

** Met

** Met een naakten Stoel en Haairige Zaadkuifjes. III.
AFDEEL.
XVII.

(2) Straalbloem, die Heesterachtig is en regtopstaande, met aangegroeide smal Lancetvormige Bladen, die Eeltige Punten hebben; de Takken eenbloemig en gebladerd. HOOFD-STUK.
II.
Vestitum.
Bekleede.

Deeze Soort, gelyk alle de volgende, van 't Zuid-end van Afrika, of van de Kaap afkomstig, is door den Hoogleraar J. BURMANUS zeer fraay in Afbeelding gebragt. Het geheele Gewas is met een digte Wolligheid overtoogen. De Takken zyn meer dan twee Voeten lang, rond en dik. De Bladen zyn ook lang, smal en dik. De Bloemen, die zig byna als Goudsbloemen vertoonen, hebben den Kelk en Straalen zeer glanzig Zilverkleur: het midden of de Schyf is bruin. Zyn Ed. merkt die met zwarte Punten, van RAY, als een Verscheidenheid van deeze aan.

(3) Straalbloem, die Heesterachtig is en regtopstaande. III.
Speciosissimum.
Uitmun-

(2) *Xeranthemum*, Fruticosum erectum, Fol. adnatis lanceolato-linearibus apice calloso mucronatis, Ramis unifloris foliosis. Xer. Frut. Lanuginosum. BURM. *Afr.* 177. T. 66. f. 1. Xer. Afr. Ramosum Gnaphalii folio. RAY *Suppl.* 182. Xer. Speciosum Capense, Flore albo maximo. PET. *Gaz.* I. T. 1. f. 9. Chrysocome f. Argyrocome Afr. Ericoides. SEB. *Thes.* II. p. 45. T. 43. f. 5.

(3) *Xeranthemum* Frut. erectum, Fol. amplexi-caulibus lanceolatis trinerviis, Flor. pedunculatis. Xeranth. tomentosum latifolium Flore maximo. BURM. *Afr.* 178. T. 66. f. 2.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Tweede
Rang.

opstaande, de Bladen omvattende, Lancetvormig en drie-Ribbig, de Bloemen gesteeeld.

Deeze is insgelyks afgebeeld door gezegden Hoogleeraar, die aanmerkt, dat de Bloemen ongemeen groot en schoon zyn, van een geelachtige Kleur; gelyk zyn Ed. deeze, zo wel als de voorgaande, in 't Kruidboek van wylen den Wel Ed. Groot-Agtbaaren Heer WITSEN, gevonden hadt. Zy hebben het Zaadkuifje gepluimd, zo de Ridder aanmerkt.

IV.
Prolifera-
rum.
Kroontak-
kige.
Pl. XXXI.
Fig. 2.

(4) Straalbloem met een Heesterachtige Kroontakkige Steng, de Bloemen ongesteeeld, de Bladen als ronde Korreltjes op elkander leggende en naauwlyks te onderscheiden.

In schoonheid overtreft nog deeze, die de Koningin der Afrikaansche of Kaapsche Bloemen van BREYNIUS genoemd wordt, de voorgemelden. De grootte der Bloemen is weinig minder dan in de laatste Soort. Zy hebben een ongemeen schoonen Zilverkleurigen Straalkrans, met een rood Koperigen weerschyn, ver-

Elichrysum Afr. Arbor. BOERH. Lugdb. I. p. 121. Elichr. Afr. Lanuginosum larifol. BREYN *l.c.* 27. T. 16. f. 1. RAJ. *Suppl.* 182. N. 13. SEB *Thes.* II. p. 45. T. 43. f. 6.

(4) *Xeranthemum* Caule Frut. prolifero, Flor. sessilibus, Fol. granulato-subrotundis, imbricatis, obsolete. Elichrysum Abrotani foeminae foliis. BREYN *l.c.* 28. T. 17. f. 1. SEB. *Mus.* II. T. 89. f. 6. *Cardus Xeranthemoides.* RAJ. *Suppl.* 192. *Mant.* 467. BERG. *Cap.* 272.

verliezende den Glans , door 't bewaaren , zo min als de anderen. Het is een styf Kroonswys' getakt Heeftertje , op de Bergen aan de Kaap groeijende , welks Takjes kruislings bezet zyn met kleine stompjes van Korrelachtige Blaadjes , hoedanigen LINNÆUS in geen ander Gewas gevonden hadt. Zy worden echter door den vermaarden BREYN, die een Afbeelding van dit Gewas gegeven heeft, by die van de Wyfjes Averoon of Santolina vergeleeken. Die Afbeelding, zegt de Heer BERGIUS, is taa melyk goed ; myns oordeels is dezelve zeer slegt en niet natuurlyk, doch beter dan die van SEBA, alwaar zy geheel anders voorkomen dan in myne Takken, van de Kaap ontvangen. Ook begryp ik niet, hoe de *Ethiopische Tamarisch*, met gryze Zevenbooms Bladen, een roodachtige Bloem en Hoofdjes als van de Jacéa, die tusfchen de Takjes verspreid zyn, hier t'huis gebragt kan worden. In de mynen komen alle de Bloemen op de Toppen der Takjes voort, die op verre naa zo regt niet als by SEBA, maar zeer knoestig en hoekig uitgegroeid zyn. Mooglyk zal de Groeiplaats, op Bergtoppen of in Vlakten ; eenig onderscheid hier in, zo wel als in de langte der Bladstompjes, veroorzaaken.

Om het verschil aan te toonen, zo wel als wegens de schoonheid van dit Gewas, heb ik een van myne Takken, in *Fig. 2*, op Plaat XXXI, doen afbeelden, in eenige van welker

E 5

Bloe-

III. Bloemen de Stoel geheel naakt en bloot, in
 AFDEEL. anderen nog bezet is met de Blommetjes, die
 XVII. een Violetkleurigen Mond hebben, en dus uit-
 HOOFD- munten in het Pluis der Zaaden, hoedanig een
 STUK. Blommetje met zyn Vrughtbeginzel en het gedag-
 Tweede te Haarachtige of Borstelige Pluis, dat Hairig
 Rang, is, doch aan 't end Penseelswyze zig verdeelt,
 by A, als ook een Blader - Stompje, beiden
 sterk vergroot zynde, by B, in Afbeelding zyn
 gebragt. BREYN beeldt geen andere Bloemen
 af, dan met een naakten Stoel, zonder Blom-
 metjes, die hy niet gezien zal hebben. De Vrught-
 beginzels van 't Gnaphalium hebben, gelyk
 men op Pl. XXX by A ziet, het Zaadkuifje
 geheel uit Pluis, dat Vederachtig is, bestaande,
 en dus gepluimd.

v: (5) Straalbloem met een Heesterachtige Steng,
 Imbrica- Eyronde, eenigermaate Wollige Blaadjes
 tum. en geschubde Bloemsteeltjet.
 Geschubde.

De Kelken van deeze zyn glanzig wit, van
 buiten ten halve rosachtig, en het Zaadkuifje
 is roodachtig volgens den Ridder, die hier de
 Bonte van BERGIUS heeft t'huis gebragt.

(6) Straal-

(5) *Xeranthemum* Caulibus Fruticosis, Fol. ovatis subtomentosis, Pedunculis squamosis. *Xeranthemum* Capense Tartonraire Foliis. PET. Gaz. T. 5. f. 10. *Xeranth. variegatum*. BERG. Cap. 271. *Elichrysum* Fol. Thymi incanis dense stipatum. BREYN Icon. T. 18. f. 1.

- (6) Straalbloem, die Heesterachtig is, met op elkander leggende, Eyrond-Elsvormige, gladde Bladen.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Deeze heeft de Kelken glanzig Purperkleur, de onderste Schubben Tegelroodachtig en het Zaadkuifje of Pluis der Zaaden is wit, de Blommetjes rood.

VI.
Canescens.
Grysachtig.

*** Met een naakten Stoel en gepluimde Zaadkuifjes.

- (7) Straalbloem met Heesterachtige neerleggende Stengen, en Wollige omgekromde Bladen.

VII.
Xeranthemum retortum.
Omgekromd.

Dit is een klein Kaapsch Heester - Gewasje, met dunne leggende Stengetjes, waar aan dunne Takjes groeijen, met kromme Blaadjes als van 't Polium, volgens DILLENIUS, welke de Takjes eenigermate omvatten. Het brengt gesteelde Bloemhoofdjes voort, van taamelyke grootte, die Zilverkleurig gestraald zyn.

- (8) Straalbloem met de Kelkschubben Doornachtig gespitst.

VIII.
Spinofum,
Gedoornd.
De

(6) *Xeranthemum Fruticosum*, Fol. imbricatis ovato-subulatis glabris. Xer. Incanum Fol. subrotundis Flore purpureo. BURM. Afr. 183. T. 68. f. 1.

(7) *Xeranthemum* Caul. Frutescentibus provolutis, Fol. tomentosis recurvatis Xer. Recept. nudis, Seminum Pappo plumoso. H. Cliff. 400. Xeranthemoides procumbens Polii folio. DILL. Elsb. 433. T. 322. f. 415. R. Lugdb. 152. N. 2.

(8) *Xeranthemum Squamis Calycinis unucronato-Spinosis.*

Xer.

III. De uitsteekende Kelkchubben, die de Krans
 AVDEEL. van de Bloem maaken, zyn in deeze Soort ge-
 XVII. HOOFD- wapend met Doornachtige Punten. 't Gewas is
 STUK. laag en verdeelt zig in Houtige Takjes, bezet
 met Lancetvormige Blaadjes, die wederzyds
 groen zyn, en de Bloemkrans is geel of rood-
 achtig.

IX. (9) Straalbloem met Takken die eenbloemig en
 Sefamoides. Schubswyze bekleed zyn met smalle Blaad-
 Smalbladi- jes.
 ge.

De bynaam, *Sesamoides*, van PLUKENET
 ontleend, schynt niet toepasfelyk op een Ge-
 was, dat zeer smalle Blaadjes heeft, en voor
 't overige ook geheel niet naar de *Sesamum* ge-
 lykt. Doch gedagte Autheur heeft dien bynaam
 ontleend van een Plant met smalle Blaadjes en
 Steeltjes als de Koorenbloemen, *Sesamoides*
parva Dioscoridis genaamd en afgebeeld by LO-
 BEL, 't welk hy noemt *Xeranthemum Sesamoi-*
des, geevende vervolgens ook deezen naam aan
 dit

Xer. Ramosum, Petiolis simplicibus, Capite spinoso. BURM.
Afr. 182. T. 67. f. 3. Xeranth. spinosum Ethiopicum, Capit.
 compactis purpurascensibus. BREYN *Prodr.* 2. p. 105.

(9) *Xeranthemum* Ramis unifloris imbricatis Fol. linearibus,
 Xer. Ramosum Fol. Squamosis linearibus, Floribus Argenteis.
 BURM. *Afr.* 181. T. 67. f. 2. β . Xeranthem. Sesamoides Flor.
 albo, Ericæ Foliis Cauli tomentose ascriptis. PLUK. *Amaltb.*
 213. T. 449. f. 5. Chrysocome f. Argycocome Afr. Ericoides
 Cap. Bonæ Spei. SEB. *Thes.* II. T. 43. f. 5. Elichrysum
 Africanum lanuginosum angustissimo folio, calyce Flor. Argen-
 teo & amplissimo. BREYN *lc.* 27. T. 16. f. 2. BERG. *Cap.*
 272. R. *Lugdb.* 152. N. 4.

dit Kaapfche Gewas, 't welk van anderen *Hey-Bladig* is getyeld. Hy zegt, dat het Bladen van Hey heeft, die aan den Wolligen Steel als vast gelymd zyn; doch aan den Wortel losfe Bladen, die langer zyn, als van de Rynbloemen. Die by SEBA afgebeeld is, moet daar van eene Verfcheidenheid zyn, als aan de Takjes zelf de Blaadjes niet aangeplakt hebbende. De Afbeelding van den Hoogleeraar J. BURMANNUS vertoont die aanvoeging der Blaadjes zeer duidelyk in een Takje met verfcheidene van deeze Bloemen, schoon Zilverwit van Kleur; doch de twee van hetzelfde, die uitgespreid vertoond worden, zyn veel kleiner, dan die men gefloten op zyde ziet. In de Afbeelding van BREYN zyn de Bloemfteelen veel te kort gemaakt.

III.
AFDEEL,
XVII.
HOOFD
STUK,
*Tweede
Rang.*

Behalve de zodanigen, wier Kelkschubben van de kleinften tot de grootften toe zeer spits zyn, een Zilverwitte Bloem maakende van byna twee Duim middellyn, heb ik 'er, van dergelyk Gewas, die de Kelkschubben zo spits niet hebben en de Bloem wat kleiner, doch het middelstuk of de Schyf grooter, en deeze zyn van buiten Roozeroodachtig, van binnen geel, met een niet minder fchoonen Glans. Ook heb ik 'er, van dat flag, geheel Zwavelkleurig of zuiver hoog Geel, gelyk die is, waar van de Afbeelding, in *Fig. 3*, op *Plaat XXXI*, is vertoond. Aan een zy-Takje van één derzelve komen inderdaad Blaadjes voor van aanmerkelyke langte en

PL. XXXI,
Fig. 3, 4.

zeer

III. zeer smal, naar die van Rosmaryn eenigszins
 AFDEEL. gelykende, hoedanig eene door BERGIUS uit
 XVII. RAY, op deeze Soort, is aangehaald (*). Of
 HOOFD- deeze, nu, een weezentlyke Verscheidenheid
 STUK. zyn, dan een enkele Speeling der Natuur, zou
 misfchien by nader onderzoek blyken kunnen.
 Onder een menigte van deeze Bloemen; van de
 Kaap ontvangen, ten minste, heb ik nooit an-
 deren, dan de Zilverkleurigen; gezien met zo
 spitse Kelk-Schubben, als Fig. 4, in een der-
 zelve, volmaakt natuurlyk van agteren uitge-
 spreid afgebeeld, aanwyst, en waar uit blykt;
 hoe zeer dezelve van die rood- en geelkleurigen
 verschille. Zy behouden altemaal haar Kleur en
 Glans en zyn dus onder de Onverganglyken,
 in 't Fransch *Inmortelles*, te rekenen, en te-
 vens van de fraaist gekleurden; zo dat gedagte
 Plaat eenigen der schoonste Bloemen van de Kaap
 voorstelt.

X. (10) Straalbloem met eenbloemige Rysachtige
 Virgatum. Takken; de Bladen Lancetvormig Wollig;
 Rysachtige. de Bloemsteelen bykans naakt.

Deeze zou voornaamelyk van de voorgaande
 Soort verschillen, door den Kelk geel, niet
 wit

(*) *Xeranthemum Capense* Rorismani folio Flore albo.
Suppl. App. p. 239. N. 22.

(10) *Xeranthemum* Ramis unifloris virgatis, Fol. Lanceolatis
 tomentosis, Pedunculis subnudis. *Mant.* 284. *BERG Cap.* 275.
Elichrysum Africanum tomentosum, angustissimo Folio, Caly-
 ce Sulphureo amplo. *BREYN. Prodr.* 3. T. 16. f. 3.

wit of paarsch, te hebben, volgens LINNÆUS, ^{III.}
aan wien de Heer D. VAN ROYEN berigt ^{AFDEEL.}
hadt, dat zy de Meelknopjes gestaart heeft. In ^{XVII.}
de eerste opslag zou derhalve myne gemelde hier ^{HOOFD-}
schynen t'huis te hooren; doch ik bevind niet, ^{STUK.}
dat dezelve de Takjes minder geschubd of ^{Tweede}
Rysachtiger, de Bloemsteelen naakter, of de ^{Rang.}
Bladen Lancetvormiger heeft, dan de Zilver-
kleurigen. Gedagte eigenschap der Meelknopjes
heb ik derhalve my de uitneemende moeite niet
willen geeven te onderzoeken. Die van BER-
GIUS, bovendien, schynt my duidelyk van de
voorgaande te verschillen.

(11) Straalbloem met naakte eenbloemige ^{XI.}
Bloemsteelen aan 't end der Takken uit- ^{Stehelina.}
steekende; de Bladen Lancetvormig en ^{Naakte.}
Wollig.

Deeze heeft, volgens den zelfden Leidfen
Hoogleeraar, een Houtige Steng, die teder is,
gepluimd Takkig, en, gelyk het gantsche Ge-
was, met eene witte Wolligheid bedekt; gee-
vende aan 't end lange Bloemsteelen uit.

(12) Straalbloem met eenzaam knikkende ^{XII.}
Bloe- ^{Variaga-}
^{rum.}
Bonte.

(11) *Xeranthemum* Pedunculis terminalibus exsertis nudis
unifloris, Fol. lacceolatis tomentosis. *Syst. Nat.* VII. *Veg.* XIII.

(12) *Xeranthemum* Flor. solitariis nutantibus, Squamis Ca-
lycinis obtusis maculatis, ROYEN *Msj.* *Xeranthemum* Afr.
Gnaphalii Fol. tomentosis &c. *RAJ.* *Suppl.* 181.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.

*Tweede
 Rang.*

*Bloemen, de Kelkschubben stomp en ge-
 vlakt.*

Deeze heeft, volgens de aangehaalde van RAY, Wollige Bladen als van het Gnaphalium, die, zoowel als de toppen der Schubben, Roestkleurig zyn. 't Gewas groeit tot de hoogte van een Voet of hooger, en heeft een dikke styve Steng, die van onder tot boven bezet is met Wollig gryze Blaadjes, langer dan een Duim en een derde Duims breed, zynde opwaards in eenige Takjes verdeeld, die ieder een enkele groote witte Bloem, met Roestkleurige Tippen, draagen.

XIII.
*Panicula-
 tum.*
 Tuildraa-
 gende.

(13) *Straalbloem, die de Bloemen in een Tuil
 vergaard heeft, met smal Lancetvormige
 Bladen.*

Door veele Bloemen by elkander in een Tuiltje vergaard te hebben, op den top der Stengen of Takken, verschilt deeze van alle de anderen. Zy zyn niettemin van dergelyke figuur doch kleiner, hebbende een Zilverkleurigen krans van uitsteekende Kelkschubben, zeer spits gepunt, rondom een Schyf of middelstuk van geelachtige Blommetjes. De Bladen, die de Takjes omvatten, zyn lang, smal, spits, slap en Wollig. 't Gewas schynt weinig meer
 hoogte

(13) *Xeranthemum* Flor. paniculatis, Fol. lineari-Lanceo-
 latis. Xer. incanum, Fol. oblongo-acutis, Capitulis plurimis
 Argenteis. BURM. *Afr.* 180. T. 67. f. 1.

hoogte te hebben dan de naastvoorgaande Soort. Het is, gelyk alle de overigen, behalve de eerste, van de Kaap of het Zuid-end van Afrika afkomstig.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Tweede
Rang.

B A C C H A R I S. Roerkruid.

Dit Geslacht heeft een naakten Stool : het Zaadkuifje is Haairig, de Kelk geschubd en Rolrond : de Wyfjes - Blommetjes zyn onder de Tweeslagtigen gemengd. Het voert den Griekschcn naam, van DIOSCORIDES afkomstig, die aan sommige Soorten van het volgende wordt gegeven.

Agt Soorten, altemaal uitheemsche en de meesten Heesterachtig, zyn 'er in vervat, als volgt.

(1) Roerkruid met Lancetvormige overlangs
Zaagswys' getande Bladen.

I.
Baccharis
Ivaefolia.
Zaagbladig.

Deeze Soort is door Pater FEUILLÉE in Peru of Chili waargenomen, die daar toe de *Afrikaansche laage Conyza* van TOURNEFORT, met smalle geribde Bladen en Kroontjes-Blomen,

(1) *Baccharis* Fol. Lanceolatis, longitudinaliter serrato-dentatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 949. p. 547. *Veg.* XIII. p. 625. *H. Cliff.* 404. *R. Lugdb.* 152. *Conyza frutescens*, Fol. angustioribus nervosis. FEUILL. *Peruv.* 750. T. 37. Eupator. Afr. Agerato affinis Flor. albis. PLUK. *Alm.* 400. T. 328. f. 2. Con. Afr. humilis, Fol. angustioribus nervosis, Fl. umbellatis. TOURN. *Inst.* p. 455. BARTH. *Aët. Hafn.* II. p. 57.

F

III. men , betreft , zeggende , dat zy een taame-
AFDEEL. lyk aangenaamen Reuk heeft , en dat de In-
XVII. diaanen 'er het Afkookzel van gebruiken tot ver-
HOOFD- fterking van de Maag. 't Gewas is Heefterach-
STUK. tig , en komt in Bladerloof eenigermaate met
Tweede een Soort van Balsemkruid overeen. De Wyfjes-
Rang. Blommetjes , hoedanig de meesten zyn , komen
 in drie- en verdeeld voor ; de Tweeflagtigen ,
 die het midden beslaan , weinig in getal , zyn
 in vyven gedeeld .

Dit zelfde Gewas zou , volgens den Franeker
 Hovenier M E E S E , door den Ridder ook ge-
 plaatst zyn in 't Geslacht van *Iva* , 't welk hy
 alleenlyk uit de aanhaaling van MORISON op-
 gemaakt kan hebben ; maar behalve dat de Sexe
 der Planten by de Autheuren , vooral wat de
 Samenteelige Gewasfen aangaat , dikwils zeer
 duister is , zo blykt uit de andere aanhaalingen ,
 van den *Hortus Cliffortianus* , VAN ROYEN
H. Lugdbat. enz. , dat hier weezentlyk ver-
 schillende Plantgewasfen bedoeld worden ; zyn-
 de de Aanmerkingen van M E E S E derhalven
 in deezen ongegrond (†).

II. (2) Roerkruid met *Lancetvormige Bladen* , die
Baccharis aan 't end maar één of twee Tandjes heb-
Neriiifolia. ben.
Langbladig.

Het

(†) Zie dezelve in zyn Werkje over de *Syngenesia* ,
 Leeuw. 1761. p. 35.

(2) *Baccharis* Fol. Lanceolatis superne uno alterove Denti-
 culo ferratis. *H. Cliff.* 404. *R. Lugdb.* 152. *Arbuscula* Foliis
Nerii. BOERH. *Lugdb.* II. p. 263.

Het Boompje met Oleander-Bladen van BOER-
HAAVE wordt hier t'huis gebragt. 't Gewas is
uit Afrika afkomstig.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

(3) Roerkruid met ovaalachtig Lancetvormige
Bladen, die effenrandig naakt zyn en gesteeled.

III.
Baccharis
Arborea.
Boomachtig.

Deeze in de Boschen van 't Oostindisch
Eiland Johanna, door den Heer KOENIG,
waargenomen, maakt den grootsten Boom uit
in deeze Klasse, zegt de Ridder. Dezelve is
echter, zo hy elders verhaalt, maar drie
Voeten hoog, doch heeft den Stam een Arm
dik (†). De Bladen, die overhoeks groeijen,
hebben byna de grootte van de Handpalm, zyn-
de ruuwachtig doch niet Wollig. Aan 't end
der Takken komt een Bloemtuil, van een Span
lang en breed, bestaande uit Klootrondachtige
Kelken, dicht bekleed met Elsvormige Schubbet-
jes, die over elkander leggen. Het Zaadkuifje
is Haairig, eens zo lang als de Kelk, vaal van
Kleur en de Zaaden zyn gestreept.

(4) Roerkruid met stomp Eyronde Bladen,
die aan 't end met uitranding gekarteld zyn.

IV.
Baccharis
Halimifolia.
Dee-
Breedbla-
dig.

(3) *Baccharis* Fol. Elliptico-Lanceolatis, integerrimis nu-
dis petiolatis. *Mant.* 284.

(†) In 't Geslacht van *Conyza* komt een Oostindische
voor, met dergelyken Stam, wel twee Mans langten hoog.

(4) *Baccharis* Fol. obovatis superne emarginato-crenatis.
H. Cliff. 405. *GRON. Virg.* 121, R. *Lugd.* 153. *Senecio*
Virg. arborescens Atroplicis folio. *RAJ. Hist.* 1799. *HERM.*

III. Deeze Virginifche heeft Bladen, welke naar
 AFDEEL. die der Wilde Melde gelyken en blaauwachtig
 XVII. of Zeegroen zyn. 't Gewas is Boomachtig en
 HOOFD- heeft het Pluis der Bladen Zilverkleurig.
 STUK.

V. (5) Roerkruid met breed Lancetvormige, on-
 gesteelde, getande, gestoppelde Bladen.

Baccharis
Dioscori-
dis.
 Levantfch.

Deeze zou, misfchien, de *Baccharis* van
 DIOSCORIDES kunnen zyn. 't Gewas, dat
 in Egypte en Syrie groeit, brengt veele Steel-
 tjes uit éénen Wortel voort, waar aan langwer-
 pige Blaadjcs als van den Olyfboom, die vet
 en ruigachtig zyn; van eenen vry zwaaren
 Reuk, doch met eenige aangenaamheid, gely-
 kende in Bloem en Zaad veel naar de groote
 Conyza. De Ingezetenen van Tripoli, in Sy-
 rie, noemenze *Thaun*, zo RAUWOLF ge-
 tuigt.

VI.
Baccharis
Indica.
 Indi-
 aanfch.

(6) Roerkruid met ftomp Eyronde Bladen, die
 gesteeled en fyn getand zyn.

Het

Parad. p. T. 225. *Pseudo-Helichrysum* Virg. frutescens, &c.
 MORIS. *Hist.* III. p. 90. S. 7. T. 10. f. 4. *Elichryso* affinis
 Virginiana Frutescens &c. PLUK. *Alm.* 134. T. 27. f. 2. *Argy-*
rocome Virginiana *Atriplicis* folio. PET. *Gaz.* T. 7. f. 4.

(5) *Baccharis* Fol. lato-Lanceolatis dentatis sessilibus sti-
 pulatis. *Am. Acad.* IV. p. 289. *Conyza* major altera. C. B.
Pin. 265. *Conyza* Dioscoridis. RAUW. *It.* 54. T. 54. *Conyza*
Syriæ. J. B. *Hist.* II. p. 1054. RAJ. *Hist.* 262. GRON. *Or.*
 110.

(6) *Baccharis* Fol. obovatis denticulatis petiolatis. *Eupatorio*
 affinis *Planta Zeylanica* Fol. Ulmi. BREYN *Cent.* T. 70. BURM.
Fl. Ind. 178.

Het Ceylonfche Gewas van BREYN, met III. Olmen-Bladen, naar 't Boelkens-Kruid gely- AFDEEL. XVII. kende, zou ook aan de Kaap der Goede Hope HOOFD- waargenomen zyn. Het heeft de Takken met STUK. verheven Streepen; de Bladen zyn stomp o- Tweede Rang. vaal en glad, van grootte als een Duimlid, eenigermaate Zaagswyze getand. Aan 't end komt een groote Tuil van hoekige Bloemsteel- tjes met eenige Elsvormige Blikjes. De Kelken zyn Rolrond en glad.

(7) Roerkruid met stomp Eyronde, effenran- VII. dige, ruuwe ongesteelde Bladen, die van Baccharis Brasiliaana. onderen geaderd zyn. Brasiliaanfche.

Deeze Brasiliaanfche, die de Steng eeniger- maate hoekig heeft, brengt zeer yle, Takkige, Tuiltjes van Bloemen voort, ver van elkander, wier Kelken spitse Schubben hebben en het Zaadkuifje is Roestkleurig.

(8) Roerkruid met Lancetvormige Zaagswys' VIII. getande Bladen en gebladerde Tuilen. Baccharis foetida. Stinkend.

Hier wordt de Heesterachtige, zeer flinken- de, Amerikaanfche Conyza, van DILLENIUS, t'huis

(7) *Baccharis* Fol. obovatis, integris, scabris, sessilibus, subtus Venosis. Tremate. MAROGR. Bras. 81. BURM. Fl. Ind. 178.

(8) *Baccharis* Fol. lanceolatis serrato-dentatis, Corymbis Foliosis. GRON. Virg. 121. Conyza Americana Frutescens, foetidissima. DILL *Elth.* 106. T. 89. f. 105?

III. t'huis gebragt. 't Gewas groeit in Virginie, en
 AFDEEL. is van CLAYTON Boekens-Kruid met witte
 XVII. Bloemen, getyeld. Drie Ellen hoogte hadt
 HOOPD- het in Engeland, in de open Grond, bereikt.
 STUK.

Tweede
 Rang.

C O N Y Z A. Tonderkruid.

Een naakte Stool; een eenvoudig Haairig Zaadkuifje; een geschubde rondachtige Kelk, en de Straalen der Bloem in drie-en gedeeld, zyn de byzondere Kenmerken van dit Geslagt.

De eerste Soort, die Kruidig is, voert, ik weet niet om welke reden, den Nederduitschen naam van *Donderkruid*, mooglyk beter *Tonderkruid* gespeld, dien ik derhalve als een Geslagtnaam gebruik (†). Onder de drie-en-twintig Soorten van hetzelfde komen eenige Heefsterachtigen voor, welke hier volgen.

III.
Conyza
fordida
 Vuilkleu-
 rig.

(3) Tonderkruid *met effenrandige smalle Bladen; driebloemige lange Bloemsteel; de Steng laag Heefsterachtig.*

Dit Gewas, te vooren met den zelfden bynaam

(†) Want de benaaming van *Donderkruid* weet ik geen reden voor; daar mooglyk de Wolligheid der Bladen of het Pluis der Bloemen, gedroogd, voor Tonder zou kunnen verstreken.

(3) *Conyza* Fol. linearibus integerrimis, Pedunculis longis trifloris, Caule suffruticoso. *Veg.* XIII. Gen. 950. p. 626. *Mant.* 466. *Gnaphalium fordida*. *Sp. Plant.* 1193. *H. Cliff.* 401. *GOUAN* *Monsp.* 435. *GER.* *Prov.* 212. *GARID.* *Aix.* 157. *Elichrysum* sylv. angustif. Capit. conglobatis. *C. B.* *Pin.* 264. *TOURNE.* *Inst.* 453. *Stœchas citrina altera.* *LOB.* *Jc.* 486.

naam onder de Soorten van *Gnaphalium* be-
 trokken, en dus getyeld, om dat de Bloem-
 kelken niet meer dan eene vuile Goudkleur
 hebben, groeit in Languedok, Provence en Ita-
 lie, op Rotfen en Muuren. Het zweemt veel
 naar het *Elichryfum*, doch heeft langer Bladen
 en kleine ronde Hoofdjes. Ook is het als een
 basterd-Soort van de Rynbloemen aangemerkt
 geweest. GARIDELL hadt opgemerkt, dat
 dit Gewas eenen Harstachtigen Reuk heeft, en
 een laffen Gras - Smaak. Men vindt het by
 LOBEL, onder den naam van andere of twee-
 de *Stæchas citrina*, afgebeeld.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.
 Tweede
 Rang.

(4) Tonderkruid met smalle een weinig getan-
 de Bladen, zeer lange eenbloemige Steelen,
 de Steng Heesterachtig.

IV.
Conyza
Saxatilis.
 Steenmin-
 nend.

Deeze, die naar de voorgaande vry veel ge-
 lykt, groeit in de Zuidelyke deelen van Euro-
 pa, in Palestina en zelfs aan de Kaap der Goede
 Hope. Men vindt 'er de Afbeelding van by
 BOCCONE. C. BAUHINUS vertoont ook dit
 Gewas, en zegt, dat het een Steng van an-
 derhalve Handbreed heeft, die in eenige korte
 Tak-

(4) *Conyza* Fol. linearibus subdentatis, Pedunculis longissimis
 unifloris, Caule Suffruticoso. H. Cliff. 401. Helichrysum Cap.
 singular. brevibus. MOR. Hist. III. p. 87. S. 7. T. 10. f. 16.
 Helichrysum Saxatile, singulari Capitulo amplo. Eocc. Mus.
 142. T. 104. Elichryso sylvestri, Flore oblongo, similis. C.
 B. Pin. 165. Prodr. T. p. 123.

F 4

III. Takjes verdeeld is, zo dat men het naauwlyks
 AFDEEL. onder de Heesters tellen kan. Het was dus
 XVII. op het Gebergte van Italie waargenomen.
 HOOFD-
 STUK.

XII. (12) Tonderkruid met een bogtige Heester-
Conyza achtige Steng, langwerpig Eyronde effen-
 tortuosa. randige Bladen, en omgeboogen Trosfen.
 Bogtig.

Deeze is door VAILLANT, onder den naam van *Conyza* van Madagaskar, die Heesterachtig is, met een bogtige Steng en Kornoelje-Booms Bladen, voorgesteld.

XIII. (13) Tonderkruid met Eyronde Wollige Bladen, getropte Bloemen, de Bloemsteeltjes
Candida. zydelings en aan 't end der Takken.
 Wit.

Op Kandia vindt men deeze Soort, die wegens de witheid der Bladen, welke in figuur ook naar die van 't Wollekruid gelyken, den bynaam voert. De Bloemsteelen loopen opwaards dikker. Men vindt 'er eene Verscheidenheid van, welke met korte kromme Bloemstraalen praalt.

(14) Ton-

(12) *Conyza* Caule tortuoso Fruticosa, Fol. ovato-oblongis integerrimis, Racemis reflexis. *H. Cliff.* 405. *Conyza* Madagascariensis, Fruticosa, tortuoso Caule, Corni folio. VAILL. *Art.* 1719. p. 396.

(13) *Conyza* Fol. ovatis tomentosis, Flor. confertis, Pedunculis lateralibus terminalibusque. *H. Cliff.* 405. *R. Lugdb.* 157. *Conyza* Cretica Frut. Folio molli candidissimo, tomentoso. *TOURNEF. Cor.* 33. *Con. Saxatilis* Fol. Filaginis. *BUXB. Cent.* II p. 23. *T.* 17. *Aster tomentosus luteus Verbasci folio.* *BOCC. Sic.* 60. *T.* 31. f. 2. *Jacobaea* Cret. incana &c. *BARR. Rar.* T. 217. *Aster Ragusinus folio Verbasci.* *ZAN. Hist.* 33.

- (14) Tonderkruid met Lancetvormig Eyronde III.
 ruuwe Bladen , eenbloemige Bloemsteelen AFDEEL.
 en rappige Kelken. XVII.

Deeze Indifche is een Jaarlyks Gewas, doch met Houtige Stengen . die rond, ruig en regt zyn. Het heeft de Bladen overhoeks, spits, Zaagswys' getand , met een Steeltje dat van onderen paarfch is. De tippen des Kelks zyn Lancetvormig, verlangd en uitgebreid: de Bloem is klein en paarfchachtig , uit vyf-en twintig Tweeflachtige Blommetjes famengefteld. Het Zaad is bitter en heeft een Wormdoodende kragt, volgens den beroemden HERMANNUS.

HOOFD-
STUK.
XIV.

*Antelmin-
tica.*
Wormdoo-
dend.

- (15) Tonderkruid met Lancetvormige , van XV.
 onderen Wollige Bladen , de Bladsteelen Conyza
 ook Zaagswyze getand. Balsamife-
ra.

Onder den naam van *Ruikende Conyza* is deeze door RUMPHIUS beschreeven, die aanmerkt, dat dezelve in Gestalte naar het Kruid van dien naam , in Wolligheid der Bladeren naar

(14) *Conyza* Fol. Lanceolato - ovatis scabris , Pedunculis unifloris , Calycibus squarrosis. Baccharoides. *Fl. Zeyl.* 418. *Conyza* Ind. *Virga Aurea* folio &c. VAILL. *Mem.* 1719. p. 358. Scabiosa Conyzoides Fol. latis dentatis &c. BURM. *Fl. Zeyl.* 210. T. 95. Cattu - Schiragam. *Hort. Mal.* II. p. 39. T. 24. RAJ *Hist.* 443. BURM. *Fl. Ind.* p. 178.

(15) *Conyza* Fol. Lanceolatis subtus tomentosis , Petiolis etiam serrato dentatis. *Conyza Arbor Zeylanensis* &c. PLUK. *Amaltb.* 64. *Conyza odorata*. RUMPH. *Amb.* VI. T. 24. f. 1. *Conyza odorata* f. *Helenium alterum* *Salviae odorem spirans*. CLUS. *Exot.* L. IV. C. 23, p. 92. BURM. *Fl. Ind.* 178.

III. naar 't Alants-Wortel Kruid en in Reuk naar
 AFDEEL. de Salie gelykt. Men noemt het *Sambong* in
 XVII. Oostindie , alwaar het op de Eilanden zo wel
 HOOFD als aan de Vaste Kust groeit. Daar is een Soort
 STUK. van, die meer dan eens Mans langte hoog op-
 Tweede schiet, en deswegen wordt het de *Conyza-Boom*
 Rang. by PLUKENET getyteld. De Bladen zyn wel
 een Voet lang en een Hand breed , sterk geaderd , doch zagt in 't aanraaken , op de kanten ongelijk getand. De Bloemen zyn met een Pluis van kleine Draadjes gestraald , zo RUMPHIUS aanmerkt , zeggende , dat men de Bladen niet als Moeskruid eet , onder de Indiaanen , maar dezelve om den Geur onder de Spyzen doet , wordende die , op Java , in plaats van Salie , en het Afkookzel , zo wel in - als uitwendig , gebruikt. In een Tuin , of op een gebouwd Land , wordt dit Gewas somtyds een Boom , van wel twee Mans langten hoog , met een Stam van een Arm dik (*).

XVI. (16) Tonderkruid met langwerpige Bladen en
 Conyza Plui-
 Cinerea.
 Afchkleu-
 zig.

(*) Van die hoogte zegt RUMPHIUS deeze Ruikende Conyza in zyn Tuin op Ambon gehad te hebben. Hierom is 't my onbegrypelyk , hoe LINNÆUS van de *Baccharis Arborea* , (zie hier voor bladz. 83.) heeft kunnen zeggen , dat dezelve de Grootste Boom in deeze Klasse zy.

(16) *Conyza* Fol. oblongis , Flor. paniculatis , Coroll. Cylindricis , Calyce duplo longioribus. Senecio Indicus Atriplicis folio. MORIS. *Hist.* III. p. 106. S. 7. T. 17. f. 7. Senecioides. *Fl. Zeyl.* 419. Senecio Indica Fol. ternis crenatis. BURM. *Zeyl.* 211. T. 96. f. 1. Eupatorium angustiore folio Bermudense. PLUK. *Alta.* 141. T. 243. f. 3. Olus Scrophinum, RUMPH. *Amb.* VI. T. 14. f. 1. BURM. *Fl. Ind.* p. 172.

Pluimen van Rolronde Bloemen, die eens zo lang zyn als de Kelk. III. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

Dit Gewas, ook in Oostindie groeiende, noemt gedagte Autheur *Zeugen- of Varkens-Moes*, om dat het veel van die Beesten gegeten wordt; strekkende de malsche Toppen, gekookt, ook den Indiaanen tot Spyze. Het groeit met eenige Stengen, niet veel hooger dan een Elle, zegt hy, en heeft Bladen naar die der Netelen gelykende, doch wat langer en spitsler, aan de kanten grof getand. De Bloemen schy- nen zeer klein te zyn, maakende yle Tuiltjes op de toppen der Stengen of Bladsteelen. Dus schynt hetzelfde van de *Ceylonsche Senecio* met drievoudige gekartelde Biaden van den Hoog- leeraar BURMANNUS, te verschillen. De Bloemen zyn Rolrond en paarsch, met korte Stylen en het Zaadpluis langer dan de Kelk, zegt onze Ridder.

(17) *Tonderkruid met Eyronde, Zaagswys' getande, eenigermaate Wollige, spitse* XVII. *Conyza odorata.* Bla- welrie- kend.

(17) *Conyza* Fol. ovatis ferratis subtomentosis acutis, Caule Corymbois, Corollis subglobosis. *Am. Acad.* V. p. 406. *Conyza odorata minor erecta purpurascens Corymbosa.* BROWN. *Jam.* 318. *Conyza Arborescens purpurea Folio Verbasci dentato.* PLUM. *Spec.* 9. *lc.* 97. *Conyza major odorata f. Baccharis Flor. purpureis nudis,* SLOAN. *Jam.* 124. *Hist.* I. p. 258. T. 152. f. 1. β . *Eupator Conyzoides Maderaspatana, Fol. glabris. Flore purpurascente.* PLUK. *Alm.* 141. T. 177. f. 2. BURM. *Fl. Ind.* p. 179.

III.
AFDEEL.
XVII.

HOOFD-
STUK.

Tweede
Rang.

*Bladen, en getuilde Bloemen, die Kloot-
rondachtig zyn.*

In de Westindiën komt deeze Soort voor, welke by PLUMIER den naam voert van *Boomachtige paarsche Conyza*, met getande Wollekruids Bladen. SLOANE vondtze op Mocrasfige plaatsen aan de Zeekust van 't Eiland Jamaika. Een dergelyk Gewas schynt het te zyn, dat PLUKENET onder de Planten van Madrasf aantekent, hebbende gladde Bladen en eene paarschachtige Bloem; zynde dit op Java onder den naam van *Sambong Outang* of *Wilde Salie* bekend.

XVIII.
Chinensis.
Chineesch.

(18) *Tonderkruid met Lancetswys' Eyronde omgeboogen Zaagswys' getande Bladen, die van onderen Wollig zyn; de Bloemen getropt aan 't end.*

Dit Gewas, dat RUMPHIUS *Ambonsche Senecio* tytelt, schiet, met een dikke hardachtigsteng, somtyds een Elle hoog. Zelden draagt het meer dan drie Bloemen aan Tropjes by elkander. Het wordt op Ambon *Liefdekruid* genoemd, dewyl het Vrouwvolk zig daar mede het Aangezigt wafcht, om de Mannen te behaagen. De Heefterachtige Conyza, met Reuk

van

(18) *Conyza* Fol. Lanceolato-ovatis, reflexo-serratis, subtus tomentosis, Flor. terminalibus congestis. Senecio Amboinicus. RUMPH. *Amb.* VI. T. 14. f. 2. BURM. *Fl. Ind.* p. 179.

van Ciftus, welke de beroemde SLOANE op III. AFDEEL. XVII. Jamaika waarnam; fchynt naar 't zelve te gelyken. Op Java wordt het, wegens de Bloemen; HOOFDSTUK. *Paarle-Knop* getyeld.

(19) Tonderkruid met ovaale, effenrandige, ruuwe, van onderen ruige Bladen. XIX. *Hirsuta*. Ruig.

Dit Chineefche Gewas heeft eene ruigachtige Steng; de Bladen langwerpig of ovaal, effenrandig, ruuw, van onderen zeer ruig en bleek; de Bloemen Troswyze famengehoopt; de Kelken als van het Sterrekruid.

(20) Tonderkruid met Eyronde effenrandige spitse, van onderen Wollige Bladen; de Aairen over de eene zyde gekroond, en omgeboogen Blikjes. XX. *Conyza Arborescens*. Boomachtig.

Dit Gewas, in de Westindiën voorkomende, en van PLUMIER *Boomachtige Conyza* met blaauwe Bloemen, getyeld, geeft de Hoofdjes Aairwyze tot de zyden der Takken uit, volgens SLOANE, die meent, dat het de *Tremate* der Brasiliaanen zy. Hier toe behoort het

(19) *Conyza* Fol. ovalibus integerrimis scabris subtus hirsutis.

(20) *Conyza* Fol. ovatis integerrimis acutis subtus tomentosis, Spicis recurvatis secundis, Bracteis reflexis, *Conyza Arborescens* Floribus cœruleis. PLUM. Sp. 10. T. 130. f. 2. *Conyza* Frut. flore pallide purpureo &c. SLOAN. Jam. 124. Hist. I. p 257. *Eupatorium erectum hirsutum* &c. BROWN. Jam. 313.

III. het opgeregte ruige Boelkens-Kruid van BROWNE, dat de Bloem-Aairen aan 't end der Takken altermaal over eene zyde hellende heeft.

AFDEEL. XVII. HOOFD-STUK. XXI. *Fruticosa.* Heefterachtig. (21) Tonderkruid met Eyronde effenrandige stompe Bladen; de Bloemen ongesteeld overhoeks, de Takjes bogtig.

Deeze, ook in Zuid-Amerika groeiende, is Heefterachtig en heeft Bladen als die van den Kwee-Boom, volgens PLUMIER, wiens Amerikaansch Heefterachtig Boelkens-Kruid, met Bladen van Hondsdraf en eene paarschachtige Bloem, hier ook t'huis gebragt wordt.

S E N E C I O. Kruiskruid.

De byzondere Kenmerken van dit Geslagt zyn; een naakte Stoel; een eenvoudige Zaadkuifje, dat Hairig is; de Kelk Rolrond, gekelkt, de Schubben van het Onderkelkje, aan 't end, als verschroeid hebbende.

Onder de menigvuldige Soorten van hetzelfde, waar van het gewoone Kruiskruid ééne is, komen eenige Heefterachtige, meest Kaapsche, voor, welken ik hier zal beschryven.

(34) Kruis-

(21) *Coryza* Fol. ovatis integerrimis obtusis, Flor. sessilibus alternis, Ramulis flexuosis. *Coryza frutescens* Cydoniæ folio. PLUM. Sp. 9. Ic. 95. f. 1. *Eupatorium Amer. frutescens*; *Hederæ terrestris* folio; Flore purpurascens. PLUM. Sp. 10.

(34) Kruiskruid met gestraalde Bloemen en verspreide smalle Bladen, de Steng Heesterachtig.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Van dit Afrikaansche of liever Kaapsche Gewas, zyn de Afbeeldingen, hier aangehaald, aanmerkelyk verschillende. Het komt somtyds Heesterachtig, somtyds Kruidig voor, hebbende de Bladen ook breeder of smaller, maar dit verschilt op de zelfde Plant, gelyk men uit de Afbeelding van COMMELYN kan zien, die 'er Lavendel-Bladen aan toeschryft. Ik heb een Tak daar van, volkomen strookende met de beschryving van den Heer BERGIUS, die deeze Soort van zyne *Draadbladige* onderscheidt, tot welke die met groene Haairachtig dunne Bladen, van HERMANNUS, door zyn Ed. t'huis gebragt wordt. Deeze Draadbladige is door den Ridder betrokken tot de *Gekroonde*, welke de Bladen Vinswyze getand heeft, dat in de beschryving van BERGIUS niet te vinden is, maar wel in die van zyne *Grootbloemige*. LINNÆUS vraagt, of die ook mede behoore tot deeze Soort,

XXXIV.
Senecio lons-
gifolius.
Langbla-
dig.

(34) *Senecio* Corollis radiantibus, Foliis linearibus sparsis, Caule Fruticoso. Jacobæa Afr. Fol. Capillaceo viridi. HERM. Afr. 14. Jac. Afr. fruticans oblongis Foliis angustis integris incanis. VOLCK. Nor. 224. Jac. Afr. Frutescens Lavendulæ Folio latiore & angustiore. COMM. Hort. II. p. 141. T. 71. Jac. Ethiop. Lavendulæ folio. BREYN Cent. T. 63. Jac. Æthiop. angust. & prælongis fol. rarius crenatis. PLUK. Mans. 107. T. 421. f. 5.

III. Soort , 't welk my gantsch niet waarschynlyk
 AFDEEL. voorkomt. De Bladen zyn wel , in deeze Lang-
 XVII. bladige , hier en daar somtyds wat geschaard ,
 HOOFD- doch zodanig niet ingesneeden of verdeeld , als
 STUK. in dezelve. 't Gewas groeit Heesterachtig , met
Trucee
Rang. Stengen , die eerst groen , dan Wollig , en ein-
 delyk Houtachtig bruin zyn , hebbende de Bladen
 om laag veel breeder dan aan de Bloendraa-
 gende Takjes , gekroond met eenige Bloemen ,
 met de bepaalingen van dit Geslagt overeen-
 komstig , welke niet zeer groot en geel gestraald
 zyn , gevuld met het Haarachtige witte Puijs
 der Vrughtbeginzelen of aanrypende Zaaden.

XXXVI: (36) Kruiskruid *met gestraalde Bloemen en*
Senecio Ha- *stomp Eyronde , Vleezige , getande Bladen ,*
simifolius. *de Steng Heesterachtig.*
Meldebia-
dig.

De Bladen van deeze Soort , die in de El-
 thamfche Tuin een Gewas maakte van twee of
 drie Ellen hoog met een Stam van een Atm dik ;
 waren rondachtig , glad , dik en styf ; aan de
 kanten getand , vlak , doch een weinig samen-
 getrokken , in figuur als tusfchen die der Made-
 lieven en Hemelfcutels in ; voorts in gedaante
 naar die der Zec - Melde gelykende , als bekleed
 zynde met eenige Wolligheid en fyn geaderd.

't Ver-

(36) *Senecio* Coroll. radiantibus , Fol. obovatis Carnosis
 dentatis , Caule Fruticoso. Solidago Fol. obverse ovatis &c.
H. Cliff. 411. Doria Afr. Arborescens Fol. crassis et succu-
 lentis , Atriplicem referentibus. *DILL. Elth.* 124. T. 104. f.
 124.

t Verschil fchynt niet groot te zyn tusfchen III.
deezee en de veertigfte Soort. AFDEEL.

(37) Kruiskruid met geftraalde Bloemen, en XVII.
Pylvormige getande Bladen, de Steng om- HOOFD-
vattende, die Heefterachtig is. STUK.
XXXVII.
Senecio
Ilicifolius.
Groen-
Eikbladige.

Deeze Kaapfche Heefter bereikt dikwils de
hoogte van een Mensch, zegt COMMELYN,
hebbende een ronde Haairige Steng, in der-
gelyke Takken verdeeld, waar aan Bladen,
die langwerpig, Zaagswyze getand en gefpitst
zyn, van boven glanzig groen, van onderen
witachtig, en dus naar die van den Groen-Eik
gelykende. De bovenfte zyn smaller, de Bloemp-
jes geel geftraald.

(39) Kruiskruid met geftraalde Bloemen en XXXIX.
Spatelvormige, uitgegulpte, ruuwe Bladen, Senecio
de Steng omvattende, die Heefterachtig is. rigidus.
Styfbladige.

t Gewas van deezee munt uit door de styf-
heid

(37) *Senecio* Coroll. radiantibus, Foliis Sagittatis amplexi-
caulibus dentatis, Caule Fruticoso. *Vir. Cliff.* 84. *H. Cliff.*
406. R. *Lugdab.* Jacobæa Afr. Frutescens Fol. incis et subtus
cinereis. COMM. *Rar.* 42. T. 42. BERG. *Cap.* 281. SEB. *Thes.*
I. Tab. 22. f. 4.

(39) *Senecio* Coroll. radiantibus, Fol. amplexicaulibus Spa-
tulatibus repandis, erosis, scabris, Caule Fruticoso. *H. Cliff.*
406, R. *Lugdabar.* 164. Jacobæa Afr. Frutescens, Fol. rigidis
& hirsutis. COMM. *Horz.* II. p. 149. T. 75. Jacobæa Afr.
ramosissima, Fol. Senecionis pinguis, rigidis et lucentibus,
subtus incanis, RAJ. *Suppl.* 179. SEB. *Mus.* I. T. 22. f. 5.

G

III. heid zyner Bladen , die ook den rand als ge-
 AFDEEL. doordnd hebben , en van boven glanzig doch
 XVII. niet glad zyn , van onderen grys en ruigach-
 HOOFD- tig. De Steng is styf , ruuw en onbevallig.
 STUK. De Bloemen zyn klein en vyfbladig gestraald
 Tweede met de Blommetjes onverdeeld en ver van el-
 Rang. kander. Uit Zaad geteeld , was het wel zeven
 of agt Voeten hoog , in de Amsterdamsche Tuin ,
 opgeschooten.

XL. (40) Kruiskruid met gestraalde Bloemen en
 Senecio Po- spatelvormig Eyronde , effenrandige , stom-
 pulifolius. pe Bladen , de volwasfenen glad van bo-
 Popelier- ven ; de Steng Heesterachtig.
 bladige.

Deeze Soort , mede , gelyk alle de hier be-
 schreevene , van de Kaap afkomstig , en t'een-
 maal met eene witte Wolligheid bekleed , hadt
 de Bladen rondachtig ovaal , effenrandig , of
 naauwlyks met een of twee Tandjes blykbaar ,
 en gesteeld ; de Bladsteeltjes lang , en met een
 uitgebreiden Voet de Takken omvattende , zegt
 LINNÆUS. Zyn Ed. betreft daar toe de
 Afrikaansche met Bladen van den Witten Pope-
 lier of Abeelboom , door RAY opgegeven , en
 noemt dezelve *Popelierbladig* (*). Die Bladen ,
 nog-

(40) *Senecio* Coroll. radiantibus , Fol. ovatis spatulatis inte-
 gris obtusis ; adterioribus supra glabris , Caule Fruticoso. Jaco-
 bxa Africana Populi albæ foliis. RAJ. *Suppl.* 177.

(*) *Populifolius* was in *Spec. Plant.* als ook in *Syst. Nat.*
 Ed. XII. , deeze Soort gebynaamd ; doch thans in *Veg. Ed.*
 XIII. , zekterlyk door een Drukfeil en verwarring met de vol-
 gende Eerste Soort van *Aster* , (thans *Inula* ,) *Polifolius* ,

nogthans, zyn, gelyk zyn Ed. zelf in de Soortelyke bepaaling van deezen Boom zegt, hoekig getand en wel zeer blykbaar, gelyk iedereen weet; ook eenigermaate rondachtig, doch geenszins Spatelvormig stomp Eyronde, gelyk die van dit Gewas door zyn Ed. worden voorgesteld. Mooglyk zal hier t'huis te brengen zyn de *Senecio Solidaginoides* van den Heer BERGIUS, met welke een Tak van myne Kaapfche Planten, in Fig. 1, op Plaat XXXII, hier nevens afgebeeld, en tot dit Geslacht behoorende, zeer veel overeenkomst heeft, als uit de volgende beschryving blykt.

De Steng is Heesterachtig, de Takjes zyn rond, gestreept en glad: de Bladen dik wigvormig, aan 't end getand, stomp, agterwaards allengs versmallende en daar ongetand, ongesteeld, met twee kleine Oortjes den Tak omvattende, overhoeks geplaatst, sterk geaderd, een of anderhalf Duim lang: de Bloemen taamelyk groot, maakende een samengestelde Tuil aan 't end der Takken, met smalle Blikjes. De gemeene Kelk is geknot rondachtig, veelbladig, uit smalle, spitse, evenwydige Schubben bestaande, die een quaden rand of zoom hebben. Zy vertoonen zig klaar in de geopende Kelk, met zynen naakten Stoel, by *a*; zynde *b* de zelfde Kelk van onderen gezien, waar door het blykt, hoe dezelve aldaar een klein Kelkje van spitse Schubbetjes heeft, aan dit Geslacht eigen. De Bloem is langer dan de Kelk,

III.
A. DEEL.
XVII.
HOOFD-
TUK.
Tweed
Rang.

Senecio
Solidaginoides.
Spatelbladig.
Pl. XXXII.
Fig. 1.

III.
AFDEFL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Tweede
Rang.

gestraald. Zy bestaat uit Tweeslagtige Blommetjes, in vyven verdeeld, als *c*, en Trechterachtig; als ook uit Vrouwelyke Blommetjes *d*, die een stompe Lip hebben, en een dun Buisje, met een Styl, die een weinig uitsteekt, hebbende den Stempel bruin en in tweeën gedeeld of uit twee langwerpige ruige Stukken, die Rolrond zyn, bestaande. De Meelknopjes en deeze Styl vertoonen zig in het sterk ver-groote Tweeslagtige Blommetje by *e*, gelyk het Zaadkuifje, welks Haairtjes eenigermaate ge- baard zyn, als *f*, aan het gezegde Blommetje *c*, op het Vrugtbeginzelsel. De Stoel, binnen den Kelk, by *a*, is wegens de Holletjes of eigen Kelkjes, die getand zyn, waar in de Zaadjes gezeten hebben, eenigermaate als een Honigraat. De Bladen en Takken, zo wel als de Bloemsteeltjes, zyn hier en daar met eene losse Wolligheid, die 'er ligt af gaat, bekleed; gelyk LINNÆUS ten opzigt van het Popelierbladige Kruiskruid aantekent.

Vier nieuwe Soorten zyn door den Hooglee- raar N. L. BURMANNUS hier bygevoegd, die echter zonder Afbeeldingen weinig uitdoen. De eerste noemt zyn Ed. *Senecio Verbascifolius*, om dat de Bladen naar die van 't Wollekruid gelyken, zynde gesteld, langwerpig ovaal en gekarteld. De Bloemen kwamen aan 't end, by zesfen, als Hoofdjes, uit de Oxels der Bladen voort. De andere Soort heet *Lanatus*; maar de Wolligheid alleen kan naauwlyks onderschei- ding

ding maaken , aangezien andere Soorten ook III.
 Wollig zyn. De derde noemt zyn Ed. *Lanige-* AFDEEL.
rus, dat is Woldraagende, om dat dezelve by XVII.
 den oirsprong der Bladen, uit den Wortel, met HOOFD-
 een aanmerkelyke Wolligheid bezet is. Zy STUK.
 heeft Vinswys' verdeelde Bladen, een enkele, Tweede
 eenbloemige , byna kaale Steng en eenen knob- Rang.
 beligen Wortel. De vierde Soort , eindelyk ,
Lanceolatus gebynaamd, insgelyks met gestraal-
 de Bloemen , heeft de Bladen ten halve om-
 vattende , Lancetvormig , Zaagswyze getand ,
 van onderen Wollig, de Bloemen getuild. In
 verscheide andere Soorten zyn ook de Bladen
 van dien aart.

A S T E R.

De Kenmerken van dit Geslacht, dat gemeen-
 lyk *Aster* , 't welk men Sterrekruid vertaalen
 kan, genoemd wordt , zyn; een naakte Stoel,
 een enkel Haarig Zaadkuifje, een Bloem met
 meer dan tien Straalen; de onderste Kelk-Schub-
 ben eenigermaate rappig of niet tegen de an-
 deren aan fluitende.

Onder de menigvuldige Soorten van hetzelfde
 komen thans , de *Polifolius* uitgemonsterd en
 tot de *Inula* betrokken zynde, maar vier, al-
 temaal Kaapfche, die Heesters zyn, voor, als
 volgt.

G 3

(1) As-

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

(1) *Aster*, die laag Heesterachtig is, met afloopende, Elsvormige, gesleufde, op de kant ruuwe Bladen, en endelingse Bloemen.

Aster Taxifolius.
Taxisbladige
Pl. XXXII.
Fig. 2.

't Gewas van deeze bestaat uit ronde Rysjes, naauwlyks een Voet lang, Draadachtig dun, van boven Takkig; de Takjes vergaard, enkeld, gebladerd, regtopstaande; de Bladen Elsvormig, smal, spits, regt, sleufswyze uitgehold, op de kant kort gehaaid, van onderen breeder, ongefteeld, op elkander leggende, rykelyk een half Duim lang. De Bloemen komen aan 't end der Takjes voort, op Steeltjes die dezelve verlangen. De gemeene Kelk is veelbladig, Schubswyze samengefteld uit smal Lancetvormige spitse, zeer fyn gehaarde Blaadjes, waar van de buitensten kortst. De Bloem bestaat uit geele Trechterswyze Blommetjes, in vyven gedeeld, die tweeflagtig zyn, en rondom gestraald met Vrouwelyke, paarfche, Spatelblommetjes. Het Vrugtbeginzel is, in beiden, gekroond met een zeer fyn gepluimd Haairig Zaadkuifje, en de Stoel is kaal.

Met deeze beschryving, van den Heer BERGIIUS ontleend, komt het Kaapsche Gewas uit myne Verzameling overeen, waar van een Takje

(1) *Aster Suffruticosus*, Foliis decurrentibus Subulatis, Canalscutis ciliatis margine scabris, Floribus terminalibus. *Syst. Nat.* XII. Gen. 954. p. 553. *Veg.* XIII. p. 632. *Am. Acad.* VI. Afr. 96. BERG. Cap. 286.

Takje, in de Natuurlyke grootte, in *Fig. 2*, op Plaat XXXII, is afgebeeld. Het gezegde behoef ik niet te herhaalen. Men ziet by *f* een Tweeslagtig Blommetje, en by *g* een Vrouwelyk, hoedanigen de Krans maaken, beiden sterker vergroot; blykende daar in het verschil der Vrugtbeginzelen, dat in de eerstgemelden Draadachtig dun is, gelyk zyn Ed. zegt, en in de laatstgemelden spits Eyronlachtig en plat. Deeze laatste gedaante openbaart zig nog duidelyker in een byna volkomen Zaadje by *h*, 't welk tot de Vrouwelyke Blommetjes of die van den Omtrek behoort; als nog met hetzelfde, zo wel als met het Zaadkuifje gekroond zynde, hetwelk in de twee anderen zig ook zeer zigbaar vertoont, zynde fyn gepluimd.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Tweede
Rang.

(2) *Aster die Heesterachtig is, met Eyronde, eenigermaate geschubde, omgekromde, Zaagswys' gehaairde Bladen en endelingsse Bloemen.*

II.
Aster
reflexus.
Omgeboog-
gene.

De Steng van deeze, een Voet lang, is regt en rond, Afchgrauw, ruigachtig ruuw, met groene Rysjes en vergaarde Takjes, drie of vier by elkander. De Bladen zyn Lancetswys' ovaal, spitsachtig, met gedoornde Tandjes,

ver-

(2) *Aster Frut. Fol. ovatis recurvis ferrato-ciliatis, Flor. terminalibus. BERG. Cap. 285. An. Acad VI. Afr. 68 Aster Afr. Frut. splendentibus parvis & reflexis foliis. COMM. Hort. II. p. 55. T. 28. RAJ. Suppl. 159.*

III. verspreid en glad, een zesde Duims lang. De
 AFDEEL Bloemen komen, aan 't end der Takjes, op
 XVII. korte Steeltjes voort. De gemeene Kelk is by-
 HOOFD- na als in de voorgaande Soort. De Blommetjes
 STUK. in 't midden zyn geel, die aan den Rand,
 welke de Straalen maaken, wit, volgens de
 Waarneeming van BERGIUS.

III. (3) *Aster die Heesterachtig is, met langwer-*
 After pig Eyronde, spitse, van onderen Wollige
 erinitus. Bladen, de Kelken in Haairtjes uitloo-
 Gehaairde. pende.

Hier zyn de Rysjes minder Takkig, de Bla-
 den ongesteeld, van onderen met een witte
 Wolligheid bezet, aan den rand ruuw, zeer
 spits: de Bloemsteeltjes aan 't end gebladerd,
 eenbloemig: de Kelkschubben hebben aan 't
 end een bruin Haairtje: de Bloemen zyn blaauw
 gestraald.

IV. (4) *Aster die Heesterachtig is, met smalle*
 After Fru- gestippelde Bladen, en naakte éénbloemige
 ticulosus. Bloem-Steeltjes.
 Gestippelde.

Dec.

(3) *Aster Fruticulosus*, Fol. ovato-oblongis acutis subrus
 tomentosis, Calycibus Pilo terminatis. *Am. Acad.* VI. Afr. 66.

(4) *Aster Fruticosus*, Fol. linearibus punctatis, Pedunculis
 unifloris nudis. *H. Cliff.* 409. R. *Lugdb.* 168. *Aster Africanus*
Frut. Fol. angustis & plerumque conjunctis. *COMM. Hort.* II.
 p. 53. T. 27. β . *Aster maritimus Fruticosus*, *Hysopi foliis*
 confertis, Flore albo. *PLUK. Mant.* 29. T. 340. f. 19. *Aster*
Hysopifolius. *BERG. Cap.* 237.

Deeze heeft , volgens BERGIUS, Draad-
 achtige Takken , die Wollig zyn , met vergaar-
 de Takjes , bezet met smalle ruige Blaadjes ,
 meer dan een Nagel lang. Aan 't end der Tak-
 jes komen twee of drie Bloemsteeltjes by elk-
 ander voort , die uitermaate lang zyn , en fyn
 gehaaid , eenbloemig. De gemeene Kelk , de
 Blommetjes en deelen der Vruchtmaaking , zyn
 byna als in de voorgaande Soorten.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.
 Tweede
 Rang.

C I N E R A R I A. Afchkruid.

Dit Geslagt heeft insgelyks den Stoel naakt en
 het Zaadkuifje eenvoudig gehaaid , maar de
 Kelk is enkeld , veelbladig en effen.

Het bevat ook verscheide Soorten , waar on-
 der de vyf laaften hier t'huis behooren ; naa-
 melyk.

- (9) Afchkruid met Bloempluimen ; de Bladen
 Vinswyze verdeeld met uitgesneeden Slip-
 pen , de Steng Heesterachtig.

IX.
Cineraria
maritima.
 Middell.
 landisch.

Byna geen Afbeeldingen vindt men van dit
 zo bekende Gewas , dat gemeenlyk den naam
 uan

(9) *Cineraria* Flor. paniculatis , Foliis pinnatifidis tomento-
 sis , Laciniis sinuatis : Caule Frutescente. *Syst. Nat.* XII.
 Gen. 957. p. 556. *Veg.* XIII. p. 636. Othonna 2. *Hort.*
Ups. 273. *Solidago* Foliis pinnatifidis ; Laciniis sinuatis , Co-
 ymbis racemosis. *H. Cliff.* 140. GRON. *Orient.* 277. *Jacobæa*
maritima. C. B. *Pin.* 131. TOURNE. *Inst.* 486. *Marina* *Jaco-*
bæa &c. LOB. *Icon.* 227. *Cineraria.* DOD. *Pempt.* 642. GER.
Prov. 205.

III. van *Jacobæa maritima* by de Tuinlieden en by
 AFDEEL. de Liefhebbers, 't zy al of niet Taalkundig,
 XVII. voert. DODONÉUS spreekt 'er slegts van en
 HOOFD- de figuur van LOBEL is door de kleinte nauw-
 STUK. lyks kenbaar. By WEINMANN vindt men
 Tweede wel een Afbeelding, die taamelyk strookt; doch
 Rang. de Afchkleurige witheid der Bladen, weshalve
 deeze Soort in 't byzonder den naam van *Cine-
 raria*, dat is Afchkruid, voert, is daar geheel
 vergeten. Het groeit aan de Oevers der Mid-
 dellandsche Zee, zo wel in 't Gebied van Ge-
 nua als aan de Kust van Provence, natuurlyk,
 en verdraagt fomtyds onze Winterkoude, doch
 wordt meest in Potten geplant en strekt dus tot
 versiering der Bloemperken.

't Gewas komt, in Gestalte, veel met het
 gewoone St. Jakobs - Kruid, dat hier in de
 Velden groeit, overeen, waar van het ook den
 naam heeft, doch is, in alle opzigten, grover
 en zwaarder. De onderste Bladen gelyken
 eenigermaate naar die der Eikeboomen; de bo-
 venste zyn dieper ingesneeden; allen van boven
 donker groen, van onderen, zo wel als de
 Stengen, met eene graauwachtig witte Wol-
 ligheid dik bekleed. Op den top draagt het
 geele Bloemen, die Pluimswyze samengehoopt
 zyn.

X. (10) Afchkruid met Pluimbloemen; de Bladen
Cineraria Vins-
Canadensis.
 Kanadatch.

(10) *Cineraria* Flor. paniculatis; Fol. pinnatifidis subvillosis

Vinswyze verdeeld en ruigachtig, met uitgesneden Slippen; de Steng Kruidig.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Twede
Rang.

Deeze schiet, volgens BAUHINUS, Stengen van een Elle hoog, die rond zyn en met een witte Wolligheid bekleed; hebbende de onderste Bladen rondachtig, met de Steelen een Voet lang, een Hand breed, gesnipperd of diep ingesneeden en op de kanten uitgulpt, van boven groen en van onderen wit, even als in de voorgaande; maar de Bloemstraal is uitgebreid, niet omgekruld, en de Kelk aan de Punten een weinig verschroeid, zo de Ridder aanmerkt. Voeg hier by, dat dit een Jaarlyks Gewas is, niet overwinterende, gelyk het andere. KAIM heeft deeze Soort in Kanada waargenomen.

(11) Afchkruid met eenbloemige Stengen en verspreide Bladen; de Steng Heesterachtig.

XI.
Cineraria
Linifolia.
Vlachbladige.

De Steng van deeze is Heesterachtig, samengefeld en ruuw; zeer digt bezet met zeer smal-groene Blaadjes en enkele Bloemsteeltjes uitgeevende, die Draadachtig zyn, wat langer dan de Bladen, met kleine geele Bloempjes. 't Gewas groeit, zo wel als de volgende, aan de Kaap.

(12) Afch-

laciniis sinuatis; Caule Herbaceo. Jacob. maritima f. Cineraria latifolia C. B. Pin. 131. Prodr. 69.

(11) *Cineraria Pedunc. unifloris, Fol. sparsis, Caule Fruticoso. Am. Acad. VI. Afr. 82.*

III. (12) Afchkruid met de Steng bykans twee-
 AFDEEL. bloemig, de Bladen eenigermaate Wollig
 XVII. en stomp Eyrond.
 HOOFD-

STUK. Deze nieuwe Soort heeft een enkele Kruidi-
 XII. ge Steng, van een Voet lang, met Wolligheid
Cineraria bekleed. De Bladen zyn Eyrondachtig, ge-
purpurata. steeld, van boven ruig, van onderen Wollig.
Gepurpeid. Aan 't end van de Steng komen twee zeer lan-
 ge Draadachtig dunne Steelen, die regtop
 staan, ieder een Bloem dragende, die paarfch
 gestraald is. Dezelve heeft een veelbladigen
 Kelk, uit korte, ruigachtige, Lancetvormige
 Blaadjes samengesteld. Het Zaadkuifje is ge-
 pluimd; de Stoel naakt.

XIII. (13) Afchkruid met eenbloemige Steeltjes, de
Cineraria Bladen gepaard, Eyrond, naakt; de Steng
Ameloides. laag Heesterachtig.
 Blaauw-
 traalig.

Tot deze Soort, welke zeer naar de *Amel-
 lys Lychnitis* gelykt, is betrokken de *Afrikaan-
 se blaauwe Solidago*, die Heesterachtig is, met
 St Jans Kruid Blaadjes, van VAILLANT. 't
 Is een Heesterachtig Gewas, met een ruuwe
 Takkige Steng en zeer kleine Eyronde groene
 Blaadjes, geevende enkele naakte Bloemsteelen
 uit,

(12) *Cineraria* Caule subbiflora, Foi. obovatis submen-
 tosis. *Mant.* 285.

(13) *Cineraria* Pedunc. unifloris, Fol. oppositis ovatis nu-
 dis, Caule Suffruticoso. *BERG. Cap.* 290. *Solidago* Afr. Fru-
 rescens caerulea &c. *VAILL. Mém.* de 1720. p. 564. *Aster*
 Afric. Frutescens &c. *RAJ. Suppl.* 158. *Aster* Caule ramoso
 scabro. *MILL. Dict.* T. 76. f. 2.

tit, ieder met ééne Bloem, volgens RAY. III.
 Dat de geteelde Plant in deeze Soort niet wei-^{AFDEEL.}
 nig van de oirpronklyke verschille, is door^{XVII.}
 den Heer BERGIUS waargenomen, als ko-^{HOOFD-}
 mende dus aan de Steng Bladen van twee Dui-^{STUK.}
 men of langer, aan de Takken van één Duim^{Tweede}
 voor.^{Rang.}

I N U L A.

Een naakte Stoel; een eenvoudig gehaaid
 Zaadkuifje: de Meelknopjes van onderen in twee
 Borstels uitloopende, zyn de byzondere Ken-
 merken van dit Geslacht, 't welk, behalve de
 Alantswortel en veele anderen, ook eenige Hee-
 fters, van de Kaap afkomstig, bevat, als volgt.

(22) *Inula met afloopende, stomp Eyronde,* XXII.
eenigermaate getande Bladen; de Steng laag^{*Inula*}
Heesteracheig; de Bloemen ongesteeld aan^{*caerulea.*}
't end.^{*Blaauwe.*}

— Dit Gewas is voorheen *Aster Polifolius* ge-
 noemd geweest, doch thans hier t'huis gebragt
 door den Ridder, die 'er toe betreft de *Inula*
Cernua van BERGIUS, welke een Heesterach-
 tige Steng heeft van een Voet of langer, die
 met een Wollige Schors bekleed en styf is,
 van

(22) *Inula* Fol. decurrentibus obovatis subserratis, Caule
 suffruticoso, Flor. sessilibus terminalibus. *Mant.* 471. *Inula*
cernua. BERG. *Cap.* 288. *Aster* Fruticosus Africanus, Fol.
 parvis Chamædryos, Flor. caeruleis. RAJ. *Suppl.* 160. N. 29v

III. van boven in styve Takjes verdeeld , welke
 AFDEEL Knoopig zyn en wederom verdeeld in kleiner
 HOOFD- Takjes , allen met een fyne Wolligheid. De
 XVII. Blaadjes , van grootte als een Nagel , zyn stomp
 STUK. Eyrond , als met Spinrag overtoogen , ongesteeld ,
 Tweede met een Wollig Knobbeltje , daar hoven , waar
 Rang. uit Tropjes van kleine Blaadjes voortkomen.
 De Bloemen zyn groot en knikkende ; zy hebben een veelbladigen Kelk : de Schyf is gevuld met Tweeslagtige Blommetjes ; de Krans bestaat uit Vrouwelyke Spatelblommetjes ; beiden hebben zy een langwerpige Eyrond Vrugtbeginzel , met een Pluimachtig Zaadkuifje , dat broosch is , den Stempel in tweeën gedeeld , de vyf Meeldraadjes Draadachtig : de Meelknopjes tot een Pypje samengevoegd , dat boven in vyven gedeeld is , en van onderen in tien , geevende dus ieder Meelknopje twee Borsteltjes uit en de Stoel is bezet met hokjes als een Honigraat.

XXIII. (23) *Inula met smalle , effenrandige , Wollige ,*
Inula *verspreide Blaadjes ; de Steng Heefster-*
Aromatica. *achtig.*
 Kruidrige.

De Blaadjes van deeze Soort gelyken veel naar die van Lavendel ; zynde aan de kanten omgekruld , en wederzyds Wollig : de Bloemen

(23) *Inula* Fol. linearibus integerrimis tomentosis , sparsis ,
 Caule Fruticoso. *Am. Acad.* VI. Afr. 71. *Aster Frutescens luteus*
Mauritanicus. *FLUK. Alm.* 58. T. 326, f. 2.

men komen enkeld, ongesteeld, aan 't end der Takjes voort: de Kelk is langwerpig, geschubd; de Bloemstraal uit den witten Roozekleurig.

III.

AFDEEL,
XVII.HOOFD-
STUK.

(24) *Inula met Elsvormig smalle, driekantige, zeer dicht samengevoegde Blaadjes; de Steng Heesterachtig.*

XXIV.

Inula
Pinifolia.
Fynblaas
dige.

De Steng van deeze is Heesterachtig, een half Voet lang, zeer ruuw door 't afvallen der Bladen. De Takjes komen in een Krans voort, en geeven end-Steeltjes uit, kleiner dan de Bladen, met byna ongesteelde Bloemen, die geel gestraald zyn. De Kelk is langwerpig en bestaat uit smalle Schubben. De Ethiopische Jacobaea met Lorkenbooms Bladen van BREYN, wordt hier t'huis gebragt.

P E R D I C I U M.

De Blommetjes, die de Bloemen famenstellen, zyn in dit Geslagt in Lippen verdeeld, komende hetzelfde voorts, wat den naakten Stoel en 't Hairige Zaadkuifje aangaat, met het vorige overeen.

Maar ééne Soort van de drie behoort in hetzelfde tot de Heesters, naamelyk

(2) Per-

(24) *Inula* Fol. subulato-linearibus, triquetris, confertissimis, Caule Fruticofo. *Manz.* 472. *Am. Acad.* VI. Afr 70. Jacobza Ethiopica Laricis folio. BREYN *Cent.* T. 64. MORIS. *Hist.* III. S. 7. T. 18. f. 31.

II. DEEL, VI. STUK.

III. (2) *Perdicium met byna gestraalde Bloemen* ;
 AFDEEL. XVII. *wier buitenste Kelk vierbladig is, de Steng*
 HOOFD- *Heesterachtig.*
 STUK.

II. Dit Gewas, op Jamaïka groeiende, is *Tri-*
Perdicium *xis* getyeld door den vermaarden BROWNE.
Radiale. Het heeft de Bladen Lancetvormig ovaal, ge-
 Gestraald. steeld, naakt, getand, doch by de Bloemen
 ongetand, die weinig in getal aan 't end der
 Takken voortkomen. De buitenste Kelk is
 vier-, de binnenste agtbladig: de Bloem geel,
 gestraald, maar zonderling. Alle Blommetjes
 zyn eenbladig, in tweeën gedeeld, de buiten-
 ste Lip breeder, uitgebreid, drietandig, de
 binnenste Lip tweetandig hebbende. De groot-
 sten komen in de Krans voor. De Gestalte is
 als die van de Conyza of Inula.

L E Y S E R A.

In dit Geslacht is de Stoel eenigermaate Kaf-
 fig, zo wel als 't Zaadkuifje, doch hetzelfde
 komt, op de Schyf, ook gepluimd voor, ende
 Kelk is rappig.

De drie Soorten van hetzelfde, allen van de
 Kaap afkomstig, zyn Heesterachtig, als volgt.

(1) Ley-

(2) *Perdicium* Flor. subradiatis Calyc. exteriore tetraphyllo,
 Caule Fruticoso. *Syst. Nat.* XII. Gen. 960. p. 559. *Veg.*
 XIII. p. 639. *Inula* *Trixis*, *Am. Acad.* V. p. 406. *Trixis* *Fru-*
rescens, *Fol. nitidis ovatis dentatis*, *Floribus comosis*, BROWN.
Jam. 312. T. 33. f. 1.

(1) *Leysera met verspreide Bladen en gesteelde Bloemen.* III. AFDEEL. XVII.

HOOFDSTUK.

Van dit Gewas vindt men een Afbeelding door BREYN uitgegeven, die de zyne veel beter oordeelt te zyn, dan van HERMANNUS, welke naar die van SEBA meer gelykt. 't Verschil is, inderdaad, aanmerkelyk, doch zal mooglyk afhangen van de Groeiplaats. Het is een schoone Soort van Aster, zegt HERMANNUS, op drooge Bergachtige plaatsen aan de Kaap voortkomende, die een Houtige Steng heeft, bekleed met zeer fyne Borstelige gryze Blaadjes, en op den top gesteelde Bloemhoofdjes hebbende met Goudkleurige Straalen. LINNÆUS zegt, dat de Kelken Tolachtig zyn met alle Schubben rappig: de kanten der Bladen met geklierde Haartjes bezet; en alle Zaaden met een Vliezigen rand gekroond, doch op de Schyf komen gepluimde Zaadkuifjes voor. De Stoel is aan den rand Kaffig, in 't midden naakt: alles volgens de Waarneeming van den Hoogleeraar D. VAN ROYEN. De beschryving van BERGIUS komt nagenoeg daar mede overeen.

I. *Leysera Gnaphalodes.* Gryze.

(2) Ley-

(1) *Leysera Foliis sparsis, Flor. pedunculatis. Syst. Nat. XII. Gen. 963, p. 560. Veg. XIII. p. 640. Am. Acad. VI. Afr. 74. Asteropterus luteus Laricis Foliis lanuginosis. VAILL. Mem. 1720. p. 405. Aster Erhiopicus Stœchadis foliis Flor. Aureo. HERM. Lugd. 68. T. 71. BREYN. Icon. 26. T. 14, f. 3. SEB. Mus. II. T. 66. f. 6. BERG. Cap. 292.*

H

III. (2) *Leysera met drievoudige Bladen en byna*
 AFDEEL. *ongesteelde Bloemen.*
 XVII.

HOOFD-
 STUK.

De Hoogleeraar N. L. BURMANNUS be-
 II. schryft deeze Soort onder den naam van *Cal-*
Leysera
Callicornia *licornia*, en zegt, dat het een Heester is met de
 Driebladi- Takken door Lidtekens ruuw, de Bladen drie-
 ge. voudig, byna regtopstaande, een Duim lang,
 smal en Wollig; de Bloemen eenzaam aan 't
 end, byna ongesteeld; de gemeene Kelk Ey-
 rond, bekleed met Vliezige gekleurde Schubben:
 een samengestelde Straalbloem; waar van de
 Blommetjes ten deele Tweeslagtig, ten deele
 Vrouwelyk; de eersten ruig en Pypachtig, de
 laatsten Spatelswys' Lancetvormig in drieën ge-
 deeld. De eersten hebben vyf Meeldraadjes,
 met Rolronde Pypachtige Meelknopjes; beiden
 een klein Vrugtbeginzel, met een Draadachtigen
 Styl en tweedeeligen Stempel. Het Zaad, dat
 in de onveranderde Kelk aanrypt, heeft een
 Kuifje van vyf gepluimde Borsteltjes, en de
 Stoel is met Kafjes bezet, die de Blommetjes
 onderscheiden. Zyn Ed. tekent hier van eene
 Verscheidenheid met zeer korte, dunne, gladde
 Blaadjes; als ook eene *fynbladige* en eene *drie-*
bloemige, aan.

(3) *Ley-*

(2) *Leysera* Fol. trifariis, Flor. subsesilibus. *Mant.* 286.
Callicornia Gnaphalodes, BURM. *Prodr.* p. 24. *PLUK. Phys.*
 T. 350. f. 4.

(3) *Leysera met driekantige Bladen, die aan de Punt Eeltig en omgekromd zyn.*

Van deeze zegt LINNÆUS: de Bladen zyn dun met Haairtjes bezet, aan de binnenzijde uitgegröefd met eene Wollige Sleuf. De geheele Stoel heeft Kafjes byna van langte als de Blommetjes. Het Kroontje van alle Zaaden is Vliezig, zonder eenig Kuifje. Hierom strookt zy met de *Bupthalma* in Kenmerken; maar is aan de eerste zo gelyk, dat menze in gedaante naauwlyks onderscheide.

De aangehaalde van den Heer BERGIUS, door deezen *Heyachtige* gebynaamd, komt volmaakt overeen met dat Kaapse Gewas uit myne Verzameling, 't welk in *Fig. 1*, op Plaat XXXIII, hier nevens, is afgebeeld. De Steng is rond en graauwachtig, met Lidtekens, bepaaldelyk getakt, drie vierden van een Voet lang. De Takken en Takjes hebben die zelfde eigenschappen en de kleinften zyn geheel wit Wollig. De Bladen, driekantig Elsvormig stomp, van boven diep gesleufd en Wollig, van onderen rondachtig en groen, eenigszins Haairig, ongesteeld, met een omgeboogen Tip, twee of drie Lynen lang, digt by één, uitgespreid. De Bloemen komen eenzaam, ongesteeld, aan 't end der Takjes voort. De gemeene

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
III.
Leysera
Palcaca.
Heyachtige.
Pl. XXXIII.
Fig. 1.

(3) *Leysera* Fol. triquetris, apice callosis, recurvatis. VAN ROYEN. *Leysera* Ericoides. BERG. *Cap.* 294.

H 2

III. ne Kelk is byna Kloottrond , glad , gefchubd ,
 AFDEEL. met Lancetvormige spitse , glanzige , ros-geel-
 XVII. achtige Schubben , de onderften digt aange-
 HOOFD- drukt , de bovenften aan de Punten een weinig
 STUK. rappig. De Bloem is platachtig , hooger dan de
 Tweede Kelk , geftraald. De Blommetjes , waar zy uit
 Rang. bestaat , zyn in 't midden Tweeflagtig , ros-geel ,
 Trechtersvormig , met den Mond in vyven ge-
 deeld ; die aan den rand Vrouwelyk , van der-
 gelyke Kleur , met een Spatelvormige stompe ,
 drietandige Lip , welke zig met eenige verhef-
 fing uitbreidt. Het Vrugtbeginzel , Rolrond en
 krom , is gekroond met een eigen Kelkje , Vlie-
 zig , geknot , onverdeeld , maar een weinig rap-
 pig aan den bovenkant. Dit bevat het Blom-
 metje , dat in de Tweeflachtigen een Pypachtig
 vyfdeelig Meelknopje heeft , en in beiden een
 Styl met twee omgeboogen Stempels. De Stoel
 is bezet met zeer fmalle Kafjes , van langte als
 de Blommetjes en tusfchen dezelve geplaatst ,
 vallende ligt af.

Men ziet dus , dat de *Asteropterus* van VAIL-
 LANT , die geel is met Rosmaryn-Bladen , of-
 fchoon dezelve volgens D. SHERARD den
 Stoel ruig heeft , hier niet behooren kan ; dewyl
 VAILLANT dien Geflagtnaam van de ge-
 pluimdheid der Zaaden afleidt , niet alleen , maar
 duidelyk zegt , dat alle de Soorten van zyn ge-
 melde Geflagt den Zaadstoel met Pluimpjes ge-
 kroond hebben , terwyl de Bloem naar die van

't Sterrekruid gelykt. BERGIUS hadt den- III.
 zelve hier t'huis gebragt. AFDEEL.
 XVII.

Myne Afbeelding vertoont het Gewas, en daar HOOFD-
 nevens, by de Letter *a*, den geopenden Kelk STUK.
 met een gedeelte der Tweeflagtige Blommetjes Tweede
 Rang.
 nog daar in; waar van 'er één afzonderlyk met
 zyn Vrughtbeginzel, wel driemaal in langte ver-
 groot, by *b* is voorgesteld, als ook een der Kaf-
 jes by *c*, en by *d* een der binnenste Schubbetjes
 van den Kelk, allen in de zelfde trap van Ver-
 grooting.

Die in het Geslagt van *Chrysanthemum* of
 andere volgende eenigermate Heefterachtig
 voorkomen, kunnen in de beschryving niet ge-
 voeglyk afgezonderd worden. Ik gaa dan over
 tot dat van

A M E L L U S.

Een Kaffige Stoel, het Zaadkuifje uit enkele
 Haartjes bestaande en een geschubde Kelk,
 maakt de byzondere Kenmerken van dit Ge-
 slag uit, 't welk maar twee Soorten bevat.

(1) *Amellus met gepaarde, Lancetvormige* I.
 stom- *Amellus*
Lychnitis.
 Eenbloe-
 mige.

(1) *Amellus* Fol. oppositis Lanceolatis obtusis tomentosiss, mige,
 Pedunculis unifloris. *Syst. Nat.* XII. Gen. 978. p. 567. *Veg.*
 XIII. p. 647. *Mant.* 476. BERG. *Cap.* 298. *Verbescina* Aste-
 roides. *Sp. Plant.* I. p. 902. *Buphthalmum* Foliis oppositis
 Lanceolato-linearibus &c. *Hort. Cliff.* 415. *Chrysanth.* vel
 potius *Buphthalmum* Afric. *Asteris* flore coeruleo. BREYER
Prodr. p. 23. *Icon.* T. 15, f. 2.

H 3

III.
AFDEEL,
XVII.
HOOFD
STUK

*Tweede
Rang.*

*stompe, Wollige Bladen en eenbloemige
Bloemsteelen.*

Dit Gewas, aan de Kaap groeijende, heeft een ronde Steng en Bladen naar die der Violetten gelykende, terwyl de Bloem is als die van 't Sterrekruid, in 't midden geel, en Violetkleurig gestraald. De Bloemsteelen, aan 't end, zyn bykans naakt. De Blommetjes worden door smalle Kafjes onderscheiden. Het Zaadkuifje is Haairig, met weinig Pluis, en dat der Vrouwelyke Blommetjes Kaffig. Dezelve maaken een getal van omtrent vyfentwintig aan den omtrek uit.

II.
*Amellus
umbellatus.
Kroonbloemige.*

(2) *Amellus met gepaarde, drieribbige, van
onderen Wollige Bladen en Kroontjes-Bloemen.*

Deeze, op Jamaika ontdekt, heeft de Steng Wollig, de Bladen als gezegd is en gekarteld; geevende aan 't end een Kroontje uit van lange Steeltjes, de ondersten dikwils Kranswyze. De Kelk bestaat uit spitse Schubben.

BUPHTHALMUM.

De byzondere Kenmerken van dit Geslacht zyn, een Kaffige Zaadstoel; het Zaadkuifje een flauwe

(2) *Amellus* Fol. oppositis triplinerviis, subtus tomentosus, Floribus umbellatis. *Ann. Acad.* V. p. 407 *Solidago villosa incana*, Fol. ovatis oppositis &c. BROWN. *Jans.* 320, T. 33. f. 2.

flaauwe Rand ; de kanten der Zaaden , inzonderheid van die aan den omtrek , gezoomd : de Stempel der Tweeflagtige Blommetjes onverdeeld.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Onder de Soorten van hetzelfde , welke TOURNEFORT *Asterisci* genoemd heeft , komen twee voor ; die Heesterachtig zyn , beiden Westindische , als volgt.

Tweede
Rang.

(1) *Buphthalmum met gepaarde Lancetvormige Bladen en tweetandige Bladsteelen , de Steng Heesterachtig.*

I.
Buphthalmum Frutescens.
Heesterig.

Dit Gewas is onder verscheide Benaamingen voorgesteld en afgebeeld. DILLENIUS noemt het *Asteriscus* , niettegenstaande het Kenmerk van den Gesternden Kelk , gelyk hy zelf aanmerkt , daar aan ontbreekt. Tot een of twee Ellen hoogte groeide het in de Broeihuizen van den Elthamsen Tuin. Het hadt dunne Houtige Takken , en dikke Bladen , Fluweelachtig en grys , naar die der Violieren gelykende.

(1) *Buphthalmum* Fol. oppositis lanceolatis , Petiolis bidentatis , Caule fruticoso. *Syst. Nat.* XII. Gen. 977. p. 568. *Veg.* XIII. p. 649. *H. Cliff.* 415. *GRON. Virg.* 127. R. *Lugd.* 170. *Asteriscus* Frut. Leucoid Fol. Sericeis & incanis. *DILL. Elth.* 44. T. 38. f. 44. *Corona Solis* Frut. *PLUM. Sp.* 10. Ic. 107. *Chrysanth. ex Ins. Caribæis &c.* *PLUK. Alm.* 102. T. 115. f. 4. *MORIS. Hist.* III. p. 25. *RAJ. Suppl.* 211. *Chrysanthemum* Frut. maritimum , Fol. glaucis oblongis , Flore luteo. *SLOAN. Jam.* 125. *Hist.* I. p. 260. *CATESE. Car.* I. T. 93. *SEL. Veg.* IV. D. p. 77. Pl. 86.

H 4

III. de. Wegens de Bloem is het, van anderen ,
 AFDEEL. tot de Chrysanthen of Goudsbloemen t'huis
 XVII. gebragt. CATESBY zegt, dat het aan de
 HOOFD- Zeekusten der Bermudische Eilanden, ter hoog-
 STUK. te van vier of vyf Voeten, op de Rotsen
 groeit. De Woonplaats van deeze Soort is
 anders gesteld op Jamaika en in Virginie.

Tweede
 Rang.

II.
Buphthal-
mum Ar-
borescens.
 Boomach-
 tig.

(2) *Buphthalmum met gepaarde Lancetvormi-*
ge, wederzyds Wollige, ongetande effen-
randige Bladen; de Steng Heesterachtig.

Deeze heeft ook haare Groeiplaats in Ame-
 rika, en zou door CATESBY onder den naam
 van *Zonnebloempjes van de Bermudes-Eilanden*
 bedoeld kunnen zyn: maar zyne Afbeelding
 verschilt aanmerkelyk van die van DILLE-
 NIUS, naar zulk een Gewas uit den Eltham-
 sen Tuin, 't welk byna van hoogte als 't
 voorgaande was, gemaakt. Dit hadt ook de
 Bladen glanzig groen: des ik niet begryp, hoe
 dezelve Wollig kunnen gezegd worden te
 zyn. De *Amerikaansche Zonnebloem*, met Bla-
 den van Laureola, door PLUMIER waarge-

no-

(2) *Buphthalmum* Fol. oppositis Lanceolatis utrinque to-
 mentosis edentulis integerrimis, Caule Fruticoso. Asteriscus
 Frutescens Leucoidi Foliis viridibus & splendentibus DILL.
Elth. 43. T. 38. f. 43. Chrysanth. Bermudense, MORIS.
Hist. III. p. 25. PLUK. *Alm.* 102. RAJ. *Suppl.* 210. Coro-
 na Solis Frutescens Laureola folio, Flore luteo. PLUM.
Sp. 10. T. 106. f. 2? CATESE. *Car.* I. T. 92? SEL. *Vog.*
 IV. D. Pl. 84.

nomen, komt daar mede overeen. De Gestalte is Boomachtiger dan in de voorgaande Soort.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Derde
Rang.

D E R D E R A N G.

Vrugtelooze Veelwyvery.

Dus noemt men het, in de Samenteelige of Samengefelde Bloemen, wanneer de middelste Blommetjes, die de Schyf beslaan, Tweeflagtig en vrugtbaar zyn, doch de Vrouwelyke, aan den Omtrek, geen Stempel hebben en derhalve geen Zaad voortbrengen. De meesten van deez Rang hebben Gestraalde Bloemen, als

O S M I T E S. Reukkruid.

Een Geslagt, 't welk op de zogenaamde Zonnebloemen volgt, en, gelyk die, den Stoel Kaffig of met Kafjes bezet heeft, en gestraald met Spatelblommetjes, maar het Zaadkuifje zeer klein en den Kelk rappig geschudd.

De Grieksche naam is van den sterken Reuk afkomstig. Het bevat drie Soorten, allen Kaapfe Gewasfen, die Heefterachtig zyn, als volgt.

(1) Reukkruid met *Liniaale Vleezige Bladen en rappige Stengen.*

I.
Osmites
Bellidia-
strum.
Madelief-
achtige.

Van

(1) *Osmites* Fol. *Linearibus Carnosis*, *Caulibus scariosis*. *Syst. Nat.* XII. Gen. 983. p. 571. *Veg.* XIII. p. 651. *Anthemis suffruticosa*, Fol. *linearibus triquetris* &c. *Am. Acad.*

III. Van deeze Soort maakte VAILLANT zyn
AFDEEL. Geslagt van *Bellidiastrum*, om dat derzelve
XVII.
HOOFD- Bloem naar die der Madelieven, zegt hy, ge-
STUK. lykt, en de Autheuren haar daar toe betrokken
 hebben. Van HERMANNUS, immers, was
Derde
Rang. dit Gewas genoemd *Afrikaansche Bellis*, die
 Kroontjes draagt en Heesterachtig is, met eene
 Kamfer-Reuk. Hy noemt het ruigachtig, met
 Bladen als van Vlasch. De Bladen zyn drie-
 kantig, ongesteeld, en zitten dicht by een,
 meest Wollig, aan de enden der Takjes, alwaar
 de Bloemen eenzaam, ongesteeld, voortkomen,
 hebbende den Kelk met Schubbigte Blaadjes
 bekleed, de Straalen wit en Borstelige Kafjes.

II. (2) Reukkruid met *Lancetvormige een weinig*
Osmites
Camphori-
na. *Kamferige.* *gekartelde Bladen, die aan 't agter-end*
getand zyn.

Dit is een Heester met overhoekse Bladen,
 een end-Bloem dragende met een bladerigen
 Kelk, wit gestraald en geel in 't midden, de
 Zaaden naakt, de Kafjes blaauwachtig getipt.
 Dit Gewas heeft een zeer sterken Kamfer-
 Reuk. De Afrikaansche Water-Madelieven,
 met

IV. p. 330. *Bellis Frutescens Afr. Camphorata.* RAJ. *Suppl.*
 221. *Bellidiastrum subhirsutum Linifolium.* VAILL. *Mem.*
 1720. p. 588.

(2) *Osmites Fol. Lanceolatis subserratis, Basi dentatis.* Mant.
 477. *Am. Acad.* VI. Afr. 78. *Bellis Camphorifera Africana*
Aquatica Flore albo. SEB. *Mus.* I. p. 143. T. 90. f. 8. *β.*
Anthemis Leucantha. Sp. *Plant.* 1261. *Am. Acad.* VI.
 Afr. 75.

met een witte Bloem, van SEBA, zyn hier t'huis gebragt; zo wel als de *Anthemis Leucantha*, die op zyde van ieder Blad twee of drie scherpe Tand en heeft.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

(3) Reukkruid met Lancetvormige gestipte Bladen en gebladerde Stengen.

III.
Osmites
Asteriscoi-
des.
Sterbloemige.

Deeze heeft ook een Heesterachtige Steng, met vergaarde Takken en verspreide Bladen, die nu breeder dan smaller Lancetvormig zyn, zeer spits, wederzyds Wollig, rykelyk een Duim lang, dik en Vleezig. De Bloemen komen, drie of vier by elkander, aan 't end der Takken voort. De Groeiplaats is op Waterige Plaatsen.

G O R T E R I A.

Dit Geslacht, naar den vermaarden Hoogleraar D. DE GORTER, die de inlandfche Kruidkunde niet minder dan de uitheemsche bevorderd heeft, getyteld, heeft een naakten Stoel, een Wollig Zaadkuifje; de Bloem is met Spatelblommetjes gestraald, en de Kelk bekleed met gedoornde Schubben. Een bykans naak-

(3) *Osmites* Fol. Lanceolatis punctatis, Caulibus foliosis. *Am. Acad.* VI. *Afr.* 79. *Leucanthemum* Frut. foliis crassis. *BURM.* *Afr.* 161. T. 58. f. 1. *Bellis* Frut. *Africana* *Camphorata*. *RAJ. Suppl.* 221. *Bellis* Aq. *Camphorata* *Umbell.* Frut. *SEB. Mus.* I. p. 24. T. 16. f. 3, 4. *BERG. Cap.* 477.

III. naakte Stoel en een Haairig Zaadkuifje, wordt
 AFDEEL. 'er elders aan toegeschreeven (*).
 XVII.

HOOFD- Vyf Soorten, allen Kaapsche, komen 'er,
 STUK. door byvoeging van een nieuwe, terwyl de
 Derde laatste uitgemonsterd is, thans in voor, naa-
 Rang. melyk.

I. (1) *Gorteria met effenrandige en uitgehoehte*
Lancetvormige Bladen, de Steng regtop-
staande, de Bloemen gesteeeld.
Gorteria
Personata.
 Kliffen-
 koppige.

Deeze heeft haar bynaam, om dat de Bloem-
 koppen naar die der Kliffen gelyken. De Zaa-
 den schieten Wortel door den afgevallen Kelk,
 dien men derhalve onder aan den Wortel vindt,
 uit welken verscheide Stengetjes voortkomen van
 een Span lang, die rondachtig en Haairig zyn,
 en niet zeer Takkig. Van de Bladen overhoeks,
 smal Lancetvormig, ongesteeld, stekelig, van
 onderen met een witte Wolligheid, hebben de
 grootsten meest twee diepe Insnydingen weder-
 zyds. De Kelken, aan 't end, zyn Eyrond,
 eenbladig, met gespitsde Schubben bekleed, die
 styf zyn, doch naauwlyks steekende. De Blom-
 met-

(*) Naamelyk in de Optelling aan 't Hoofd der Klasse, en
 het voorige aan 't Hoofd van het Geslagt. Dit zelfde ver-
 schil, 't geen zonderling is, vindt men zo wel in *Ed. Veg.*
 XIII. als in *Ed. XII.* Doch ik heb dergelyke meer opgemerkt.
 Of het met voordagt dan by verbetering zy, is my duister.

(1) *Gorteria* Fol. Lanceolatis integris sinuatisque, Caule
 erecto, Floribus pedunculatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 981. p.
 571. *Veg.* XIII. p. 652. *Carduus* Ethiop. perpusillus &c. **PLUK.**
Alm 86. T. 273. f. 6. *Jacea minor* Hieracii folio, Capite
 spinoso, *Hispanica*, **BARR,** *l.*, T. 160. **BERG,** *Cap.* 300.

metjes, op de Schyf, zyn blaauwachtig, die van den Ontrek, welke de Bloemen gestraald maken, korter dan de Slippen van den Kelk, geel, doch van anderen Violet. Het Vrughtbeginzel der Tweeflagtige Blommetjes is Eyrondachtig, van boven gekroond met een overvloedig, eenvoudig, gekruld Pluis, een weinig langer dan het Pypje.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Derde
Rang.

- (2) *Gorteria met eenbloemige Steelen, de Bladen Lancetvormig, Vinswyze verdeeld, de Steng neergedrukt.*

II.
Gorteria
rigens.
Styfhaai-
rige.

Dit Gewas is onder verscheide Naamen voorgesteld geweest. MILLER geeft 'er een fraaije Afbeelding van, onder den naam van *Arctotis* met leggende Takken, de Bladen smal Lancetvormig en styf, van anderen Zilverkleurig, met eene groote Goudgeele Bloem, die zeer lang gesteed is. Volgens den Heer BERGIUS is de Steng Heesterachtig met neerhurende Takken, die aan 't end gebladerd zyn. Onder de Blaadjes vindt men sommigen enkel, anderen Vinswyze verdeeld, twee Duimen lang, met Steeltjes van een Duim, die in een Scheede zitten, welke Vliezig is, van boven met styf-

ach-

(2) *Gorteria Scapis unifloris, Foliis Lanceolatis pinnatifidis, Caule depresso. Am. Acad. VI. Afr. 30. Arctotis Ramis decumbentibus &c. MILL. Diff. T. 49. Arctotis Fol. Lanceolatis &c. LEYS. Orig. 6. Arctotheca Fol. rigidis leniter dissectis. VAILL. Mem. 1723. N. 9. Anemonospermus Fol. rigidis &c. RAJ. Suppl. 182. BERG. Cap. 304.*

III. achtige Haartjes. De Bloemsteelen komen,
 AFDEEL. enkel of dubbeld, aan 't end der Takken
 XVII. voort: zy zyn dik, rond, regtopstaande, een
 HOOFD- Handbreed lang en naakt. De Kelk is van on-
 STUK. deren eenbladig, van boven bekleed met reg-
 Derde topstaande Schubben, die Doornachtig gehaaid
 Rang. zyn. De Bloem heeft een geele Schyf, zo
 hoog als de Kelk, en Straalen ongelyk langer,
 ook geel, maar aan 't Grondstuk, van binnen,
 paarfchachtig. Het Vruchtbeginzel is aan alle
 zyden omringd met een eenvoudig, ongesteeld
 Pluis, korter dan het Blommetje. De beschry-
 ving was door zyn Ed. naar een Plant, in
 Holland geteeld zynde, opgemaakt.

III. (3) *Gorteria met Lancetvormige, afloopende,*
Doornachtig gehaairde, aangegroeide Bla-
den en ongesteelde Bloemen.
Gorteria
Squarrosa.
 Rappige.

Deeze Soort, door COMMELYN in Af-
 beelding gebragt, wordt door hem als een Soort
 van Afer aangemerkt, die Heesterachtig is met
 kleine glinsterende omgeboogene Bladen. De
 Blaadjes, zegt de Ridder, zyn ongesteeld, een
 weinig langs de Takken afloopende, aan de
 Punt gedoornd, en wederzyds gehaaid met
 drie of vier Doorntjes. De Steng, die ruig
 is,

(3) *Gorteria* Fol. Lanceolatis, decurrentibus, adnatis, ci-
 liato-Spinulosis, Flor. sessilibus. *Mant.* 476. *Am. Acad.* VI.
 Aft. 77. *Xeranthemum* Caulibus Frutescentibus provolutis &c.
Sp. Plant. I. p. 859. Afer Africanus Frut. *COMM. Hort.* II.
 p. 55. T. 28. *BERG. Cap.* 301.

is, geeft getropte Takjes uit, aan 't end ieder een Bloem draagende, wier Kelk rappig is wegens de omgekrulde Schubben of Blaadjes, naar die van de Takjes gelykende; en de Bloemen zyn geel gestraald.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.
Derde
Rang.

- (4) *Gorteria met Lancetvormige afloopende, omgekromde, Doornachtig gehaairde Blaaden, de Bloemen endelings.*

IV.
Gorteria
Sesofa.
Borstelige.

In de voorgaande Soort leggen de Blaadjes nederwaards over elkander, in deeze zyn dezelve omgekromd, volgens de aanmerking van den Ridder en de Takjes groeijen niet by tropen maar overhoeks uit de Steng. die ook niet ruig is. Voorts komen de Blaadjes met die van de voorgaande Soort overeen, doch de Bloemen zyn gesteed, geel en van onderen Violet gestraald, komende menigvuldig voor aan dit Gewas, 't welk op Rotfen aan den Zeekant groeit.

- (5) *Gorteria met Schubachtige dubbeldgehaairde Blaadjes, die de buitenste Haairtjes en het end-Doorntje omgeboogen hebben.*

V.
Gorteria
Ciliaris.
Gehaairde.

Een

(4) *Gorteria* Fol. Lanceolatis decurr. recurvis, ciliato-spinosis, Flor. terminalibus. *Mant.* 287.

(5) *Gorteria* Fol. imbricatis, bifariam ciliatis, Cilliis exterioribus Spinaque terminali reflexis. *Carlina* Fol. imbricatis, oblongis reticulatis &c. *BURM. Afr.* 151. T. 54. f. 1. *Carduus* Afr. luteus *Atractylidis* facie. *RAJ. Suppl.* 196. *Aculeola* *Ethiopica*, *Atractylidis* facie. *PLUK. Amalib.* 51: T. 354. f. 3. *SEB. Mus.* I. T. 23. f. 1.

III. Een verwonderlyk Gewas is deeze , meest
 AFDEEL. gelykende naar sommigen van onze Distels , die
 XVII. de Stengen dicht bezet hebben met gekrulde
 HOOFD- stekelige Blaadjes ; doch hetzelfde heeft geen
 STUK. andere Bladen , dan zulken , die de Steng en
 Derde Takken bekleeden . Het is door den Hoog-
 Rang. leeraar J. BURMANNUS ten naauwkeurigste
 naar 't Leven afgebeeld , met aanwyzing van
 de figuur der Blaadjes , Bloemen , Zaadhuisjes
 en Zaden , die geheel zonder eenig Pluis schyn-
 nen te zyn . De Takken , zegt zyn Ed. , zyn
 twee Voeten lang en dik , draagende aan 't end
 groote geele geftraalde Bloemen , omvangen
 met een Krans van smalle Blaadjes , den Kelk
 uitmaakende , waar in de gezegde Zaadjes aan-
 rypen . De Groeiplaats is , gelyk die der an-
 deren , aan de Kaap , en van dit byzonderlyk in
 de Kloven van Rotfen , daar zig de afloopen-
 de Vogtigheid vergaart .

V I E R D E R A N G .

Noodzaaklyke Veelwyvery.

Dus wordt het genoemd , wanneer de Twee-
 slagtige Blommetjes , die het midden beslaan ,
 wegens gebrek van een Stempel onvrugtbaar
 zyn , maar de Vrouwelyke , aan den rand , Zaad
 voortbrengen , en dus dezelve tot de Voort-
 teeling noodig waren . Hier in komt voor , het
 Geslacht van

O S T E O S P E R M U M. Beenzaader. III.

AFDEEL.

XVII.

HOOFD-

STUK.

Vierde

Rang.

Dus genaamd wegens de Beenige hardheid der Zaaden, die rondachtig en gekleurd zyn, zonder Pluis of Zaadkuifje; bestaande de overige Kenmerken in een naakte Stoel en een veelbladige Kelk.

Het getal der Soorten, altemaal van de Kaap afkomstig en meest Heefterchtig, is thans negen, als volgt.

(I) Beenzaader *met getakte Doornen.*

I.

Osteosper-

mum Spi-

nosum.

Gedoorn-

de,

De beroemde COMMELYN gaf aan dit slag van Afrikaansche Gewassen, om dat zy naar de Chrysanthen gelyken, doch een Zaad, als gemeld is, voortbrengen, den naam van *Chrysanthemoides Osteospermon*, waar van LINNÆUS het laatste woord, met een Latynschen uitgang, tot een Geslagtnaam gebruikt. Zyn Ed. nam deeze Soort in onze Hortus Medicus waar, zynde die aldaar uit Zaad van de Kaap voortgekomen, en hy merkt omtrent dezelve aan, dat zy een Stammetje van een Voet heeft, waar uit ronde groene Takjes spruiten, bezet met on-

(1) *Osteospermum Spinis Ramosis. Syst. Nat. XII. Gen. 292. p. 578. Mant. 480. Veg. XIII. p. 660. H. Cliff. 424. R. Lugdb. 179. BERG Cap. 331. MORIS. Hist. III. S. 6. T. 3. f. 56. Chrysanthemoides Osteospermum Afr. odoratum spinosum & viscosum, COMM. Hort. II. p. 85. T. 43. Chrys. Afr. Frut. spinosum. VOLCK, Nov. p. T. 105. Minilifera Frutescens aculeata & Baccifera, VAILL. Mem. 1720, p. 374.*

I

III. ongesteelde langachtige finalle geschaarde Bladen. De Takjes , zegt hy , loopen in een AFDEEL. XVII. Doorn uit , wiens punt , allengs zwellende , een HOOFD- STUK. Straal - Bloem voortbrengt , vervat in een Kelk die in agten verdeeld is , en daar op volgen in dit Land gemeenlyk drie of vier ronde zwarte Beenige of Steenige Zaaden , naar Besfen gelykende en een witte zoetachtige Pit bevattende. 't Geheele Gewas is Lymmerig , met een Reuk als van Terpenthy n en smaakt naar den Balsam Kopayve.

Vierde Rang.

VOLCKAMER merkt aan , dat dit Gewas eerst zyne Doornen uitgeeft , wanneer het de hoogte van een Elle bereikt , en die Doornen zyn veel zichtbaarer in zyne Afbeelding dan in die van gedagten Hoogleeraar , in welke laatste de Bladen ook veel meer uitgehoekt zyn , dan in de zyne. Deeze beiden zyn niettemin naar in de Tuinen geteelde Gewassen gemaakt. BERGIUS betreft hier toe een dergelyk Gewas , dat de Bladen kleiner , smaller , en byna onverdeeld heeft , zynde met grooter en sterker Doornen gewapend. De Straalen der Bloem zyn in beiden drietandig , zegt hy ; waar van zig in geen der beide Afbeeldingen eenig blyk vertoont. LINNÆUS merkt aan , dat de Vrucht aan een lang Steeltje hangt , uit Besfen in 't ronde geschikt bestaande , die bruinachtig paarsch zyn , Beenig , Klootronnd , en dat deeze Soort zeer naby komt aan de naastvolgende (*).

(2) Been-

(*) *Affine Opifero* staat 'er in *Ed. Veg.* XIII. doch dat dit

- (2) Beenzaader met Lancetvormige gespitsste; III.
 eenigermaate gesteelde, gladde Bladen, AFDEEL.
 die Zaagswyze getand zyn, de Takjes met HOOFD:
 Tandachtige hoeken. STUK.

II.

De Zaadkorrels, in deeze Soort, byna van *Osteospermum Pififerum*.
 grootte en figuur als Kerfen-Pitten of als Erwt-
 ten zynde, heeft dezelve daar van den bynaam. Erwt-
 draagende.

De Bladen zyn taamelyk dik en styf, Wigvor-
 mig, aan de Punt gespitsst; zy hebben korte
 Steeltjes en spitse Tandjes, zynde glad en twee
 Duimen lang. De Bloemen komen op geschubde
 Steeltjes, eenigermaate Tuilswyze, voort. De
 Schyf-Blommetjes hebben een zeer klein; de
 Rand-Blommetjes, die de Krans uitmaaken,
 een rond en groot Vruchtbeginzel, gelyk in de
 andere Soorten.

- (3) Beenzaader met stomp Eyronde, Zaags- III.
 wys' getande, gesteelde, een weinig afloo- *Osteospermum Moniliferum*.
 pende Bladen. De Kraaldraag-
 gende.

een Drukfeil is, en dat het moet zyn *Affine O. Pififero*, is
 uit de *Mant.* blykbaar.

(2) *Osteospermum* Fol. Lanceolatis, mucronatis, subpetiola-
 tis, glabris ferratis, Ramulis denticulato-angulatis. MILL.
Jc. 129. T. 194. f. 1. *Osteospermum Fruticans Lanuginosum*.
 BURM. *Afr.* 171. T. 61. f. 2. BERG. *Cap.* 330.

(3) *Osteospermum* Fol. obovatis ferratis, petiolatis, subde-
 currentibus. *H. Cliff.* 124. R. *Lngdb.* 179. *Chrysanthemoides*
Afrum Populi albæ foliis. DILL. *Elth.* 80. T. 68. f. 79.
Chrysanth. Afr. Frutescens, Telephii fere Foliis crassis Osteo-
carpon. PLUK. *Amalb.* 55. T. 382. f. 4. *Chrysanthemum*
Arborescens Ethiopicum Fol. Populi albæ. BREYN *Cent.* 155.
 T. 76. *Monilifera Frutescens Baccifera, Folio subrotundo*
trénato. VAILL. *Mem.* 1720. p. 573.

I 2

III.
AFDEEL
XVII.
HOOFD-
STUK.

Vierde
Rang.

De Bynaam is afgeleid van 't woord *Moni-
lifera*, welk VAILLANT tot een Geslagtnaam
gebruikt hadt voor deeze en andere Soorten,
om dat derzelver Zaad naar Kraalen gelykt.
BOERHAAVE en anderen hebben 'er, onder
den naam van *Chrysanthemoides met Abeelbooms-
Bladen*, gewag van gemaakt. 't Gewas is
Boomachtig volgens sommigen, volgens anderen
Heesterachtig. In de Elthamse Tuin wierdt het,
in zeven of agt jaaren, een Boompje van vyf
Voeten hoog, met den Stam twee Duimen
dik. De Takken en Bladen waren hier en daar
met Wollige Vlakken besprengd. Onder de
Bladsteelen zit een Knobbeltje, dat uit drie
deelen bestaat of driebubbeld is. Het heeft de
Bloemen gesteld en geel, met vierribbige,
stompe, drietandige Straalen. Voor 't overige
bestaat het voornaamste verschil met de voor-
gaande Soort daar in, dat die de Tandjes der
Bladen als uitgeknaagd heeft en dat in dezelve
de kleinste jonge Bladjes glad, in deeze Kraat-
draagende Wollig zyn.

IV.
*Osteosper-
mum.*
Ilicifolium.
Hulstbla-
dige.

(4) Beenzaader met langwerpige, Tandswys^o
gehoekte, ruuwe, half omvattende Bladen
en gesleufde Takken.

Deeze heeft Bladen als de Groen-Eik of
als

(4) *Osteospermum* Fol. oblongis, dentato-angulatis scabris,
femi-plexicaulibus; Ramis sulcatis. Osteosp. Fol. scabris,
sinuato-denticulatis. BURM, *Afr.* 172. T. 62.

als die van Hulst, ongesteeld, byna de Takken III.
omvattende, wederzyds met drie Tandjes ge AFDEEL.
hoeft, aan de hoeken gefpitst, met den rand XVII.
een weinig omgeplooid, van boven ruuw, van HOOFD-
onderen ruig en byna gewold, zegt de Ridder. STUK.

(5) Beenzaader met ovaal-Lancetvormige, V.
gekartelde, gehaairde Bladen. Ciliatum.
Gehaairde.

De Wolligheid der Bladen onderscheidt voor-
naamelyk deeze, waar van een Takje door den
Hoogleeraar J. BURMANNUS, zo wel als
van de voorgaande Soort, is afgebeeld. LIN-
NÆUS hadtze niet gezien en schynt de Haairig-
heid aan den rand der Bladen, daar gedagte Heer
in die Soort van spreekt, op deeze toegepast te
hebben. De Bloempjes zyn zeer klein en bren-
gen kleine Zaadjes voort: ook schynt het Ge-
was ongelijk teerder te zyn dan in de voor-
gaande.

(6) Beenzaader met Liniaale spitse gekielde VI.
afstandige Bladen en een endelingse Bloem- Junceum.
pluim. Biesachtige.

De Steng van deeze is, volgens den Ridder,
vyf

(5) *Osteospermum* Fol. Elliptico - Lanceolatis crenatis cilia-
tis. BERG. Cap. 332. Osteosp. Fruticans Lanuginosum &c.
BURM Afr. 171. T. 61. f 2.

(6) *Osteospermum* Fol. Linearibus acutis carinatis distanti-
bus, Paniculâ terminali. Mant. 290, Osteosp. Junceum. BERG.
Cap. 334.

III. vyf Voeten hoog, regtopstaande; de Bladen
 AFDEEL. Elsvormig, effen, ongesteeld, zeer ver van
 XVII. elkander: de Plum, aan 't end, bestaat uit een-
 HOOFD- bloemige Steeltjes, met kleine Blaadjes yl be-
 STUK. zet. Volgens BERGIUS zyn de Bladen maar
 Vierde een Nagel lang en de Kelken Wollig of kort
 Rang. gehaaid.

VII. (7) Beenzaader met Lancetvormige gladde
 Osteosper- Bladen en getuilde Bloemen.
 mum Co-
 rymbosum.
 Getuilde.

Deeze, op Steenige Bergen aan de Kaap
 groeiende, heeft een Heesterachtige regtop-
 staande Steng van een Vinger dik: de Bladen
 overhoeks, ongesteeld, glad, ter langte van een
 Vinger, doch aan Bloendraagende Takken
 kleiner. De Bloemplum, aan 't end, is ge-
 tuild, met Lymmerige Bloemsteeltjes van geele
 Bloemen. De Zaden zyn langwerpig, grooter
 dan Tarwe - Graantjes.

VIII. (8) Beenzaader met Eyronde, stompe, op el-
 kander leggende Bladen.
 Imbrica-
 tum.
 Geichubde.

De Steng van deeze is twee Voeten hoog,
 met ongesteelde Blaadjes Schubachtig bekleed,
 die glad zyn, doch aan den rand met korte Ly-
 mmerige Haairtjes en ruig in de Oxelen. De
 Bloemsteel, aan 't end, is Draadachtig dun,
 een-

(7) *Osteospermum* Fol: Lanceolatis glabris, Floribus panicu-
 latis. *Mant.* 290.

(8) *Osteospermum* Fol: ovatis, obtusis, imbricatis. *Mant.* 290.

eenbloemig , ongebladerd , de Bloem geel , de
Kelk eenvoudig. III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

(9) Beenzaader met Lancetvormige versprei-
de , glatte , effenrandige Bladen en gewol-
de Oxelen. IX.
Polygalai.
des.
Kleinbladi-

In deeze Soort , door BERGIUS omftandig ge-
befchreeven , is de Steng naauwlyks een Voet
hoog , paarfchachtig bruin , geftreept , glad ; de
Takjes zyn groen ; de Blaadjes een Duim lang ,
spitsachtig , eenigermaate gekield , ongesteeld :
de Bloemen komen , aan 't end der Takken ,
eenzaam voort , op lange Draadachtige Bloem-
steelen. De gemeene Kelk is veelbladig , met
een geftraalde geele Bloem , welke de Straa-
len drietandig heeft. Voorts komt de Vrucht-
making , nagenoeg , met alle de overige Soor-
ten van dit Geflagt overeen.

Drie nieuwen heeft 'er de Hoogleeraar N. L.
BURMANNUS , onder de bynamen van *Ge-
zande* , *Gryze* en *Roodachtige* , bygevoegd. De
twce eerfte benaamingen zyn met de hoeda-
nigheden van verfcheide andere Soorten ge-
meen , en het laafte Gewas wordt , zonder mel-
ding van eenige Roodachtigheid , door den ou-
den

(9) *Osteospermum* Fol. Lanceolatis sparsis glabris integerrimis , Axillis Lanatis. Ost. Polygaloides. BERG. Cap. 333. Ost. Fol. Lanceol. imbric. sessilibus, R. Lugdb. 179. Chrysanth. Frutic. Polygoni foliis Africanum. FLUK. Mant. 47. T. 382. Monilifera Polygalæ foliis. VAILL. Mem. 1720. p. 374.

III. den Heer BURMANNUS Wollig en getand
AFDEEL. genoemd (*).
XVII.

HOOFD
STUK.

Vierde
Rang.

O T H O N N A.

De Kenmerken van dit Geslagt bestaan voornamelyk in eene éénbladige Kelk, die van boven in veele punten verdeeld is en Rolrondachtig van figuur. Voorts heeft hetzelfde een naakten Stoel, gelyk het voorgaande; maar het Zaadkuifje ontbreekt in sommigen, in anderen is het Zaad Haarachtig gepluisd. In eenige Soorten zyn de Straalblommetjes alleen vrugbaar, in anderen ook die van de Schyf, en de Kelk is somtyds diep verdeeld, somtyds slegts getand.

Daar toe behooren thans elf Soorten, ook altemaal van de Kaap afkomstig en meest Heesterachtig, als volgt.

I.
Othonna
Babosa.
Knobbel-
wattelige.

(1) Othonna met langwerpige naakte gesteelde
Bladen, een Kruidige Steng en zeer lan-
ge eenbloemige Bloemsteelen.

Tot

(*) Oteosperm. Frut. Lanuginosum Fol. oblongis dentatis.
Afr. T. 61. f. 2.

(1) Othonna Fol. oblongis nudis petiolatis, Caule Herbaceo,
Pedunculis unifloris longissimis. Syst. Nat. XII. Gen. 993. p.
579. Veg. XIII. p. 661. Othonna Fol. ovatis integris, quæ
Jacobæ affinis Planta tuberolâ Radice, Cap. B. Spei. BREYN
Cent. T. 66. MORIS. Hist. III. p. III. S. 7. T. 18. f. 33. ß.
Othonna, Fol. ovato-Cuneiformibus dentatis quæ Solidago
Fol. oblongis dentatis glabris, Floribus magnis umbellatis.
BURM. Afr. 164. T. 59. cum Varietatibus.

Tot dit Gewas, dat onder den naam van **III.**
Knobbelwortelige Kaapse Plant die naar 't St. **AFDEEL.**
 Jakobs kruid gelykt, door BREYN afgebeeld **XVII.**
 is, wordt t'huis gebragt de *Solidago* met lang-**HOOFD-**
 werpige getande gladde Bladen en groote Kroon-**STUK.**
 tjes - Bloemen, van den Hoogleeraar J. BUR-
 MANNUS. Deze laatste is een Heester,
 groeiende in de Kloven der Rotsen, en dikke
 Takken hebbende, aan welken de Bladen, by-
 na als in sommige Soorten van *Sedum*, trops-
 wyze voortkomen, gelykende, door hunne
 Tandjes, veel naar die van Hulst. Uit het
 midden der Bladen schieten lange Bloemsten-
 gels, die zig boven in dikke eenbloemige
 Steelen, Kroontjeswys', verdeelen. De Kelk
 is als gezegd is, maar het Zaad aanmerkelyk
 gepluisd.

Uit de gezegde Afbeeldingen blykt, dat 'er
 een groot verschil van Gestalte plaats heeft in
 dit Gewas, mooglyk veel van de Groeiplaats
 afhange. In het Kruidboek van OLDEN-
 LAND komen van het Kruidige Verscheiden-
 heden voor, die de Wortelbladen gevind heb-
 ben, of de Bladen geheel Eyronnd, of ten uiter-
 ste smal en Liniaal, of Lancetvormig getand
 en ongetand; van het Heesterachtige met de
 Bladen overhoeks, Lancetvormig en getand, of
 de getropte Bladen Lancetvormig, byna onge-
 steeld. De Bloemsteelen, en de Bladen by de-
 zelve, zyn dikwils gepaard en de Kelken som-
 tyds in vyven gedeeld.

III. (2) *Othonna met Liniaale gevinde, eeniger-*
 AFDEEL. *maate getande Bladen.*
 XVII.

HOOFD-
 STUK.

II. Deze Soort, naar de Fluweelbloemen gely-
 kende, munt uit door haare kleinte en fynbla-
Othonna digheid. De Steng is Draadachtig en bogtig ;
Tagetes. de Kelk Bekerachtig, aan den Mond met on-
 Fynbladi- gevaar veertien Tandjes , en zy heeft veele
 ge. Straalblommetjes.

III. *Pectinata,*
 Alstbladi-
 ge.

(3) *Othonna met de Bladen Vinswyze in lan-*
ge smalle Stippen verdeeld.

Door COMMELYN is deeze als een mede-
 Soort van *Jacobæa* aangemerkt, en, zo als de-
 zelve in de Hortus Medicus uit Zaad was voort-
 geteeld, beschreeven. De Steng is een Vin-
 ger dik, met Lidtekens der Bladen, en ver-
 spreidt zig in gryze Takken, met Bladen naar
 die van de Kroontjes draagende Alst gelykende
 en grys. Uit het end der Takken komen Stee-
 len voort met een groote geele samengestelde
 Bloem, en daar op volgen gepluisde Zaadjes.
 De Reuk der Bladen, zegt hy, is als die van 't
 Loof der geele Wortelen en de Bloemen stinken.

(4) Ot-

(2) *Othonna* Fol. Linearibus pinnatis subdentatis. *Tagetes*
minimus tenuiter diviso Folio. BREYN *Prodr.* II. p. 101. *Chry-*
santh. Afric. pumulum &c. RAJ. *Suppl.* 212.

(3) *Othonna* Fol. pinnatifidis, Laciniis Linearibus paralle-
 lis. *H. Cliff* 419. *R. Lugdb* 179. MILL. *Dict.* T. 194. f. 2.
Jacobæa Africana Frutescens Fol. Absynth. umbelliferi incanis.
 COMM. *Hort.* II. p. 137. T. 69. β. *Jacobæa Absynthites,*
tomentosis Cinerariz foliis, Ethiopica. FLUK. *Aim.* 106.

(4) *Othonna met de Bladen Vinswyze in smalle Slippen verdeeld; de Stengen met ruige Knieljes.*

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Dat Afrikaansche Gewas, ook in de Stads Kruidtuin alhier geteeld, aan 't welke de beroemde COMMELYN, wegens deszelfs breed Gesternd Zaadhuisje, een byzonderen naam gegeven hadt, maakt deeze Soort uit. Hier wordt ook t'huis gebragt de *Heesterachtige Afrikaansche Jacobæa*, met Bladen van Averoon of Zee-Venkel, door VOLCKAMER van dien Hoogleeraar ontvangen, en welker Afbeelding aanmerkelyk verschilt, niet alleen, maar in welker beschryving van zulk een Zaadhuisje geen het minste gewag gemaakt wordt. Die Neuremburgse Doktor zegt alleen, dat het bruine, naakte Zaadjes, onder Pluis verschoolen, voortbrengt. Zyne Afbeelding houdt BERGIUS voor beter dan die van COMMELYN, doch merkt aan, dat dit Gewas niet in 't Geslagt van *Othonna* plaats kan vinden, dewyl de Kelk veelbladig is. Hier op antwoordt de Ridder niet, die hetzelfde daar toe betrokken hadt.

IV.
Othonna
Abrotani-
folia.
Averoon-
bladige.

(4) *Othonna* Fol. multifido-pinnatis Linearibus, Caule Gemiculis viliosis. R. *Lugdb.* 380. *Cineraria Abrotamifolia*. BERG. *Cap.* 292. *Asteroplycarpos Afr. Frutescens* &c. COMM. *Hort.* II. p. 63. T. 32. *Jacobæa Afr. Frut. Fol. Abrotani, major & minor.* VOLCK. *Nor.* 225. RAJ. *Suppl.* 179. PLUK. *Phyt.* 323. f. 2. *Conyza montana Frutescens*, SEB. *Mus.* II. T. 23. f. 6.

III. hadt. De door zyn Ed. aangehaalde *Berg-*
 AFDEEL *Conyza* van SEBA heeft, volgens de Afbeeld-
 XVII. ding, weezentlyk den Kelk eenbladig; doch
 HOOFD- de Bladen zyn meer overeenkomstig met de
 STUK. voorgaande van COMMELYN. Volgens VOLC-
Vierde
Rang. KAMER zou dit Gewas wel twee en door den
 tyd meer Ellen hoog groeijen; te weeten zyne
 groote; want de kleine, die het Loof fyn
 als Venkelbladen heeft, schynt daar van te
 verschillen. Nogthans is het de Afbeelding
 daar van, die BERGIUS bedoelt, zeggende
 dat de Vinnetjes of Snipperingen der Bladen
 Draadachtig dun zyn.

V.
Othonna
Coronopi-
folia.
 Herts-
 hoornbla-
 dige.

(5) *Othonna met de onderste Bladen Lancet-*
vormig onverdeeld, de bovensten Tand-
wyze uit gehoekt.

De Heesterachtige Afrikaansche *Jacobæa*,
 met Bladen die naar Herts-Hoornen gelyken,
 van COMMELYN, is deeze, insgelyks in onze
 Akademie-Tuinen bekend. Dezelve heeft
 een Stammetje somtyds een Voet hoog, met
 lange Takken; de Bladen een Duim lang,
 van boven Afchgrauw, van onderen Wollig;
 de Bloemen geel en daar op volgen Zaaden
 met Pluis gekroond.

(6) Ot.

(5) *Othonna Fol. infimis Lanceolatis integerrimis, superio-*
ribus sinuato-dentatis. H. Cliff. 419. R. Lugdb. 179. Jacobæa
Africana Frutescens Coronopi folio, COMM. Hort. p. 139. T.
70. RAJ. Suppl. 175.

- (6) *Othonna met Lancetvormige, drieribbige, effenrandige Zaaden, de Steng laag Heesterachtig kruipende.* III. AFDEEL. XVII. HOOFDSTUK.

't Gewas van deeze bestaat uit kleine groene, leggende, enkele Takjes, met drieribbige Sappige Blaadjes, alles Zeegroen en de Bloemen geel, wier Steeltjes lang, van boven verdikt en Pypachtig zyn, de Kelken meest in vyven of zesfen gedeeld. Het Zaadkuifje is wit en lang. Het bloeit byna het geheele Jaar, doch brengt in Europa, gelyk veele anderen, geen ryp Zaad voort. Dus beschryft de Heer GOUAN deeze Soort, die in de Koninglyke Tuin te Montpellier overwinterde in de open Lugt. De aangehaalde *Afrikaanse Heesterachtige geele Aster* met Bladen van *Thymelæa*, van RAY, schynt veel sterker van Gewas te zyn.

- (7) *Othonna met Lancetvormige, effenrandige, eenigermaate Vleezige Bladen, de Steng regtopstaande.* VII. Crasifolia. Dikbladige.

Deeze gelykt veel naar de voorgaande, maar groeit vier Voeten hoog en staat regt overend, zegt LINNÆUS.

(8) Ot-

(6) *Othonna* Fol. Lanceolatis trinerviis integerrimis, Caule Suffruticoso repente. R. *Lugdb.* 179. DU HAM. *Arbr.* II. p. 94. T. 17. GOUAN *Monsp.* 464. Aster Fruticosus Africanus luteus, Fol. Thymelææ. RAJ. *Suppl.* 167. MILL. *Ïc.* 245. f. 1.

(7) *Othonna* Fol. Lanceolatis integerrimis subcarnosis, Caule erecto. *Mant.* 118. *H. Cliff.* 419. R. *Lugdb.* 179. MILL. *Ïc.* 163. T. 245. f. 2.

III. (8) *Othonna met Lancetvormige, gladde, om-*
 AFTREK. vattende *Bladen en gepluimde Bloemen.*
 XI.

HOOFD-
 STUK.

VIII.
Othonna
Parviflo-
ra.
 Kleinbloe-
 mige.

De Heer BERGIUS heeft deeze Soort Klein-
 bloemige getytd; om dat de Bloemen kleiner
 zyn dan in de anderen. Zy heeft de Bladen
 Piekachtig van figuur, de Steng omvattende,
 styf en Zegroen, zynde deswegen *Senecio ri-*
gens genoemd geweest. Met twee, drie of vier
 Stengen schiet het Gewas uit den Wortel tot
 twee Ellen hoogte, zo VOLCKAMER aan-
 merkt.

IX.
Tenzis-
sima.
 Dunbladi-
 ge.
 Pl. XXXIII.
 Fig. 2.

(9) *Othonna met Draadachtige Vleezige Bladen, de Steng Heesterachtig.*

Dit Gewas, een Steng van twee Voeten
 of langer hebbende, hadt onze Ridder lang
 gekweekt, zonder dat het heeft willen bloei-
 jen. Het schein echter zyn Ed. hier t'huis te
 hooren, niettegenstaande de Heer MILLER
 hetzelfde, wegens de Gestalte, tot de Crasfu-
 laas betrokken hadt.

Tot geen ander Geslagt schynt, wegens den
 eenbladigen Kelk, en tot geen andere Soort,
 wegens de smalheid der Bladen, betrokken
 te

(8) *Othonna* Fol. Lanceolatis glabris amplexicaulibus, Flor.
Paniculatis. BERG. *Cap.* 335. *Mant.* 289. *Senecio rigens.* *Sp.*
Plant. 1224. *Jacobæa* Afr. Frut. Folio longiore glauco. COMM.
Hort. II. p. 143. T. 72. VOLCK. *Nor.* T. p. 226.

(9) *Othonna* Fol. Filiformibus carnosis, Caule Fruticoso.
Mant. 118. *Crasfua* Frut. Fol. longis teretibus alternis, Caule
 Frut. ramoso. MILL. *Dict.* T. 2. FLUK. *Phys.* T. 319. f. 5.

te kunnen worden het Gewas, waar van ik ^{III.}
 in Fig. 2, op Plaat XXXIII, de Afbeelding ^{AFDEEL.}
 gegeven heb. De Steng of Tak van 't zelve ^{HOOFD-}
 is geheel Houtig en dik, met een geele Schors, ^{XVII.}
 overhoeks dicht bezet met zeer dunne Bladen, ^{STUK.}
 van drie of vier Duimen lang, vertoonen-
 de zig als gladachtig, en fommigen hebben
 zydelingse Uitwasjes. Hier en daar geeft
 deeze Steng, Kranswyze, eenige Bloemstee-
 len uit, die niet minder dun en lang zyn
 dan de Bladen, allen zeer weinig uitgespreid.
 Aan 't end van ieder Bloemsteel is een eenbla-
 dige Kelk, ten halve verdeeld in veele Punten,
 op wiens Schyf of Stoel, die wel in Hokjes
 als een Honigraat verdeeld, doch niet Kaffig en
 dus naakt is, de Tweeslagtige Blommetjes geplant
 zyn. Het Vrughtbeginzel van deeze heeft een
 Wollig bekleedzel, en is van boven met korte
 Pluimpjes voorzien, welke als tot een Kelk
 voor het Blommetje verstreken, gelyk men
 ziet by e, alwaar hetzelfde, in langte eens ver-
 groot, is voorgesteld; zo ook een Vrouwelyk
 of Straalblommetje van den Omtrek, by f:
 maar by g is een Tweeslagtig Blommetje, op
 zig zelf, viermaal in langte, en dus in Lighaa-
 melyke grootte vierenzestig maal vergroot zyn-
 de, vertoond, om den Styl en de Meelknopjes
 of Vrughtmaakende deelen van dit Gewas te ver-
 tegenwoordigen. Wat zekere witte Wolligheid
 en bruine Vliesjes, Tropswyze aan den Tak
 zittende, betekenen, en of die aan denzelven

na-

III. natuurlyk dan onnatuurlyk zyn, en van zekere
 AFDEEL. Infekten of Schildluizen afkomstig, is my dui-
 XVII. fter (*).
 HOOFD-
 TUK.

X. (10) *Othonna met Ovaale eenigermaate ge-
 Othonna tande Bladen, de Steng Heesterachtig.
 Frutescens,
 Heesterige,*

't Gewas van deeze, in de Akademie-Tuin te Upsal geteeld, hadt een Steng van een Voet hoogte in 't eerste Jaar, die rond was en glad: de Bladen geleecken naar de Steng-Bladen van Witte Kool, stomp-Eyronnd zynde met een klein Steeltje, en aan 't end een Puntje, dik en sappig, de ondersten ongetand, de middelsten een weinig, de bovensten met veele Tandjes. Op 't end van de Steng kwamen eenige Draadachtige, regtopstaande Bloemsteelen voort, ieder met ééne Bloem, die een Rolronden, stompen, gelyken Kelk hadt, in agten verdeeld, en een Krans van agt geele Straalen, eens zo lang als de Kelk, aan 't end byna drietandig, met twee Lancetvormige korte Stempels, zynde de Schyf ook geel. De Zaadjes der Straalblommetjes hadden een overvloedig Hairig Pluis, van langte als de Kelk.

Waarom deeze, in 't byzonder, den naam
 van

(*) Zonderling is 't, dat in de Vierde Soort, by VOLCKAMER, zig iets dergelyks openbaart.

(10) *Othonna* Fol, Ovalibus subdentatis, Caule Frutescente. *Mant.* 288. *Cineraria* Orthonnites. *Sp. Plant* 1244. *Jacobaea Afr.* Frutescens crassis & succulentis Foliis. *COMM Hort.* II. p. 147. T. 76. *Solidago* Afr. Frutescens Fol. crassis dentatis. *VAILL. Mem.* 1720.

van *Heesterige* vocre, terwyl anderen veel sterker van Gewas schynen te zyn, is my duister. Ook zie ik niet, dat die van *PLUKENETIUS*, welke *Chrysanth met Hemelsleutel-Bladen* getyteld wordt, wegens den naam hier meer behoore, dan tot de Derde Soort van 't voorgaande Geslagt, aangemerkt hy dezelve den bynaam van *Osteocarpon*, dat is Beenzaadig, geeft. 't Verschil van deeze met de volgende is aanmerkelyk.

III.
AFDEEL,
XVII.
HOOFD-
STUK.
Vierde
Rang.

(II) *Othonna met langwerpige effenrandige Bladen, de Steng Boomachtig, Vleezig, met gewolde Lidtekens.*

XI.
Othonna
Arbores-
cens.
Boomacht-
tig.

Het Gewas, dat hier bedoeld wordt, was in de Elthamse Tuin, vyf Jaaren oud zynde, maar een Boompje van een Voet hoog, bloeiende aldaar, in 't jaar 1729, in het Winterhuis. De Stam van 't zelve was een Vinger dik, taay en Vleezig, gelyk in de Boomachtige Huislook, met een bleek bruinachtige Schors gedekt en hier en daar bezet met Wollige Knobbeltjes, hoedanige Wolligheid men ook waarnam aan den oirsprong der Bladen. Deeze hadden nagenoeg de gedaante van de

Bla-

(II) *Othonna* Fol. oblongis integerrimis, Caule Arborescente Carnoso, Cicatricibus Lanatis. Doria Africana Arborescens, Floribus singularibus. DILL. *Elb.* 123. T. 103. f. 123. Cetyl. Afra Arborea crasso Caudice, Folio Auriculæ Urfi angustiore. BOERH. *Lugdb.* II. p. 288. N. 9?

K

III. Bladen der Auriculaas, zogenaamd; zynde
 AFDEEL dik en sappig, aan 't end stomp, ongekarteld,
 XVII. wederzyds groen, maar als besprengd met
 HOOFD eenige glinsterende of Meelige Stippen. Aan
 STUK. 't end der Takken kwamen lange dunne Bloem-
 Vierde steeltjes voort, in 't midden een Vlokje, en op
 Rang. 't end een vyfdeeligen Kelk hebbende, met
 een Bloem van vyf breede, geele Spatelblom-
 metjes, in 't midden met Trechterblommetjes;
 leverende de eerste alleen het vrugtbaare Zaad
 uit, dat dik en rond was, met een kort bruin-
 achtig Zaadkuifje. Van de Blommetjes, in 't
 midden, kwamen niet dan lange, onvrugtbaare
 Zaadjes, met een wit Pluis, voort.

H I P P I A.

Een naakte Stoel; geen Zaadkuifje: de
 Zaaden zeer breed gezoomd en naakt: de Kelk
 half Kloot rond en eenigermate Schubachtig
 bekleed: tien Straalblommetjes naauwlyks zicht-
 baar en eenigermate in drieën verdeeld; maakt
 de Kenmerken van dit nieuwe Geslacht uit.

I. De eenigste Soort van hetzelfde (1) heeft aan-
 merkelyk gedwaald, eer zy tot deezen Zetel
Hippia kwam. LINNÆUS hadtze eerst *Heesterach-*
Frutescens. *Heesteige.* *tig*

(1) *Hippia. Syst. Nat. Veg. XIII. Gen. 1324. p. 661. Erioc-*
cephalus Pectinifolius. Syst. Nat. XII. Gen. 994. p. 579.
Tanacetum Frutescens Sp. Plant. 1183. Tan. Fol. Pinnatis
integerrimis. H. Cliff. 398. R. Lugdb. 154. Tan. Afric. Ar-
borescens Lavendulæ multifido folio. COMM. Hort. II. p:
 201. T. 101.

tig *Tanacetum* genoemd; vervolgens overge- III.
 bragt in 't Geslagt van *Eriocephalus*; doch AFDEEL.
 eindelyk oordeelde zyn Ed., dat haare byzon- XVII.
 dere Vrugtmaaking een eigen Geslagt verdien- HOOFD-
 de. Zy is het *Boomachtige Afrikaansche Reine- STUK.*
varen van COMMELYN, welks Loof naar dat *Vierde*
 van de Lavendel met gesnipperde Bladen van *Rang.*
 CLUSIUS, zegt hy, veel gelykt. De Bladen
 waren, op ieder zyde, als een Kam verdeeld.
 In de Amsterdamsche Tuin maakte het, volgens
 dien Auteur, een Stam of Steng van zes of
 zeven Voeten hoogte, rond en met een brui-
 nen Bast bekleed, van boven Takken uitgee-
 vende, die aan 't end Wollig waren en zig in
 Kroontjes verdeelden van geele Bloemen, heb-
 bende het Loof den Reuk en Smaak van het
 gewoone Reinevaren. Dien zelfden Reuk word
 ik nog eenigermaate gewaar in de Bloemen van
 een gedroogden Tak van dit Gewas, byna an-
 derhalf Voet lang, van de Kaap overgebragt,
 en in myne Verzameling berufterende.

ERIOCEPHALUS. Wolkop.

In dit Geslagt, dat zynen naam van de Wollig-
 heid der Bloemhoofdjes ontvangen heeft, zyn
 de Kenmerken; een eenigermaate Haairige Zaad-
 stoel; het Zaad zonder Pluis; de Kelk uit tien
 gelyke Blaadjes bestaande, en vyf Straalblom-
 metjes.

Het heeft twee Soorten, beiden van de
 K. 2 Kaap

III. Kaap afkomstig , in beiden Heefterachtig ;
 AFDEEL als volgt.
 XVII.

HOOFD-
 STUK.

(1) Wolkop met geheele en verdeelde Bladen,
 de Bloemen aan Tuiltjes.

*Eriocepha-
 lus Africa-
 nus.*

Getuilde.

Deeze Soort is in nauwkeurige Afbeelding
 gebragt door den geleerden DILLEN IUS. Zyn
 Ed. merkt aan , dat het Gewas gewoonlyk Hee-
 fterachtig opschiet tot twee of drie Ellen hoog-
 te, maar dat het, wanneer men 't opfnocit, een
 taamelyk groot Boompje wordt, dewyl de Sten-
 gen Houtig zyn. De Takken zyn Bondelswy-
 ze begroeid met Zee groene Bladen, van eenen
 Kruidrigen Reuk en Smaak, de buitensten kor-
 ter en doorgaans in drieën, de binnensten lan-
 ger en niet verdceld. De Bloemen, by Tuil-
 tjes, van zes, zeven of agt, op den Top voort-
 komende, bestaan ieder uit drie, vier, of vyf,
 korte breede Spatelblommetjes, en zes, zeven
 of meer Trechterblommetjes, die het midden
 beslaan, zynde beiden begreepen in twee Kel-
 ken, de buitenste zo wel vyfbladig als de bin-
 nenste, waar tusfchen een witte Wolligheid is
 vervat. Van de Spatelblommetjes alleen komen
 goede Zaadjes, zynde die der Trechterblom-
 metjes fchraal en onvrugtbaar.

(2) Wol-

(1) *Eriocephalus* Fol. integris divisisque Floribus Corymbo-
 fis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 994. p. 579. *Veg.* XIII. p. 662. *H.*
Cliff. 424. R. *Lugdb.* 178. *Erioceph. sempervirens*, Fol. fas-
 ciculatis & digitatis. *DILL. Elth.* 132. T. 110. f. 134. *Abro-*
tanum Afr. Fol. tereti tridentato. *WALTH. Hort.* I. T. 1.

(2) Wolkop met *Liniaale onverdeelde Bladen*,
de Bloemen aan Trosjes.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.
 II.
Racemosus.
 Getroste.

Deeze heeft de zelfde Gestalte, maar alle Bladen zyn onverdeeld en de Bloemen hangen Troswyze aan Steeltjes korter dan de Kelk, die insgelyks dubbeld is, en ook eene aanmerkelyke Wolligheid tuschen zyne verdubbeling bevat. Straalbloemen waren 'er niet aan gezien.

V Y F D E R A N G.

Afgezonderde Veelwyvery.

Deeze heeft plaats, wanneer verscheide Kelkjes, die ieder één of meer Blommetjes en derzelver Vrugtbeginzels bevatten, gezamenlyk in een gemeene Kelk begreepen zyn, maakende duste samens, als 't ware, één Bloem uit. Zy bevat zes Geslagten, onder welken vier hier t'huis gebragt moeten worden, als voor eerst dat van

E L E P H A N T O P U S. Olyphants - Poot.

In het byzondere Kelkje van deeze zyn vier Tweeslagtige Spatelblommetjes vervat: de Stoel is naakt: het Zaadkuifje Borstelig.

Twee Soorten, beiden Indische Gewasfen, komen in dit Geslagt voor, naamelyk

(1) Oly-

(2) *Eriocephalus* Fol. *Linearibus indivisis*, Flor. *Racemosis.*
Am. Acad. VI. Afr. 87. *Abrotanum* Afr. Fol. *Argenteis angustis*, Flor. *spicatis* RAJ. *Suppl.* 233.

K 3

III.
AFDEEL.
XVII.

HOOFD-
STUK.

1.
Elephantopus scaber.
Ruuwe.

(I) Olyphants-Poot met langwerpige ruuwe
Bladen.

Deeze Soort zou eigentlyk den Griekfchen Geflagt naam, door den beroemden VAILLANT in trein gebragt, welke *Olyphants-Poot* betekent, mogen voeren. Dezelve ftrekt tot navolging van den Malbaarfen naam *Ana-Schovadi*, betekenende den Voetftap van een Olyphant, welken de Bladen van dergelyk Gewas, door hunne figuur, zouden uitdrukken. Dat is evenwel het zelfde Gewas niet. Het tegenwoordige groeit byna in de gedaante van Bernagie, anderhalf of twee Voeten hoog, met een ftyve ruige Steng, en de Bladen ook zeer ruig, cenigermate geplooid en gekarteld. Uitzelfver Oxelen komen Steelten voort, met Bloemhoofdjes, die in Bladertjes vervat zyn, bestaande uit afgezonderde Kelkjes van ftekelige Schubben, welke ieder drie, vier of vyf, paarschachtige Trechter-Blommetjes, welke zeer diep ingefneeden zyn, bevatten (*). Dezel-

(1) *Elephantopus* Fol. oblongis scabris. *Syst. Nat.* XII. Gen. 997. p. 580. *Veg.* XIII. p. 663. *H. Cliff.* 390. *H. Ups.* 147. *GRON* *Virg* 176. *R. Lugdb.* 131. *Elephantopus erectus* &c. *BROWN* *Jom.* 312. *Elephantopus Conyzae folio.* *DILL. Ehb.* 126. *T.* 106. f. 126. *Bidens Frutescens* &c. *BREYN. Ic T.* 24. *Echinophora Indicae affinis* &c. *PLUK, Alm.* 132. *T.* 388. f. 6. *Ana Schovadi.* *Hort. Mal.* X. p. 13. *T.* 7. *BURM. Fl. Ind.* p. 185.

(*) DILLENIIUS, van wien ik de befchryving ontleend heb, zegt, dat het waare *Flosculi* zyn, en ik houdze ook

VOOR

zelveu zyn Tweeflagtig, en hebben een Vrugt-^{III.}
 beginzel met witte drooge platte Puntjes, in ^{AFDEEL.}
 plaats van Pluis, gekroond. De *Heefterachtig*-^{XVII.}
Bidens van BREYN, en de *Indifche Scabio*-^{HOOFD-}
fa van BONTIUS, fchynen nader met het Ma-^{STUK.}
 labaarfe Gewas, voorge meld, te ftrooken. ^{V^{de}}

(2) Olyphants - Poot met Eyronde Wollige ^{II.}
 Bladen. ^{Tomento-}
^{fus.}
 Wollige.

Deeze, in de Westindiën en in Virginie
 groeiende, verfchilt niet uitermaate van de
 voorgaande Soort. De Bladen gelyken veel
 naar die van het Kruid, dat men *Primula*
Veris noemt, waar van die van de andere ook
 niet grootelyks verfchillen, en de Gefalte is
 byna de zelfde. Alleen zyn de Bladen wat
 ronder en niet zo ruuw.

O E D E R A.

De byzondere Kelkjes zyn in dit Geflagt
 veelbloemig; bevattende Trechterblommetjes
 die tweeflagtig zyn en één of twee Vrouwe-
 ly-

voor zodanigen, offchoon de Verdeelingen der Blommetjes
 zo ongelyk zyn, dat LINNÆUS dit Gewas als een voorbeeld
 heeft aangehaald, waar door het volftrekte onderscheid, tus-
 fchen de *Flores Flosculosi* en *semiflosculosi* van TOURNEFORT,
 zou verdwynen. Zie GMEL. *Flor. Siber.* Tom. II. Praef. p.
 V.

(2) *Elephantopus* Fol. ovatis tomentosis. GRON. *Virg.* 115.
 Elefant. eieftus hirsutus &c. BROWN. *Jam.* 311.

K 4

III. lyke Spatelblommetjes ; de Stoel is Kaffig en
 AFDEEL. XVII. het Zaadkuifje bestaat uit verscheide Kafjes.
 HOOFD- Het is benoemd ter Eere van den Deenschen
 STUK. Hoogleeraar in de Kruidkunde, den Heer OEDERUS, en bevat maar ééne enkele Soort (1),
 I. van de Kaap afkomstig, welke te vooren *Kaapsch*
Oedera *Bupthalmum* is getyeld geweest. Wat de
Prolifera redenen zy van den tegenwoordigen bynaam, die
 Kinderen- de. *de* ten opzigt van sommige Bloemen, gelyk van
 de Madelieven en anderen, zeer gebruikelijk
 is, doch in de Stengen en Takken een andere
 betekenis heeft (*), begryp ik uit de be-
 schryving niet. Mooglyk ziet het op de groei-
 jing der Bladen, die alleenlyk aan de toppen
 der Takken zig groen bevinden zouden, zynde
 het overige met Lidtekens der afgevallene
 of met dorre Bladen bedekt.

't Gewas heeft een Heesterachtige samenge-
 stelde Steng en opstygende Takken. De Bladen
 zyn gepaard, ongesteeld, smal, spits, gesleufd,
 omgekromd, op zyde met Tandjes of Haairtjes.
 Aan 't end komen ongesteelde Bloemen voort,
 welke Kelken hebben van Lancetvormige Blaad-
 jes, breeder dan die van de Steng. De Straal-
 blommetjes zyn eens zo lang als de Schyf, van
 boven geel, van onderen paarsch; de middel-
 sten

(1) *Oedera*. *Syst. Nat.* XII. *Mant.* 291. *Veg.* XIII. *Gen.* 1325. p. 663. *Bupthalmum Capense*. *Sp. Plant.* 1274. *Am. Acad.* VI. *Afr.* 76. *BERG. Cap.* 297.

(*) *Caulis prolifer, ex apicis centro emittens tantum Ramos.* *Pinus. Philos. Bot.* p. 40.

ften Tweeflagtig, doch omringd met andere
 Vrouwelyke Blommetjes, die zo wel een Vrugt-
 beginzel hebben als de Tweeflagtigen.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.
 Vyfde
 Rang.

S T O E B E. Stebe.

De byzondere Kelkjes zyn, in dit Geslagt,
 eenbloemige, of bevatten ieder maar één Blom-
 metje, dat Trechterachtig en Tweeflagtig is;
 de Stoel naakt; het Zaadkuifje uit Pluimpjes
 bestaande.

Het voert den Griekfchen naam, die op eeni-
 ge Soorten van Gewasfen is toegepast, welke
 nu meest tot het Geslagt van *Centaurea* betrok-
 ken zyn; moetende dezelve dus uitgesproken
 worden; gelyk men die Gewasfen, in 't Hol-
 landfch, ook plagt te noemen *Stebenkruid*. Vier
 Soorten, altemaal Kaapfche, komen 'er van
 voor, als volgt.

(1) Stebe met Haakig omgekromde naakte
 Blaadjos.

I.
 Stæbe
 Ethiopica.
 Ethiopi-
 fche.

De Bladen van deeze zyn Elsvormig, om-
 gekruld, agterwaards krom, ftyf, en als die
 van den Geneverboom fteekende, glad, behal-
 ve aan het Grondftuk. De Afrikaanfche *Hee-
 fterachtige Conyza*, met Haakige gryze Hey-
 Blaad-

(1) *Stæbe* Fol. recurvato-uncinatis nudis. *Syst. Nat.* XII.
Mant. 481. *Veg.* XIII. Gen. 1001. p. 664. *H. Cliff.* 390.
Conyza Afr. Frutescens, Fol. Ericæ. *TOURNEF. Inst.* 455. He-
 lichryfoïdes Juniperi foliis, *VAILL. Mem.* 1719. p. 393.

K 5

III. **AFDEFL.** **XVII.** **HOOFD-STUK.**
Vyfde Rang. Blaadjes van OLDENLAND, als ook de *Helichrysoïdes* van VAILLANT met menigvuldige haakige Bladen als van den Geneverboom en Bloemen aan de Topjes der Takken, wordt hier t'huis gebragt. De gemeene Kelk bestaat uit Elsvormige Schubben, die den Stoel rondom bekleeden; de eigen Kelk is vyfbladig, enkeld in ieder Schub van den anderen begreepen, en begrypt één Blommetje, 't welk Trechterachtig is en Tweeflagtig, behalve de Meeldraadjes en Knopjes een Styl bevattende met een spitsen tweedeeligen Stempel: de Zaaden zyn langwerpig, met een lang gepluimd Zaadkuifje.

II.
Stoebe
Ericoides.
 Heyachtige.

(2) *Stoebe met omgekromde gryze Blaadjes en twee ongelyke Blommetjes by een.*

Deeze is *Heyachtig Eupatorium* door BREYN getyeld, die 't zelve redelyk wel afbeeldt. Het is een krom Heyachtig Heeftertje, digt bezet met finalle, spitse, kromme, gryze Blaadjes, hebbende ongesteelde Bloemhoofdjes aan 't end der Takken, wier gemeene Kelk geschubd, een weinig rappig is en veelbloemig, bevattende tien byzondere Kelkjes, die Rolrond zyn, ieder met twee Blommetjes, het eene Trechter-, het andere Spatelvormig. Het eerste is Tweeflagtig, het andere heeft geen Kunne.

(2) *Stoebe Fol. recurvatis incanis, Corollis bifloris difformibus* BERG *Cap.* 339. *Mant.* 574. *Eupatorium Ericoides* Cap. B Spei BREYN *Cert.* 140. T. 69. MORIS. *Hist.* III. p. 97. S. 7. T. 18. f. 10.

ne. Het Zaadkuifje is ongefteeld, gepluimd; III.
AFDEEL.
XVII.
de Stoel Wollig.

(3) Stebe met omgekantelde Blaadjes, die aan HOOFD-
TUK.
de eene zyde Wollig zyn, en leggende
Stengetjes. III.
Stæbe
prostrata.
Hurkende.

Deeze heeft de Stengetjes Draadachtig dun, cenigermaate Houtig, neerhurkende, bepaald Takkig, aan de toppen Afchgrauw, van grootte als de Wilde Thym, en overhoekse ongefteelde, ovaale, zeer spitse Blaadjes, van grootte als die van 't Duizendgrein, van boven wit Wollig, van onderen naakt, omgekromd en zodanig omgekanteld, dat de Wollige zyde de onderfte worde. Zy draagt enkele Bloemhoofdjes, die ongefteeld zyn, van grootte als een Erwt, aan 't end der Takjes.

(4) Stebe met Schubs wys' aangedrukte Blaadjes. IV.
Stæbe Gna-
phaloides.
Schoone.
Pl. XXXIV.
Fig. I.

De beschryving van deeze, onder den naam van *Seriphium Corymbiferum* voorgesteld, door den Ridder, was als volgt: „ De Stengen Heesterachtig, Kroontakkig, Rysachtig, ander „ half Voet lang, met Draadachtige Takjes, „ die door aangedrukte Blaadjes bedekt zyn. „ De

(3) *Stæbe Fol. resupinatis hinc tomentosis, Caulibus prostratis. Mant. 291.*

(4) *Stæbe Fol. imbricatis appressis. Stæbe Gomphrenoides. BERG Cap. 336. Seriphium Corymbiferum. Mant. 119. Gnaphalium niveum. Sp. Plant. 1192.*

III. „ De Blaadjes Lancetvormig Eyronnd , onge-
 AFDEEL „ steeld , op de kant gehaaid , van buiten
 XVII. „ naakt , van binnen Wollig , overendstaande ,
 HOOFD- „ digt tegen de Takjes aangedrukt. De Bloem-
 STUK. „ hoofdjcs aan 't end , half Klootronnd , wit ,
 „ uit veele Kelkjes samengehoopt , maaken
 „ ongesteelde Tropbloemen , die ongeftraald
 „ zyn , samengefeld uit geschubde Kelkjes ,
 „ die glad en wit zyn , van Lancetswys' Els-
 „ vormige Schubbetjes. Dezelfen bevatten
 „ één wit Blommetje en witte Meeldraadjes ,
 „ zynde het Zaad gekroond met zes gepluimde
 „ Borsteltjes en de Gestalte is als die van het
 „ Kaapsche Xeranthemum.”

*Vyfte
Rang.*

In het weezentlyke der Gestalte van 't Gewas , als ook wat de Blaadjes en Bloem aangaat , komt met deeze Soort volmaakt overeen , dat Takje uit myne Verzameling van Kaapfe Planten , 't welk in *Fig. 1* , op Plaat XXXIV , natuurlyk is afgebeeld. Zelfs ziet men hier die groeiing der Takjes plaats hebben , uit hoofde van welke zy *Proliferi* genoemd worden door den Ridder. Niet minder strookt hier de *Stæbe Gomphrenoides* van den Heer BERGIUS , die zegt , dat derzelve Steng Kroontjes van Takken uitgeeft , en aan de Blaadjes de grootte van een halve Nagel , aan de Bloemhoofdjes die van een Kers toefchryft. De Gemeene Kelk , zegt zyn Ed. , bestaat uit Blaadjes , welke naar die der Takken gelyken. Dit heeft plaats in de myne : de Eigen Kelk uit omtrent tien Schubbetjes ,

betjes, die smal, spits, Kaffig, geelachtig wit, opstaande, Schubachtig geplaatst en ongelyk zyn, naar onderen verkleinende. De vergroote Afbeelding van een zodanig Kelkje, uit één myner Bloemen van dit Takje, by *a*, wyst zulks aan. Het Blommetje, hier in begreepen, is by *b* afzonderlyk voorgesteld, dat eenbladig en Trechtersvormig is, met een Cylindrisch Pypje, en den Mond in vyven gedeeld heeft met spitse Slippen. Het rust op een Vrughtbeginzel, afzonderlyk by *c* vertoond, dat stomp Eyronnd, Hoekig, van boven gezoomd en gekroond is met vyf Borsteltjes of Haairtjes, die een Stengetje hebben, dat van boven in Pluimpjes uitloopt, zynde meer dan eens zo lang als 't Vrughtbeginzel. De Schubbetjes van het byzondere Kelkje zyn geelachtig wit en de Mond der Blommetjes is ros van kleur, 't welk de Hoofdjes niet onbevallig maakt. De figuur der Kelkblaadjes en derzelver Haairigheid op de kant is by *d*, alles met aanmerkelyke Vergrooting, voorgesteld, gelyk uit de kleinheid van de Blommetjes in de Hoofdjes blykt.

Tot deezen zelfden Rang behoort een Kaapsch Heestertje, uit myne Verzameling, dat een Bloem heeft uit geheel afgezonderde Blommetjes bestaande, en tot geen der Geslagten van deezen Rang betrokken kan worden. Ik geef 'er, aangezien de naam van mynen onlangs overleeden Vrind, Doktor BASTER, niet onverdiend in de Kruidkunde, thans uitgevallen was,

ge-

III. gelyk ik bevoorens op zyn plaats gemeld heb*,
 AFDEEL. ter zyner roemwaardige nagedagtenisse den naam
 XVII. aan van
 HOOFD
 STUK.

B A S T E R I A.

Vysde
Rang.

* Zie II. De Kenmerken zyn: eenbloemige Kelkjes :
 D. V. ST. de middelsten Tweeslagtige Blommetjes be-
 bl. 228. vattende , die met Vrouwelyke omringd zyn ;
 en ongekuifde Zaadjés , ieder in een Vliezig
 Celletje beslooten.

Basteria
aculeata.
 Gedooin-
 de.

Pl. XXXIV
 Fig. 2.

Het Gewas in *Fig. 2*, op de zelfde Plaat,
 naar 't Leven vertoond, heeft een ronde, Afch-
 graauwe, taamelyk gladde, doch overlans een
 weinig uitgegroeifte Houtige Steng, die zig Gaf-
 felswyze in Takjes verdeeld; welke Takjes,
 overhoeks en zeer ruim, bezet zyn met Lan-
 cetvormige gladde Bladen, ongeveer een Duim
 lang, geribd, taamelyk dik, wederzyds begroeid
 met weinige, zeer lange, geelachtige, styeve,
 spitse Doorntjes. Op 't end der Takjes komt
 een Bloem voort, of Bloemhoofdje, welks Kelk
 Schubswyze bestaat uit Blaadjes van de zelfde
 Kleur, ieder in een dikken grooten Doorn, die
 mede geel is, uitlopende. Zulks blykt duide-
 lyker uit de vergroote Afbeelding van het Bloem-
 hoofdje by *e*, 't welk ik geopend en de meeste
 Blommetjes daar uit genomen heb. Hier ziet
 men de gesteldheid der Hokjes of Celletjes,
 welke de Zaden bevatten of Vrugtbeginzels;
 zynde Vliezig en zig van boven uitbreidende

tot

tot een taamelyk grooten Kelk voor het Blommetje, dat 'er met zyn Pypje byna geheel in vervat is, doch met zyn Trechter of Mondstuk ver daar buiten uitsteekt. De gedagte Blommetjes, die ten getale van elf of twaalf, Rosgeel van Kleur, in dit Hoofdje waren, bevond ik allen tot over 't midden in vyven gedeeld te zyn, doch byna de helft waren Vrouwelyk, gelyk 'er één, geopend en vergroot, by *f* is voorgesteld, de anderen Tweeflagtig. Liever zou ik de eersten *Gelubde* kunnen noemen, dewyl zy wel een Styl, doch geen Stempel hadden, beslaande den Omtrek zonder Zaad of Zaadhuisje. De andere Blommetjes, ook geopend, waren, gelyk by *g* een derzelven vertoond wordt, niet alleen met een Styl en Stempel, maar ook met zeer duidelyke *Antheræ* voorzien, zynde dezelve, van elkander afgescheiden, zeer langwerpig of Draadachtig, groen van Kleur, en rondom vol van een menigte Stuifmeel, dat zig ook aan den zwartachtigen Stempel openbaarde. Men ziet gezegde deelen duidelyk in het Tweeflagtig Blommetje *g*, en zulk een *Anthera* afzonderlyk by *h*, nog fierker vergroot, waar nevens de uitgesprongen Zaadjes of Vrugtbeginzels, by *i*, eens zo lang als natuurlyk, vertoond zyn. Hier zyn dan duidelyk de Vrugtmaakende deelen van dit Gewas in Plaat gebragt.

III.
AFDEEL,
XVII.
HOOFD
STUK.
Vyfte
Rang.

ZES.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

Zesde
Rang.

Z E S D E R A N G .

Eenwyvery.

Dus wordt de gesteldheid in deeze Klasse genoemd, wanneer de Bloemen, ten opzigt van de samenvoeging der Meelknopjes, die Eigenschap bezitten, om welke zodanige Planten *Syngenesia*, dat is Samenteelige, genoemd worden, maar niet uit veele Blommetjes, *in een zelfde Kelk vervat*, bestaan. Dit laatste maakt eigentlijk de volstrekte onderscheiding tusschen deezen en den voorgaanden Rang, gelijk wy zien zullen in 't Geslacht van

S E R I P H I U M .

De Kenmerken zyn; een geschubde Kelk, bevattende een eenbladig Bloempje van geregelde figuur; waar op volgt een langwerpig Zaadje, beneden de Bloem gebooren.

Vyf Soorten, altemaal Heesterachtig en van de Kaap afkomstig, zyn 'er thans in opgetekend, naamelyk

I.
Seriphium
cinereum.
Afschleu-
tig.

(1) *Seriphium met enkele Bloempjes, Kranswyze geaaird en uitgebreide Blaadjes.*

Dec-

(1) *Seriphium* Flor. verticillato-spicatis unifloris, Fol. patentibus. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1003. p. 582. *Mant.* 481. *Veg.* XIII. p. 665. *Tamariscus Æthiopicus* Coridis Folio glabro, *Herbæ Impiæ Capitulis in Spicam fessilibus.* *PLUK. Mant.*

Deeze Soort is het, waar omtrent de Francker Hovenier MÆESE den Ridder doorstrykt, als had dezelve met voordagt een zelfde Gewas in twee verschillende Rang en Geslagten willen plaatzen. Hy maakte zulks daar uit op, dat hy by deeze Soort en by een Soort van *Artemisia*, waarfchy nlyk de *Æthiopica* als thans de Derde zynde, gelykluidende aanhaalingen vindt, het welk, zo hy met reden aanmerkt, ook in andere Gevallen gebeurd is; doch hy fchynt niet bedagt te hebben, dat de *Synonyma* geenszins de weezentlyke Kenmerken uitmaaken, en dikwils, ten opzigt van de Deelen der Vrugtmaaking, zo duister zyn, dat men met geen mooglykheid kan bepaalen, tot welk een Geslagt de Plant, die afgebeeld of beschreeven is, behoore. PLUKENETIUS zelf verzekert, dat van dit slag van Gewasfen, die zo Afchkleurig of als met Afch bestooven zyn, en Mosachtige Blaadjes hebben met geaarde kleine Bloemhoofdjes, aan de Kaap verscheide Soorten voorkomen. Zekerlyk zal LINNÆUS deeze naauwkeurig onderzocht, en de Bloem zodanig bevonden hebben, dat zy niet tot den Tweeden maar tot deezen Vyfden Rang onder de Samenteligen behoorde (*). Ten

178. T. 297. f. 1. Frutex cinereus Muscosus &c. PLUK. *Alm.*
 159. *Mant.* 35. Breynia Cineroides Capensis. PET. *Gaz.* 1.
 T. 3. f. 9. Artemisia Floribus simplicibus. H. *Cliff.* 403. Scirphium cinereum. BERG. *Cap.* 340.

(*) Voor 't overige kan ik, de Werken van LINNÆUS,

L

wel-

III. Ten opzigt van de Gestalte komt het Gewas
 AFDEEL. vry veel met het gene in *Fig. 1*, op Plaat
 XVII. XXX, hier voor afgebeeld is, overeen, en
 HOOFD- verschilt 'er ook weinig van, ten opzigt van
 STUK. de Blaadjes, maar de Takjes komen Kranswy-
 Zesde ze aan den Steng voort en de Aairen zyn Vos-
 Rang. senstaartachtig, vaal of bleekrood van Kleur,
 't welk in die Takken van de myne geen plaats
 heeft. Ook zyn de Schubbetjes van den Kelk
 zeer smal, en byna Borstelachtig zegt de Rid-
 der; in de myne taamelyk breed en stomp.
 Van Blommetjes heb ik daar in geen blyk kun-
 nen vinden. De Heer BERGIUS spreekt,
 in zyne beschryving van het *Seriphium cine-*
reum, ook van dezelve niet, zo dat het twy-
 felachtig is, welke hy bedoele.

(2) Se-

welken MEESE met aanwyzing der Bladzyden aanhaalt, na-
 ziende, niet begrypen wat de Man wil zeggen. De Ridder
 heeft, 't is waar, de *Artemisia Flor. simplicibus*, (dat is Ar-
 temisia met enkele Bloemen,) van de Kaap afkomstig, ge-
 plaatst onder de *Seriphiums*, en daar van de eerste Soort
 gemaakt; doch welk blyk is 'er, dat dit zelfde Gewas door
 zyn Ed. ook in 't Geslcht van *Artemisia* gelaten, veel min,
 dat het nog de Derde *Artemisia* zou zyn: want deeze is in
 de *Spec. Plant.* p. 345, de *Santonicum*, en in de *Syst. Nat.*
Ed. X de *Abrotanum*; beiden Gewasfen, wier Groeiplaats
 in de Oosterliche Landen aangewezen wordt. Zo hy nu al
 de *Artemisia Aethiopica*, die de eerste is, gelyk ik denk,
 bedoeld mogt hebben, vervalt toch zyne zo langwylige als
 lastige Aanmerking; dewyl daar geen gelyke aanhaalingen als
 by de *Seriphium*, noch in het eene noch het andere Werk,
 zyn gebruikt. Zie MEESE over de *Syngenesia*. Leeuw. 1761.
 p. 30.

(2) *Seriphium met zesbloemige Bloem-Aai ren, de Blaadjes gekorrelde Eyrondachtig.* III.
AFDEEL.
XVII.

Deeze Soort voert den naam van *Kaapfe Breytia*, met witte gepluimde Hoofdjes, by PETIVER, en was *Stoebe* met eenbloemige Kelken en geaairde Bloemen, door den Hoog-
leeraar VAN ROYEN getyeld. Ook wordt hier t'huis gebragt de *Afrikaansche Abrotanoides* van RAY, met groote ronde Bloemhoofdjes, en Afckleurige Mosachtige Blaadjes. 't Schynt vreemd, dat LINNÆUS de Blaadjes Draadachtig noemt, terwyl hy ze als boven bepaald hadt; doch zyn Ed. verklaart zulks met te zeggen, dat de Bloemen zydelings ongesteeld, vyf- of zesbloemig voortkomen, zyn-
de geschubd met gekorrelde Blaadjes.

HOOFD-
STUK.
II.
*Seriphium
Plumosum.*
Gepluime.

(3) *Seriphium met eenbloemige Hoofdjes en geschubde Blaadjes.* III.
*Seriphium
fuscum.*
Bruin.

Hier moet een weezentlyke misflag begaan zyn: want de *Stoebe Ericoides* van BERGIUS, die in 't voorgaande Geslagt aangehaald was en aldaar behoort, komt hier op nieuws te
VOOR-

(2) *Seriphium Flor. Spicatis sexfloris, Foliis granulato-ovatis. Mant. 481. Stoebe Floribus capitatis, Calycibus unifloris. R. Lugdb. 145. Breytia Capensis, Capitulis albis plumosis. PET. Gaz. 9. T. 5. f. 4. Abrotanoides Africanum. Fol. cinereis Muscosis, &c. RAJ. Suppl. 233.*

(3) *Seriphium Floribus capitatis, Foliis imbricatis. Mant. 481. Abrotanoides Capensis Ericæ folio. PET. Gaz. 9. T. 5. f. 2.*

III. voorschyn. Zy kan hier geen plaats vinden ,
 AFDEEL. om dat de Kelkjes eenbloemig zyn in deeze
 XVII.
 HOOFD- Soort , maakende met elkander een Hoofdje
 STUK. uit , aan 't end der Takken , die verdraaid en
 bogtig zyn , of krom , met Afchkleurige stompe
Zesde
Rang. Blaadjes , welke , volgens de bepaaling , Schubachtig op elkander leggen. Van waar het den bynaam van bruin heeft , is. my onbekend.

IV. (4) *Seriphium met Elsvormige verdraaide*
Seriphium
Gnaphaloides.
Blaadjes. als afwykende Schubben.
 Rondhoofd-
 dig.

Deeze van BERGIUS , door den Ridder aangehaald , heeft een Heesterachtig bruin , rond , Stengetje , van een Span hoog , met veele Kranswyze gryze Takjes ; de Blaadjes verftrooid , Elsvormig met een spitse scheeve Punt en grys , van boven met een witte Wollige Streep , van onderen verhevenrond en groenachtig , ongesteeld , een Lyn lang , verdraaid. De Bloemen maaken Hoofdjes uit aan 't end der Takjes , die eenzaam , ongesteeld en rondachtig zyn , van grootte als een groote Erwt. Eenige Blaadjes , even als die aan de Takjes zitten gefatzoeneerd , bekleeden het Bloemhoofdje , dat half

(4) *Seriphium* Fol. subulatis tortis , imbricato - patulis. Stœbe Capitata. BERG. *Cap.* 338. *Mant.* 481. Abrotanoides Africana. Foliis Argenteis minoribus & brevissimis , Floribus in Spicas breves congestis. RAJ. *Suppl.* 233. Tamariscus Ericoides Foliolis incanis Æthiopicus , Capitulis purpureis in summitate globosis. PLUK. *Mant.* 178.

half Klootrond is, bestaande uit dergelyke geschubde Blommetjes als in de laatste Soort van Stebe, zynde voor 't overige van de gewoone hoedanigheid der Tweeslagtigen in deeze Klasse. Het Vrugtbeginzel is langwerpig, gekroond met een gepluimd Zaadkuifje, van ongeveer twaalf Straalen, zo lang als het Blommetje, dat twee Rolronde Stempels, die overendstaan, aan de Punt verdikkende, op den Styl heeft.

Tot deeze Soort schynt t'huis gebragt te kunnen worden, dat Heeftertje uit myne Verzameling, zo zeer naar de *Gnaphalium muricatum*, volgens de Afbeeldingen, gelykende, dat men het onverhoeds daar toe betrekken zou: (zie *Fig. 3*, op *Plaat XXXIV.*) Ik heb daar in de Kenmerken van een geschubden, rondachtigen, gekleurden Kelk, tot de *Gnaphaliums* behoorende, niet kunnen vinden, en, hoewel het niet volstrekt met de beschryving van *BERGIUS* overeenkomt, zal het nochtans nergens beter dan hier voegen.

't Gewas heeft bruine Stengetjes, waar aan wyd gemikte gegaffelde, Wollig witte, Takjes voortkomen, die bezet zyn met Elsvormig spitse, stekelige, en weezentlyk verdraaide of omgekeerde Blaadjes, van een vierde Duims lang, staande meest nederwaardt gestrekt aan de Takjes en in de Wollige Oxelen tropjes van zeer kleine spitse Blaadjes hebbende. De Kleur deezer Blaadjes is groen; zy zyn glad en Priemswys' rondachtig, doch hebben een

III. Wollige Sleuf of Holte, die zig maar in de
 AFDDEL. oudsten openbaart.
 XVII.

HOOFD- In de Mikken en aan de enden der Tak-
 STUK. jes, komen ronde Hoofdjes, van grootte
 Zesde als een groote Erwt voor, die zeer Wollig
 Rang. zyn, en wel door eenige Blaadjes beschut,
 doch geen gemeenen Kelk hebben. Zy be-
 staan uit een samenhooping van zeer Wollige
 Kelkjes, *k*, wier buitenste Schubben zwart-
 bruine Punten hebben, doch de binnensten een
 wit Bloempje maaken, als *l*, waar mede dee-
 ze Bloemhoofdjes praalen. Dit Bloempje, dat
 eigentlijk maar een Kelkje is, uit Schubbetjes
 als *m* bestaande, bevat een Blommetje *n*, dat
 ros of bruingeel is, zittende als verholten in
 een Pluis, 't welk geenszins Pluimachtig is,
 gelyk in de Gnaphaliums, maar uit twaalf
 witte Draadjes of gedoornde Haartjes, die aan
 't end geknodst zyn, als *o*, bestaat; zynde
 dit laatste byna tienmaal in langte vergroot.

De Blommetjes, in dit Gewas uitermaate
 klein en byna geheel Pypachtig, zyn derhalve
 zeer moeielyk voor 't Mikroskoop te ontlee-
 den. Een derzelve in een Druppeltje Vogt
 opscheurende, leverde het een menigte van
 Stuifmeel-Bolletjes uit, die de gewoone Ver-
 tooning maakten, waar van elders gesproken
 is. Zy hebben eene ronde eenigszins ovaal-
 achtige figuur, en in het Blommetje vertoon-
 de zig de dubbelde Stempel van den Styl, om-
 ringd van zyne Meelknopjes, terwyl een me-
 nig-

nigte der gezegde Bolletjes van het Stuifmeel
 zig in en buiten, en aan de kanten van het
 Blommetje openbaarden.

III.
 AFDEEL.
 XVII.
 HOOFD-
 STUK.

(5) *Seriphium met driebloemige Bloemen ge-
 aaird en zeer smalle Blaadjes.*

V.
*Seriphium
 ambiguum.*
 Twyfel-
 achtige.

Deeze, voorheen tot de *Artemisia* t'huis
 gebracht, is een leggend Afchkleurig Heestert-
 je, met enkele smalle Blaadjes dicht by elkan-
 der, en, aan 't end der Takjes, lange Aairen
 van rondachtige Bloemen, met Afchgrauwe
 Kelken, die de binnenste ry der Schubben
 Vliezig gekleurd, wit hebben, gelyk in de *Gna-*
phaliums, zegt de Ridder. Vier of vyf Haair-
 achtige Straalen, die aan 't end gepluimd zyn,
 van langte als de Blommetjes, omringen de-
 zelve. Het Zaadkuifje betreft dit Gewas, zo
 zyn Ed. aanmerkt, tot dit Geslagt. De Afri-
 kaansche Kruideryge Heester, met een klein ge-
 aaird Blommetje, van *COMMELYN*, zou hier
 toe mischien kunnen behooren.

S T R U M P F I A.

Een vyftandige Kelk; een vyfbladige re-
 gelmaatige Bloem: het Vrugtbeginzels onder
 de Kelk wordt eene eenzaadige Besie.

Dus zyn de Kenmerken opgegeven van dit
 Ge-

(5) *Seriphium* Flor. spicatis trifloris, Fól. linearibus. *Arte-*
misia ambigua. *Sp. Plant.* 1190. Frutex Africanus Aromaticus
 Flore spicato exiguo. *COMM. Hort.* II. p. 117. T. 59?

L 4

III. Geslacht, het welk van den Heer JACQUIN
 AFDEEL. benoemd is ter eere van den Duitschen Hoog-
 XVII. leeraar STRUMPF. De eenigste Soort (1)
 HOOFD- door zyn Ed. op de Rotfen aan de Zee-Kust
 STUK. van Kurasfau, inzonderheid by de Plaats de
 I. Klip genaamd, waargenomen, is een Heester
Strumpfia van drie Voeten hoog, met ronde Afchkleurige
maritima Takken en drievoudige Bladen, naar die van
 Kuras- Rosmaryn zeer gelykende. In de Oxels komen
 faufche. korte Bloemsteeltjes voort, ieder met vyf klei-
 ne witte Blommetjes, waar op weeke witte
 Besfen, van grootte als een Erwtje, volgen.
 De Meelknopjes zyn vyf in getal, tot één Lig-
 haam famengegroeid, dat den Styl omringt,
 even als in de Samengestelde Bloemen. By
 PLUMIER en SLOANE zyn, onder den naam
 van *Thymelæa*, Afbeeldingen, zo't fchynt, van
 dit Gewas gegeven: ten minste worden dezel-
 ven daar toe betrokken; doch die van PLU-
 MIER, *Tournefortia* door den Heer BUR-
 MANNUS getyteld, verschilt aanmerkelyk van
 de beschryving van JACQUIN.

L O B E L I A.

De Kenmerken van dit Geslacht, welks naam
 ter gedagtenisse van den ouden Kruidkenner

L O-

(1) *Strumpfia*. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1002. p. 582. *Veg.*
 XIII. p. 665. JACQ. *Amer. Hist.* p. 218. *Thymelæa humilior*
Foliis acutis atrovirentibus. SLOAN. *Jam. Hist.* II. p. 93. T.
 189. f. 2. *Thymelæa frutescens Rosmarini folio, Flore albo,*
 PLUM. *Sp.* 17. *lc.* 251. f. 1.

LOBEL strekt, zyn: een Kelk in vyven gedeeld; een eenbladige onregelmaatige Bloem: het Zaadhuisje beneden, met twee of drie Holligheden.

III.
AFDEEL.
XVII.
HOOFD-
STUK.

In dit Geslagt komen die Planten, welke TOURNEFORT begreepen heeft onder den naam van *Rapuntium*, bevattende de zogenaamde *Kardinaals-Bloemen*, wegens haare ongemeen sterke hoogroode Kleur, den Liefhebber van Flora t'over bekend. Hier uit kan men eenig denkbeeld van de Bloem opmaaken, die, voor 't overige, door gezegden Kruidkundigen niet alleen zeer sierlyk in Plaat gebracht, maar door den bekwaamen Bloem-Ontleeder, den Heer BERKHEY, nader en ten nauwkeurigste, in alle haare deelen is onderzocht, afgebeeld en beschreeven (*).

Het bevat veele Soorten, die naar de effenrandigheid of insnydingen der Bladen, en naar dat de Steng opgeregt of leggende is, gesindeldeelde zyn. Onder de eersten, die geheel onverdeelde Bladen hebben, komt, na dat de Eerste, of die van PLUMIER, uitgemonsterd en tot een byzonder Geslagt, onder den naam van *Scavola*, gemaakt is, alleenlyk eene Soort voor, welke hier t'huis behoort, naamelyk

(2) Lo-

(*) *Expos. Flor. composit.* Leid. 1760. Tab. I. Fig. 1-6.

III. (2) *Lobelia die Heesterachtig is , met Lini-*
 AFDEEL. *aale, getropte, effenrandige Bladen.*
 XVII.

HOOFD-
 STUK.

II. Dat de Bloem van deeze Soort ook zeer on-
 regelmatig is , blykt eenigermaate uit de Af-
 beelding van BREYN , doch beter uit die ,
 Lobelia Pi- welke de Heer J BURMANNUS , in zyn
 nisfolia. Werk over de Afrikaansche Planten , gegeven
 Pynboom- bladige. heeft , onder den naam van *Heesterige Rapun-*
culus met gespitse sterk geribde Bladen , die
 Bloempjes aan de enden der Takjes draagt.
 BREYN noemtze gehelmd en zegt , dat zy
 niet veel van de Kardinaals - Bloemen verschil-
 len , doch violet zyn van Kleur , bestaande uit
 een Lipje , van vooren in vyf Slippen ver-
 deeld , en een Pypachtig Grond- of agter-Stuk ,
 uit welks midden , als een Peperhuisje , een
 lange Styl uitsteekt , die aan 't end een dik
 langwerpig , witachtig , van vooren Haairig
 Kopje heeft , even als de Rapuntia en andere
 Helmbloemen. De Bladen vergelykt hy by
 die van den Pynboom. Gezegde Hoogleeraar
 noemt het een Heesterachtig Gewas , met Hou-
 tige ronde Takken , die zeer dicht bekleed zyn
 met langwerpige , spitse , van boven groene ,
 van onderen bleekere Bladen , zeer naar die van
 den

(2) *Lobelia fruticosa* foliis linearibus confertis integerrimis.
 Syst. Nat. XII. Gen. 1006 p. 583. Veg. XIII. p. 666. BERG.
 Cap. 172. R. Lugd. 241. *Rapunculus Æthiopicus* &c. BREYN.
 Cent. 173. T. 87. *Rap. fruticosus* &c. BURM. Afr. III. T.
 41. f. 2. *Rap. fl. cœruleo galericulato*, RAJ. *Suppl.* 384.
Rapuntium Æthiopicum &c. *Ibid.* 385.

den Rosmaryn-Boom gelykende , doch kleiner , III.
aan het end der Takken en zeer dicht by een ; AFDEEL.
tusfchen welken aldaar de Bloemen op korte XVI.
Steeltjes voortkomen , die gehelmd zyn , van HOOFD-
boven verdceld in drie grootere , van onderen STUK.
in twee kleinere Slippen . enz. Deeze Soort is Zesde
derhalve , van de Kaap afkomstig. Rang.

V I O L A.

Een vyfbladige Kelk ; een vyfbladige onregelmaatige Bloem , die van agteren gehoornd is : het Zaadhuisje boven den Kelk , driekleppig , met ééne Holligheid. Dit zyn de Kenmerken van het Geflagt dezees naams , 't welk de gemeene Violen en veele andere Kruiden bevat , onder welken wel eenige weinige Heefterachtige voorkomen , doch die niet gevoeglyk van de anderen afgezonderd kunnen worden , dan alleen deeze Amerikaanfche.

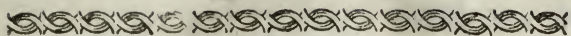
(25) *Viool die Boomachtig en gedoornd is ,* XXV.
Ranks wys' klimmende , met langwerpige , *Viola*
Stompe , gladde Bladen. *Hybanthus.*
Bochel-
Bloem.

Door LOEFLING is dezelve in Zuid-Amerika ontdekt , een Gewas zynde , dat
langs

(25) *Viola Arborescens , scandens , aculeata , Fol. oblongis , obtusis , glabris. Syst. Nat. XII. Gen. 1007. p. 584. Veg. XIII. p. 668. Calceolaria Frutescens. LOEFL. Itin. 282 , 185. N. 3. Hybanthus. JACQ Amer. Hist. p. 77. T. 175. Fig. 24 , 25.*

III. langs de Boomen Heefterachtig opklint, met
AFDEEL. een kromme gedraaide Steng, van dikte als
XVII. eens Kinds Arm, latende om hoog Draadach-
HOOFD- tige Takken nederhangen, die Houtig zyn,
STUK. met gebladerde Takjes hier en daar begroeid.
Zesde
Rang. De Bladen zaten tropswyze aan de enden van
 die Takjes, zynde Lancetvormig of langwer-
 pig, stomp en wederzyds glad, twee, drie of
 vier Duimen lang. Uit de Oxels der Bladen
 kwamen hangende Bloemsteeltjes voort, twee
 of drie by elkander, ieder met eene bleekge-
 le onregelmaatige Bloem, enz.

De Heer JACQUIN vondt by de Havàna, in de Westindiën, een Gewas, dat naar de-
 zelve schein te gelyken, door zyn Ed. *Hy-
 banthus* genaamd, wegens de bultigheid van
 de Bloem, die een zeer groote rondachtige
 Honig - Kleur hadt, in een Bochel van den
 Kelk, tusschen de Meeldraadjes en 't vyfde
 Bloemblaadje geplaatst. Volgens zyne vergroo-
 te Afbeelding moeten de Bloempjes byster
 klein zyn. De Vrugt was iets grooter dan
 een Erwt, bevattende eenige ronde Zaadjes.
 't Gewas maakte aldaar, in de Boschen, een
 onbevalligen, regtstammigen, Takkigen Hee-
 fter uit, die gedoornd was, van zeven Voet-
 ten hoog.

XVIII. H O O F D S T U K.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*Beschryving van de MANWYVIGE HEE-
STERS, dat is de zodanigen, in welken de
Meeldraadjes, op de eene of andere manier,
met den Styl samengevoegd zyn; gelyk in de
Pasiebloemen en anderen plaats heeft.*

Dat de Plantgewasfen van dien aart, naar het getal der Meeldraadjes, in de Rangen van Twee-, Drie-, Vier-, Vyf-, Zes-, Tien-, Twaalf- of Veelmannigen, zyn verdeeld, heb ik, toen ik de Boomen beschreef, reeds gemeld. De Driemannigen leveren hier één Geflagt van Heesters uit, naamelyk, dat den naam voert van

S A L A C I A.

Deszelfs Kenmerken zyn: een Kelk in vyven gedeeld, en een vyfbladige Bloem, bevattende een enkeld Vrugtbeginzels, op welks Top de Meelknopjes zitten.

Maar ééne Soort is van dit Geflagt bekend (1), die den bynaam van *Chineefche* naar haare Groeiplaats voert. Het is een Heester met hoekige, gladde, zeer wyd gemikte Takken, die van onderen dikachtig zyn. Dezelve heeft

I.
Salacia
Chinensis.
Chineefche.

(1) *Salacia. Syst. Nat. Veg. XIII, Ged. 1326. p. 683.*

III. heeft de Bladen overhoeks, ver van elkander, gesteeeld, ovaal gelyk die van den Pruiomboom, effenrandig, spitsachtig en glad. De Bloemen komen, in de Oxelen, veel uit ééne Knop voort, met eenbloemige Steeltjes, die korter * Zie II. dan de Bladsteelen zyn. 't Geslagt komt in D. III. ST. Kenmerken dat van den Salamanderboom* na-
bladz. 226.

by, doch 't Gewas is in Gestalte verschillende. Tot den Rang der Vyfmannigen behoort, in de eerste plaats, 't Geslagt van

G L U T A.

Hier van zyn de Kenmerken: een Klokswyze afvallende Kelk; een vyfbladige Bloem, die de Blaadjes onder het Vrugtbeginzel aangelymd heeft: zynde dit Vrugtbeginzel enkeld en de Meeldraadjes op deszelfs Top ingeplant. Het staat op een Stander.

I. De eenigste Soort, van dit nieuwe Geslagt bekend (1), voert den Oostindischen bynaam. Het is een Boomachtig Gewas, met de Takken aan 't end gebladerd. De Bladen groeijen overhoeks; zy zyn ongesteeeld, breed Lancetvormig, byna een Voet lang, geaderd, naakt: aan de Bloemdraagende Takken slegts een Handpalm groot, stomper, digter by een of meer getropt. Aan 't end komt een gesteeelde
Pluim

(1) Gluta. Syst. Nat. Veg. XIII. Gen. 1327. p. 683. Mant. 293.

Pluim voort, van Bloemen ter grootte van die III.
van de Kool. De Groeiplaats is op Java. AFDEEL.

Een byzondere Vruchtmaaking vertoont zig HOOFD-
hier, zo de Ridder aanmerkt; aangezien het Vrucht-^{STUK.}
beginzel gesteeld is, in de eerste plaats, en, ^{Pentan-}
ten anderen, om dat de Meeldraadjes aan des-
zelfs Voet ingeplant zyn en de Bloemblaadjes,
aan het geheele Steeltje des Vruchtbeginzels, als
aangelymd. De Bloemblaadjes daar van afge-
scheiden zynde, zo zal de plaatsing der Meel-
draadjes, zegt zyn Ed., overeenkomen met het
volgende Geslagt.

P A S S I F L O R A . Pasfiebloem.

Tot den zelfden Rang behoort hetzelfde, dat
den Kelk vyfbladig en vyf Bloemblaadjes heeft,
maar een Vruchtbeginzel met drie Stylen, 't
welk een gesteelde Besie wordt. Het Honig-
bakje is een Kroon, die den Stander omringt.

Sommige Soorten wyken meer of min van
deze Kenmerken af, die ontleend zyn van de
Bloemen der zodanigen, welken men van ouds,
onder de Roomschegezinden, de Werktuigen van
't Lyden des Heilands agte te verbeelden. Tot
omtrent het midden der voorgaande Eeuw schynt
maar ééne Soort bekend geweest en beschreeven
te zyn, waar uit men zulks opmaakte. Ver-
volgens zyn langs hoe meer andere Soorten, in-
zonderheid door Pater PLUMIER, ontdekt en
aan 't licht gebragt; zo dat TOURNEFORT
'er reeds een aanzienlyke Lyst van heeft, die

na-

III. naderhand nog aanmerkelyk is vergroot. Hy ge-
 AFDEEL. bruikte tot een Geslagtnaam , 't woord *Grana-*
 XVIII. *dilla* , van Spaansche of Italiaansche afkomst,
 HOOFD. betekende een Gewas , welks Vrugt naar een
 STUK. Granaat - Appel gelykt. Verscheidene zyn hem
Vysman-
nige. hier in nagevolgd. PLUMIER begreepze on-
 der den Geslagtnaam van *Clematis* , om dat het
 meestal Rankswyze klimmende en omslingerende
 Gewasfen zyn. Wegens de Heesterachtigheid
 van veelen , en om datze niet gevoeglyk afge-
 zonderd kunnen worden , zal ik alle de Soorten
 van LINNÆUS , wier getal zes - en - twintig is ,
 alhier beschryven. Aanmerkelyk is 't , dat zy
 allen uit de Westindiën , of uit Amerika , ha-
 ren oirsprong hebben. Men vindtze , door den
 Ridder , naar de Verdeelingen der Bladen ge-
 fmaldeeld , als volgt.

* Met onverdeelde Bladen.

I.
Pasiflora
Serrati-
folia.
 Zaagbladi-
 ge.

(1) Pasfiebloem *met onverdeelde , Zaagswys'*
getande , Bladen.

Deeze Soort , in de openbaare Kruidhoven
 bekend , heeft haare natuurlyke Groeiplaats te
 Suriname. De Steng is rond , Haairig , klim-
 mende : de Bladen zyn Eyrond Lancetvormig
 en gesteed ; de Bloemen rood van Kleur , met
 de

(1) *Pasiflora* Fol. indivisis ovatis ferratis. *Syst. Nat.* XII.
 Gen. 1021. p. 598. *Veg.* XIII. p. 684. *Am. Acad.* I. p. 217.
 f. 1. *Pasiflora* Fol. ovato - lanceolatis integris ferratis. *H. Cliff.*
 431. R. *Lugdbat.* 260. *Granadilla Americana Folio oblongo*
&c. MART. Cent. 36 , T. 36. *JACQ. Hort.* T. 10.

de Kroon in 't midden purper en aan de tippen geelachtig groen; de Meelknopjes van boven witachtig, van onderen geel; het omwindzel driebladig. De *Amerikaansche Wilde Hoppe*, met Klauwieren, van PLUKENET, geclykt, buiten de deelen der Vrughtmaaking, naar deze zeer.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Pentandria.

(2) Pasiebloem met onverdeelde Eyronde effenrandige Bladen, die aan de Steeltjes twee Klieren hebben.

II.
Pasiflora pallida.
Bleeker.

TOURNEFORT noemt deze Granadilla met Blad van Androsæmum en Vrughten als van den Jobenboom. Volgens de Afbeelding schyntze overeen te komen met de *Murucuja* van Brasil, door PISO en MARCGRAAF aan 't licht gebragt. De bleekheid der Bloemen geeft 'er den bynaam aan. Het Honigbakje is zeer kort en het Omwindzel uitermaate klein.

(3) Pasiebloem met onverdeelde Eyronde byna effenrandige Bladen; de Bladsteelen ongeklierd.

III.
Pasiflora Cuprea.
Koperkleurige.

De

(2) *Pasiflora* Fol. indiv. ovatis integerrimis, Petiolis biglandulosis. *Am. Acad.* I. p. 218. f. 2. Clematis Indica alia Flore minore pallido. *PLUM. Am.* 74. T. 89. Clematis *Murucuja Pyriiformis minor.* MORIS. *Hist.* III. p. 7. T. 2. f. 4.

(3) *Pasiflora* Fol. indiv. ovatis subintegerrimis, Petiolis æqualibus. *Am. Acad.* I. p. 219. f. 3. Granadilla Flore Cupreo, Fructu Olivæformi. *DILL.* 165. T. 138. f. 165. Granadilla *Am.* Fructu subrotundo &c. *MART. Cent.* 37. T. 37. Gran. Fol. Salsaparillæ trinervis, &c. *CATESB. Car.* II. p. 93. T. 93.

M

III. De Kleur der Bloemen geeft den bynaam
 AFDEEL aan deeze, welke echter by CATESBY onder
 XVIII. den naam van Granadilla met drieribbige Sal-
 HOOFD. faparille-Bladen, purpere Bloemen en een blaau-
 STUK. we Olyfachtige Vrucht, is voorgesteld. Die
Vyfman-
nige. Bloemen zyn by anderen, misfchien door de
 verfchillende Groeiplaats, als Vuurkleurig of
 rosgeel befchreeven. 't Gewas heeft Bladen
 als van de Kappers, dik en ftyf: de Bloemen
 gaan 's avonds open: het Honigbakje is Saffraan-
 kleurig, zeer kort en geflooten: de Stamper
 uitermaate lang. Het groeit op de Bahama-
 Eilanden.

IV. (4) Pasfiebloem met onverdeelde Hartvormige
Pasiflora
Tiliæfolia.
 Lindebla-
 dige. *effenrandige Bladen; de Bladsteelen onge-
 klierd.*

Pater FEUILLÉE vindt dit Gewas in de
 Tuinen en op verfcheide andere plaatfen der
 Valey van Lima in Peru. Hy is de eenigfte
 van wien men eene befchryving van hetzelve
 heeft. De Stam, omtrent een half Duim dik,
 verdeelt zig in verfcheide dunne Ranken, die
 met haare Klauwieren langs de Boomen klau-
 teren. De Bladen, die ongeveer vyf Duimen
 lang zyn en vier Duimen breed, hebben Stee-
 len van twee Duimen en de figuur is byna als
 die der Linden. Ook zynze dun en wederzyds
 bly-

(4) *Pasiflora* Fol. indiv. Cordatis integerrimis, Petiolis
 æqualibus. *Am. Acad.* 1. p. 219. f. 4. *Granadilla Pomifera*
Tiliæ folio. FEUILL. *Peruv.* II, p. 720. T. 12.

bly-groen. De Bloem komt met die van de **III.**
 andere Soorten overeen, dan dat haare Kroon **AFDEEL.**
 Karmosyn-rood is, met een witten Band of **XVIII.**
 Ring. De Vrucht is rond, derdhalf Duim dik, **HOOFD-**
 rood en geel van buiten, wit van binnen, en **STUK.**
 binnen een vry dikke Schil, vol van een Wa- **Pentag.**
 terige zelfstandigheid, die zoet van Smaak is, **dria.**
 doch gemengd met eene menigte Korreltjes van
 het Zaad. Hier uit ziet men dat die Vrucht de
 grootte van een taamelyken Appel heeft.

(5) Pasiebloem met onverdeelde, Hartvor- **v.**
 mig langwerpige effenrandige Bladen; de **Pasiflora**
 Bladsteelen met twee Klieren; de Om- **Malifor-**
 windzels onverdeeld. **mis.**
Appeldraa-
gende.

De Vrucht van deeze is eigentlyk, door den
 ingedrukten Navel, Appelvormig, gelyk dezel-
 ve van PLUMIER genoemd wordt. De Bloem
 komt, in Kleur, Reuk, maakzel en kleinte, met
 die van de Twee-en-twintigste Soort overeen.
 De Bladen zyn een half Voet lang. 't Gewas
 groeit op St. Domingo en het Schildpadden Ei-
 land.

(6) Pasiebloem met onverdeelde, byna Hart- **VI.**
 vormige langwerpige effenrandige Bladen; de **Pasiflora**
 Bladsteelen met twee Klieren; de Om- **Quadr-**
 windzels onverdeeld. **gularis.**
Verhoeki-

(5) *Pasiflora* Fol. indiv. Cordato-oblongis integerrimis, **Verhoeki-**
 Petiolis biglandulosis; involucris integerrimis. *Am. Acad. I. ge.*
 p. 220, f. 5. R. *Lugdb.* 261. *Clematis Indica latifolia*, Flore
 clavato, Fructu Maliformi. *PLUM. Amer.* 67. T. 82. *RAJ.*
Suppl. 340.

(6) *Pasiflora* Fol. indiv. subcordatis integerrimis, Petiolis

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*Vyfman-
nige.*

*vormige, effenrandige Bladen, vier Stee-
len zeskliezig zyn, de Steng met vier
Vliezige kanten.*

Zeer fraay is deeze in Afbeelding gebragt door den Heer JACQUIN, die haar ook op de Westindifche Eilanden waarnam, en, behalve de Vliezige hoekigheid der Heefterachtige Stengen van dit Gewas, 't welk Bladen van dergelyke grootte als de twee voorigen heeft, de Bloemen beschryft als zeer schoon en welriekend, gelykende in Kleur naar die van de volgende Soort, doch een weinig grooter. Volgens zyne Afbeelding, inderdaad, moeten zy wel zo groot als de Handpalm zyn. De Vruchten waren Eyronnd en glad, uit den geelen groen, grooter dan een Ganzen-Ey, zeer lekker van Reuk en Smaak, doch zeer grof van Schil. In een Spongieuze Bast van een Vinger dik, die tot voedzel van Zwynen en ander Vee strekte, was een Vleesch vervat, van een aangenaamen Rinschen Smaak, zittende binnen dien Bast, welke als den Bolster uitmaakte, in een eigen Vlies. Men acht deeze Vruchten aldaar hoog onder de Nageregten, wordende het daar in vervatte Vleesch of Sap veelal met Wyn genuttigd, dien het zeer verkoelde. Alom vindt zyn Ed. dit Gewas aldaar in de
Tui-

*sexglandulosis, Caule membranaceo tetragono. Passiflora Fol.
&c. Caule quadrangulo alato. BROWN. Jans. 327. JACQ. Amer.
Hist. p. 231. T. 143.*

Tuinen, alwaar het tot bekleeding van Prie- III.
 len en tevens tot vermaak voor 't Oog strek- AFDEEL.
 te, doch dit nadeel toebragt, dat de Slangen XVIII.
 'er door aangelokt werden, om te aazen op de HOOFD-
 Rotten, die groote Liefhebbers van deeze STUK.
 Vruchten zyn. Hierom nestelen de Slangen, zegt *Pentan-*
 hy, dikwils in het Loof. *dria.*

Zyne Afbeelding, inderdaad, vertoont ons
 deeze Vrucht wel vyf Duimen lang en drie Dui-
 men dik, zynde dus byna van grootte als een
 Vuist, overlans een weinig geribd; doch een
 ander Gewas van dien aart, 't welk zyn Ed. als
 eene Verscheidenheid aanmerkt, groeiende aan
 de Vaste Kust, hadt eene Vrucht als een Me-
 loen, of dikwils grooter dan eens Kinds Hoofd,
 zynde rondachtig, en overdwars met een ron-
 de Sleuf, van een Vinger diep, uitgegroefd.
 Het kwam in Bladen en Gestalte met deeze
 Soort overeen.

- (7) Pasiebloem met onverdeelde Eyronde ef- VII.
 fenrandige Bladen, tweeklierige Bladstee- *Pasiflora*
 len en getande Omwindselen. *Laurifolia*,
 Laurier-
 bladige.

De Afbeelding van deeze Soort vindt men
 by

(7) *Pasiflora* Fol. indiv. ovatis integerrimis, Petiolis
 biglandulosis, involucris dentatis. *Am. Acad.* I. p. 220. f.
 6. R. *Lugdb.* 532. *Pasiflora* Arborea, Laurinis foliis Ameri-
 cana. *PLUK.* *Alm.* 282. T. 211. f. 3. *Clematis* Indica Fructu
 Citriforimi, Fol. oblongis. *PLUM.* *Am.* 64. T. 30. *RAJ. Suppl.*
 341. *Marquias.* *MER. Sur.* T. 21. *JACQ. Obs.* I. p. 35.

M 3

III. by MERIAN, die aanmerkt, dat men de
 AFDEEL. XVIII. Vruchten te Suriname *Marquiaas* noemt, wel-
 HOOFD- ke naam waarfchynlyk van 't Amerikaanfch
 STUK. woord *Murucuja*, waar mede het Gewas door
Vyfman- PISO beftempeld werdt, afkomstig zal zyn.
gige.

Zy zegt dat de Bloemen grooter dan de gewoo-
 ne Pasiebloem, en zeer aangenaam van Reuk
 zyn, lokkende dus allerley vliegend Gedierte
 aan, en tevens niet weinig Ongediert; 't welk
 mooglyk de reden zal zyn, dat de Hollanders
 te Suriname 'er tot Prielen weinig gebruik
 van maakten. Zie hier wat de Heer JACQUIN,
 op de Westindifche Eilanden, alwaar de Fran-
 fchen de Vruchten *Pommes de Lianne* of Klim-
 op-Appelen, de Engelschen *Honey-Suckles* of
 Honig-Prammen tytelen, heeft waargenomen.

Het komt op Martenique overal, zo wel op
 de Bergen als aan de Oevers der Rivieren en
 onderloopende Zee-Stranden, doch meest in
 Bosfchagie, dat niet te veel belommerd is,
 van zelf voort: beklimmende de hooge Boomen
 tot aan den Top. Het is Heefterig en Hou-
 tig, maar de jonge Takken zyn Kruidig en
 groen. De Bladen zyn langwerpig Eyronde,
 fpits of ftomp, niet ingefneeden, glanzig, bly-
 groen, vlak, derdhalf Duim lang, met een
 kort Steeltje. Uit derzelve Oxels komen zeer
 lange Klaauwieren voort. De Bloemen zyn
 zeer fchoon, Violet, paarfch, wit, op eene
 geregelde wyze gemengeld, en welriekende.
 De Vrucht heeft byna de figuur en grootte van

een Hoender - Ey , ruikende ook zeer Kruid-
 rig en aangenaam. Zy zyn ryp als de Schil
 geel is , die dan , Lederachtig taay zynde , aan
 het end met een Més of bytende wordt gco-
 pend , als wanneer men , door een zagte fa-
 mendrukking , het daar in bevatte Vleesch en
 Sap met de Zaaden kan uitslurpen. Het is
 Waterig wit met eenige Lymerigheid , zoet
 en zeer Smaakelyk met een lieflyken Geur ;
 des het van de Europeaanen niet minder dan
 van de Inboorlingen bemind wordt. De Zaaden
 zyn Hartvormig.

III.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.
Pentandria.

(8) Pasfiebloem *met onverdeelde langwerpige effenrandige Bladen en getropte Bloemen.*

VIII.
Pasiflora multiflora.
 Veeibloe-
 mige.

Dewyl in meest alle Soorten de Bloemen
 enkeld uit de Oxelen voortkomen , zo is dee-
 ze genoegzaam onderscheiden door haare Veel-
 bloemigheid , als geevende vyf of zes Bloe-
 men , elk op een byzonder Steeltje , uit ieder
 Oxel. Dezelfen hebben de Kroon of het Ho-
 nigbakje geel en de Vrucht is Violet ; de Groei-
 plaats op 't Eiland San Domingo.

** Met

(3) *Pasiflora* Fol. indivisis oblongis integerrimis, Floribus confertis. *Am. Acad.* I. p. 221. f. 7. *Pasiflora Laurinis foliis polyanthos Amer. PLUK. Alm.* 282. *Granadilla Flore minore Corymboso. PLUM. Sp.* 7. *Clematis Indica polyanthos odoratissima. PLUM. Am.* 75. T. 90. *RAJ. Suppl.* 343.

M 4

II. DEEL. VI. STUK.

III.

** Met tweekwabbige Bladen.

AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

(9) Pasfiebloem met tweekwabbige, dwars langwerpige, de Steng omvattende Bladen, die gesteeled en van onderen gestippeld zyn.

IX.

Pasiflora
perfoliata.
Doorbladige.

De Bladen van dit Gewas gelyken in groei-
ning naar die van de doorbladerige Kamperfo-
lie, zo SLOANE, die 't zelve op Jamaika
waargenomen heeft, opmerkte. Het heeft de
Bladen niettemin tweekwabbig, of zelfs drie-
kwabbig zo BROWNE wil, zynde het mid-
delste Kwabbetje zeer klein en door een Bor-
steltje bepaald.

X.

Pasiflora
subra.
Roode.

(10) Pasfiebloem met tweekwabbige Hartvor-
mig gespitse Bladen, die van onderen
eenigermate Wollig zyn.

De Roodheid van de Vrugt geeft den by-
naam aan deeze Soort, die op Jamaika en an-
dere Westindische Eilanden, als ook op Cay-
jenne, natuurlyk groeit. De Bladen zyn Half-
maan-

(9) *Pasiflora* Fol. bilobis oblongis transversis amplexicaulibus, petiolatis, subtus punctatis. *Am. Acad.* I. p. 222. f. 8. *Pasiflora* Fol. trilobis &c. BROWN. *Jam.* 328. Flos *Pasiflonis* perfoliatus f. Pericl. perfoliati folio. SLOAN. *Jam.* 104. *Hist.* I. p. 130. T. 142. f. 3, 4. RAJ. *Suppl.* 342.

(10) *Pasiflora* Fol. bil. Cordatis acuminatis, subtus subtomentosis *Am. Acad.* I. p. 222. f. 9. *Pasiflora* Fol. tenuioribus trinerviis &c. BROWN. *Jam.* 328. *Clematis Indica* Flore clavato &c. PLUM. *Am.* 68. T. 83. RAJ. *Suppl.* 341. Flos *Pasiflonis* Folii mediâ laciniâ quasi abscisâ, Flore minore Carne. SLOAN. *Jam.* 104. *Hist.* I. p. 229.

maanvormig als met twee Hoornen: de Blad-
steeltjes ongeklierd. De Bloem-Kroon is wit
en paarsch bont, in fyne Draadjes verdeeld.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

(11) Pasfiebloem met tweekwabbige van agte-
ren uitgerande Bladen; de Kwabben smal,
stomp en wyd van een, waar tusfchen een
klein Puntje.

XI.
Pasiflora
Normalis.
Hoekige.

De Bladen van deeze bestaan uit twee lange
stompe Kwabben, die een regten Hoek beslui-
ten, zegt de Ridder, en daar van heeft zy den
bynaam. Hier tusfchen is een klein Borstelig
Kwabbetje. De Bladsteeltjes zyn ook onge-
klierd. 't Gewas komt voor in Zuid-Amerika,
en zou door HERNANDEZ onder den naam
van *Contrayerva* voorgesteld zyn, daar hy Bla-
den als een Hoefzyzer aan geeft; doch het is de
Wortel van dit Gewas niet, daar men van ouds-
her in de Geneeskunde onder dien naam ge-
bruik van gemaakt heeft.

(12) Pasfiebloem met tweekwabbige, stompe,
van agteren onverdeelde Bladen en een-
bladige Honigbakjes.

XII.
Pasiflora
Murucuja.
Dee- Omge-
kromde.

(11) *Pasiflora* Fol. bil. Basi emarginatis; Lobis linearibus
obtusis divaricatis, intermedio obsoleto mucronato. *Am. Acad.*
V. p. 408. *Pasiflora* Fol. trilobis &c. BROWN. *Jam.* 328.
N. 11. *Connepilli* f. *Contrajetva*. HERN. *Mex.* 301.

(12) *Pasiflora* Fol. bilob. obtulis Basi indivisis, Nectariis
monophyllis. *Am. Acad.* I. p. 223. f. 10. R. *Lugdb.* 261.
Clematis Indica Flore puniceo, Folio lunato. PLUM. *Amer.*
72. T. 87. RAJ. *Suppl.* 342. *Murucuja* folio lunato. TOURNE-
Inst. p. 241.

III. Deeze Soort maakt de *Murucuja* van TOUR-
 AFDEEL NEFORT uit ; een Gewas, 't welk die Kruid-
 XVIII. kenner van de andere Granadillaas, tot een
 HOOFD- byzonder Geslagt. heeft afgezonderd; om dat
 STUK. de Bloem geen Kroonswys' maar een Koker-
Vysman-
nige,
 achtig Honigbakje heeft. Dezelve is, volgens
 sommigen, paarfch, doch volgens PLUMIER,
 die het Gewas eerst ontdekte, hoogrood van
 Kleur. Hy vondt hetzelfde op 't Eiland San
 Domingo. De Bladen zyn stomp tweekwab-
 big, met een Borsteltje in 't midden; van on-
 deren gestippeld; de Bladsteelen ongeklieerd; de
 Bloemsteelen met Borstelige Blikjes, zegt LIN-
 NÆUS.

XIII. (13) Pasfiebloem *met tweekwabbige, van ag-*
teren ronde en geklieerde Bladen, die van
onderen gestippeld zyn, met de Kwabben
spits en van één wykende.
Pasiflora
Vespertilio.
 Gevlerkte.

De bynaam komt daar van, dat de Bladen
 naar de Vlerken van een Vledermuis gelyken.
 Zy hebben aan den Voet twee Honigklier-
 tjes. De Bloem is klein en wit met omgedraaide
 Meeldraadjes; de Vrugt Sappig en Eyrond. 't
 Gewas is uit Amerika in de Kruidtuinen van Eu-

RO-

(13) *Pasiflora* Fol. bil. Basi rotundatis glandulosisque,
 Lobis acutis divaricatis, subtus punctatis. *Am. Acad.* I. p.
 223. f. 11. *Pasiflora* Fol. obverse lunatis, punctis duobis
 Melliferis sub basi. *Vir. Cliff.* 91. *H. Cliff.* 431. R. *Lugdb.*
 260. *Granadilla bicornis* Flore candido, Fil. intortis. DILL.
Elth. 164. T. 137. f. 164. *Granadilla* Fol. lunato &c. MART.
Cent. 52. T. 52.

ropa overgebracht en door DILLENIUS zeer fraay afgebeeld. III.
AFDEEL.
XVIII.

(14) Pasfiebloem met tweekwabbige, Hartvormige, langwerpige gesteelde Bladen. HOOFD-
STUK.
XIV.

Deeze schoone Soort van Pasfiebloem is door Pater PLUMIER, by Leogane op 't Eiland San Domingo, ééns of tweemaal gevonden. Pasiflora
Capsularis.
Doos-
achtige.

Dezelve schoot dunne Rysjes met Bladen, somtyds grooter dan een Handpalm, hier en daar bezet, welke tweehoornig, blygroen, en lang gestield waren, gevende uit de Oxels Bloemen, gelyk in de andere Soorten, wat breeder dan een Duim, geheel wit van Kleur, en daar op volgde een wederzyds gespitste, zeshoekige, roode Vrucht, die zig dus eenigermaate Doosachtig vertoont, vol zwarte Zaadjes.

*** Met driekwabbige Bladen.

(15) Pasfiebloem met byna driekwabbige stompe rondachtige Bladen, die van onderen gestippeld zyn. XV.
Pasiflora
rotundifolia.
Rondbladi-
ge.

Deeze, op 't Eiland Martenique door gezegden Pater waargenomen, beklint, met haare Ran-

(14) *Pasiflora* Fol. bilobis cordatis oblongis petiolatis. Granadilla Fructu rubente, Folio bicorni. PLUM. Sp. 6. Ic. 138. f. 2. BARREL. Icon. in Tit. Fig. 1.

(15) *Pasiflora* Fol. subtrilobis obtusis subrotundis, subtus punctatis. Granadilla Folio Hederaceo, Flore albo, Fructu globofo villoso. PLUM. Sp. 6. Ic. 138. f. 1. BARREL. Icon. in Tit. Fig. 2. JACQ. Obs. II. T. 46. f. 1.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*Vysman-
nige.*

Ranken, even als de andere Soorten van Granadilla, zegt hy, de hoogste Boomen. Zy heeft Bladen grooter dan de Handpalm, welken hy Klyfachtig noemt, eenigermaate naar die van de Hondsdraf of Aardveil gelykende, doch niet volkomen rond (†), zo men de Afbeeldingen raadpleegt, inzonderheid die op den Tytel van 't Werk van BARRELIER, alwaar dit Gewas nevens de Afbeelding van dien Monnik, tegen over de voorgaande Soort, en in de zelfde grootte vertoond is. De Heer JACQUIN geeft een nieuwe Afbeelding van het Blad, welke nog minder naar rond gelykt. Zy hebben een Parabolische figuur, loopende in drie zeer stompe ronde Kwabben uit, tot ieder van welken een Elsvormig Puntje uitsteekt. De Bladen zyn zeer glad, en gelyken dus, meer of min, naar die van den Tulpenboom. De Bladsteelen zyn ongekliecd; de Bloemen Reukeloos, van middelmaatige grootte, wit van Blaadjes met een geele Kroon, en de Vrucht is een ronde Besie. Van onderen, tusfchen de Ribben, is het Blad bezet met een ry van Klierachtige Stippen.

XVI.
*Pasiflora
punctata.*
Gevlakte.

(16) Pasfiebloem met driekwabbe langver-

pi-

(†) *Folia sunt circinata rotundatis*, wordt in het *Monitum* agter de Voorrede gezegd.

(16) *Pasiflora* Fol. subtrilobis oblongis subtus punctatis intermedio minore. *Am. Acad.* I. p. 224. f. 12. *Pasiflora* foliis bilobis obtusis, Nectario multifido. R. *Lugdb.* 260. *Granad.* Folio tricuspidi obtuso & oculato. *FEUILL. Peruv.* I p. 718. T. II. *Hort. Angl.* 25.

pige, van onderen gestippelde Bladen, heb- III.
bende de middelste Kwab kleinst. AFDEEL.
XVIII.

De Bladen van deeze Soort zyn, aan beide HOOFD-
zyden, met eenige Vlakken getekend, zegt STUK.
FEUILLÉE, die, met het Mikroskoop ge- *Pentari-*
zien, zig vertoonen als geele Kringetjes, heb- *drie.*
bende een middelstip als een Kwastje in vy-
ven gesneeden, bruin groen, en hier door af-
steekende op de Kleur der Bladen, die aan de
bovenzyde donker, aan de onderzyde helder
groen is. Van agteren zynze rond, van vooren
driekwabbig en veel breeder dan lang. Hy
vondt dit Gewas alleenlyk in een Tuin be-
noorden Lima, de Hoofdstad van Peru. De
Bloem is witachtig, met Blaadjes korter dan
de Kelk, en de buitenste omtrek van het Ho-
nigbakje bestaat uit dertig geele Straalen, die
geknodst zyn, byna van langte als de Blaad-
jes: de middelste ry is Hairachtig en korter:
de binnenste geplooid, geknot en ook groen.
De Stoel is gedekt met een holrond, gestreept,
witachtig Dekzel. De Bladen zyn byna twee-
kwabbig met ongeklierde Steelen, zegt de Rid-
der.

(17) Pasfiebloem met driekwabbige Hartvor- XVII.
mi- *Pasiflora*
lutea.
Geele.

(17) *Pasiflora* Fol. trilobis Cordatis æqualibus, obtusis,
glabris integerrimis. *Am. Acad.* I. 224. f. 13. *GRON. Virg.*
140. *H. Cliff.* 431. *R. Lugdb.* 261. *Clematis* Passionalis tri-
phyllos Fl. luteo. *MORIS. Hist.* I. p. 7. S. 1. T. 2. f. 3. *Flos*
Passionis minor, Folio in tres lacinijs non ferratas, minus
profundas, diviso. *SLOAN. Jam.* 104. *Hist.* I. p. 231.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*Vysman-
nige*

*mige gelyke , stompe gladde effenrandige
Bladen.*

Deeze Soort , gemeenlyk den naam voeren-
de van *Geele Pasfiebloem* , heeft eigentlyk de
Bladen van Klyf of Klim-op , maar driepun-
tig of driekwabbig. De Grociplaats is in
Virginie en op Jamaika , in Landstrecken , die
Zand- of Steenachtig zyn. 't Is een Jaarlyks
Gewas , met gladde Ranken , hebbende kleine
Bloemen , wier Blaadjes kleiner dan de Kelk
zyn en groenachtig geel , het Honigbakje van
de zelfde langte. De Vrucht is ook klein , wor-
dende in de rypheid zwart. MUNTING heeft-
ze als een Tuinplant gekend en 'er de Afbeel-
ding van gegeven.

XVIII.
Pasiflora
minima.
Zeer
kleine.

(18) *Pasfiebloem met driedeelige effenrandige
Bladen ; de Kwabben eenigermaate Lan-
cetvormig ; de middelste langst.*

Deeze , op Kurasfaugroeijende , heeft een zeer
kleine vyfbladige groene Bloem , en de Vrucht
is een kleine zwarte Besic. De verdeelingen
der Bladen zyn smal en spits , loopende tot over
't midden door ; de Bladen ruigachtig , de Blad-
steel ongeklierd.

(19) Pas-

(18) *Pasiflora* Fol. trifidis integerrimis ; Lobis sublanco-
latis : intermedio longiore. *Am. Acad.* I. p. 229. f. 18.
LOEFL. *Itin.* 247. *Pasiflora* f. *Flos Pasfionis Curasavicus* &c.
FLUK. *Alm.* 282. T. 210. f. 3. JACQ. *Hort. T.* 20. *Grana-*
dilla Folio glabro tricuspidi & angusto , Flore virescente mi-
nimo. TOURNE. *Inst.* p. 240.

(19) Pasfiebloem met driekwabbige, byna Schildvormige Bladen; de Schors Kurkachtig.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

Deeze groeit op St. Domingo en de naburige Westindifche Eilanden. De Bladen zyn fpitsachtig driekwabbig, van agteren onverdeeld, effenrandig glad, hebbende twee Klieren by het Steeltje. De Bloemen zyn Reukeloos bleek, in vyven gedeeld; de Vrugten Violetkleurig. Het is een Heesterachtig Gewas, met een blyvende Stam, die een witten, gefcheurden, Kurkachtigen Bast heeft. De Bladen zyn, als de Plant nog jong is, Schildvormig; doch in de volwasfene als die van Klyf of Klim-op, altoos zeer glad en weinig verfcillende van die der Geele Pasfiebloem.

XIX.
Pasiflora
suberosa.
Kurkbastige.

(20) Pasfiebloem met driekwabbige Wollige Bladen, die aan den Voet, wederzyds, een omgeboogen Tandje hebben.

XX.
Pasiflora
holosericea.
Fluweel-
bladige.

(19) *Pasiflora* Fol. trilobis subpeltatis, Cortice Suberoso. *Am. Acad.* I. p. 226. f. 14. R. *Luzdb.* 261. Clem Ind. Fol. Hederaceo major, Fructu Oliviformi. *PLUM. Amer.* 70. T. 84. *RAJ. Suppl.* 339. *Pasifl.* affinis, *Hederæ folio* Americana. *PLUK. Alm* 202. T. 210. f. 4. β . Clem. Ind. fol. angustro trifido. *PLUM. Am.* 70. T. 85. Flos *Pasionis minor*, Fol. in tres lacin. non serratas &c. *SLOAN. Jam.* 104. *Hist.* I. p. 320.

(20) *Pasiflora* Fol. trilobis tomentosus, Basi utrinque Denticulo reflexo *Am. Acad.* I. p. 226. f. 15. *H. Cliff.* 432. R. *Luzdb.* Granadilla Folio hastato holosericeo &c. *MART. Cent.* 51. T. 51.

III. De Groeiplaats van deeze is by Vera Cruz
 AFDEEL, in Amerika. Zy heeft de Bladen Piekswys'
 XVIII.
 HOOFD driekwabbig en met eene Fluweelachrige Wol-
 STUK, ligheid bedekt. De Kleur der Bloemblaadjes
 is witachtig, maar die van de Franje paarsch
 en geel bont; zo dat de Kroon paarsch is met
 een geelen Zoom, 't welk de Bloemen zeer
 verfiert.

XXI. (21) Pasfiebloem met driekwabbige zagt Haai-
 rige Bladen en gepaarde Bloemen.
Pasiflora
hirsuta.
 Haaiige.

Een zachte Haairigheid der Bladen, eeniger-
 maate als die van de Heemst, heeft plaats in
 deeze, welke van TOURNEFORT *Granadil-*
la met een Klyfachtig Blad getyeld is. Zy is
 zwaar en onaangenaam van Reuk; hebbende
 zeer kleine witte Bloemen en niet minder klei-
 ne blaauwe Vrugten. De Groeyplaats wordt
 gesteld op St. Domingo en op Kurasfau.

XXII. (22) Pasfiebloem met driekwabbige Hartvor-
 mige.
Pasiflora
fetida.
 Stinkende.

(21) *Pasiflora* Fol. trilobis villosis, Flor. oppositis. *Am. Acad. I. p. 227. f. 16.* Pasifl. non crenata Americ. triphyl-
 la PLUK. *Alm. 282. T. 212. f. 1.* Clem Indica Flore minimo pallido. PLUM. *Amer. 73. T. 88.* Flos Passionis albus, Folio Hibisci Sericeo trilobato. HERM. *Parad. T. p. 176.*

(22) *Pasiflora* Fol. trilobis Cordatis pilosis, Involucris multifido capillaribus. *Am. Acad. I. p. 228. f. 17. Phil. Bot. 260. H. Cliff. 431. R. Lugdb. 261.* Flos Passionis albus Reticulatus. HERM. *Par. T. p. 173.* Clematis Indica hirsuta foetida. PLUM. *Am. 71. T. 86. β.* *Pasiflora Vesicaria* He-
 deracea, Fol. Lanuginosis, odore retro, &c. PLUK. *Alm. 332. T. 104. f. 1.*

mige, gehaairde Bladen, de Omwindzels **III.**
 Haarachtig dun gefnipperd. **AFDEEL.**
XVIII.

HOOFD-

Deeze, een Jaarlyks Gewas, dat op de Ei-**STUK.**
 landen St. Domingo, Martenique en Kurasfau, **Pensac-**
 groeit, wordt door haaren Stank gekend. Zy **dria.**
 heeft een ronde Haairige Steng, meer dan Mans
 langte hoog, doch zwak: de Bladen zyn we-
 derzyds begroeid met veele witte Haairtjes; de
 Bladsteelen met Elsvormige Kliertjes: de Bloem-
 steelen komen enkeld uit de Oxelen voort, niet
 dubbeld, gelyk in de voorgaande. Het Om-
 windzel of de Kelk is driebladig, en heeft de
 Blaadjes Haarachtig verdeeld. De Bloem is
 wit, doch in eene Verscheidenheid van **PLUKE-**
NET zyn de Vezels der Bloemen wit en paarsch
 bont opgegeven.

(23) Pasfiebloem met driekwabbige, Zaags- **XXIII.**
 wys' getande Bladen. **Pasiflora**
incarnata.

Rooze-
kleurige.

Deeze, in Virginie, Brasil en Peru, groei-
 jende, is de Soort van Pasfiebloem, welke al-
 lereerst, en tot omtrent het midden der voor-
 gaande Eeuw eeniglyk en alleen, in Europa
 fchynt

(23) *Pasiflora* Fol. trilobis ferratis. *Am. Acad.* I. p. 230.
f. 19. *Hort. Ups.* 278. *GRON. Virg.* 140. *Pasiflora* &c. *Lo-*
bis ovatis. *H. Cliff.* 432. *R. Lugdh.* 260. *Granadilla Hispa-*
nis, *Flos Passionis Italis.* *HERN. Mex.* T. p. 333. *RAJ. Hist.*
 649. *Clem. trifolia,* *Flore Roseo clavato.* *C. B. Pin.* 301.
TOURNE. *Inst.* 240. *Murucuja Maliformis alia.* **MARCGR.**
Bras. 71.

N

III. schynt bekend geweest te zyn. Men noemt-
 AFDEEL ze *Roozekleurige*, wegens de Kleur der Bloe-
 XVIII. men, die een bleek paarsche Kroon hebben, en
 HOOFD- de Meeldraadjes zo wel als de Stylen gevlakt;
 STUK. de Meelknopjes overlans geschikt; het Om-
Vyfman-
nige. windzel spits, gekarteld en zeer klein, op zy-
 de, uit den Rand, een rond Kliertje voort-
 brengende. De Bladen hebben drie Eyrond
 Kwabben, die op zyde gekarteld zyn, en de
 Bladsteelen twee stompe groene Kliertjes. De
 Wortel blyft over, doch jaarlyks vergaan de
 Steng en Takken, die somtyds wel de hoogte
 van twaalf Voeten bereiken, hebbende in de
 Akademie-Tuin van Upsal drie geheele Maan-
 den dagelyks gebloed. In haare Groeiplaats
 draagt deeze Soort een groote Eyrond Vrugt,
 die eetbaar is; zelfs in Virginie.

*** Met veeldeelige Bladen.

XXIV. (24) *Pasfiebloem met effenrandige gevingerde*
Pasiflora Bladen.
cœrulea.
 Blaauwe.

Deeze, die wegens de Hemelsblauwe Kroon
 den bynaam voert, is de gemeenste onder alle
 de

(24) *Pasiflora* Fol. palmatis integerrimis. *Am. Acad. I.*
 p. 231. f. 20. *H. Ups.* 278. *GOUAN Monsp.* 476. *Pasiflora*
 Fol. palm. quinque-part. integerr. Involucris Cordatis triphyl-
 lis. *H. Cliff.* 432. *R. Lugdb.* 260. *Granad. polyphyllos* Fruc-
 tu ovato. *TOURNF. Inst.* 241. *Gran. Pentaph. Fl. cœruleo*
magno. BOERH. Lugdb. II, p. 81. *DU HAMEL Arbr.* I. p.
 272. T. 107. *Granadilla Indica scandens. MICH. Flor.* 46.
Clematis quinquefolia. ROB. Icon. Flos Passionis major pent-
taphyllus. SLOAN, Jam. 104. *Hist.* I, 229. *RAJ. Suppl.* 339.

de Pasfiebloemen. 't Gewas, dat uit Brasíl afkomstig zou zyn, verdraagt zeer wel de Winterkoude der Zuidelyke deelen van Europa, doch kan niet tegen zwaare Vorst. In ons Klimaat moet het, derhalve, 's Winters in Huis gezet worden, wil men geen gevaar loopen van het te verliezen. De Bladen zyn meest in vyven of in zevenen verdeeld, met Lancetvormige effenrandige Slippen. Het heeft groote Hartvormige Bladerige Blikjes en Nierachtige getande Stoppeltjes. De Blaadjes van den Kelk, anders zeer naar die van de Bloem gelykende, zyn beneden de tip met een Tandje gewapend. Het Honigbakje, dat de Kroon maakt, heeft zyne Straalen naar 't midden donkerpaarsch, aan de enden Hemelschblauw of Violet, en daar tusfchen wit. Dus geeft het een zeer schoone Bloem, welke maar éenen Dag bloeit en gevolgd wordt van een ronde Vrucht, die zuur van Smaak is, bevattende een Saffraankleurig Sap. Zelden ziet men het Gewas, hier te Lande, Vrucht draagen; doch het schiet somtyds op, tot meer dan twintig Voeten hoogte.

Tot deeze Soort schynen eenige Pasfiebloemen betrokken te moeten worden, die of duijter voorgesteld, of met geene zekerheid bekend zyn. Hier toe behoort de Vyfbladige met een blaauwe gestippelde Bloem van MUNTING, waar in de middelste der vyf Kwabben driepuntig is verdeeld, gelyk de *tweede Appelvormige Murucuja* van Brasíl, door PISO, ook

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
*Pentan-
dria.*

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*Vyfman-
nige.*

voorgefteld wordt, en zulks heeft insgelyks plaats in de Klokvormige van ROCHEFORT, wier Bloemen volftrekt overeenkomen met die andere van MUNTING; doch men denkt dat de Afbeelding, hier van, naar verftenfte Bloemen zal opgemaakt zyn, of mooglyk naar een gedroogde Plant (*). De *Veelbladige* met een Eyronde Vrucht van TOURNEFORT, die van BARRERE en anderen, zullen hier ook t'huis behooren.

XXV.
*Pasiflora
Serrata.
Gekartel-
de.*

(25) Pasfiebloem met gevingerde Bladen, die Zaagswyze gekarteld zyn.

De Vrucht van cenige Soorten is, niet ongepast, by een Komkommer vergeleeken, maar ik vind zeldzaam, dat PLUMIER aan deeze de Vrucht van een Koloquint gegeven heeft. Niet alleen 't verfchil van Smaak, maar ook de figuur, die Peerachtig is, fchynt weinig daar mede te ftrooken. Mooglyk zal hy de grootte maar bedoelen. 't Gewas, dat op Martenique gevonden is, heeft de Bladen in zevenen verdeeld en op de kanten Zaagswyze ge-

(*) Men valt hier over en affronteert dien braaven Kruidbefchryver in *Am. Acad.* als waren byna alle zyne Afbeeldingen gefchetst naar gedroogde Planten; dat ik geenszins geloof en al was het zo, waren zy daarom nier te veragten; zynde de Uitheemsche Gewassen, hier in de Tuinen geteeld, dikwils van de in haar Land gegroeide zeer verfchillende en dus de Afbeeldingen naar dezelve fomtyds onvolmaakt.

(25) *Pasiflora* Fol. palmatis serratis. *Am. Acad.* I. p. 232. f. 21. *Clematis Indica polyphylla major*, *Flore clavato*, *Fructu Colocynthidis*. PLUM. *Amer.* 62. T. 79. RAJ. *Suppl.* 340. *Granadilla polyphyllos Fructu Colocynthidis*. TOURNE. *Inst.*

getand: de Bloemen zyn zeer groot: de Omwindzels effenrandig, gestippeld, van grootte als de Bloem, bestaande de Kroon uit Vezels of Straalen, die Violet en wit bont zyn, geboogen en gekruld. Voorts is de Stander of Steel van het Vrugtbeginzel, met zyne vyf Meeldraadjes onder aan, en dric Knodsachtige Stylen op het Vrugtbeginzel zittende, 't welk het weezenlyke Kenmerk uitmaakt van dit Geslagt, hier even als in de andere Soorten.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Pentandria.

(26) Pasfiebloem met Voetachtige Zaagswys' getande Bladen.

XXVI.
Pasiflora
Pedata.
Voetbladi-
ge.

Deeze Soort verschilt inzonderheid door de figuur der Bladen, die niet egaal verdeeld zyn, maar zodanig, dat het Steeltje voorloopt in een enkeld Lancetvormig ovaal Blad, van vier Duimen langte, doch wederzyds een ander Blad uitgeeft, het welk in drieën is gesneden, zodanig, dat twee agterste Slippen maar als Oortjes zyn. De Bloemen zyn groot en hebben dergelyke Omwindzels. De Vezels, die het Honigbakje of de Kroon maaken, zyn rood met witte Ringen, de enden Violet, en gedraaid als de Haairlokken van Medusa. Hier wordt een Afbeelding t'huis gebragt van ROCHEFORT, die zegt, dat de Hollanders, in de West-

(26) *Pasiflora* Fol. *Pedatis ferratis.* *Am. Acad.* I. p. 233. f. 22. *Clematis Indica polyphylla*, *Flore crispato.* *PLUM. Amer.* 66, T. 81. *RAJ. Suppl.* 341. *Flos Passionis, ROCHEFORT.* *Ant.* p. 119, T. p. 118. f. 3.

N 3

III. Westindiën, den naam van *Rang-Appelen* ge-
 AFDEEL. ven aan de Vrugten der Pasfiebloemen. Van
 XVIII. deezee Soort worden zy zo groot als een gemee-
 HOOFD. ne Appel; zynde geel van Kleur en hebbende
 STUK. een Bast zo dik en taay als die van een Gra-
Vasmans-
wige. naat-Appel. Van binnen bevatten zy ongemeen
 harde zwarte Pitten of Zaadkorrels, in een Sap-
 pig Vleesch, dat zeer rins en verfrischende is,
 wordende inzonderheid tot verkoeling gebruikt
 in Heete Koortfen. Men konfyt in Brasil ook
 de Bloemen en Bast van deezee Appelen, even
 als by ons de Oranje-Schillen en Bloesem.
 Tot opwekking van den Appetyt is 'er een Sy-
 roop van in gebruik, welke haar wedergaa niet
 heeft. Voorts beminnen de Brasiliaanen, zegt
 hy, het Loof van dit Gewas, over Prieel-
 en Gaanderyën gelegd zynde, en dezelve
 belommerende, niet alleen, maar ook met een
 aangenaamen Geur vervullende. PLUMIER
 hadt deezee Soort op St. Domingo waargenomen,
 en merkt aan, dat de Bast van de Vrugten
 overeenkomt met die der kleine Kalabasjes,
 daar men Tabaksdoosjes van maakt, zynde glad
 van Oppervlakte en glanzig groen van Kleur,
 met eenige heldere Stippen gevlakt.

A R I S T O L O C H I A. Osterlucie.

Dit Geslacht, tot de Zesmannigen in deezee
 Klasse behoorende, heeft geen Kelk, maar
 een eenbladige Tongwyze onverdeelde Bloem,
 wor-

wordende het Vruchtbeginzel, dat onder de Bloem zit, een zeshokkig Zaadhuisje.

Een-en-twintig Soorten zyn 'er in begrepen, die, meestal Heesters of Rankgewassen zynde, altemaal hier beschreeven zullen worden.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
*Hexan-
dria.*

(1) Osterlucie met tweekwabbige Bladen en eene windende Steng.

isto
Ar *lo-*
chia biloba-
ta.
Twee-
kwabbige.

Deeze, op St. Domingo waargenomen door PLUMIER, schiet uit een Penwortel, van een Voet lang en een Duim dik, zwart van buiten, geelachtig van binnen en zeer bitter van Smaak, dunne, gladde, Knoopige Ranken, die langs de Haagen kruipen. Hier aan zyn Bladen, die naar eens Paards Hoef gelyken; Bloemen als van de gewoone Osterlucie en daar op volgen Vrugten van grootte als een Duiven-Ey.

(2) Osterlucie met driekwabbige Bladen, een windende Steng en zeer groote Bloemen.

II.
Aristolochia trilobata.
Driekwab-
bige.

De Bladen van deeze zyn als die van Klyf, in drieën gedeeld. Het is een klimmend Gewas,

(1) *Aristolochia* Fol. bilobis Caule volubili. *Syst. Nat.* XII, Gen. 1022. p. 600. *Veg.* XIII, p. 686. *Arist. longa scandens*, Follis Ferri Equini effigie. *PLUM. Sp. 5. Amer.* 91. T. 106. *RAJ. Suppl.* 395.

(2) *Aristolochia* Fol. trilobis, Caule volubili, Floribus maximis. *JACQ. Spec.* 8. T. 3. *Arist. Fol. Hederaceo trifido &c.* *PLUM. Sp. 5. Ar. scandens &c.* *BROWN. Jam.* 328.

III. was, in Zuid - Amerika groeiende, dat een
AFDEEL. Kruiderige of Aromatieke Steng heeft, wor-
XVIII. dende als een Geneesmiddel gebruikt tegen
HOOFD- den Venynigen Beet der Slangen.
STUK.

III. (3) Osterlucie met Hartvormige Piekswys'
Aristolochia pentandra. byna driekwabbige Bladen, een windende
 Vytman- Steng, en een Hartvormig omvattend
 nige. Blikje.

Dit is een Windend Gewas, dat de nabuu-
 rige Heesters tot agt Voeten hoogte beklimt,
 hebbende eenbloemige Oxel - Steelen, wier
 top een Hartvormig Blikje draagt, waar in de
 ongesteelde Bloem geplaatst is, zynde van bui-
 ten groen, van binnen bruin. 't Getal van
 vyven heeft hier zo wel in de Meeldraadjes
 als in de verdeelingen van den Stempel en
 van het Zaadhuisje plaats. De Heer JAC-
 QUIN heeft deeze Soort in de Boschen by
 de Havàna gevonden.

IV. (4) Osterlucie met Nierachtige byna Schild-
Aristolochia peltata. vormige Bladen en een windende Steng.
 Schild-
 bladige. Deeze, in Zuid - Amerika huisvestende, heeft
 Bla-

(3) *Aristolochia* Fol. Cord. Hastato-subtrilobis, Caule volubili,
 Bractea Cordata amplexante. *Arist. Flor. pentandris.* JACQ.
Amer. Hist. 233. T. 147.

(4) *Aristolochia* Fol. Reniformibus subpeltatis, Caule vo-
 lubili. JACQ. *Sp.* 9. T. 4. *Arist. Afari folio umbilicatis, Flore*
longissimo, Radice repente. PLUM. *Sp.* 5. *lc.* 32. f. 2.

Bladen als die van Mans - Oor , welke in 't midden op de Steel staan. De Bloemsteeltjes hebben één Bloem, die ruig is en eene uitermaate lange Lip heeft , zynde van buiten gestippeld.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

(5) Osterlucie met langwerpige gespitste Bladen , een windende Steng en veelbloemige Bloemsteelen.

V.
Aristolochia maxima.
Grootvrugtige.

De Heer JACQUIN, die deeze in de Karthageensche Boschen vondt , merkt aan , dat het Gewas de Boomen beklimt tot dertig Voeten hoogte. De Stengen zyn rond , de Bladen somtyds een Voet lang ; de Oxel - Steelen meest twee - of - driebloemig , hebbende ieder Bloem een Lancetvormig Blikje. Zy zyn donkerpaarsch en groot , doch kort van Lip. De Vrucht is uitermaate groot , gelykende naar een Mandje , en splyt aan den Steel in zesfen open , terwyl zy aan den Top geheel blyft , kunnende vervolgens samengevouwen en als een Reis - Zak of Beurs gebruikt worden ; dewyl zy geheel doorweven is met dwarfe Vezeldraaden.

(6) Oster-

(5) *Aristolochia Fol. oblongis acuminatis* , *Caule volubili* , *Pedunculis multifloris*. JACQ. *Amer. Hist.* 233. T. 146. *Aristolochia Fol. oblongo-ovatis obtusis integerrimis* , *Caule scandente* &c. MILL. *Dict.* 13.

N 5

- III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
- VI.
Aristo-
chia bila-
biata.
Twee-
lippige.
VII.
Erecta.
Regtop-
staande.
VIII.
Arbores-
cens.
Boom-
achtige.
IX.
Caudata.
Gestaarte.
- (6) Osterlucie met langwerpig Eyronde drie-
ribbige Bladen, een windende Steng en
tweelippige Bloemen.
- (7) Osterlucie met Lancetvormige, ongesteel-
de, eenigermaate ruige Bladen, een opge-
regte Steng en eenzaame eenbloemige Bloem-
steelen; de Bloemen by uitstek lang.
- (8) Osterlucie met Hartvormig Lancetvormi-
ge Bladen, de Steng regtopstaande en Hee-
sterachtig.
- (9) Osterlucie met Hartvormig gespitsste, drie-
ribbige Bladen en eene windende Steng.
- Zodanig eene klimmende Osterlucie heeft

BROWNE op Jamaica gevonden, wier Bloem-
lippen als Waaijers maakten, uitlopende in
een dunne Draadachtige Staart. De Heer J A C-
QUIN nam deeze zonderlinge Bloemen ook
waar op 't Eiland van St. Domingo, bekleeden-
de het Gewas de Heesterige Heuveln by Kaap
Fran-

(6) *Aristolochia* Fol. ovato-oblongis trinerviis, Caule volu-
bili, Corollis bilabatis. † *Aristolochia scandens* Fol. oblongis,
Radice repente PLUM. Sp. 5. 16 32. f. 1.

(7) *Aristolochia* Fol. lanceolatis sessilibus subhirsutis, Caule
erecto, Pedunculis solitariis unifloris, Floribus longissimis.
MILL. Dict. 12. †.

(8) *Aristolochia* Fol. Cordato-lanceolatis, Caule erecto
Fruticoso. H. Cliff. 433. *Aristol.* polyrhizos, Auriculatis foliis,
Virginiana PLUK. Alm. 50. T. 78. f. 1.

(9) *Aristolochia* Fol. Cordatis acuminatis triplinerviis,
Caule volubili. JACQ. Amer. Hist. 232. T. 145. *Aristolochia*
scandens &c. BROWN. Jam. 329.

Français. Het klom tot tien Voeten hoogte III.
 by de Boomen op, hebbende, gelyk veele an- AFDEEL.
 dere Soorten, een walgelyken Reuk. De drie XVIII.
 naastvoorgaande groeiden ook allen in Ame- HOOFD.
 rika. STUK.

(10) Osterlucie met Hartvormige Bladen; een X.
 windende Heesterachtige Steng, enkele Aristolo-
 Bloemen, met de Lip grooter dan de cbia odora-
 Bloem. tisfima. Steik
 ruikende.

Tot deeze Soort zouden de aangehaalde kun-
 nen behooren, waar onder de Klimmende zeer
 sterk ruikende van SLOANF een Gewas is met
 een groene Steng, zig om Boomen of Heesters
 windende tot zes of agt Voeten hoogte. De
 Reuk van 't zelve was zeer aangenaam. De Lip
 der Bloemen is zeer groot en paarsch van kleur.
 Men wil dat het de Mexikaansche van HER-
 NANDEZ zoude zyn.

(11) Osterlucie met Hartvormige gespitste XI.
 Bladen, een Heesterachtige windende Steng; Anguicidm.
 Slang-
 en doodende.

(10) *Aristolochia* Fol. Cordatis, Caule volubili Fruticoso,
 Pedunc. solitariis, Labio Corollis majore Arist. scandens
 odoratissima SLOAN. *Jam.* 60. *Hist.* I. p. 162. T. 104. f. 1.
 RAJ. *Suppl.* 394. BROWN. *Jam.* 329, Aristol. Folio Cordi-
 formi &c. PLUM. *Sp.* 5. *lc.* 34.

(11) *Aristolochia* Fol. Cord. acuminatis, Caule volubili
 Fruticoso, Pedunc. solitariis. Stipulis Cordatis. JACQ. *Amer.*
Hist. 233. T. 144. Arist. Mexic Flore acutiore. MOR. *Hist.* III.
 p. 509. S. 12. T. 17. f. 7. BURM. *Fl. Ind.* p. 191.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.

*enkelde Bloemsteelen en Hartvormige Stop-
peltjes.*

De Reuk van dit geheele Gewas is walgelyk
Zesman- en onaangenaam zegt de Heer J A C Q U I N , die
nige. 't zelve in 't Kreupelbosch by Karthagena
doorgaans aantrof. Het beklint de Boomen
tot tien Voeten hoogte, met zyne ronde Sten-
gen, die by den Wortel Kurkachtig van Bast
zyn. De Bloem heeft een spits Lancetvormige
Lip, die van agteren in een Pypje samenloopt:
de Zaadhuisjes zyn zeshoekig en bruin. „ Het
„ Sap van den Wortel, dat Oranjekleurig,
„ bitter en stinkende is, door kaauwen onder
„ 't Speekzel gemengd, en dan, tot een of
„ twee Druppels, in den Bek van een taame-
„ lyk groote Slang gedroopen, maakt dit Dier
„ zo dronken en vadzig, dat men het op aller-
„ ley manieren behandelen en zelfs in zyn Boe-
„ zem steeken kan, zonder gevaar, komende
„ het, na verloop van eenige Uuren, (zegt hy)
„ eerst weder tot zig zelve. Doet men het
„ meer Druppeien inzwelgen, dan wordt het
„ op staande voet door een Stuipachtige trillen-
„ de beweeging, die over 't geheele Lighaam
„ zeer zichtbaar is, bevangen, en sterft wel
„ dra. De Amerikaansche Kwakzalvers maa-
„ ken hier gebruik van, om de Menschen te
„ overreeden, dat zy een Geheim bezitten,
„ 't welk hun Lighaam voor den Beet, zelfs
„ van Venynige Slangen, beveiligt. Ik heb

„ ON-

„ ondervonden , dat die Dieren voor den Reuk III.
 „ van deezen Wortel weg vlugten. Een Mensch AFDEEL.
 „ kan veilig eenige Druppels van het Sap in- XVIII.
 „ zwelgen , maar het maakt een Walging , ge- HOOFD-
 „ lyk ik zelf gewaar wierd , en geloof , der- STUK.
 „ halve , dat het in grooter Gifte een Braakmid- Hexan.
 „ del , of op een andere manier fchadelyk zou dria.
 „ kunnen zyn. Men wil , dat door hetzelve op
 „ te leggen of in te neemen een Venynige Beet
 „ kan worden genezen. Dit zou de Indiaan ,
 „ die my het Geheim ontdekte , driemaal op
 „ zig zelf ondervonden hebben : doch ik kan
 „ niets daar van zeggen. De Ingezetenen , die
 „ de Plant flegts by naam kennen , heeten de-
 „ zelve *Contracapitan* , en die met de zeer groo-
 „ te Vruchten wordt van hun *Capitan* ge-
 „ noemd.”

(12) *Ofterlucie met effenrandige Piekswyze
 Bladen , een flappe enkelde Steng en om-
 gekromde eenzaame Bloemen.*

XII.
Aristolochia Mau-
rorum.
 Moorſche.

Deeze Orientaalsche groeit by Aleppo in de
 Plantagiën van Olyfboomen volgens RAUWOLF ,
 wordende van de Mooren *Rhafut* en *Rumigi*
 geheten. De Reuk van dezelve , zegt hy , is
 niet

(12) *Aristolochia* Fol. Hastatis integerrimis , Caule infirmo
 simplici , Floribus solitariis recurvatis. GRON. *Orient.* 230.
Aristol. Orientalis , Fol. lanceolatis. TOURNF. *Inf. Cor.* 161.
Arist. Maurorum. C. B *Pin.* 307. *Arist. peregrina* Rauwolfii
 CLUS. *Hiſt.* II. p. 71. *Arist. Rhafut & Rumigi.* RAUW. *Is.*
 121. T. 23.

III. niet aangenaam. Zy geeft uit den Wortel door-
 AFDEEL gaans vier dunne Stengetjes, welke van boven
 XVIII. eenige Bladeren hebben, gelykende naar die van
 HOOFD- Water - Varen, doch met Oortjes als in de Ede-
 STUK. le Salie. Tusschen de onderste Bladen kwamen
 de Bloemen voort, welke naar die van de ge-
 woone Osterlucie gelyken zouden.

Zesman-
 nige.

XIII. (13) Osterlucie met Hartvormige spitsachtige
 Aristolo- Bladen, een windende Steng en veelbloe-
 chia Indica. mige Bloemsteelen.
 Oost. indi-
 sche.

Deeze Oostindische wordt *Carloe - Vegen* van de Indiaanen en *Kokerlingen* van de Hollanders op Malabar genoemd. De Ceylonfche naam is *Sacsfanda* of *Sacsfada* volgens HERMANNUS. De Mexikaanfche is hier van verschillende.

XIV. Batia.
 Spaanfche.

(14) Osterlucie met Hartvormige spitsachtige
 Bladen, een windende Steng en byna drie-
 voudige Bloemsteelen, langer dan de Blad-
 steelen.

Op verscheide plaatsen van Spanje heeft de vermaarde CLUSIUS deeze in Haagen en Kreu-
 pel-

(13) *Aristolochia* Fol. Cordatis, acutiusculis, Caule volubili, Pedunculis multifloris. *Fl. Zeyl.* 323. *Carloe - Vegen Hort. Mal.* VIII. p. 48. T. 25. *RAJ Supp.* 394. β. *Aristol. Caule volub. &c. Hort. Cliff.* 433. *BURM. Fl. Ind.* p. 191.

(14) *Aristolochia* Fol. Cordatis acutiusculis, Caule volubili, Pedunc. subternis Petiolo longioribus. *Aristolochia Clematidis ferpens. C. B. Pin.* 307. *MORIS. Hist.* III. p. 509. S. 12. T. 17. f. 6. *Aristolochia Clematidis Boetica, CLUS. Hist.* II. p. 71. *Hisp.* p. 323.

pelbosch groeiende gevonden. Hy noemt de-
 zelve tweede of andere *Klimmende Osterlucie*,
 en LOBEL voegt 'er den bynaam van *Spaan-*
sche by. 't Gewas heeft lange dunne Ranken,
 waar mede het allerley Geboomte omslingert,
 fchietende dikwils boven den Top uit. De Bladen
 zyn als die van Klyf; de Bloem is uit den paar-
 schen zwart, zittende op een zeer lang Steeltje.

III.
 AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK.
Hexan-
dria.

(15) *Osterlucie met langwerpige Hartvormige
 gespitsde gegolfde Bladen, een slappe Steng
 en eenzaame Bloemen.*

XV.
Aristolo-
chia Sem-
pervirens.
 Altyd
 groene.

De bynaam drukt de hoedanigheid uit, waar
 in deeze van de andere Europische, die men
Pistolochia noemt, verschilt. Haare Groeyplaats
 is op Kandia.

(16) *Aristolochia met langwerpige Hartvormi-
 ge vlakke Bladen; slappe, bogtige, ronde
 Stengen en eenzaame Bloemen.*

XVI.
Serpenta-
ria.
 Slangen-
 Wortel.

Van deeze Soort, die in Virginie groeit,
 komt

(15) *Aristolochia* Fol. Cordato-oblongis acuminatis undatis,
 Caule infirmo, Flor. solitariis. Arist. Caulibus infirmis &c.
Hort. Cliff. 432. SAUV. *Monsp.* III. *Pistolochia* Cretica C.
 B. *Pin.* 307. MORIS. *Hist.* III. p. 510. S. 12. T. 17. f. 16.
Pistolochia altera sempervirens. CLUS. *Hist.* II. p. 160.

(16) *Aristolochia* Fol. Cordato-oblongis planis, Caulibus
 infirmis flexuosis teretibus, Flor. solitariis. GRON. *Virg.* 140.
 Aristol. Caul. infirmis &c. *Mat. Med.* 416 Arist. *Pistolochia*
 f. *Serpentaria Virginiana*, Caule nodoso. PLUK. *Alm.* 50. T.
 148. f. 5. CATESB. *Car.* I. T. p. 29 SELIGM. *Vog.* II. Deel.
 bl. 47. Pl. 58. RAJ. *Suppl.* 394. Arist. *polyrhizos Virginiana*.
 MORIS. *Hist.* III. p. 510. S. 12. T. 17. f. 14.

II. DELL. VI. STUK.

III. komt de Wortel, die in de Geneeskunde, van
 AFDEEL. overlang, bekend is, onder den naam van *Vir-*
 XVIII. *ginische Slangen-Wortel* *. De beschrijving,
 HOOFD- welke van het Gewas door Doktor BANISTER
 STUK. aan RAY was medegedeeld, komt vry wel
 overeen met die van CATESBY, doch in
 geen van beiden, zo min als in de Afbeelding,
 vind ik gewag gemaakt van de Knoopigheid
 der Stengen. De eerste meldt, dat die ge-
 meenlyk regtopstaan, niet Rankachtig slinge-
 rende zyn noch kruipende; de ander, dat zy
 buigzaam zyn en vertoontze Rankachtig. Dit
 verschil kan daar uit ontstaan, dat de laatste
 een wild groeiende Plant voorgesteld heeft,
 die in de Tuinen, zegt hy, overgebracht zyn-
 de, een Steng krygt zo dik dat menze niet
 omspannen kan: terwyl de eerste mooglyk een
 dus gekweekt Gewas bedoelt (†). Hoe 't zy,
 beiden komen daar in overeen, dat de Bloem-
 en slegts by den Wortel groeijen en donker
 paarsch gelipt zyn. Het Zaadhuisje, zegt BA-
 NISTER, wordt byna een Duim dik, bevattende
 veele kleine Zaadjes.

Zesman-
nige.

* *Serpentaria Vir-
giniana*

De Wortel van dit Gewas, uit veele dunne
 Vezeltjes bestaande, is onder de Amerikanen
 als

(†) Dat het verschil des Ouderdoms en der Groeiplaats
 een aanmerkelyk verschil in dit Gewas maakt, wordt ook
 aangemerkt in 't Werk van den Heer GRONOVIVS, over de
 Virginische Planten. pag. cit. Doch dat CATESBY hetzelfde met
 zeer Knoopige Stengen, of zeer gezwollen Leedjes, afgebeeld
 zou hebben, kan ik niet bespeuren.

als een groot Tegengift van den Beet der Ra-
 telflangen bekend, en wordt derhalve van de
 Wilden vlytig opgezogt. Niettemin is dezelve,
 gedroogd zynde, in Virginie gantsch niet duur.
 Van buiten is hy bruin, van binnen geelach-
 tig, fterk en Kruidrig van Reuk, hebbende
 eenen fcherpen bitterachtigen Smaak. Men
 houdtze voor een Middel, dat de Ontlastingen,
 zo door de onzichtbaare Gaatjes van de Huid,
 als door de Waterwegen, kragtig bevordert,
 zynde tevens Hartsterkende en tegen de Op-
 ftyging dienftig; doch allermeeft wordt 'er ge-
 bruik van gemaakt tegen Afloopende Koortfen,
 die van langen duur zyn, inzonderheid de Der-
 derdaagfe. Het Osfenvleefch wordt door dee-
 zen Wortel langer voor 't bederf bewaard dan
 door Zee-Zout (*).

III.
 AVDEEL.
 XVIII.
 HOOFD-
 STUK,
 Pentan-
 dria.

(17) Ofterlucie met Hartvormige gekartelde,
 van onderen Netswyze, gefteelde Bladen,
 de Bloemen eenzaam.

XVII.
Pistolochia,
 Kraam-
 wortel.

In Spanje, in Languedok en Provence, is
 deeze Soort een wild Gewas, dat men *Pisto-
 lochia* noemt, als van vertrouwelyke kragten
 zyn-

(* RUTTY. *Mat. Med.* Quarto. Lond. & Roterod. 1775.
 p. 432.

(17) *Aristolochia* Fol. Cordatis crenulatis, subtus reticula-
 tis, petiolatis; Flor. solitariis. GOUAN. *Monsp.* 476. SAUY.
Monsp. 111. *Hort. Cliff.* 433. *Aristolochia* *Pistolochia* dicta. C.
 B. *Pin.* 307. *Pistolochia*. CLUS. *Hist.* II. p. 72. DOD. *Pempe*,
 525. GER. *Prov.* 131. GARIB. *Aix*, 39.

III. zynde; doch ik vind niet, dat dezelve ten dien
 AFDEEL. opzigte byzonderlyk in aanmerking komt, of
 XVIII. gelyk staa met de Piftolechia van PLINIUS,
 HOOFD- die zegt, dat het Afkookzel of Aftrekzel van
 STUK. den Wortel in Water, voor de genen die Stui-
 Vyfman- pen of Kneuzingen hebben, of van om hoog
 nige. gevallen waren, zeer nuttig zoude zyn. 't Is
 een laag Gewas, met dunne Ranken of Steel-
 tjes, van de volgende weinig verschillende,
 dan dat het een Hartvormig, ongesteeld, klein
 Blikje heeft aan den voet der Bloemsteeltjes.

XVIII.
Aristolochia rotunda.
 Ronde.

(18) Osterlucie met Hartvormige, byna onge-
 steelde, stompe Bladen, zwakke Stengen
 en eenzaame Bloemen.

Drie Soorten van *Aristolochia* hebben DIOS-
 CORIDES en GALENUS gesteld, de Ron-
 de, Lange en Dunne, waar by gemeenlyk een
 Vierde, die men Boontjes Holwortel noemt,
 hier niet t'huis behoorende, gevoegd wordt.
 De Ronde, 't welk deeze Soort is, voert van
 de gedaante des Wortels dien naam. 't Gewas,
 dat in Italie, Spanje en de Zuidelyke deelen van
 Vrankryk groeit, brengt uit den Wortel veele
 Ranken voort, somtyds een Elle hoog, die
 vier-

(18) *Aristolochia* Fol. Cord. sublesf. obtusif, Caule infirmo,
 Floribus Solitariis. GOUAN. *Monsp.* 476. *H. Cliff.* 432 *Mat.*
Med. 414. SAUV. *Monsp.* 111. GER. *Prov.* 133. GARID. *Aix.*
 29. *Aristolochia rotunda* &c. C. B. *Pin.* 307. *Arist. rotunda*
prima, CLUS. *Hist.* 2, p. 70. *Hisp.* 313. CAM. *Epis.* 419.

vierkant zyn, overhoeks bezet met donkergroene Bladen, van middelmaatige grootte, die kort of naauwlyks gesteeld zyn, en in derzelver Oxelen donkerpaarsche Bloemen, met een taamelyk breede Lip, waar op Zaadhuisjes volgen als kleine Meloentjes; met zwartachtige Zaaden. De Wortel is Bolachtig rond, rimpelig, zwartachtig, van binnen van Kleur als Palmboom-Hout en heeft een groven Bast, somtyds wel drie Duimen dik, Kruidrig van Reuk en Smaak, doch eenigszins bitterachtig.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Pentandria.

(19) *Osterlucie met Hartvormige gesteelde effenrandige stompachtige Bladen, een zwakke Steng en eenzaame Bloemen.*

XIX.
Longa.
Lange.

Deeze, op de zelfde plaatsen voortkomende, verschilt aanmerkelyk, doordien de Bladen bleeker groen en lang gesteeld zyn. De Bloem bestaat, even als in de andere Soorten, uit een Trechterachtig Pypje, op het Vrugtbeginzel zittende, en zig in een Lip uitbreidende, doch is uit den groenen witachtig van Kleur, van binnen ruig, gelyk in de anderen. De Vrucht is eveneens, maar de Wortel, van gestalte als een Fransche Raap, wordt somtyds wel een Arm

(19) *Aristolochia* Fol. Cord. petiol. integerrimis obtusiusculis, Caule infirmo, Flor. solitariis. GOUAN. *Monsp.* 477. SAUV. *Monsp.* III. GER. *Prov.* 133. *Aristol. longa vera.* C. B. *Pin.* 307. MILL. *Dict.* 51. *Arist. longa.* CLUS. *Hist.* 2. p. 70. *Hisp.* 319. β . *Arist. longa Hispanica.* C. B. *Pin.* 307.

III. Arm dik en een half Elle lang gevonden, zegt
 AFDEEL. CLUSIUS. Zodanig een Plant groeide in de
 XVIII. Zuidelyke deelen van Vrankryk tusfchen 't
 HOOFD. Koorn of in de Wyngaarden, maar in Spanje
 STUK. kwam 'er hem eene voor, die in de Kleur van de
Vyfman-
nige. Bloem, als ook in de figuur van den Wortel
 een weinig verfchilde. Decze wordt, in 't
 byzonder, de Spaanfche getyteld van BAU-
 HINUS.

XX. (20) Osterlucie met Hartvormige ftompachtige,
 Aristolochia. ruige Bladen en eenzaame hangende,
 Hirfuta. omgekromde, byna geknotte Bloemen.
 Ruige.

De vermaarde TOURNEFORT vindt deeze Soort, welke hy keurlyk in Plaat gebragt heeft, in zyne Levantfche Reistogt op 't Eiland Skio. De Steng is geftreept en ruig; de Bladen zyn Hartvormig ftomp met een Puntje; de Bloemen omgekromd zonder een verlangde Lip, zegt de Ridder. Uit de befchryving van TOURNEFORT blykt, dat dit Gewas ook een taamelyk dikken Wortel heeft, van anderhalf of twee Voeten lang, van buiten paarfchachtig, van binnen geelachtig gemarmerd en uitermaate bitter, zo wel als de geheele Plant.

(21) Oster-

(20) *Aristolochia* Fol. Cord. obtufusculis hirtis, Flor. folitariis pendulis recurvatis fubtruncatis. Arift. longa fubhirfuta, Folio oblongo, Flore maximo. TOURNEF. It. I. p. T. 147.

(21) Osterlucie met Hartvormige Bladen, III.
 regtopstaande Stengen en getropte Oxelbloemen. AFDEEL.
 XVIII.
 HOOFDSTUK.

Deeze, die in de Zuidelyke en middelste deelen van Europa natuurlyk groeit, wordt van CLUSIUS gezegd de anderen in grootte te overtreffen, verheffende zig meer dan een Elle hoog, met een stevige, ronde, gestreepte Steng. De Bladen zyn ook grooter dan in de overigen, bleek groen, lang gestield. 't Gewas draagt veele bleeke Bloemen en Vrugten als kleine Appeltjes. De Wortel is sterker van Reuk dan in de anderen, doch dun, wordende nooit een Vinger dik, lang en sterk voortkruipende; 't welk dit Gewas zeer gehaat in de Tuinen maakt, om dat men het naauwlyks kan bepaalen of uitroeijen. Zelfs is het in de Wyngaarden, op sommige plaatsfen van Languedok, zo gemeen, dat de Wyn 'er een onaangenaamen Geur van krygt.

XXI.
 Clematitis.
 Dunne.

De Osterlucie heeft haaren Griekschen naam, zo sommigen willen, van het nut, dat haare Wortel toebrengt, om de Ontlasting te bevorderen.

(21) *Aristolochia* Fol. Cordatis, Caule erecto, Flor. Axillaribus confertis. Hort. Ups. 279. Mat. Med. 475. Dalil. Par. 279. H. Cliff. 432. SAUV. *Monsp.* III GOUAN. *Monsp.* 477. GER. *Prov.* 183. GARID. *Aix.* 39. Arist. Clematitis recta. C. B. *Pis.* 307. Ar. Clem. vulgaris. CLUS. *Hist.* 2. p. 71. *Hisp.* p. 321. *Aristolochia* rotunda. FUCHS. *Hist.* 90. MALL. *Helv.* 196. TOURNEF. *Par.* 176.

III.
AFDEEL.
XVIII.
HOOFD-
STUK.
Vyf-
mannige.

deren in Kraamvrouwen. Sommigen noemenze, in Vrankryk, *Sarrasine*; anderen, in Languedok, *Fauterne*; de Engelschen, volgens MERRRET, *Birihwort*. De Ronde en Lange worden, in de Geneeskunde, meest gebruikt; de Dunne zeldzaam. Allen zyn het Middelen, die inwendig werken door verdunning van Slymige Vogten, dezelve uitdryvende en de Zenuwen prikkelende; waarom zy als Hoofd- en Borstmiddelen worden aangemerkt. De Ronde is, in dit opzigt, boven de Lange te verkiezen; doch wegens de scherpheid is het niet altoos buiten gevaar. Men heeft deezen Wortel ook tegen de Jicht aangepreezen, en de groote BOERHAAVE merkt aan, dat door deszelfs langduurig gebruik wel de Pynen der Podagrysten verzagt, doch derzelve Leven tevens naar oogenschyn, door affchuuring van de Maag en verzwakking des Lighaams, verkort zy. De Lange is een zeer goed uitwendig Middel, tot zuivering van Wonden en vuile Zweeren, als ook tegen de Schurft en andere Huid-kwaalen. Zy komen altemaal in deeze en gene samengestelde Winkelmiddelen, en verschillen in hoedanigheid slegts van meer of minder scherpte. De Paarden-Dokters leggen op Gezwellen der Paarden, die anders ongeneesbaar zyn, den gekookten Wortel van Osterlucie met Lynzaadmeel, of ook den Wortel alleen in Olie gekookt (*).

Sommigen merken aan, dat men deeze laatste Soort van Osterlucie, in plaats van de anderen,

(*). Ratty *Mad. Med.* ut supra. p. 33.

gebruiken kan; dewyl zy vooral niet de ^{III.}minste ^{AFDEEL.} is in scherpte en bitterheid. ^{XVIII.}Veelen twyfelden ^{HOOFD-} ook niet, of het zal deeze geweest zyn, waar ^{STUK.} van ANDROMACHUS, onder den naam van *Dun-* ^{* *Aristol-*} *ne**, in de Theriaak gebruik maakte. 't Gewas, ^{*chia tenuis*} dat in alle zyne deelen uitermaate bitter is, door TOURNEFORT Scheikundig onderzocht, gaf veel zuur Vogt, veel Olie en Aarde, een weinigje Pisachtigen Geest, doch geen vlug Zout. Het vaste of Loog-Zout, door verbranding 'er uit getrokken, maakte de Solutie van Sublimaat, dat zonderling is, niet geel. Het moet derhalven van een byzonderen aart zyn, meer naar dien van Zee-Zout of eenig ander neutraal Zout, trekkende. Hy vindt deeze Plant in de Graffen by de Abtdy van Longchamp, doch nergens anders, omstreeks Parys. RAY hadtze, in zyne Kruidleezers Togten door Duitschland, nergens aangetroffen. Zy groeit, niettemin, overvloedig aan den Donau en den Ryn (*), ja zelfs in Engeland (†). In onze Provincie komt deeze Osterlucie, die men ook wel *Lange Holwortel* noemt, rykelyk voor, op den Kruidberg by Brederode, en omtrent de Stad Utrecht, in het Sticht (§). Haare Bloemen zouden door de Langpoot, welke ik Vederfpriet genoemd heb *, ^{* Zie I. D.} ^{XII. Stuk,} be- ^{bl. 451.}

(*) KRAMER *Austr.* JACQ *Vindobonens.* MAPPI *Alsas.*

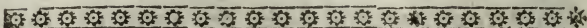
(†) MERRET. *Pinax.*

(‡) COMMEL. *Cat. Ind. Holl.*

III. bevrugt worden, zo de Erlangse Hoogleeraar
 AFDEEL. SCHREBER opgemerkt heeft (*).
 XVIII.

HOOFD-

STUK.

XIX. HOOFDSTUK.

Beschryving van de HEESTERS, in welken de Mannelyke en Vrouwelyke Bloemen, op de zelfde Plant, van elkander afgezonderd zyn, deswegen EENHUIZIGE (Monoikia) genaamd; gelyk de Hazelaars, Palm, Wonderboom en veete anderen.

De Klasse der Eenhuizige Planten, in het Stelzel der Sexen, is, gelyk wy gezien hebben, naar het getal der Meeldraadjes en andere
 *II. D. III. hoedanigheden, gesmaldeeld *. Onder de
 STUK, Driemannigen komen Heesters voor; naamelyk
 bladz. 244. in 't Geslagt van

A X Y R I S.

Waar de Mannelyke Bloemen de drie Meeldraadjes in een driedeelige Kelk hebben, zonder Bloemblaadjes: de Vrouwelyke een tweebledigen Kelk, geen Bloemblaadjes, twee Stylen en een enkeld Zaad, dat rondachtig is.

Vier Soorten, altemaaf Siberische of Tartarische Planten, zyn 'er in vervat, als volgt.

(1)

(*) *Tipula pennicornis foecundat Flores, D. SCHREBER. Veg. XIII. p. 687.*

- (1) *Axyris met Lancetvormige Wollige Bladen, de Wyfjes-Bloemen vlokkig.*

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

De Woonplaats van deeze wordt gesteld in Tartarie en Moravie. TOURNEFORT heeft het Gewas op zynen Levantschen Reistogt, mooglyk in Armenie, waargenomen, en 'er, wegens het gehoornde Zaadhuisje, den naam van *Heesterachtige Ceratoides*, met Bladen van den Olyf-Wilg, aangegeven. De Hoogleraar VAN ROYEN noemt het Brandenetel met Lancetvormige Bladen, de Wyfjes-Bloemen ruig. Hier uit kan men eenig denkbeeld opmaaken van het Gewas, 't welk door den Heer GMELIN in 't Derde Deel zyner Plantbeschryving van Siberie, 't welk my nog ontbreekt, zo wel als de drie volgende Soorten, is beschreeven en afgebeeld.

I.
Axyris
Ceratoides
Gehoorn-
de.

- (2) *Axyris met Eyronde Bladen; de Steng regtopstaande en enkele Aairen.*

II.
Amaran-
thoides.
Gesternde,

Dit Gewas schynt te zyn de *Grysachtige Berg-Melde* van den Heer AMMAN, door MESCHER-

(1) *Axyris* Fol. Lanceolatis tomentosis, Flor. Foemineis Lanatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1047. f. 618. *Veg.* XIII. p. 786. *Am. Acad.* III. p. 24. *Urtica* Fol. Lanceolatis Floribus Foemininis hirsutis. R. *Lugdb.* 210. *Ceratoides Orientalis* Fruticosa Elaeagni folio. *TOURN. Cor.* 52. *GMEL. Sib.* III. p. 17. T. 3. f. 2.

(2) *Axyris* Fol. ovatis, Caule erecto Spicis simplicibus. *Am. Acad.* III. pag. 24. *GMEL. Sib.* III. p. 21. T. 3. *Attri-plex Montana incanescens* &c. *AMM. Ruth.* 23?

III. SCHERSCHMID in Rusland waargenomen. 't Gewas heeft ruuwe Bladen met gesternde Haartjes: de Vrugdtraagende Takken zyn tot ver van onderen kaal: aan derzelve end komt een zeer klein Aairtje, dat rappig is, bevattende zwart Zaad.

AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
*Drieman-
nige.*

III.
Hybrida.
Getropie.

(3) *Axyris met Eyronde Bladen; de Steng regtopstaande en getropie Aairen.*

Deze gelykt naar de voorgaande zeer, doch verschilt 'er van, door eene lang gesteelde Tropswyze Air, over zyde hangende en gedraaid: de vrugdtraagende Takken nevens de Steng samengehoopt en de Bladen ruuwer.

IV.
Prostrata.
Hurkende.

(4) *Axyris met stomp Eyronde Bladen; de Steng eenigermaate verdeeld; de Bloemen Koppig.*

De Steng van deeze is zeer Takkig, een Span lang, wyd en zyd verspreid: de Bladen zyn stomp Eyrond, gestield: de Bloemen aan de enden der Takjes samengehoopt, met veele Blaadjes daar onder gemengd zynde. Het is een Jaarlysch Gewas, even als de twee voorgaande; doch niettemin van een Heesterige Gestalte.

OM-

(3) *Axyris* Fol ovatis, Caule erecto, Spicis conglomeratis. *Am. Acad.* III. p. 24. *GMEL. Sib.* III. p. 23. T. 4, f. 1.

(4) *Axyris* Fol. obovatis, Caule subdiviso, Flor. Capitatis. *Am. Acad.* III. p. 25. *GMEL. Sib.* III. p. 24, T. 4, f. 2. *ZINN. Goett.* 33.

OMPHALEA.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
Triandria.

In dit Geslacht hebben de Mannelyke Bloemen een vierbladigen Kelk, zonder Bloemblaadjes en een Eyronden Stoel, waar de Meelknopjes op zitten: de Vrouwelyke komen 'er, wat Kelk en Bloem aangaat, mede overeen, maar hebben een driedeeligen Stempel: het Zaadhuisje of de Vrugt is Vleezig en driehollig: het Zaad enkeld. Het bevat twee Soorten, beiden West-Indische, die hier volgen.

(1) *Omphalea met Eyrondé Bladen.*

I.
Omphalea
diandra.
Tweeman-
nige.

Deeze is, onder den naam van *Omphalandria*, door den beroemden Doktor BROWNE, in deszelfs Natuurlyke Historie van 't Eiland Jamaica, voorgesteld. 't Gewas maakt een uitgebreiden Heester, met groote Eyrondé Bladen wier Steelen tweekliërig zyn, en aan 't end der Takken komen 'Trosjes van Bloemen of Vruchten voort,

(2) *Omphalea met langwerpige Bladen.*

II.
Omphalea
triandria.
Drieman-
nige:

De Bladen van deezen Heester zyn gesteeeld, een Handpalm groot, Lancetswys' Eyrond, doch met het stompe End naar buiten; geheel effen-

ran-

(1) *Omphalea Foliis ovatis* f. *Hyst. Nas.* XII. Gen. 1039. p. 619. *Veg.* XIII. p. 706. *Omphalandria Frutescens diffusa*, *Foliis ampl. ovatis &c.* BROWN. *Jam.* 334.

(2) *Omphalea Foliis oblongis.* *Am. Acad.* V. p. 408. *Omphalandria Fol. obovatis glabris &c.* BROWN. *Jam.* 335. T. 22. f. 4.

III. randig, naakt. De Bloemfteelen, uit de Oxels
 AFDEEL. voortkomende, drie by elkander, zyn eenbloe-
 XIX. mig, naakt, van langte als de Bladfteelen.
 HOOFD- Voorts hebben de Mannetjes-Bloemen in dee-
 STUK. ze Soort drie, in de voorige twee Meeldraadjes,
 Brieman-
 nige. waar van de Bynaam. Beïden zynze, door ge-
 melden Doktor, op Jamaïka, en tot nog toe
 nergens anders gevonden.

T R A G I A.

De Mannelyke Bloemen hebben hier een drie-
 deeligen Kelk zonder Bloemblaadjes: in de Vrou-
 welyken is de Kelk vyfdeelig en de Styl drie-
 deelig, ook zonder Bloemblaadjes. Het Zaad-
 huisje bestaat uit drie Besfen en heeft drie Hol-
 ligheden, waar in enkele Zaaden.

't Getal der Soorten van dit Geslacht is vyf,
 waar van de meesten Heesterachtig zyn en uit
 Indie afkomstig, als volgt.

I. (1) *Tragia met Hartvormig langwerpige Bla-*
den en een windende Steng.
Tragia
Volubilis.
 Windende.

Door SLOANE is deeze Soort in de West-
 Indiën gevonden en afgebeeld onder den naam
 van

(1) *Tragia* Fol. Cordato-oblongis, Caule volubili. *Syst.*
Nat. XII. Gen. 1048. p. 619. *Veg.* XIII. p. 707. LOEFL.
Itin. 233. *Tragia scandens* Fol. hastatis ferratis hispidis.
 BROWN. *Jam.* 336. *Tragia alia* &c. PLUM. *Gen.* 14. *lc.* 252.
 f. 2 *Urtica Racemosa scandens angustifolia*, Fr. tricocco.
 SLOAN. *JAM* 38. *Hist.* I. p. 123. T. 82. f. 1. RAJ. *Suppl.*
 205. *Funis urens.* RUMPH. *Amb.* V. p. 13. T. 9. BURM. *Fl.*
Ind. p. 264. β *Tragia scandens longo Beticæ fol.* PLUM;
Gen. 14. *lc.* 252. f. 1.

van *Klimmende Smalbladige Brandenetel*, met eene uit drie Besfen bestaande Vrucht, aan Trosfen. By de Hoofdstad van 't Eiland Jamaika groeide het Gewas overvloedig. *PLUMIER* vertoont ook hetzelfde met Brandenetel Bladen en een ruige Steng. De Bloempjes komen aan Trosfen of Aairen voort; de Besfen op enkele Steeltjes in de Oxels der Bladen. De Brandende Touwe-Struik, in Oostindie of wel op de Molukkes zeer gemeen, en tot binden in gebruik, wordt hier t'huis gebragt. De beschryving van den Ridder is als volgt.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
Triandria.

„ 't Gewas heeft een windende Steng, die
„ tegen de Zon omdraait: de Bladen spits
„ langwerpig Hartvormig, scherp getand, ge-
„ steeld, met styve Hairen bezet. Uit de
„ Oxels komen enkele Mannelyke Trosfen,
„ van groene driedeelige Bloempjes, met drie
„ gele Meelknopjes. De Vrouwelyke, die en-
„ keld uit de Oxels komen, zitten op lange,
„ geleedde kromme Steeltjes en worden ge-
„ volgd van drie-Besfige Huisjes, met styve
„ brandende Puntjes gedekt, hebbende ieder
„ Hokje, van buiten en van onderen, twee
„ uitpuilende Stippen.

(2) *Tragia met Vrouwelyke Blikjes die vyf-
bladig zyn, en Vinswyze verdeeld.*

II.
*Tragia
involucra-
ta.*

Het Gewas van deeze Soort gelykt zodanig
naar

omwik-
kelde.

(2) *Tragia Bracteis Foemineis pentaphyllis pinnatifidis.* A-

ca-

III. dat der Brandenetelen, dat men het *Heefsterachtige Malabaarse Brandenetel*, door COMMELYN, AFDEEL. XIX. HOOFD- STUK. getyeld vindt. De Landnaam is aldaar *Schorigenam*, doch het valt ook op Ceylon, en is *Drieman- nige.* door den Hoogleeraar J. BURMANNUS in Afbeelding gebragt, onder den naam van *Ricinokarpos*; om dat de Vrucht eenigermaate naar die van den *Ricinus* gelykt. Uit de Oxels der Bladen brengt het een Steeltje voort, dat aan 't end vyf Blikjes heeft, die Vinswyze verdeeld zyn, en tot Omwindzels strekken voor een Vrouwelyke Bloem, waar boven zig een Aairtje verheft van Mannelyke Bloemen. Voorts is de Gestalte van deeze Soort aanmerkelyk verschillende, komende de Steng nu ruig dan glad voor, zo wel als de Bladen, die ook nu breeder dan smaller zyn.

III.
Tragia
Mercurialis.
Gladde.

(3) *Tragia met Eyronde Bladen.*

Deeze, op Malabar genaamd *Pee-Cupameni*, heeft de Vruchten zonder Omwindzels en is glad van Loof; weshalve aan dergelyke Ceylonfche het

calypha involucris foemineis pentaphyllis pinnatifidis. Flor. Zeyl. 340. Croton fol. ovato lanceolatis &c. R. Lugdb. 201. Ricinokarpos Zeylanica hirsuta &c. BURM. Zeyl. 202. T. 92. Schorigenam. Hort. Mal. II, p. 73. T. 39. RAJ. Hist: 160.

(3) *Tragia fol. ovatis. Fl. Zeyl. 334. Am. Acad. V. p. 409. Mercurialis Maderaspatensis. PLUK. Alm 248. T. 205. f. 4. Pecupameni. Hort. Mal. X T. 82. RAJ. Suppl. 205. β. Croton fol. cordatis ferratis petiolatis, floribus spicatis. GRON. Virg. 153. Manihot minima Chamzdrifolia. PLUM. Sp. 20. Ic. 172. f. 2. Urtica minor iners spicata &c. SLOAN. Jam. 38. Hist. I. p. 128. T. 82. f. 3.*

het Blad van Bingelkruid is toegeschreeven. **III.**
 Als eene Verscheidenheid wordt hier t'huis ge- **AFDEEL.**
 bragt de *Kleine Westindische Doove Netel*, die **XIX.**
 Aairen draagt, van SLOANE; welke veele ver- **HOOFD-**
 spreide dunne Stengen heeft en gesteelde, Zaags- **STUK.**
 wys' getande Bladen, die stomp en naakt zyn, *Triandria.*
 brengende dikwils twee Aairen aan de toppen
 der Takken voort, waar in veele Mannelyke
 Bloemen boven de Vrouwelyken zyn, met Ey-
 ronde spits getande Blikjes omgeven. Op Zan-
 dige Velden, rondom de Hoofdstad van Jamai-
 ka, groeitze veel.

(4) *Tragia met stomp Lancetvormige, eeniger- IV.*
 maate getande Bladen. *Tragia u-*

Deeze kleine brandende Ricinus, met Eike- **Brandende.**
 booms-Bladen, van PLUKENET, groeit in
 Virginie.

(5) *Tragia met stomp Lancetvormige, effen- V.*
 randige Bladen. *Chamae.*
Smalbladi-

Deeze is Heesterachtig en heeft Bladen als **ge.**
 die van Vlaschkruid, gelykende in Gestalte
 naar

(4) *Tragia* Fol. Lanceolatis obtusis subdentatis. Ricinus
 parvus urens, Fol. Quercinis Virginianus. PLUK. *Alm.* 320. T.
 107. f. 5.

(5) *Tragia* Fol. Lanceolatis obtusis integerrimis. *Fl. Zeyl.*
 335. *Chamaelea* Fol. linearibus, Flosculis spicatis, echinato
 Fructu. BURM. *Zeyl.* 59. T. 52. Codi-avanacu. *Hort. Mal.*
 II. p. 63. T. 34. RAJ. *Hist.* 1710. *Tithymalus tenuifolius*
aquaticus, Fol. raris. BURM. *Zeyl.* 225. BURM. *Fl. Ind.* p.
 295.

III. naar de Wolfsmelk zeer. De Vruchten, die ge-
 APDEEL. doornd zyn, komen in de Oxels der Bladen
 XIX. voort. De hoogte is twee of drie Voeten. Het
 HOOFD- STUK. groeit op Zandige plaatfen van Ceylon en Ma-
 Vierman- labar.
 nige.

Onder de Viermannigen der Eenhuizige Plant-
 gewasfen, behoort hier het Geflagt van

C I C C A.

Waar van de Kenmerken zyn : Mannelyke
 Bloemen, die den Kelk vierbladig hebben, doch
 geene Bloemblaadjes, zo wel als de Vrouwe-
 lyken, wier Kelk driebladig is; 't getal der Sty-
 len vier; het Zaadhuisje uit vier Hokjes famen-
 gefteeld.

I. Maar ééne Soort (1), zynde een Oostindifch
 Cicca Gewas, komt in dit Geflagt voor, den bynaam
 disticha. voerende van de tweezydigheid der Bladen (*).
 vierbladi- Dezelven zyn overhoeks geplaatst, gefteeld,
 ge. Eyrond gefpist en effen. Het is een Heester,
 die enkelde Trosfen draagt van Blommetjes,
 aan ieder Stip famengehoopt, gemengd, ge-
 fteeld, van grootte naauwlyks als in de Clu-
 tia, naar welke het Gewas gelykt.

B U X U S.

Palm,

De Mannelyke Bloemen hebben hier een
 drie-

(1) Cicca, *Syst. Nat. Veg.* XIII, Gen 1274. p. 708. *Mant.*
 124.

(*) Hier mede wordt die plaatzing der Bladen bedoeld,
 wanneer dezelve, gelyk in de Taxis, flegts aan twee regeno-
 verzyden van de Takjes zitten, en dus zou menze Veebladen
 kunnen noemen.

driebladigen Kelk en twee Bloemblaadjes, met een schyn van Vrughtbeginzel: de Vrouwelyken een vierbladigen Kelk, drie Bloemblaadjes en drie Stylen. De Vrucht is een driefluitig, driehokkig Zaadhuisje met twee Zaaden.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
*Tetran-
dria.*

Tot de eenigste Soort (1) van dit Geslacht, den bynaam van een voornaame Eigenschap van dit zeer bekende Gewas hebbende, worden de Verscheidenheden van hetzelfde t'huisgebragt, die in *Boomachtige* en *Heesterachtige* Palm bestaan. De eerste is by DODONÆUS zeer wel afgebeeld onder den naam van *Buxus*, dat is Palm of Boom-Palm; want de Duitschers noemen hem *Buchsbaum*, de Engelschen *Boxtree*, en sommigen in de Nederlanden *Busboom* of *Bosboom*, waar van de reden blykbaar is; zynde het Hout om Doozen van te draajen zeer bekwaam.

Deeze Boomachtige of grove Palm bemint koude, lugtige, Bergachtige Landstreeken, doch is niet eigen aan de Noordelyke deelen van Europa. Ongemeen glinsteren de Bergen in Heuvelen 'er van in Languedok en Provence. Men vindt het Gewas ook veel in Savoije, Bourgondie en Switserland. Op de Heuvelen omstreeks het Meir van Geneve groeit het overvloedig. Daar is in Engeland, by Dar-
king-

Boom-
Palm.

(1) *Buxus*. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1053. p. 621. *Veg.* XIII. p. 705. *H. Cliff. Ups. &c. &c. R. Lugd.* 400. *Mat. Med.* 423. GOUAN. *Monsp.* 483. GER. *Prov.* 545. TOURNEF. *Inst.* 578. GARID. *Aix.* 72. *es.* *Buxus Arborescens.* C. B. *Pin.* 471. BUKIS. DOD. *Pempt.* 782. β . *Buxus Fol. rotundioribus.* C. B. *Pin.* 471. *Buxus humilis.* DOD. *Pempt.* 782.

P

III. kingham in Surrey, zekere Hoogte, welke
 AFDEEL men *Boxhill* noemt wegens de menigte van Palm.
 XIX. Of zy in Nederland ook natuurlyk groeije, komt
 HOOFD- my, niettegenstaande men ze in 't Duin ag-
 STUK. ter Overveen vindt, bedenkelyk voor. In
Vierman-
nige. Duitschland schynt zelfs de Grove Palm niet
 bekend te zyn, dan in de Hoven.

Het is in die Landen een zeer bekend Boom-
 Gewas, dat tot een aanmerkelyke hoogte op-
 schiet, krygende somtyds een Stam van
 een Arm of Been, ja ook wel een half Voet
 dik: wit van Schors, zeer Takkig en Blaadjes
 hebbende die wat grooter en langwerpiger zyn,
 dan in de gemeene Palm. Die vermaarde Kruid-
 kenner, de Heer HALLER, spreekt 'er dus
 van., BOERHAAVE stelt de Wyfjes-Bloemen
 „ en de Mannetjes op byzondere Planten. Ik
 „ vind de laatsten in de Oxels der Bladen, en,
 „ op de zelfde Plant, in de Kroontjes, aan 't
 „ end van ieder Tak, de Wyfjes-Bloemen on-
 „ der de Mannetjes gemengd. De Kelk bestaat
 „ uit vier rondachtige drooge Blaadjes. In 't
 „ midden van de Bloem is een vierkant Stoelt-
 „ je, dat vier Meeldraadjes uitgeeft, met zwa-
 „ re Toppen beladen. De Wyfjes-Bloem heeft
 „ een dergelyken Kelk, maar de Vrugt is Pris-
 „ matiek, driehoekig, driehokkig, driehoornig.
 „ Uit de Hoornen komen Pypjes voort, die
 „ naar elkander toegekeerd zyn. In ieder
 „ Hokje zyn twee Zaaden. Hier voegt RAY
 „ by, dat het Zaadhuisje zig Veerkragtig
 „ opent” (*). Het

(*) TOURNEFORT hadt zulks ook gezegd.

Het Hout, dat van sommigen in Afkookzel tegen de Venus-Ziekte zo sterk geprezen is, wordt hedendaags weinig, en de Olie, die men 'er uit destilleeren kan, wegens zyne scherphheid en stank, byna niet dan uitwendig gebruikt. Men vindtze door **QUERCETANUS** als een zeer goed en kragtig Pynstillend, Bederfverhoedend en Wormdoodend Middel, in 't byzonder tegen de Vallende Ziekte, opgehemeld. Het Aftrekzel van Palmhout in Wyn zou tegen Kolyk en Afloopende Koortfen dienen. Het Afkookzel is met Vrugt gebruikt tot zuivering van zeere Hoofden, en doet het Haar groeijen. De Bladen, die onaangenaam van Reuk en walgelyk van Smaak zyn, kunnen tot een Purgeermiddel strekken. De Wormen in de Paarden worden 'er door verdreeven. Het Hout, zynde het hardste en zwaarste onder alle die in Europa groeijen, overtreft dezelve ook in duurzaamheid, zynde den Worm niet onderhevig. Tot Draaijers- Sny- en Beeldhouwers-Werk in 't klein, als ook tot Kammen, Meshechten en andere Snuisteryën, is het derhalve zeer in gebruik. Ook maakt men 'er tot Plaatfnyden in Hout geen minder werks van, dan tot Fluiten en andere Musiek-Instrumenten. Van de Wortels, die fraay geaderd zyn, worden sierlyke Tabaksdoozen vervaardigd. Het Zaagzel dient de Tekenaars, om Potlood-streepen uit te doen van Papier.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD:
STUK.
Tetrandria.

P 2

De

III.
AFDEEL,
XIX.
HOOFD-
STUK.

Laage
Palm.

De Laage Palm, anders fyne Palm genaamd, is hier te Lande bekender dan de Boom-Palm. Hoewel men deeze ook wel tot sieraad, 't zy tot Heiningen of Kroonboompjes, Kandelaars en Pieramieden, in de Hoven bezigt, is de laage Palm van oneindig meer gebruik in het bepaalen der Bedjes en Rabatten en het formee- ren van Bloemperken. Dezelve heeft de Blaadjes wat ronder dan de Boom-Palm, van welke zy anders in hoedanigheid weinig of niet verschilt. Van beiden komt 'er voor, die de Blaadjes met Goudkleurige of geelachtige Randjes heeft, of ook witachtig, voerende den naam van Bonte Palm by de Tuinlieden. Zoda- nig is 'er met de Bladen aan de Punten al- leenlyk verguld, of ook met schoone Goud- kleurig gestrepte Bladeren. Deeze Bonte Palm dient niet tot Heiningen, Haagjes of om de Bedden; dewyl men aldaar een egaale Groente verkiest: maar zy staat, zo in 't groot, als in 't klein, op zig zelf, tot Kroonboompjes en an- dere Figuren, zeer fraay. Men begrypt ligt, dat deeze verandering van Kleuren alleen door de konst der Tuinlieden veroorzaakt zy (*).

De zogenaamde Boom- of Heesterachtige Soort van Brandenetelen, voor dat Geslacht over- laatende, gaa ik over tot de Vyfmannigen, on- der welken voorkomt

N E-

(*) Dat men de Tuin-Palm, die gemeenlyk door scheuren vermenigvuldigd wordt, ook uit Zaad kan voortteelen, heeft de Heer OSBECK bevonden. Zie *Stockholmske Verhandeling*. XXVI. Band. p. 80.

N E P H E L I U M.

III.
AFDEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

Waar van de Kenmerken zyn: Mannelyke Bloemen die den Kelk vyftandig en Vrouwelyke die denzelven vierdeelig hebben, beiden zonder Bloemblaadjès; de laatsten twee Vrughtbeginzels, ieder met twee Stylen; waar op volgen twee drooge Pruiinvrugten, die gedoornd zyn, ieder één Zaadkorrel bevattende.

De eenigfte Soort (1) is een Indifche Heester, welke de Bladen overhoeks gevind, van twee paaren zonder end-Blaadje, heeft: de Vinblaadjès ftomp Eyronnd, de buitenften grootst. Hy draagt een Tros, die overend fraat en korter dan de Bladen is, uit eenige Aairtjes famengefteld.

I V A.

In dit Geflagt hebben de Mannelyke Bloemen een gemeenen Kelk, die driebladig is, bevattende eenbladige Blommetjes, die in vyven gedeeld zyn en op den Stoel door Haairtjes onderscheiden. De Vrouwelyken hebben een dergelyken Kelk en vyf Straalblommetjes, met twee lange Stylen en een naakt ftomp Zaad.

De twee Soorten, in dit Geflagt voorkomende, zyn beiden tot de famengeftelde Bloemen t'huis gebragt geweest, doch, om dat de Meeldraadjès niet famengevoegd zyn, daar van afge-

ZON-

(1) *Nepheium*, *Syst. Nat. Veg.* XIII. Gen. 1277. p. 711.
Mant. 125.

III. zonderd. Beiden zyn zy uit de Westindiën af-
 AFDEEL, komftig.

XIX.
 HOOFD
 STUK,

(1) *Iva met Lancetvormig Eyronde Bladen en
 eene Kruidige Steng.*

I.
Iva annua.
 Kruid'ge.

Deeze Soort, in de Akademie - Tuinen zig bevindende, is door den Heer B. DE JUSSIEU genoemd *Tarchonanthos* met Hartvormige Zaagswys getande, drieribbige Bladen. 't Gewas, uit Zuid-Amerika afkomstig, moet Jaarlyks gezaaid worden en heeft niettemin een regte gestreepte Haairige Steng van Mans langte, met weinige Takken, en spitse gefteelde Bladen, van gezegde figuur. De Tros, aan 't end, bestaat uit knikkende Bloemhoofdjes, van driebladige Kelken met Blaadjes omgeven, waar in vyf Vrouwelyke Blommetjes, die de Mannelyke Bloemen van de Schyf omringen.

(2) *Iva met Lancetvormige Bladen, de Steng
 Heesterachtig.*

II.
Iva Fru-
tescens.
 Heesterach-
 tige.

Dit Gewas gelykt zeer, wat de Bloem aangaat, naar het Elichryfum, zynde derhalve
 Peru-

(1) *Iva* Fol. Lanceolato-ovatis, Caule Herbaceo. *Syst. Nat.* XII Gen. 1059. p. 624. *Veg.* XIII. p. 712. *H. Ups.* 285. *Am. Acad.* III. p. 25. *Tarchonanthos* Fol. Cord. Serratis, trinerviis. *R. Lugdb.* 538.

(2) *Iva* Fol. Lanceolatis, Caule Fruticoso. *Am. Acad.* III. p. 25. *Parthenium* Fol. Lanc. serratis. *H. Cliff.* 443. *GRON.* *Virg.* 147. *R. Lugdb.* 86. *Agerato* affinis *Peruviana* Frutescens. *PLUK. Alm.* 12. T. 27. f. 1. *Elichryso* affinis *Peruviana* Frutescens. *HERM. Lugdb.* 666. *Pseudo-Helichrysum* Frutescens *Peruvianum* &c. *MORIS. Hist.* III. p. 90.

Peruviaansch Basterd - Helichrysum van MORI- III.
 SON getyteld. Het valt ook in Virginie, en AFDEEL.
 staaf onder den naam van *Parthenium* geboek- XIX.
 staafd by den Hoogleeraar A. VAN ROYEN. HOOFD-
 HERMANNUS meldt, dat het in de Bever- STUK.
 ningse Tuin geteeld was uit Zaad, van Peru ge- *Pentac-*
 komen. Het was aldaar een altyd groenend *dria.*
 Boompje geworden van zes of zeven Voeten
 hoog, met taaije Knoopige, zeer Takkige, Hou-
 tige Looten, waar aan Bladen veel gelykende
 naar die van Balsamkruid, doch drieribbig en
 aan de kanten zeer getand. De Bloemen kwa-
 men by kleine Tuiltjes of Hoofdjes, byna als
 in het Elichrysum, voort, doch knikkende,
 gelyk in de voorgaande Soort; nu enkel, dan
 drie of vier by elkander en het schein kleine
 gepluisde Zaadjes te hebben. Van deeze Soort,
 niettemin, die zig in de Cliffortsche Tuin be-
 vondt en aldaar is beschreeven, zullen, naar
 alle gedagten, de Kenmerken zyn afgeleid. Het
 heeft geen aanmerkelyke Reuk of Smaak: zo
 dat het in deezen grootelyks van de Veld-Cy-
 pres, die men in de Winkels *Iva Moschata*
 noemt, verschille.

Vervolgens komen in aanmerking de Veelman-
 nigen, in deeze Klasse, dat is die meer dan
 zeven Meeldraadjes hebben, gelyk

CORYLUS. Hazelaar.

In dit Geslagt is de Kelk der Mannelyke
 Bloemen cenbladig, driedeelig, Schubachtig,

P 4.

cen.

III. cenbloemig, zonder Blaadjes, met agt Meel-
 AFDEEL. draaden: die der Vrouwelyken tweebladig als
 XIX. gefcheurd, zonder Bloemblaadjes, twee Stylen
 HOOFD- bevattende, en de Vrucht een Eyronde Noot.
 STUK.

*Veelman-
 nige.*

Twee Soorten zyn 'er van opgegeven, wier eerste alle Verscheidenheden der gewoone Hazelnooten, de andere zekere Uitheemschen behelst.

I.
*Corylus
 Avellana.
 Europifche.*

(I) Hazelaar met Eyronde stompe Stoppeltjes.

De Bladerachtigé Vliesjes, die dikwils in de Planten aan den oorsprong der Bladsteelen of Bloemsteelen gevonden worden, en waarschynlyk overblyfzels zyn van de bekleedzelen der Knop, strekken hier, gelyk in eenige andere Gewassen, tot een Soortelyke onderscheiding. In onze gewoone Europifche Hazelaar zyn dezelve, gelyk iedereen gemakkelyk kan waarneemen, rondachtig en stomp, in de Uitheemsche van de volgende Soort final en spits, gelyk in de meeste Planten. Veelal komen zy dubbeld voor, en byna altoos buiten, doch somtyds ook binnen de Oxels der Bladen, gelyk in de Moerbezie- en Vygeboom. In de
 Wer-

(1) *Corylus Stipulis ovatis obtusis. Syst. Nat. XII. Gen. 1074. p. 631. Veg. XIII. p. 718. Corylus omnium Auctorum, Corylus Sylvestris. β Cor. sativa Fructu albo majore. S. Vulgaris. γ. Cor Sativa Fructu rotundo maximo. δ. Cor. altera Fructu oblongo rubente. C. B. Pin. 413. Avellana Nux Sylvestris FUCHS. Hist. 368. LOB. Icon. II. 192.*

Werken van DODONÉUS en LOBEL, alwaar
 veelal de zelfde Plaatdruk gebruikt is, zyn dee-
 ze Stoppeltjes eenigermate, doch in 't Kruid-
 boek van WEINMANN, (waar uit wederom des-
 zelfs onnaauwkeurigheid blykt,) in 't geheel
 niet aangewezen.

III.
 AFDEEL.
 XIX.
 HOOFD-
 STUK.
*Polyan-
 aria.*

Men vindt aldaar gewag gemaakt van vier-
 derley Hazelaaren, die 'er op één Blad afge-
 beeld zyn (*), als 1. Een *Tamme* of *Zaay-
 Hazelaar*, met langwerpige witte: 2. Een der-
 gelyke met langwerpige roode Nooten: 3. Een
Tuin-Hazelaar met een groote ronde witte
 Vrucht, en 4. Een *Wilde*. Deeze laatste voert
 'er, eenvoudig, den naam van *Hazelnooten*,
 terwyl de eerste en tweede by hem door den
 naam van *Witte* en *Roode Baardnooten*, de der-
 de door dien van *Seldery-Nooten*, onderschei-
 den wordt. En deeze laatste zouden de *Groo-
 te Spaansche Hazelnooten* zyn: terwyl iedereen
 weet, dat dezelve een roode Kleur hebben.

Gedagte onderscheidingen, van de gebaarheid
 der Hulsfen afgeleid, zyn by ons niet zo zeer in
 gebruik, als wel het verschil van *Wilde* en *Tam-
 me Hazelaars*. De eerste vindt men door ge-
 heel Europa, zelfs in Sweeden; ja ook in de
 de Noordelyke Deelen van Asie, natuurlyk
 groeijen. In Siberie, echter, vindt de Heer
 GMELIN dezelve maar op ééne plaats, aan de
 Rivier Argun naamelyk; niettegenstaande die in
 Rus-

(*) Plaat N 431.

III. Rusland en 't Ryk van Casan, zegt hy, gemeen
 AFDEEL. is. In de Bosfchen en Haagen van Sweeden,
 XIX. is. In de Bosfchen en Haagen van Sweeden,
 HOOFD- Engeland en Duitschland, is het Gewas ook
 STUK. overvloedig, doch nergens gemeener, zo 't
Veelman-
fige. fchynt, dan in de Elfaz, aan den Ryn, en in
 Switserland. Men vindt het by ons, in veele
 Bosfchen van Holland, Gelderland en Overys-
 sel, als ook in de Wouden van Vriesland en
 elders.

De manier van Groeijing is, in de Wilde en
 Tamme, byna de zelfde. Veele taaije ronde
 Ryzen of Teenen komen uit eenen Wortel voort,
 en maaken dus opgroeiende een Bosfchagie,
 dikwils meer dan eens Mans langte hoog. Op
 die wyze vindt men 't Gewas der Hazelaaren in
 't Kreupelbosch, in Haagen, en ook dikwils aan
 de Slootkanten van Plantagiën, aan de Oevers
 van Beeken en Moerasfen; want zy beminnen
 vogtige plaatsfen. De Bladen zyn in de Wilden
 kleiner, de Nooten ronder en zitten in de Hul-
 fen niet verborgen, groeiende by dikke Trop-
 pen, fomtyds van tien of meer witachtige Noot-
 jes, waar van echter veelen misdraagen en ledi-
 ge Doppen, zonder Pitten, zyn. Het zonder-
 linge, dat in de Vrugtmaaking van dit Gewas
 plaats heeft, is door den Kruidkundigen Doktor
 MAPPUS, in de Elfaz, aldus waargenomen.

„ Kort na dat de Vruchten afgevallen zyn,
 „ zegt hy, in de Maanden September en Ok-
 „ tober naameiyk, komen de Katten voort,
 „ die geduurende den Winter aangroeijen, en
 „ om-

„ omtrent het end van February of in Maart III.
 „ geel worden, open barften, en een overvloed AFDEEL.
 „ van bleek geel Stof in de Lugt verspreiden. XIX.
 „ Op den zelfden tyd, en dus by de twee Maan- HOOFD-
 „ den voor de Bladschieting, ja het eerste van STUK.
 „ alle de Bloemen der Boomen, openbaart zig *Polyan-*
 „ zig de Vrouwelyke Bloesfem, op andere plaat- *dria.*
 „ fen van de zelfde Takken, zynde Vrugtbe-
 „ ginzeltjes met bevallig roode Krulletjes, die
 „ voor Stylen of Buisjes verftrekken aan de te-
 „ dere Schepzeltjes. Als deeze door het Stuif-
 „ meel der Katten genoegzaam bevrugt zyn,
 „ verdwynen de Krulletjes of verflenzen, en
 „ dan groeijen de Vrugtbeginzeltjes allengs aan.
 „ Uit derzelve menigte wordt een rykelyke
 „ Oogft voorspeld (*).”

De vermaarde Heer, Doktor SCOPOLI, in
 Karniolie, alwaar men 't Gewas, groeiende in
 dat Land overal aan den voet der Bergen, *Les-*
nik noemt, de Hazelaars waarneemende,
 fchryft 'er dit volgende van. „ De Mannetjes-
 „ Kat komt voor de Bladen, hebbende de vyf
 „ of zes laagfte Schubben Bloemloos. De Wyf-
 „ jes-Bloem, onder de Mannetjes geplaatst,
 „ heeft van zes tot twaalf ongesteelde Vrugtbe-
 „ ginzels, die rondachtig zyn, wier paarsche
 „ Stylen dan eerst zig openbaaren, wanneer
 „ de Meelknopjes het Stuifmeel hebben uitge-
 „ worpen. Ik telde op éénen Boom meer dan
 drie-

(*) MAPPI *Hist. Plant. Alfat.* Argentor. & Amst. 1742.

III. „ driehonderd Katten, in ééne Kat tweehon-
 AFDEEL. „ derd dertig Schubben, in ééne Schub agt
 XIX. „
 HOOFD- „ Meelknopjes, en twee Beursjes in ieder
 STUK. „ Meelknopje. Wie zal 't getal der Stuifmeel-
 „ bolletjes in ieder Beursje begrooten? Zie daar
 „ een wonderlyk Voorbeeld van Vruchtbaarheid
 „ en nogthans vergaan de meeste Schepzeltjes
 „ uit gebrek van Bevrugting, ja somtyds komt
 „ naauwlyks cenige Vrucht van den gheelen
 „ Boom (*). 't Voorjaar van 1755 zeer Winde-
 „ derig zynde, groeiden 'er byna in 't geheel
 „ geen Hazelnooten, en even 't zelfde was in 't
 „ voorgaande Jaar, door de menigvuldige Voor-
 „ jaars-Regens, veroorzaakt (†).”

Tamme.

De tamme Hazelaars zyn, ten minste in onze Gewesten, die wisselvalligheden zo veel niet onderhevig. Dit kan daar uit voortkomen, dat dezelve hier te Lande niet zo zeer aan den Wind bloot gesteld zyn, veelal door ander Geboonte beschut, en door hunne laagte het geweld van den Wind ontduikende. Men maakt 'er nogthans, door wegneeming der geduurig opschietende zyd-Scheuten of Uitloopers, taamelyk groote Boomen van, met Stammen van aanmerkelyke dikte (‡), die, het eene Jaar meer,

(*) De opgegevene Telling maakte op den Boom meer dan een Millioen Beursjes uit, en zo ieder Beursje maar eens duizend Stuifmeel-Bolletjes bevatte, dan was de Verspilling van 'r Manselyke Zaad hier verbaazende.

(†) *Flora Carniolica*. Viennæ. 1760. p. 416.

(‡) *Hodie Francofurti ad Moenum, in ipsâ Urbe, in Arboris vastæ magnitudinem culturâ excrevit. MENTZ. Ind. p. 41.*

meer, het ander minder, doorgaans redelyk Vruchtbaar zyn. Het Gewas vereifcht, om goed van Dragt te zyn, dat men het door Uitloopers vermenigvuldige. De groote lange witte, die in ruige Bolsters zitten, zyn de finaakelykften. Dezelven groeijen met één of twee, en ten hoogfte drie of vier Nooten aan éénen Steel (*)

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

*Polyan-
dria.*

De Hazelnooten, hoe zeer ook tot Verfnapering in gebruik, leveren, inzonderheid gedroogd zynde, een hard en niet ligt verteerbaar Voedzel uit. De Olie, uit dezelveu geperst, is onder den naam van *Oleum Nucum* bekend en tegen de Tandpyn aangepreezen geweest. Men vindtze in de Winkels, doch zy wordt meest gebruikt in Handwerken. Verfch zynde komt zy vry veel met de Amandel-Olie overeen en de Emulfie van Nooten is tot verzagting der Waterwegen niet onnut. Van de Kolen, die van het Hout in een beflooten Yzeren Potje gebrand zyn, bedienen de Tekenaars zig gaarne. De Ryzen of Uitloopers zyn, belachelyk, tot Wichelroeden, om verborgen Schatten, Mineraa-len of Waterloopen op te spooren, gebezigd. In 't Graaffchap Tyrol maaken 'er de Boeren, met beter uitflag, gebruik van tot Vogelknippen en Mollenvallen. Tot Hoepen van Vaatwerk gebruikt men de gefpleeten Twygen elders, en het Hout is in de Werktuigen niet ondienftig. De Olie, door Deftillatie daar uit getrok-

(*) *Aanmerkingen op 't aanlezen van Lusthoven en Plantagiën. p. 156.*

III. AFDEEL. trokken, en door verscheide Overhaalingen, op
XIX. ongebluschte Kalk, tot eene Goudkleur gebragt,
HOOFD- is onder den naam van *Oleum Heracelinum* te-
STUK. gen de Vallende Ziekte opgehemeld door den
Veelman- Keizerlyken Lyf-Arts RULANDUS; doch
nige. heeft reeds lang haar achting verlooren.

Ik heb nog niet gesproken van de byzondere benaamingen, welken dit Gewas in Europa voert. De Franschen noemen den Boom *Coudrier* of *Noissetier*, om dat zy de Vruchten *Noissettes* heeten, dat is Nootjes, in vergelyking met de Ockernooten of Walnooten, die men by ons gemeenlyk door den Naam van Groote Nooten onderscheidt. Zo let ieder Landaart meest op het gene by haar gemeenst is. Zy gebruiken echter ook 't woord *Avellanes*, gelyk de Italiaanen, die ze anders *Noccivoli* of *Nocelli* tytelen. De Engelschen noemen de ruigen *Filberds*, doch zeggen anders *Hafelnuts*, 't welk weinig van de Hoogduitsche benaaming verschilt. Voorts zyn de Hazelnooten onder den naam van *Nuces Ponticae, praenestinae, Heracleoticae*, by de Romeinen bekend geweest (*).

II. *Corylus*
Colurna.
Levantische.

(2) Hazelaar met smalle spitse Stoppeltjes.

Het

(*) *Ea torrentur* zegt PLINIUS, dat is, deeze worden gebraden; welke gewoonte nog in Italic en elders plaats heeft, als wanneer zy tot Spyze beter en minder bezwaarend zyn voor de Maag. *Bona quippe Matriona Hispanica tostis vulgariter utuntur ad gratificandum Stomacho, Cerebrumque confortandum, non sine successu.* RAJ. Car. Plant. Angl. p. 80.

(2) *Corylus Stipulis linearibus acutis.* H. Cliff. 448. R. Lugdb.

Het laatstgemelde zou echter meer zien kunnen op deeze Soort, welke door **PLINIUS** fchynt bedoeld te zyn met den naam van *Nucēs barbatae*, dat is Gebaarde of Baardnooten. Deeze zyn het mooglyk, welke hy zegt *Abellinae* genoemd te worden naar de Groeiplaats, waar van 't woord *Avellanae* zal gemaakt zyn, of van *Avellanum* een Stad in Campanie, zo **SERVIVS** wil. Uit Klein Afie waren zy in Griekenland overgebracht, en daarom voerden zy den naam van *Nucēs Ponticae* en van *Heracleoticae* naar de Stad *Heraclea* in Pontus. De bynaam *Columna*, een woord dat by **VIRGILIUS** van den Hazelaar, by **FESTUS** van den Kornoelje-Boom afkomstig fchynt te betekenen, zou, wanneer de Bladen zo als in de Indifche Hazelaar by **SEBA** zyn, in de laatste zin hier te pafte komen. Doch, hoe kan dit ftrooken met de zeldzaame kleine Hazelnooten-Boom, die van Konftantinopolen, nu omtrent twee Eeuwen geleeden, in Ooftenryk overgebracht was, zo **CLUSIVS** meldt, zynde dezelfs Vrugt zeer in achtting aan 't Turkfe Hof, als een Lekkerny?

Die Heefter groeide zelden meer dan een Elle hoog, draagende, op dunne Steeltyes, zeer

Lugdb. 81. *Corylus Byzantina.* **HERM.** *Lugdb.* 191. **SER.** *Mus.* I. T. 27. f. 2. *Avellana peregrina humilis.* C. B. 418. *Avellana pumila Byzantina.* **CLUS.** *Hift.* I. p. 11. *Pann.* p. 120.

III. zeer dikke en groote Hulsen , in veele dikke
 AFDEEL. en lange Slippen verdeeld , van agteren ook
 XLX.
 HOOFD- veele korte byhangzels hebbende. Deeze Hul-
 STUK. sen waren van buiten zeer hard en ruuw , van
Veelman- binnen glad , bevattende eene Vrugt gelyk die
nige. der Wilde Hazelaaren , maar korter en met
 een harden Dop : zynde die Vrugt door ge-
 dagten Autheur afgebeeld. De Nooten , daar
 van gezaaid , bragten hem Gewasfen voort ,
 die tot eens Mans langte en hooger opfchoo-
 ten , hebbende Bladen wat langwerpiger dan
 de gewoone Haazelaar , doch niet minder rim-
 pelig en ook op de kanten Zaagswyze getand.
 Toen hy , in 't jaar 1593 , van Frankfort ver-
 trok , bevondt zig daar zulk een Boom , wel-
 ken hy liet blyven , en die in 't jaar 1595 , zo
 hem berigt werdt , nog geen Vrugt gedragen
 hadt.

De Enkelbroederigen leveren verscheide Ge-
 flagten uit , waar onder hier eerst in aanmer-
 king komt

C R O T O N .

In het welke de Mannelyke Bloemen vyf-
 bladig zyn , met een Cylindrischen vyftandi-
 gen Kelk en van tien tot vyftien Meeldraad-
 jes hebben : de Vrouwelyken zonder Bloem-
 blaadjes een veelbladigen Kelk , met drie Sty-
 len die gefpleeten zyn , en een driehokkig Zaad-
 huisje met enkele Zaden.

Vee-

Veele Soorten komen 'er in voor, waar van de meeste Heefterchtig zyn, als volgt.

(1) *Croton met Lancetvormige, effenrandige, gladde, gemarmerde, gesteelde Bladen.*

Dit Gewas, dat men aan de Kust van Malabar *Tsjere-Maram*, en in 't Neerduitsch *Meerling* noemt, is onder den naam van *Codinho* of *Dahingora* bekend op Ternate, alwaar het meer groeit dan op Java, in Oostindie. 't Is een Gewas, meer dan Mans langte hoog, verschillende door de figuur der Bladen, die in de tamme Soort breeder, in de Wilde finaller en als gekruld zyn. De eerstgemelde munt uit door een sierlyke Marmering der Bladen, welke zig byna eveneens vertoonen, als of zy met stukjes en brokjes Bladgoud beplakt waren; gelyk men dit door 't gemeene Volk de Maagdepalm tegens een Brui-loft zien doen, en om die reden worden de Takjes van dit Gewas in dergelyke en andere plegtigheden, of op Gastmaalen, van de Indiaanen gebruikt: ja hier door strekt dit Gewas op Java ook tot versiering der Bloemhoven. Men heeft het insgelyks met Riemachtige

Bl-

(1) *Croton* Fol. Lanceolatis, integerrimis glabris pictis petiolatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1083. p. 634. *Veg.* XIII. p. 721. *Codizum chrysofistichum, teniosum & sylvestre.* RUMPH. *Amb.* IV. p. 65. 68. T. 25. 27. *Tsjere-Maram.* *Hort. Mal.* VI. p. 109. T. 61. BURM. *Fl. Ind.* p. 303.

Q

III. Bladen , die geheel geel zyn. De Bloemen ,
 AFDEEL. zo wel als de Vruchten , komen aan lange Ris-
 XIX. ten of Aairen voort. De Bladen zyn tot
 HOOFD- Moes niet onbekwaam , bevattende een Wey-
 STUK. achtig Sap , dat uit de afgebrokene Steelen
 Enkel-
 broederige. druipt.

II. (2) *Croton met spits Lancetvormige , effen-*
randige , gesteelde Bladen , die van onde-
ren Wollig zyn ; de Steng Boomachtig.
 Croton
 Cascarilla.
 Kaskarilla.

Deeze Heester , door CATESBY overvloedig op de Bahama-Eilanden gevonden en van hem *Ricinoïdes met Bladen van den Olyf-Wilg* genaamd , groeit zelden ter hoogte van tien Voeten en heeft langwerpige smalle gesnitste bleekgroene Bladen. Dezelve geeft aan 't end der Takken , uit zekere Kelkjes , kleine zesbladige witachtige Bloempjes , met gele Meelknopjes. Hy draagt witachtig groene Besen , in drie Huisjes , van grootte als een Erwt , gescheiden , welke ieder een zwart Zaad bevatten. Het zoude , volgens hem , 't Gewas zyn , dat de zo bekende *Cortex Cascarilla* uitlevert , welke ons uit Peru toegevoerd wordt ,
 val-

(2) *Croton* Fol. Lanceol. acutis , integr. petiolatis , sub-
 tus tomentosis , Caule Arboreo. *Am. Acad.* V. p. 411. *Cro-*
ton erectum glabrum &c. BROWN. *Jam.* 347. *Ricinoïdes*
Elzagni folio. CATESB. *Car.* II. p. 46, T. 46. PLUM. *Sp.*
20. Ic. 240. f. 1. *Ricino affinis odorifera Fruticosa major,*
Rosmarini folio , Fr. tricocco albido. SLOAN. *Jam.* 44.
Hist. I. p. 133. T. 36. f. 1. *Cascarilla Mat. Med.* 470.

vallende des Boomachtiger in Zuid-Amerika
dan op de gedagte Eilanden.

Deeze Bast, die in de Winkels ook *Chacarrilla* en *Cortex Eleutherii* genoemd werdt, is voor een Basterd - Soort van Kina gehouden geweest. De Hoogleeraar STISSERUS heeft 'er, allereerst, gewag van gemaakt, in 't laatst van de voorgaande Eeuw. Hy hadt 'er iets van bekomen door een Heer uit Engeland, die hem verhaalde, dat men aldaar het Schraapzel daar van onder den Tabak mengde, om 'er, in 't rooken, een aangenaamen Geur aan te geeven. Deze Bast, naamelyk, heeft dit byzonders, dat hy, verbrand wordende, een sterken Moskeljaat-Reuk verspreidt. Vervolgens ontving hy dien ook van een voornaam Koopman te Amsterdam, met geen melding van eenig ander gebruik. Naderhand is deeze Bast in Duitschland uitgevent geworden als een Koortsmiddel; doch, hoewel 'er een aanmerkelyke versterkende, de Geesten opwekkende en Zweetdryvende hoedanigheid in heerscht, en hy derhalve in sommige Epidemische Ziekten, die uit verslapping en Slymigheid der Vogten ontstaan; dienstig bevonden zy, kan men hem echter, in geenen deele, met de Kina gelyk stellen. In Borstkwaalen is deeze Bast, tot verzagting en om de uitloozing te bevorderen, van STAHLIUS zeer aangepreczen. Het voornaamste en weezentlykste gebruik heeft 'er men van tegen den Buikloop, inzon-

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD.
STUK.
Mexa-
delphia.

III. derheid wanneer die met bloedigen Stoelgang
 'AFDEEL. gepaard gaat, en dus werdt toen de Franschen,
 XIX. voor eenige Jaaren, in 't Hanoversche zo
 HOOFD- schrikkelyk aan den Bloedloop stierven, byna
 STUK. al de Voorraad, dien men daar van in Holland
 hadt, tot derzelve Geneezinge gebruikt; waar door het Loot van deezen Bast hier ter Stede duurder wierdt, dan te vooren een Pond was geweest. Sedert is, door nieuwen invoer uit de Westindiën, deeze Drogerij weder op den gewoonen Prys gekomen.

*Enkel-
broederige.*

III. (3) *Croton met Liniaale, een weinig uitge-
 Croton gulpte, naakte Bladen, die rood geaderd*
Benzoë.} *zyn.*
 Benzoin.

Deeze Heester, in Oostindie groeiende, is uit den Upsalschen Akademie-Tuin door den Ridder beschreeven, als Takken overhoeks hebbende, die enkeld en ruigachtig zyn, aan de toppen met troppen van Bladen, die gesteld zyn en Degenvormig smal, van onderen ruig met roode Aderen, en jong of oud wordende geheel Bloedrood. Zyn Ed. hadt de Vruchtmaaking niet gezien, doch oordeelde, uit de overeenkomst in Gewas en andere opzigten, met de voorgaande Soort, dat dezelve hier behoore. Hy zegt, dat COMMELYN den oorsprong van de Benzoin, ten onregte, van den Boom,

(3) *Croton Fol. linearibus subrepandis, Venis rubris. Mart.*
 297.

Boom, welken zyn Ed. *Laurus Benfoin* genoemd heeft, hadt afgeleid (*). De beroemde COMMELYN hadt een Virginiſchen Boom, met Citroen- of Limoenbladen, voor den Benzoïn-Boom opgegeven, en 't is zeker, dat men uit de Westindiën ook een dergelyke Gom krygt; hebbende LINNÆUS die Soort van Laurier mede voor den echten Benzoïn-Boom gehouden (†). Uit den bynaam, alleen, zou het ſchynen, dat het deeze Soort van Croton, of liever dit Gewas, 't welk zelfs nog niet voor een Soort van dit Geflagt erkend is, zy.

(4) Croton, met ſtomp Lancetvormige, Zaagswys' getande, geſteelde, gladde Bladen.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
Mona-
delphia.
IV.
Croton
Castanice-
lium.
Karften-
genbladig.

Deeze, uit Zuid-Amerika afkomstig, zou, volgens den Hoogleeaer A. VAN ROYEN, de Ricinoides met Karftengen-Booms Bladen, van Pater PLUMIER, zyn kunnen.

(5) Croton met Lancetswys' Eyronde, geplooi-

V.
Palustre.
Mocraslig.

(* *Bentzone Officinarum perperam e Lauro Bentzoë derivavit* COMMELINUS. *Mant.* 297. Van waar komt die zonderlinge Spelling, door geen der Ouden voor *Benzoïn* of *Bentzoë* gebruikt?

(†) Zo dat die berisping op den Ridder zelf past. Zie zyne *Mat. Med.* p. 66; en vergelyk het gene dien aangaande door my in de beschryving van den *Benzoïn-Boom*, in 't II. DEELS II. STUK deezer *Natuurlyk Historie*, blad. 357, gezegd is.

(4) *Croton Fol Lanceolatis obtusis ferratis, petiolatis, glabris.* R. *Lugd.* 201.

(5) *Croton Fol ovato-Lanceolatis, plicatis, ferratis, scabris.*

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

plooide , Zaagswys' getande , ruuwe Bladen.

Deeze , in Moerasfen te Vera Cruz groei-
jende , heeft een stekelige Vrugt.

VI.
Croton
Glabellum.
Gladbladi-
gc.

(6) *Croton met stompachtig Eyronde, effen-
randige, gladder Bladen, de Vruchten ge-
steeld.*

Die Boom met Appelbooms Bladen , den
Reuk en Bloesfem van Byvoet hebbende ,
welken de vermaarde SLOANE op zekere
plaats van Jamaika overvloedig groeiende vondt ,
is hier t'huis gebragt . Men vindt het Gewas
Heesterachtig Croton by BROWNE getyteld .
De Bladen zyn van onderen grysachtig , en het
brengt kleine Aairtjes uit derzelve Oxelen
voort .

VII.
Tinctorium.
Kleurend.

(7) *Croton met Ruitachtige uitgegulpte Bla-
den,*

bris. *Hort. Cliff.* 445. R. *Luzdb.* 201. *Ricinoides palustre* ,
Foliis oblongis ferratis , Fructu hispido. *MART. Cent.* 38.
T. 38.

(6) *Croton* Fol. ovatis obtusiusculis integerrimis , laevibus ,
Fructibus pedunculatis. *Am. Acad.* V. p. 409. *Croton fru-
ticofum &c.* BROWN. *Jam.* 348. *Mali folio Arbor Artemisiz*
odore & flore. SLOAN. *Jam.* 139. *Hift.* II. p. 30. T. 174.
f. 3, 4. RAJ. *Dendr.* 91.

(7) *Croton* Fol. rhombeis repandis , Capsulis pendulis , Cau-
le Herbaceo. *H. Ups.* 290. *Mat. Med.* 441. GOUAN. *Monsp.*
495. GRON. *Orient.* *Croton* Fol. ovatis , plicatis scabris &c.
R. *Luzdb.* 532. SAUV. *Monsp.* 305. *Ricinoides ex qua pa-
ratur Tournesol Gallorum.* TOURNE. *Inst.* 655. NISS. *Mém.*
de

den, hangende Zaadhuisjes en een Kruidige Steng.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

Dit is een Europeisch Gewas, dat eene ver-
maarde Verwstof uitlevert. TOURNEFORT
noemde het *Ricinoides*, waar van de *Tourne-*
sol der Franschen, zegt hy, bereid wordt. Be-
halve de gewoone Soort, de Driehokkige Zon-
newende van BAUHINUS, heeft hy nader-
hand nog van eene, die de Bladen langwerpig
en Haairig, en van eene, die de Bladen wel
langwerpig en Zaagswyze getand, doch niet
Haairig heeft, gesproken. Deszelfs voornaamste
Groeiplaats is in Languedok, omstreeks de
Stad Montpellier, op woeste plaatsen. By Aix
in Provence ziet men 'er ook geheele Velden
van, zo GARIDELL getuigt; doch het zal
misschien daar gezaaid worden. Men vindt het
Gewas ook in de Oostersche Landen en zelfs,
zo 't schynt, in Oostindie. Ten minste is een
Plantje van dien aart, uit het Kruidboek van
GARCIN, op Java verzameld, door den Heer
N. L. BURMANNUS in Afbeelding gebragt.

Uit een ronde Penwortel schiet het een
rondachtige Steng van verschillende hoogte,
met Takjes bezet, die meest uit de Oxels der
Bladen voortkomen. De Bladen zyn van eene
ver-

de 1712. p. 337. T. 17. *Heliotropium tricoccum*. C. B. *Pic.*
253. RAJ. *Hist.* 165. BURM. *Fl. Ind.* p. 304. T. 62. f. 1.
LOB. *Icon.* 261.

Q 4

III. verschillende figuur, nu breeder, dan langwer-
 AFDEEL piger, eenigermaate naar die van Heemst ge-
 XIX. lykende, bleek groen en als Afchkleurig, zeer
 HOOPD- lang gesteeld. De Bloemen maaken Trosjes
 STUK. uit, voortkomende aan de Takken, en be-
 Enkelbroe- staande uit onvrugtbaare en vrugtbaare Bloemp-
 derige. jes, beiden met de opgegevene bepalingen
 van dit Geslagt overeenkomstig. De Kelk en
 Bloem is vyfbladig: de Meeldraadjes, agt in
 getal, zyn, even als in de Enkelbroederige
 Planten, te samen gegroeid. Het Vrughtbegin-
 zel wordt een ronde knobbelige Vrught, donker
 groen met witte Puistjes, in drie hokjes ver-
 deeld, die ieder een rond wit Zaad inhouden.
 Zy zit met haaren Kelk aan een taamelyk lang
 Steeltje, zo dat, wanneer de eerste of Man-
 nelyke Bloemen, die aan den top van het
 Trosje zitten, afgevallen zyn, dit Steeltje zig
 ombuigende, de volwasfen Vrught aan de Tak-
 jes op zulk eene manier hangt, dat veelen zig
 verbeeld hebben, dat de Bloemen en Vrughten
 van dit Gewas op afgezonderde Stammetjes
 voortkwamen. De Franschen noemen het, moog-
 lyk om dat het naar de Nagtschade gelykt,
Maurelle.

De Tour- In de Geneeskunde is hetzelfde van weinig
 nesol. of geen gebruik; dan mooglyk uitwendig; alzo
 het Sap een zuiverende kragt heeft. Het is
 de Grondslag van een voornaame Verwstof,
 welke echter niet, gelyk LEMERY en PO-
 MET geschreeven hebben, uit de Vrughten,
 maar

maar uit het Loof van dit Kruid vervaardigd ^{III.}
 wordt. Men gebruikt de geheele Plant, die ^{AFDEEL.}
 in de Nazomer wordt ingezameld, den Wor-^{XIX.}
 tel alleen wegslytende, en, na dat dezelve in ^{STUK.}
 een Molen is gekneusd of fyn gemalen, wordt ^{Monad.}
 'er het groene Sap uitgeperst, door middel ^{phia.}
 van een Werktuig, dat naar een Boekbinders
 Pers gelykt. Lappen van oud Hennipdoek,
 hier toe in menigte vergaderd, worden dan,
 een en andermaal, in dit Sap gestoken, zo dat
 zy van 't zelve wel doordrongen zyn; 't welk
 door Vrouwvolk in een foort van Waschtob-
 bens geschiedt. Zy leggen dan die Lappen,
 in de Zonneschyn, op een Haag te droogen.
 Vervolgens een Kuip hebbende met Pis, waar
 in men zekere veelheid levendige Kalk slyt,
 worden die Lappen in menigte op een Houten
 Rooster daar boven gelegd, om den scherpen
 Damp te ontvangen, die dezelve paarfchach-
 tig blaauw maakt. Dit gelukt zelden in eene
 reis: men moetze, op nieuws gedroogd zynde,
 nog een en andermaal in het Sap steeken, en
 dan wederom over gezegden Damp leggen, tot
 dat zy de vereifchte Kleur aangenomen heb-
 ben. Grand-Galargues, een Dorp in Langue-
 dok, vyf Mylen van Montpellier, is lang de
 voornaame en byna de eenigste Bereidplaats ge-
 weest van deeze Verwstoffs (*). Dee-

(* Zie het Vertoog over 't maaken van de Tournesol in
 Frankryk, door den Heer MONTET, uit de *Mem. de l'Acad.*
de Paris, de 1754, vertaald overgebracht in het IX. DEEL der
Uitgez. Verhand., p. 271.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

Het Lak-
noes.

Deeze gekleurde Lappen, ons van Cette aan de Middellandsche Zee onder den naam van *Tournefol* toegebracht, zyn, een reeks van Jaaren, door de Noordhollandse Kaaskoopers in menigte gebruikt, om de ronde Zoete Melks of zogenaamde Edammer Kaazen, van buiten, daar mede te bestryken, en dus daar aan een donker paarsche Korst te geeven. Dit maakt deeze Kaazen, na dat zy afgeschraapt zyn, fraay voor 't Oog, en zou, zo men zig verbeeldt, ook dienen tot derzelver duurzaamheid; schoon het binnenste daar van, oogschynlyk, niet aangedaan wordt. By myn geheugen zyn deeze Lappen zo duur geworden, dat gezegde Kaaskoopers zig van Brasilie of Fernambucq en blaauw Hout ten dien einde begonnen hebben te bedienen; als waar van het Aftekzel dergelyke Kleur uitleverde. Of die duurte door een mindere inoogfing van 't gezegde Kruid, 't welk, in 't wilde en maar op sommige plaatfen van Languedok en Provence groeiende, mooglyk meerendeels verbruikt zal zyn, dan door een andere besteeding van deeze Verwstoffe ontstaan zy, is my duister. De Franschen hebben zig wel verbeeld, dat het Laknoes, 't welk zy *Pierre de Tournefol* noemden, door de Hollanders, van wien zy dat ontvingen, van gezegde Lappen of van de Verwstof, daar in vervat, gemaakt werde. By sommigen wordt dit, niettegenstaande zy erkennen dat de bereiding van het Laknoes nog een

een Geheim is, volkomen vastgesteld (*). On-
 dertusfen is die Verwiftof reeds lang in me-
 nigte hier vervaardigd; zo dat zulks naauwlyks
 oirzaak fchynt te kunnen geweest zyn, van
 gezegde duurte. Men wil, dat van de Tour-
 nefol ook gebruik gemaakt worde om den Roo-
 den Wyn te kleuren en miffchien gefchiedt
 dit daar mede in Vrankryk zelf.

III.
 AFDEEL.
 XIX.
 HOOFD-
 STUK.
 Mona-
 delphia.

Men zegt, dat dergelyke Lappen, met Con-
 chenilje gekleurd, ons ook wel uit de Levant,
 onder den naam van *Tournesol*, worden toege-
 bragt. Zy heeten in 't Italiaanfch *Pezzetta*,
 in 't Franfch *Bezette*, of liever *Bellette*, in 't
 Hoogduitsch *Farb- oder Schminkflecklein* of *Spa-
 nifcher Flor*; alzo menze tot Blanketfel bezigt.
 Daar zyn roode van en blaauwe, die dan ook
 dienen kunnen om een Kleur te geeven aan de
 Liqueuren en Pottagiën. De beften komen
 uit Turkye (†). Mooglyk zyn het deeze of
 dergelyke, waar van GARIDELL, hoewel
 zeer verwardelyk, fpreekt (‡).

(8) Cro-

(*) Zie BOMARE *Woordenboek*, op 't Artikel van *Tournesol*;
 als ook LINN. *Mat. Med.* waar hy zegt, *Lacmus fuceus Tor-
 nesolis*; en 't gedagte Verfoog.

(†) TRILLERI *Thes. Medicam. Francof.* 1764. p. 34. Sub
 nomine *Tornasolis rubra & caerulea*. *Conditioribus*, (zegt
 hy) *Coquis atque Coquibus*, ad *Gelatinas tingendas Lique-
 resque inficiendos uilitatem suam dant, dicant, confecrant.*

(‡) Le *Tournesol* qui est en petits pains cubes, qu'on vend
 chez nos Droguites, est tiré des Gouffes du Fruit de certe
 Plante. — Le *Touinesol* nous est aporté d'Hollande ou
 on le prepare. On en teint auffi des vieux Linges, qu'on pre-

pa-

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

VIII.
Croton
Glandulo-
sum.
Geklierd.

IX
Argenteum.
Verzilverd.

X.
Sebiferum.
Smeerdraa-
gende.

(8) *Croton met langwerpige Zaagswys' getande Bladen, die aan het Voetje twee Klieren hebben, en ongesteelde Vruchten.*

(9) *Croton met Hartvormig Eyronde, van onderen Wollige, effenrandige een weinig getande Bladen.*

Deeze, uit Amerika afkomstig, bevondt zig in de Europische Tuinen, de voorgaande groeit op Jamaika.

(10) *Croton met Ruitachtig geronde, wederzyds gespitsste, effenrandige, gladde Bladen.*

De Heer OSBECK nam deeze in China, doch zeldzaam, op vogtige plaatsen waar. Het is, zegt hy, een kleine Boom, in 't Chineesch O-ka-o genaamd, en in 't eerste aanzien naar den Europischen Ratelaar gelykende. Hy groeit zeer

pare dans les Pays septentrionaux, dont on se sert pour donner cette Couleur aux Gelées, aux Vins &c. *Plant. d'Aix p. 403.*

(8) *Croton Fol. oblongis serratis Basi biglandulosis, Fructibus sessilibus. Am. Acad. V. p. 409. Croton minus trichotomum subhirsutum &c. BROWN. Jam. 346.*

(9) *Croton Fol. cordato-ovatis subtus tomentosus integris subserratis. H. Cliff. 444. R. Lugdb. 201.*

(10) *Croton Fol. rhombico-rotundatis utrinque mucronatis integerrimis glabris. OSB. It. 245. Ricinus Chinenſis Sebifera Populi nigræ folio. PET. Gaz. 53. T. 34. f. 3. Evonymo affinis Sinarum &c. PLUK. Amalb. 76. T. 390 f. 2. Arbor Sebifera Chinenſis Kin-yeu. MART. LB COMPTE. AMM. Herb.*

zeer Takkig en omtrent eens Mars langte ^{III.}
 hoog, hebbende de Takken rond en glad, met ^{AFDEEL,}
 Knoppen. De Bladen, die 'er overhoeks aan ^{XIX.}
 staan, zyn glad en gelyken naar die der zwart- ^{HOOFD-}
 te Popelieren, van onderen wat Wollig, en ^{STUK.}
 met veele Ribben, hebbende lange Draadach- ^{Mona-}
 tige Bladsteelen. De Bloemen, die geel zyn, ^{delphia.}
 maaken Trosfen uit, aan 't end der Takken,
 zo wel van Mannelyke als Vrouwelyke Bloe-
 men. De laatsten, zes of zeven in getal,
 zitten onder de anderen, en hebben een Ey-
 rond Vrughtbeginzel met drie omgeboogene Sty-
 len of Stempels. Geen rype Vrught hadt hy
 'er van gezien; zo dat hy niet verzekeren kon,
 of het de *Smeerboom* is, waar van men in ze-
 kere Provincie van China Kaarsen maakt, vol-
 gens Pater DU HALDE. Deszelfs Vrught,
 zegt deeze, is met eene driekantige Schaal
 bekleed, waar in drie zwarte Zaaden, als
 Erwtten, vervat zyn, die ieder een bekleedzel
 hebben van Vettigheid als Kaars-Smeer; ope-
 nende zig deeze Vrught, in de rypheid, als de
 Bolster der Karstengen.

(11) *Croton met Eyronde gladdē, gespitste,* ^{XI.}
Zaags- ^{Croton}
^{Tiglium.}
^{Purgee.}

(11) *Croton* Fol. ovatis, glabris, acuminatis ferratis, Caule, ^{rend.}
 Arboreo. *Fl. Zeyl.* 343. *Mat. Med.* 440. *Ricinoides Indica*
 Folio lucido. &c. BURM. *Zeyl.* 200. T. 90. *Pinus Indica* nu-
 cleo purgante. C. B. *Pin.* 492. *Lignum Moluccense foliis*
Malvæ, Fructu Avellanæ &c. C. B. *Pin.* 393. *Granum Mo-*
luccum. RUMPH. *Amb.* IV. p. 98. T. 42. *Cadel-avanacu.* *Hort.*
Mal. II. p. 61. T. 75. RAJ. *Hist.* 167. 1855. *Suppl.* 112, 666.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

*Enkel-
broederige.*

*Zaagswys' getande Bladen, de Steng Booms-
achtig.*

Van dit Gewas is een fraaije Afbeelding, onder de Ceylonsche Planten, door den Hoog-
leeraar J. BURMANNUS in Plaat gebragt. Het groeit ook in andere deelen van Oostin-
die en is bekend op alle de Molukse en Am-
bonsche Eilanden, zegt RUMPHIUS, van
waar alleen men eertyds de Boontjes, die 'er
den naam aan geeven, kreeg, zynde dezelve
deswegen *Grana Moluccana* genoemd geweest.
De Portugeezen noemdenze ook *Grain de Ma-
luco* of *Nucleos pineos*, als eenigermate naar
Pynappel-Pitten in figuur gelykende. Onder
de Geneesmiddelen zyn dezelve by den naam
van *Grana Tiglia*, in 't Fransch *Grains de
Tilli*, opgetekend. De Franschen tellenze on-
der de *Pignons d'Inde*.

't Is een Heester (zo gezegde Hoogleeraar
schryft) met enkele Stengen zonder zyd-Tak-
ken, en Lancetvormig ovaale, taamelyk lang
gesteelde, gladde Bladen, aan den top Aairen
van Bloemen draagende, tusfchen twee Takjes
van den zelfden aart. De Aairen bestaan bo-
ven uit Mannelyke Bloemen, van agt Blaadjes
en zestien Meeldraadjes, zonder Kelk. Onder
dezelve komen de Vrouwelyke voort, die in
een veeldeelige Kelk een rondachtig Vrugtbe-
ginzel hebben, met drie Stylen, wordende
een ronde driehokkige Vrugt, welke in ieder
hol-

holligheid een glad en glanzig, langwerpig ^{III.}
 Zaad bevat, dat aan de eene zyde bultig, aan ^{AFDEEL.}
 de andere platter is, eenigermaate vierhoekig, ^{XIX.}
 Afchgrauw met eenige bruine Vlakken. Het ^{HOOFD-}
 is een weinig dikker, doch gelykt anders taa- ^{STUK.}
 melyk wel naar de Steentjes of Nootjes der ^{Mona-}
 Pynappelen. ^{delphia.}

Dit Zaad bevat, in een dunne Dop, een ^{Purgeer-}
 witachtige Kern, versch zynde van een wal- ^{Pitten.}
 gelyken, scherpen Smaak, den Keel branden-
 de als men 't inneemt, Om die reden is het
 zelfs by de Indiaanen veel buiten gebruik ge-
 raakt, die naderhand begonnen hebben de
 Wortelen in te neemen van het zelfde Ge-
 was. HERMANNUS getuigt by Ondervin-
 ding, dat ieder Grein van de inwendige zelf-
 standigheid één Stoelgang maakt; zo nogthans,
 dat men 'er, van drie Grein, vyf heeft. Het
 was meest tot sterke Purgatiën in gebruik,
 voor Waterzugtige Menschen, en de scherp-
 heid van deeze Zaa-den werdt door dezelve
 onder de Afch te braaden, in Pis of Azyn te
 kooken, of met verzagtende Pappen in te gee-
 ven, gemaatigd. De Europeaansche Genees-
 heeren, nogthans, onthouden zig, wegens de
 onveiligheid, van deeze Purgeer-Pitten, laa-
 tende het ingeeven derzelve voor de Kwak-
 zalvers, die den Patient dikwils op de proef
 zetten, over. BOERHAAVE zelfs, en ande-
 ren, hebben dezelve voor Vergiftig gehou-
 den. De uitgeperste Olie is uitwendig, om
 door

III. door beftryking Afgang te verwekken , van
 AFDEEL. veiligcr gebruik.
 XIX.

HOOFD- GRIMMIUS zegt', dat de *Grana Tiglia*
 STUK. van Boomen komen, die menigvuldig groeijen
 Hout van by Colombo op Ceilon , wordende *Gajapala*
 Panava. genoemd aan de Kust van Malabar. Hy merkt
 aan , dat binnen in de Pitten zeker Vliesje
 zit , 't welk men 'er uit moet neemen , om
 dezelve veiliger te kunnen laten gebruiken.
 Voorts twyfelt men niet , of het is dit Gewas ,
 waar van het *Hout van Panava* komt , dat van
 ouds beroemd is , wegens zyne Purgeerende
 kragt , zullende , naar alle gedagten , de boven-
 gemelde Wortel zyn. Het voert den naam
 van *Lignum Moluccense* by A C O S T A , en heeft
 den anderen van 't Maleitsch woord *Pana war* ,
 't welk allerley kragtige middelen aanduidt. Som-
 migen , nogthans , schryven *Lignum de Pavana*.
 In Europa is hetzelfde naauwlyks bekend.

XII.
Croton
lucidum.
 Gladbla-
 dig.

(12) *Croton met Eyronde gladde Bladen ,*
geaairde Bloemen , die veeldeelige Stylen
hebben , welke neergedrukt ruigachtig
zyn: de Steng Heesterachtig.

Dee-

(12) *Croton* Fol. ovatis glabris , Flor. spicatis , Styli multi-
 fidis depresso - pubescentibus , frutescens. *Syst. Nat.* XII , XIII.
 depresso - patentibus. LOEFL. *It.* 234. *Mant.* 407. *Croton*
 Fol. ovatis glabris , Ramis nudis , Racemis spicatis. BERG.
Phil. Transact. VOL. LVIII. p. 132. T. 7. *Croton* Fol. sub-
 serratis glabris oppositis subterminalibus Articulorum. *Am.*
Acad. V. p. 410. *Croton erectum glabrum* &c. BROWN.
Jam. 347.

Deeze Westindifche of Amerikaanfche gelykt veel naar de voorgaande, maar de Bladen zyn gepaard, minder getand, en in 't geheel niet geribd. De Mannetjes-Bloemen hebben den Kelk tienbladig, Schubachtig bekleed, van binnen ruig: den Kelk der Vrouwelyken vyfbladig; het Vrugtbeginzel ruig, met drie Stylen, die in zesfen gedeeld zyn, gekroond. Een fraaije Afbeelding en befchryving daar van, door den Sweedfchen Hoogleeeraar BERGIUS, is in de Verhandelingen der Koninglyke Societeit van Londen, op 't jaar 1758, aan 't licht gebragt.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
*Moradef-
phia.*

(13) *Croton met Eyronde, Wollige, Zaag-
tandige, gefteelde Bladen, en Wollige Kel-
ken.*

XIII.
*Croton
Laccife-
rum.
Lakdras-
gend.*

De eigenschap van een Soort van Gom Lak te draagen, die zig als een Knop aan den oifprong der Takken en in de Oxels der Bladen ver- toont, geeft den bynaam aan dit Ceylonfche Gewas, het welk ook valt in andere deelen van Oostindie. Volgens de Waarneeming van HERMANNUS is deeze Lak zeer fchoon rood, fraaijer en zuiverer dan die, welke men uit Pe-

(13) *Croton* Fol. ovatis tomentosis ferrulatis periolatis, Caly-
cibus tomentosis. *Fl. Zeyl.* 344. *Ricinoides Aromatica* Arber
&c. BURM. *Zeyl.* 201: T. 91. BURM. *Fl. Ind.* p. 304. *Rici-
nus Aromaticus* spicatus, Fol. *Circææ* &c. PLUK. *Alm.* 320.
RAJ. *Suppl.* 113. *Halecus terrestris*. RUMPH. *Amb.* III. p:
197. T. 127.

R

II. DEEL. VI. STUK.

III. Pegu en Siam krygt, en welker verzameling of
 AFDEEL. bereiding aldaar aan Vliegende Mieren toege-
 XIX. schreeven wordt (*). De Ceyloneezen verlak-
 HOOFD ken 'er verscheiderley Rottingjes, Pieksteelen
 STUK. en Mesfen-Hechten mede, zegt die Waarne-
 Enkelbroe-
 derige. mer, noemende het een Boom. De *Land Ha-
 leky* van RUMPHIUS, welke men hier toe be-
 trekt, mag, zo die Auteur zegt, geenszins
 een Boom geheten worden, als laag zynde met
 een Stam van een Been dik en van Gewas als
 onze Hazelaaren, draagende ook dergelyke Bla-
 den. Men vindt ze drierley; een gemeene,
 een witte en een ruige, allen in 't wild groeiende.
 De Vruchten, nogthans, schynen, volgens
 zyn berigt, niet volkomen te strooken met die
 van dit Geslagt. Men maakte, op de Moluk-
 kes, meest van het Hout tot Sparren of Lat-
 ten gebruik. De Bast van den Wortel des
 Ceylonfchen Booms, is Kruidrig en purgee-
 rende, wordende het Aftrekzel daar van, zo
 wel als dat der Bladen, in Melk of heet Wa-
 ter, ingenomen en dan dikwils een geweldige
 Ontlasting maakende naar boven of beneden.

XIV. (14) *Croton met Lancetvormig Eyronde, ruu-*
Croton
Balsamife-
rum.
 Balsengee-
 vend, we,

(*) Zie dien aangaande myne bedenking, in het I. DEEL
 X. STUK, van deeze *Natuurlyke Historie*, bladz. 521. al-
 waar mooglyk, met de Gom Lak van Bengale en Ceylon,
 deeze wordt bedoeld.

(14) *Croton* Fol. ovato-Lanceolatis integerrimis, scabris,
 subtus tomentosis. *Mant.* 125. *Croton* Fol. Lanceolatis &c.
 JACQ. *Amer. Hist.* p. 255, T. 172. f. 3.

we , effenrandige , van onderen Wollige
Bladen.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

De Heer JACQUIN vondt deeze Soort me-
nigvuldig op Rots- en Steenachtige plaatsfen aan
den Zeekant , op de Eilanden Martenique en
Kurasfau. Het was een Takkige zeer welrie-
kende Heester , van drie of vier Voeten hoog ,
overal met een digte geelachtige Wolligheid be-
kleed , en uit ieder afgebroken deel een dikken
Balsem , Drupswyze , uitgeevende. Dezelve
hadt de Bladen van boven groen , van onderen
ros , twee of drie Duimen lang. Aan 't end der
Takken kwamen Aairtjes voort , van kleine wit-
te Bloempjes. Die van Martenique , het noe-
mende Kleine Balsem , destilleerden uit het Loof
met Brandewyn een Geestig Vogt , by hun over
Tafel in gebruik en *Eau de Mantes* genoemd
wordende.

(15) Croton met Hartvormige ruuwe , eeniger-
maate Zaagtandige , gesteelde Bladen ; de
Steng Boomachtig.

XV.
Croton
Aromaticum
cum.
Kruidartig.

Deeze , op Ceylon waargenomen door HER-
MANNUS , was maar een Boompje , 't welk ook
een

(15) *Croton* Fol. Cordatis scabris subserratis petiolatis , Cau-
le Arboreo. *Fl. Zeyl.* 345. *Ricinoides Arbor Aromatica* Cir-
caæ foliis media. BURM. *Zeyl.* 202. *Arbor Zeylanica acris*
Laccam fundens media. HERM. *Zeyl.* 46. *Halecus Littorea.*
RUMPR. *Amb.* III. p. 196. T. 126. BURM. *Fl. Ind.* p. 304.

R 2

III. een Gom-Lak uitleverde. Het droeg lange Bloem-
 AFDEEL. Aairen. De *Strand-Haleky* van RUMPHIUS,
 XIX. hier t'huis gebragt, maakt een veragt Struikach-
 HOOFD- tigt Gewas, op de Amhonsche Eilanden, uit;
 STUK. hebbende Besen of Vrugten, gelyk die van den
Enkel
broederige. Wonderboom, in drie-en verdeeld. Op Ceylon
 heeft het Loof een scherp Kruidrigen Reuk.

XVI.
Croton
humile.
 Laag.

(16) *Croton met Hartvormige effenrandige
 ruuwe, eenigermate gehaairde, van on-
 deren Wollige Bladen; de Steng Heester-
 achtig*

Dit gelykt eenigermate naar het Molukkische,
 doch heeft de Bladen geenszins van boven Wol-
 lig noch uitgègulpt aan den Rand. Het groeit
 in de Westindiën.

XVII.
Croton
Ricinokar-
pos.
 Kruidig.

(17) *Croton met byna Hartvormige gekartel-
 de Bladen; de Bloemsteeltjes Tropswyze
 tegen dezelyven over; de Steng Kruidig.*

Dit Surinaamsche heeft den bynaam van eenen
 Geslagtnaam, door BOERHAAVE gebezigd,
 die de gestalte van de Vrugt aanduidt. De Steng
 is

(16) *Croton* Fol. Cordatis integerrimis scabris subciliatis,
 subtus tomentosus; Caule Fruticoso. *Am. Acad.* V. p. 410.
Croton Fruticosum minus, Fol. villosis Cordatis &c. BROWN.
Jam 347.

(17) *Croton* Fol. subcordatis crenatis; Pedunculis Racemo-
 sis oppositi-foliis; Caule Herbaceo. Mercurialis Androgyna.
Vir. Cliff. 98 R. *Lugd.* 203. *Ricinokarpos Americana* Flora
 albo spicato &c. BOERH. *Lugd.* I. p. 254.

is een Duim dik, met overhoekse Takken en III. Bladen; de Bloemsteeltjes daar tegenover, langer dan de Bladen. De Tros bestaat uit Manne-^{AFDEEL.}lyke en Vrouwelyke Bloemen, wier Kelk drie-^{XIX.}bladig, smal is en wit. <sup>HOOFD-
STUK.</sup>

(18) *Croton met Hartvormige gehoekte ruwe, van onderen Wollige Bladen.* <sup>XVIII.
Molucca-
num.
Molukki-
sche.</sup>

Terwyl deeze Soort, in 't byzonder, den bynaam van *Molukkische* voert, is 't zonderling, dat daar van geen Afbeelding voorkomt by RUMPHIUS, die de Ambonsche Planten zo uitvoerig heeft beschreeven. Men vindtze *Molukkische tweedeelige Ockernoot*, by den Hoogleeraar J. BURMANNUS, getyteld, welke de Ceyloneezen, zegt zyn Ed., Uitheemsch *Kaekuna* noemen. Dezelve draagt Vruchten grooter dan Walnoten, hebbende een Bolster, een harden Dop en een Kern, waar uit men veel Olie haalt. Aan de toppen der Takken komen lange getakte Trosfen van Bloemen, die een ruigen Kelk hebben met vyf Bloemblaadjes en omtrent zeventien Meeldraadjes: doch de Vrucht kennen wy niet, zegt LINNÆUS.

(19)

(18) *Croton* Fol. Cordatis angulatis scabris, subtus tomentosis. *Fler. Zeyl.* 346. *Nux Juglans Moluccana bifida*, BURM. *Zeyl.* 170.

R 3

III. (19) Croton met langwerpig Hartvormige, efenrandige, wederzyds Wollige Bladen, de Takjes met een dikke Wolligheid.

AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

XIX. Deze, een Heeftertje dat op Jamaika is waargenomen door Doktor BROWNE, heeft de Takken met een zo digte Wolligheid bezet, als het Kruid, dat men *Phlomis* noemt, en deze Wolligheid bestaat uit dergelyke gesteelde Sterretjes, als door my aan de Blaadjes eener Soort van Wollige Nagtschade, in myne Plant-Verzameling berustende, waargenomen en door het Mikroskoop afgebeeld is *. Hier zal waarschynlyk die Wolligheid van eene geelachtige Kleur zyn.

* Zie
II. D. IV.
STUK, bl.
252. Pl.

XX. (20) Croton met driekwabbig Piekswys' Lancetvormige getande Blaäen.

XX.
Croton
Hastatum.
Pieckbla-
dig.

Hier is de *Malabaarse Ricinoides* van Suratte, uit het Kruidboek van GARCIN, welke echter de Bladen ongetand heeft, als eene Verscheidenheid door den Hoogleeraar N. L. BURMANNUS, die 'er de Afbeelding van geeft, t'huis gebragt (*).

(21)

(19) *Croton* Fol. Cordatis oblongis integerrimis, utrinque tomentosis, Ramulis densius tomentosis. *Am. Acad.* V. p. 410. *Croton* Fruticulosum et ciliosum &c. BROWN, *Jam.* 347. N. 3.

(20) *Croton* Fol. trilobohastatis lanceolatis dentatis. *Ricinus asperior Alceæ Venetzæ foliis aliquatenus accedens*, FLUKE, *Alm* 320. T. 220. f. 2.

(*) BURM. *Fl. Ind.* p. 305. T. 63. f. 1.

AFDEEL.

XIX.

HOOFD-

STUK.

- (21) *Croton met stomp gekartelde Bladen, de ondersten vyf-, de bovensten driekwabbig*

XXI.

Lobatum.

Gekwabd.

Deeze bevondt zig in de Tuinen van Europa. Het is een Kruidig Jaarlykch Gewas, waar van de Heer MARTIN een fraaije Afbeelding gegeven heeft.

- (22) *Croton met vyf- en driekwabbig gepalmde, Doornachtig gekartelde Bladen, de Bloemen ongesteeld langs de Takken verspreid.*

XXII.

Spinosum.

Gedoornd.

Hier behoort de *Ricinus van Madrasf*, met vyfdeelige harde Bladen, die aan de kanten gedoornd zyn, van PLUKENET afgebeeld.

- (23) *Croton met drievoudige Zaagswys' getande Lancetvormige Bladen.*

XXIII.

Urens.

Brandend.

Deeze Soort heet *Brandende Ricinus*, die driebladig is, met Hennipkruid-bladen, by dien zelfden Autheur. Haare Groeiplaats is, gelyk die der voorgaanden, in Oostindie.

Nog

(21) *Croton* Fol. inermi-ferratis, inferioribus quinquelobis, superioribus trilobis. *H. Cliff.* 445. *R. Lugdb.* 201. *Ricinoïdes* Herbaceum Fol. trifidis S. quinquefidis & Serratis. *MART. Cent.* 46. T. 46.

(22) *Croton* Fol. palmatis quinquelobis trilobisque spinosoferratis, Flor. Cauli adspersis subsessilibus. *Fl. Zeyl.* 238. *Ricinus* Maderaspatanus &c. *PLUK Alm.* 320. T. 103. f. 3.

(23) *Croton* Fol. ternatis ferratis lanceolatis. *Ricinus urens* *Cannabini* foliis, triphyllous ex Maderaspatan. *PLUK. Alm.* 320. T. 120. f. 6.

R 4

M. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

*Erkel-
broederige.*

Nog vier Gewasfen, die onder den naam van *Croton* door den Heer N. L. BURMANNUS voorgesteld, en waar van twee door zyn Ed. afgebeeld zyn, heeft LINNÆUS, misfchien wegens de onzekerheid der Vrughtmaaking, niet erkend of aangehaald. Deeze waren ook, zonder naam, van Java over gezonden. Het zelfde, dat meer verwondering baart, heeft plaats omtrent vier Westindifche Soorten, die door den Heer JACQUIN naauwkeurig waargenomen zyn, in de frifche Planten, omftreeks Kathagena groeiende, doch waarvan de Vrught niet wordt befchreeven. Allen waren die Heesterachtig en de vierde, genaamd *Croton lineare*, neemt zyn Ed. voor het naar den Wonderboom gelykende, welriekend, Heefter-Gewas, met Rosmaryn-Bladen en eene driezaadige witachtige Vrught, dat de beroemde SLOANE op Jamaika gevonden heeft, aldaar *Wilde of Spaansche Rosmaryn* genaamd. Onze Ridder hadt hetzelfde betrokken tot den Kaskarille-Boom, die thans de tweede Soort uitmaakt van dit Geflagt.

CUPANIA.

De Kelk is driebladig, zo wel in de Mannelyke als Vrouwelyke Bloemen; hebbende de eerften vyf Bloemblaadjes en vyf Meeldraadjes, de laaftten drie Bloemblaadjes, een driedeeligen Styl, een driehokkig Zaadhuisje en dubbelde Zaaden.

Van

Van dit Geslagt is maar ééne Soort bekend (1), welke in Zuid-Amerika groeit, zynde voorheen tot de Vyfmannigen betrokken geweest, doch thans hier t'huis gebragt volgens de Afbeelding van PLUMIER. Deeze Pater noemt het Gewas *Cupania* met Karstengen-Bladen, en eene Fluweelige getakte Vrucht. Dit wil zégen, dat de Vrucht-Trosfen uit Trosjes samen-gefteld zyn. Het is een groote Boomachtige Plant, met enkele Takken, die den Geslagt-naam naar een Italiaanfchen Pater CUPANI, door wien in 't laatst der voorgaande Eeuw een Lyst der Planten van Sicilie aan 't licht gebragt is, heeft bekomen.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
I.
Cupania
Americana.
Ameri-
kaanfche.

J A T R O P H A.

De Bloemen hebben, in dit Geslagt, zegt de Ridder, geen Kelk. De Mannelyken zyn eenbladig, Trechterachtig, met tien Meeldraadjes, beurtlings langer en korter: de Vrouwelyken vyfbladig en gaapende, met drie gegaffelde Stylen, een driehokkig Zaadhuisje en enkele Zaaden.

Tot hetzelfde behooren agt meestendeels Amerikaanse Soorten, die byna allen Heesterachtig zyn en hier volgen.

(1) Ja-

(1) *Cupania*. *Syst. Nat.* XII, Gen. 279. p. 636. *Veg.* XIII. p. 722. *Cupania Castanex folio*, Fructu Sericeo & Racemoso. PLUM. *Gen.* 45. *Io.* 110. *Cupania Arborea* Fol. oblongis, crenato-serratis &c. BROWN. *Jam.* 178.

R 5

II. DEEL. VI. STUK.

III. (1) *Jatropha met vyfdeelige Bladen, de Kwab-*
 AFDEEL. *ben Eyronnd en onverdeeld, met Takkige*
 XIX. *geklierde Haairtjes.*
 HOOFD-
 STUK.

I. Van dit Gewas vindt men verscheide Afbeel-
 dingen en het is in de Europeische Tuinen be-
 kend. Juffr. MERIAN hadt hetzelfde te Suri-
 name in 't wilde gevonden, groeiende agt
 Voeten hoog. De Bladen, naar die van 't
 Vyfvingerkruid gelykende, waren rondom be-
 zet met kleine geknopte Haairtjes, wordende
 aldaar tot Purgatiën en Klyfsteeren gebruikt:
 men gaf ook het Afkookzel aan de genen die
 de Beljak, zekere Landziekte in dat Klimaat,
 hebben. Het groeit mede in andere deelen van
 Amerika, en wordt als een Wonderboom, die
 overblyft, met paarsche Bloemen en Luiskruid-
 Bladen, door COMMELYN voorgesteld. Som-
 tyds komen de Bladen driekwabbig voor, som-
 tyds vyfkwabbig, gelykende in 't algemeen naar
 die van den Katoenboom, en T'OURNEFORT
 bragt het Gewas in zyn Geslagt van *Ricinoides*,
 om dat het zweemt naar den Wonderboom.

Aan-

(1) *Jatropha* Fol. quinquepartitis, Lobis ovatis integris,
 Seris Glandulosis ramosis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1024. p. 636.
Veg. XIII. p. 723. R. *Luzdb.* 202. *Jatropha* humilior &c.
 BROWN *Jam.* 348 *Ricinus* minor *Staphisagriae* folio &c.
 SLOAN. *Jam.* 41. *Hist.* I. p. 129. T. 84 *Ricinus* Amer. pe-
 rennis &c. COMM. *Hort.* I. p. 17. T. 9. MER. *Sur.* T. 38. *Ri-*
cinus Indicus Pilosus &c. PLUK. *Phyt.* 56. f. 2, & T. 220.
 f. 4. *Ricinus* Americanus Folio *Staphisagriae*. C. B. *Pin.* 432.
 518. *Ricinoides* Amer. *Staphisagriae* folio. TOURNE. *Inst.*
 p. 566.

Aangaande de Vruchtmaaking heeft de Heer ^{III.}
D. VAN ROYEN, Hoogleeraar te Leiden, het ^{AFDEEL.}
volgende waargenomen. „ De *Mannelyke* Bloe- ^{XIX.}
„ men hebben een Bloembekleedzel, dat ten ^{HOOFD-}
„ halve in vyven gedeeld is, met Lancetvor- ^{STUK.}
„ mige, gehaarde, spitse Slippen: de Bloem ^{Mona-}
„ Roosachtig, gaapende, bestaat uit vyf rond- ^{delphia.}
„ achtige Blaadjes, van binnen bol, van bui-
„ ten hol en dus omgeboogen; het Honigbakje
„ uit vyf Kliertjes, die in den Stoel ingeplant
„ zyn. 't Getal der Meeldraadjes is tien, die
„ Elsvormig zyn, in 't midden digt aan elkan-
„ der; waar van beurtlings vyf korter dan de
„ Bloem en regtopstaande. De Meelknopjes
„ zyn rond en kunnen draaijen. Van den Styl
„ is een flaauw bewys. De *Vrouwelyke* Bloe-
„ men, in 't zelfde Kroontje met de Manne-
„ lyken, hebben Kelk (*) en Bloem eveneens,
„ met een rondachtig Vruchtbeginzel en drie
„ gegaffelde Stylen met enkele Stempels.
„ Het Zaadhuisje is rondachtig, in drie Hol-
„ ligheden verdeeld, die ieder een enkeld Zaad,
„ dat byna rond is, bevatten.”

(2) *Jatropha met effenrandige Eyronde Bla-* ^{II.}
den, die eenigermaate getand zyn. ^{*Jatropha*}
^{*Moluccana*}
^{Molukki-}
Desche.

(*) De helft der Soorten van dit Geslacht, naamelyk de vier
eersten, zyn gekelkt; 't welk tegen de Kenmerken strydt;
maar het zal, geloof ik, zeggen willen, dat de Kelk niet
behoort tot de Kenmerken der *Jatropha*.

(2) *Jatropha* Fol. ovatis integerrimis subdentatis, Fl. Zeyl.

III. De Molukkische Nooteboom , met Bladen
 AFDEEL: van den Wonderboom en zwart Zaad , door
 XIX. HERMANNUS op Ceylon waargenomen , maakt
 HOOFD: deeze uit. 't Gewas is Boomachtig en ver-
 STUK. schilt , door vier Stylen te hebben , van de
 overige Soorten.

III. (3) *Jatropha met Hartvormige gehoekte Bladen.*
Jatropha
Carcas.
 Vygbla-
 dige. Een geheele Lyst van Autheuren , die dit
 Gewas beschreeven hebben , is door den be-
 roemden SLOANE te berde gebragt. Hy telt 'er
 onder de *Noix de Medecine* van ROCHEFORT ,
 zeer gemeen zynde op alle de Fransche Eilan-
 den in de Westindiën , en aldaar groeiende
 aan een Boompje , 't welk men 'er doorgaans
 tot Haagen om de Tuinen en Wooningen ge-
 bruikte. Het groeit , zegt die Auteur , als
 men het niet verhindert , tot de hoogte van een
 gewoonen Vygeboom , waar van het ook de
 figuur heeft. De Bladen , van agteren rond ,
 loopen in drie Punten uit. 't Gewas is zeer
 Takkig , doch week van Hout , en geeft een
 Melkachtig Sap , dat het Lywaat bevlekt. Zelfs
 doet

348. *Nux Moluccana* , Folio instar Ricini , Semine nigro.
 HFRM. *Zeyl.* 34 BURM. *Zeyl.* 170. BURM. *Fl. Ind.* 306.

(3) *Jatropha* Fol. Cordatis angulatis. *H. Cliff.* 445. *Mat.*
Med. 439. *R. Lugdb.* 102. *Jatropha asurgens Ficus folio* ,
 Flor. Herbæco. BROWN. *Jam.* 348. *Ricinus Amer. major*
 Semine nigro C. B. *Pin.* 432. *Ricinus Ficus folio &c.* SLOAN,
Jam. 40. *Munday Guacu.* MARCGR. *Bras.* 97. BURM. *Fl.*
Ind. p. 306. *Ricinoides Amer. Gosypii folio.* TOURNEF. *Inst.*
 566.

doet het Regenwater zulks, dat van de Bladen op de Kleederen druipt. In de Helmstadse Tuin hadt die Melkgeevende eigenschap, mooglyk wegens de gedwongen groeiing, naauwlyks plaats in de Heester, dien wylen de Hoogleeraar HEISTER onder deezen naam was toegezonden, komende met de Afbeelding van PISO anders zeer wel overeen (*).

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
*Mon-
delphia.*

De Groeiplaats van deeze, die *Curcas*, volgens den Amerikaanschen naam, getyeld wordt, is ook aan de Vaste Kust van Zuid-Amerika, in Suriname en Brasil. Zy heeft een vyfbladige Bloem die groenachtig geel is met tien Meeldraadjes, en de Vrouwelyke brengen, by Trossen, Nooten voort van grootte als Walnooten in de Bolster, bevattende ieder Noot drie zwarte Boonen. Het zyn deeze, welke men in Vrankryk gemeenlyk *Pignons d'Inde* noemt, of onder dezelve begrypt; in Engeland *Physick-Nuts*, dat is Purgeer- of Braaknooten. Haar kragt is grooter dan die der Zaaden van den Wonderboom, zodanig, dat drie of vier van de witte Kernen, opgekaauwd, de Maag byna t'onderste boven keeren. PISO, nothans, pryst derzelver gebruik aan, in langduurige Verstoppingen der Ingewanden. 't Is zeker dat zy, van de binnenste en buitenste Vliesjes gezuiverd, zagtelyk gebraden en dan in Wyn geweekt zynde, met eenige Kruideryën veel veiliger kunnen ingegeven worden

(*) FABRIC. *Hort. Helmstad.* p. 237.

III. den, dan raauw. Zo het de *Diarak Costa* der
 AFDEEL. Javaanen is, gelyk de Hoogleeraar N. L. BUR-
 XIX. MANNUS ftelt; dan zoude, volgens het Berigt,
 HOOFD- aan zyn Ed. gezonden, een halve Boon daarvan
 STUK. naar boven en onderen werken. De Olie, die
Enkel- 'er door de Amerikanen uitgeperst wordt, is
broederige. tot uitwendige beftryking der Lighaams, en om
 koude Zwellingen te doen verflaan, uitmunten-
 de. In alle foorten van Waterzugt het Lighaam
 daar mede beftreeken en dan eenige Druppeltjes
 ingenomen zynde, maakt zy Ontlating en dient
 dus ook tegen de Wormen in Kinderen, en tot
 zuivering van Huid-Zeer. Men gebruiktze ech-
 ter meest om in de Lamp te branden en tot an-
 dere Huishoudelyke Zaaken.

IV. (4) *Jatropha met veeldeelige gladde Bladen en*
Jatropha *fyn verdeelde Borftelige Stoppeltjes.*
multifida.
 Veeldee-
 lige.

Van deeze Soort, daar de beroemde BREYN flegts de Afbeelding van een jong Boompje van gegeven hadt, is de Gefalte volkomener voor-gefteld door den kundigen DILLENUS, die echter ten onregte de Amerikaanfche Ricinoides van TOURNEFORT met Luiskruid-, zo wel als

(4) *Jatropha* Fol. multipartitis laxibus, Stipulis Setaceis multifidis. *H. Cliff.* 445. *R. Lugdb.* 202. *Jatropha* asurgens Foliis digitatis. BROWN. *Jan.* 348. Ricinoides Americanus tenuiter diviso folio. BREYN *Cent.* 116. T. 53. SLOAN. *Jam.* 40. RAJ. *Hist.* 167. MORIS. *Hist.* III. p. 348. S. 10. T. 3. f. ult. Avellana purgatrix. C. B. *Pin.* 418. Manihot folio tenuiter diviso. DILL. *Elth.* 217. T. 173. f. 213. Ricinoides Arbor Americana multifido folio. TOURNEF. *Inst.* 566.

als die met Katoenbladen, daar toe betreft. Het is de *Boomachtige Amerikaansche Ricinoides* met veeldeelige Bladen, van **TOURNEFORT**, welke, in 't Fransch, *Medicinier d'Espagne* geheten wordt, en wiens Vruchten *Purgeerende Hazelnooten* of *Karstengen*, door de Autheuren, getyeld zyn, om dat zy naar dezelve gelyken. Men rekentze voor de derde soort van *Purgeer-Nooten* of *Pignons d'Inde*, by sommige Geneesheeren *Ben magnum* genoemd geweest, en van niet minder geweldige uitwerking dan de voorgaande. Tien of twaalf Bladen van dit Gewas, in het Nat van een Jonge Haan gekookt, maaken hetzelfde zagteylyk purgeerende.

Men kan het eigentlyk geen Boom noemen, zegt **DILLENIUS**, hoewel de Stam dikwils opschiet tot agt en meer Voeten hoogte. **PLUMIER** geeft 'er maar de helft van die grootte aan, en zegt dat de Stam ongeveer een Arm dik is, loopende aan 't end in eenige lang gesteelde Bladen uit, die somtyds wel een Voet breed zyn, doorgaans in negen slippen, en dezze wederom Vinswyze verdeeld. De Kleur is van boven donker, van onderen Zeegroen, met witte Ribben of Aderen. Bloemen bragt dit Gewas jaarlyks in het Broeihuis van den Elthamschen Tuin, aan Kroontjes voort, van eene hoogroode Kleur, vyfbladig, in eene eenbladige Kelk vervat en lang gesteelde, doch onvrugtbaar; komende in het Kroontje, aan de Mikjes der Bloemsteeltjes, eenige weinige ongesteelde Vrouwelyke vrugtbare

III. baare Bloempjes voort. De Vrugt is, naar uit
 AFDEEL, de Westindiën overgebragte Nooten, door
 XIX. HOOFD BREYN naauwkeurig afgebeeld en beschreeven.
 STUK, „ Zy hebben de grootte en byna de figuur
 Enkel- „ van een kleine Walnoot, zynde rondachtig
 broederige. „ met een Puntje, en dus eenigermate Hart-
 „ vormig. Een dunne witachtige weeke Bolster,
 „ van buiten met Ribben en Aderen doorwe-
 „ ven, is in twee Holligheden, zegt hy, ver-
 „ deeld, die ieder een Zaad bevatten, dat in
 „ Kleur en figuur naar een Hazelnoot of naar
 „ een Karftengetje gelykt. Dit heeft in zyne
 „ Schil of Dop een zoetachtige witte Kern.”
 Anderen merken aan; dat de Vrugt in drie Hol-
 ligheden, ieder zulk een Noot bevattende, ver-
 deeld is. Het binnenste en buitenste Vliesje
 deezer Nooten heeft wederom de meeste scherp-
 heid. Als in de Stam met een Mes gesneden
 of gehakt wordt met een Zwaard, of de Bladen
 afgeplukt, loopt 'er een helder, geelachtig Sap,
 in overvloed, uit.

V.
Jatropha
Manihot.
 Maniok.

(5) *Jatropha met gepalmde Bladen, de Kwabben*
Lancetvormig, effenrandig, glad.

Dit

(5) *Jatropha* Fol. palmatis, Lobis lanceolatis integerrimis
 lævibus. Jatr. Fol. palm. pentadactylis &c. BROWN. *Fam.*
 349. Ricinus minor, Viricis obtuso folio &c. SLOAN. *Fam.*
 41. *Hist.* I. p. 130. T. 85. Manihot Indorum, live Yucca
 Fol. Cannabinis. C. B. *Pin.* 90. PLUK. *Alm.* 141. T. 205.
 f. 1. Manihot Theveti, Yucca & Casfavi. J. B. *Hist.* II. p.
 794. MER. *Sur.* p. 4. T. 4, 5. Arbor Succo Venenato, Rd-
 dice esculentâ. C. B. *Pin.* 512. TOURNEF. *Inst.* 658. T. 438.

Dit Gewas is zeer bekend en van ongemeen veel gebruik in Amerika; om dat de Indiaanen hun Brood, genaamd *Casave* of *Casavi*, van deszelfs Wortelen bereiden. Alle oude Authoren, byna, hebben 'er, als eene groote byzonderheid, gewag van gemaakt, inzonderheid, dewyl het tegenstrydig schein, dat een Wortel, waar van het Sap Vergiftig was, een onschadelijk en goed eetbaar Brood kon uitleveren. Zulks is nothans door nader onderzoek bevestigd en thans algemeen bekend.

Sommigen hebben het *Yucca* geheten, maar dat Amerikaansche woord is thans als een Geslagtnaam in gebruik, voor geheel andere Gewassen *. Men noemt het, op de Fransche Eilanden, gemeenlyk *Manyoc* of Maniok; by de Engelschen *Mandech*, en het Brood, dat de Ingezetenen van de Westindiën tot Voedzel strekt, in 't algemeen *Casave*. In Brasil wordt veelal het Meel van deezen Wortel tot de Spyzen gegeten, maar in onze Volkplantingen bakt men 'er Koekjes van, en dus heeft het byna den Smaak van grove Biskuit, zynde een niet ongezone Spyze.

De manier van bereiding van dit Brood is duidelyk afgebeeld door ROCHFORDT, zo wel als een Koekje zelf door Juffr. MERIAN, hoedanig ik 'er een heb, dat volkomen rond is, vyfdehalf Duim in middelyn, een Kwartier Duims dik, van Kleur en gedaante als ware het van die fyne soort van Zemelen, welke men Korteling noemt,

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
Monadelphia.

* Zie
II. D. IV.
St. bl. 447a

Casave
Brood.

S

gg

III. gebakken en niet onaangenaam van Smaak. ME-
 AFDEEL. RIAN beschryft omftandig de manier van Be-
 XIX. reiding. De Wortels worden geraspt als tot
 HOOFD- Houtzaagzel, en daar uit wordt het Sap ge-
 STUK. perst, 't welk Melkachtig van Kleur en van
Einkel- broederige. een zo doodelyken aart is, dat het, versch ge-
 dronken, Menschen en Beesten doet sterven.
 De Indiaanen hebben dikwils daar van gebruik
 gemaakt, om de wreede Handen der Spanjaar-
 den te ontgaan, en de Negers doen het nog
 heden fomtyds uit spyt of uit schrik voor straf.
 Een Etmaal geftaan hebbende, nogthans, of
 gekookt zynde, verliest het geheel die hoeda-
 nigheid. Zelfs is 'er, in onze Koloniën, een
 zoete Soort van Maniok bekend, in wier Sap
 geen het minfte kwaad fteekt; zo dat menze
 'er, als de Amandelen, in zoete en bittere on-
 derfcheidt, wordende de Wortel van de laatst-
 gemelde, wier Sap Vergiftig is, zonder hinder
 van Viervoetige Dieren ja gebraden zynde van
 de Menschen gegeten (*).

Waarschynlyk zal de Grond en Groeiplaats,
 en de behandeling, in dit opzigt, gelyk men
 hier te Lande met alle eetbaare Wortelen plaats
 ziet hebben, veel onderscheid maaken. Men
 teelt de Maniok zeer gemakkelyk voort, de-
 wyl alle stukken van de Takken, in de Aarde
 gestoken, Wortel schieten, en zy is zo vrugt-
 baar,

(*). Zie de beschryving van de Kolonie der Berbiesjes,
Tegenw. St. van Amerika: II. D. bl. 617.

baar, dat een Akker, daar mede beplant, wel ^{III.}
 zo veel Spyze uitlevert als zes Akkers met ^{AFREEL.}
 Koorn, zegt ROCHEFORT. De Wortels ge- ^{XIX.}
 lyken wat naar lange of Fransche Raapen. ^{HOED-}
 Gewas maakt een kromtakkig Boompje, van ^{'t} ^{STUK.}
 zes tot agt Voeten hoog, dat in de heetste ^{Mena-}
 Klimaat en vrugtbaare Gronden, binnen twee ^{delphia.}
 of drie Maanden, opschiet, met een Stam van
 dikte als eens Menschen Been. Het is rood
 van Bast, en heeft Bladen, welke als die van
 de Hennip of als die van de gewoone Passie-
 Boom, Vingerachtig verdeeld zyn. SLOANE
 heeftze by die van den Kuischboom vergelec-
 ken. Hy zegt, dat de Steng of Stam Wrattig
 is, de Bloemen bestaande uit vyf geelachtig
 witte Blaadjes. De Vrugt, in haar Bolster ver-
 vat, is driekantig en driehokkig gelyk die van
 den Wonderboom; 't welk duidelyk blykt in
 de Afbeelding daar van door TOURNEFORT
 volgens PLUMIER, zo wel als die der Vrou-
 welyke Bloemen, welke aldaar slegts in vyven
 gedeeld zyn, gegeven. LINNÆUS merkt aan
 dat het getal der Meeldraadjes tien, de Bloem
 naakt is of zonder Kelk. De Bladen schynen;
 volgens de Afbeeldingen, meest in zevenen
 verdeeld te zyn. Men vindt 'er ook Boompjes
 van, die den Bast wit of groen hebben, en
 deeze leveren wel een finaakelyk Brood uit,
 maar de Wortels zyn zo duurzaam niet als die
 van de Maniok met een rooden of Violetten
 Bast, welker Wortelen tot drie Jaaren goed

III. blyven in de Grond, wanneer die Zandig en
 AFDEEL, niet zo vogtig is, dat dezelve verrotten zou-
 XIX. den (*).
 HOOFD-

STUK.

VI.
Jatropha
Janipha.
 Uitge-
 hoekte.

(6) *Jatropha met gepalmde Bladen, die effen-
 randig zyn, de middelste Slippen weder-
 zyds uit gehoekt hebbende.*

De Heer JACQUIN vindt, by Karthagena in de Westindiën, dit een gemeen Gewas te zyn, 't welk LOEFLING *Jatropha*, die Heesterachtig is en hooger, met een gladde Houtige Steng, genoemd hadt (†). Dezelve groeide aldaar, in belommerde Boschen, Rankachtig en naauwlyks getakt, tot twintig Voeten hoogte, altoos slap van Steng. In open Kreupelbosch bereikte zy maar de hoogte van zes Voeten en kwam dan de Gestalte van de voorgaande zeer naby. Op de Steenen Wallen van 't Kasteel van Boca chica, na de laatste verovering door de Engelschen verwoest gebleeven, zegt hy, hadt hy ze opgegroeid gezien tot een Boompje van agt Voeten hoogte, met een Stam van vier Duimen dik en een fraaije Kroon. Hier uit ziet men, dat dit Gewas naar de Groeiplaats zeer verschilt, en nabykomt aan de gewoone

Ma-

(*) ROCHEFORT, *Hist. des Antill.* p. 89.

(6) *Jatropha* Fol. palmatis, Lobis integerrimis, interme-
 diis utrinque Sinu lobatis. *Mant.* 126. JACQ. *Amer. Hist.*
 256. T. 162. f. 1. *Jatropha frutescens*. LOEFL. *It.* 309.

(†) *Janipha frutescens* wordt uit dien Schryver aangehaald, doch ik vind by hem *Jatropha*,

Maniok. De Wortel was ook Knobbelig als die der Asphodillen. De Bladen hadt het vyfkwabbig, met Steelen van een half Voet lang. Het droeg losse Bloemtrosfen met weinige Vrouwelyke beneden de Mannelyke Bloemen, allen uit den geel en bruinen groenachtig. De tien Meeldraadjes, voor de Bevrugting opgerecht, waren na dezelve verscheidelyk geboogen. In de Vrouwelyke Bloemen bevonden zy zig ook, doch zonder Meelknopjes. De Vrucht was rond en glad, een half Duim dik, bekleed met een wit gestreept Vleezig groen Huidje, waar binnen een driekantig Nootje, bevattende gladdede Eyrondachtige groene of Aschgrauwe Zaaden.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
*Mani-
delphia.*

Van de Eigenschappen wordt door den Heer JACQUIN niets gemeld, dan dat het Gewas vol ware van een Waterig Lymerig Sap, 't welk den Reuk hadt van Walnooten-Bladen. In de Tuinen van de Havana hadt zyn Ed. een Jatropha gevonden met geheel Eyronde Bladen, en op St. Domingo eene met Piekvormige Bladen, aldaar uit Oostindie gebragt. Mooglyk behooren die tot de Tweede en Derde Soort.

(7) *Jatropha met gepalmde, getande, gedoornde Bladen.*

VII.
Jatropha
urens.
Dee-Brandende

(7) *Jatropha* Fol. Palmatis dentatis aculeatis. *H. Cliff.* 445. *Ups.* 290. *R. Lugdb.* 202. *GRON. Virg.* 154. *Ricinus Tithymaloides* Amer, lactescens & urens. *COMM. Hort.* I. p. 19. T. 10. *Ricinus la&.* *Fici foliis.* *PLUK. Alm.* 320. T. 220. f. 3. *JACQ. Hort.* T. 21.

S 3

III. Deze wordt *Brandende* genoemd, om dat de
 AFDEEL. Bladen, gelyk die der Brandenetelen, met kleine
 XIX. stekelige Doórntjes gewapend zyn. Het is de
 HOOFD- Melkgeevende en brandende Amerikaanfche
 STUK. Wonderboom, die naar het Wolfsmelk gelykt,
 Enkel- met Witte Bloemen, door den vermaarden
 broederige. COMMELYN, in de Amsterdamsche Tuin, afge-
 beeld en beschreeven. 't Gewas heeft zyne af-
 komst uit Brasil. De Bloem is naakt, by de
 Mannelyken in vyven gedeeld, by de Vrouwe-
 lyken vyfbladig, met tien Meeldraadjes, juist
 gelyk in de voorgaande Soort was waargenomen
 door den Heer JACQUIN, die een fraaije Af-
 beelding van deeze heeft in 't licht gebragt.

VIII. (8) *Jatropha*, die gedoornd is, met driekwab-
Jatropha lige Bladen en eene Kruidige Steng.
Herbacea.
 Kruidige.

Pl. XXXV. Kruidige is deeze, om dat zy geen Houtigen
 Fig. 1. Steng heeft, gebynaamd. *Zeer sterk gedoornde,*
brandende, *Jusfiewia* heet het Gewas by HOUSTON.
 Het heeft zyne afkomst van Vera Cruz in Amerika en blyft over in de Winterhuizen.
 Ik bezit 'er een Tak van met Bloemen, dien ik, om dat 'er nog geen Afbeelding van gegeven was, hier mededeel; waar uit blykt, dat niet alleen de Stengen, Takken en Bladsteelen, maar zelfs de Bladen en Bloemen met spitse Ste-
 kels

(8) *Jatropha aculeata*, Fol. trilobis, Caule Herbaceo. R. Lugdb. 202. *Jusfiewia* Herbacea Spinofissima urens, Fol. digitatis & laciniatis. HOUST. AMM. Herb. 256.

kels bezet zyn. Uit een driesprong van lang gesteelde Bladen, die echter byna vyfkwabbig zyn, komt de Bloemsteng voort, welke aan 't end Troswyze is verdeeld in Steeltjes, met verscheide Bloemen. Sommigen derzelve Mannelyk, gelyk de geopende by A, zyn Trechterachtig, in vyven gesneden, en bevatten tien Meeldraadjes, waar van vyf langere, tot één Lighaam samengegroeid; vyf kortere van anderen, uit den Bodem der Bloem, afkomstig, allen met zeer blykbaare Meelknopjes. De andere Tweeslagtig, gelyk by B, hebben veel smaller Slippen, en zyn niet Trechterachtig maar uitgebreid; bevattende (behalve de Meeldraadjes, die hier byna even lang zyn,) een ruig Vruchtbeginzel en een Styl, welke in drieën is verdeeld. De Bloemen zyn van buiten ruig en stekelig; de Meelknopjes Tongachtig en tweekleppig; bevattende ronde Stuifmeel-Bolletjes, door de Mannelyke Bloem verspreid.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.
Mona-
delphia.

R I C I N U S. Wonderboom.

In dit Geslacht hebben de Mannelyke Bloemen een vyfdeeligen, de Vrouwelyken een driedeeligen Kelk, beiden zonder Bloemblaadjes; zynde de eersten met menigvuldige Meeldraadjes, de laatsten met drie gegaffelde Stylen voorzien. De Vrucht is, even als in de Croton en Jatropha, een driehokkige Noot, met drie enkele Zaaden.

Drie Soorten, allen Oostindische Gewassen, zyn 'er in vervat, naamelyk

S 4

(1) Won-

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

I.
Ricinus
communis.
Gemeene.

(1) Wonderboom *met Schildvormige, byna gepalmde, Zaagswys' getande Bladen.*

Deeze groeit niet alleen in Oost-, maar ook in de Westindiën, in Afrika en de zuidelyke deelen van Europa; zo dat zy een inboorling schynt te zyn van alle de Wereldsdeelen. RUMPHIUS zegt, dat dit Gewas in Oostindie veel hooger groeit dan in Europa, alwaar het nogthans, volgens GOUAN, eens Mans langte bereikt. Het wordt aldaar in menigte gezaaid, om de Olie, even als in de Westindiën, alwaar de Negers zig daar van bedienen, om in het Haar te stryken, tot zuivering des Hoofds van Ongediert. Hier groeit het ook veel hooger dan in ons Wereldsdeel en schynt dus de Heete Klimaat te beminnen. In de Oostersche Landen schynt het een Inboorling te zyn, en niet onwaarschynlyk zal de Wonderboom van Jonas zulk eene zyn geweest. Het Hebreuwfche woord *Kikkajoon*, hoewel door eenigen voor Klyf, door anderen voor eene Kaauwoerde Plant genomen, kan, volgens het Wortelwoord *Kiki*, dat

(1) *Ricinus* Fol. peltatis subpalmatis serratis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1085. p. 636. *Veg.* XIII. p. 723. *Ricinus* Fol. pelratis Serratis, Petiolis Glanduliferis. *Hort. Cliff.* 450. *Ups.* 289. *Fl. Zeyl.* 339. *Mat. Med.* 438. *Phil. Bot.* 256. GRON. *Orient.* 299. R. *Luzdb.* 201. *Ricinus* vulgaris omnium Authorum. *Ricinus* albus & ruber. RUMPH. *Amb.* IV. p. 92 & 97. T. 41. *Ricinus* Gallis Palma Christi. LOB. *Hist.* 392. *Icon.* 688. β . *Ricinus* Afr. maximus Caule Geniculato rutilante. TOURNE. *Inst.* 542.

dat by de Egyptenaaren nog dit Gewas bete-
 kent, naauwlyks iets anders zyn. De *Kerroa*^{III.}
 of *Kerva* der Arabieren wordt hedendaags nog^{AFDEEL.}
 bevonden hetzelfde te zyn, uit welks Zaad men^{XIX.}
 in Arabie ook Olie perst, *Oleum de Kerva* of^{HOOFD-}
Oleum Cicinum genaamd. Hier komt by, de^{STUK.}
 fchielyke aangroeying den Wonderboom eigen,
 en dat hy in Oostindie dikwils, in ééne Nagt,
 van zekere zwarte Rupfen kaal gevreten wordt.
 De Kristenen en Jooden, in Arabie, evenwel,
 verbeeldden zig, dat het niet dit Gewas maar
 een Soort van Kaauwoerde, die groote Bladen
 heeft en een groote Vrucht, en kort van duuring
 is, zoude geweest zyn, welke God als een Won-
 derboom den Profeet beschikte (*).

Hoe 't zy, de Nederduitsche naam is zekerlyk
 afkomstig van dit denkbeeld; hoewel men het
 ook *Mollenkruid*, als tegen de Mollen dienstig,
 genoemd vindt. Sommigen geeven 'er den naam
 van *Palma Christi*, waar van de betekenis nog
 duisterer is, aan, en de Portugeezen noemen
 het, in tegendeel, *Figo d'Inferno*, of Helfchen
 Vygeboom. Het is, in 't Engelsch en Fransch,
 by den tytel van *Palme de Christ* bekend, en
 in 't Hoogduitsch noemt men het ook wel *Kreutz-*
baum, dat is Kruisboom.

Men vindt 'er twee Soorten van, een Witte
 en een Roode. De Steng van beiden is Houtig,
 maar

(*) NIERUHR *Descript. d'Arabie*. Coppnh. 1773, p. 131.

III. maar van binnen hol of gevuld met een voos
 AFDEEL. Merg, byna als de Vliertakken, en spreidt zig
 XIX. opwaards in Takken uit; hebbende een groen-
 HOOFD- achtige Schors met een Meelachtigen Waafem,
 STUK. zo dat de Takken zig paarschtig blaauw of ook
Enkel- broederige. bruinachtig groen vertoonen. De Bladen, veel
 grooter dan Vyge-Bladen, zyn aan den Omtrek
 Vingerachtig ingefneeden, met Zaagswys' ge-
 tande Slippen, flap en zagt op 't gevoel, don-
 ker groen van Kleur, geribd en Netswyze gea-
 derd, op lange holle ronde Steelen, die in 't
 midden van het Blad worden ingeplant, en het-
 zelve dus Schildvormig maaken. Deeze inplan-
 ting is echter niet volmaakt in 't middelpunt,
 maar zodanig dat de Slippen of verdeelingen,
 wier getal van zeven tot negen of tien is, al-
 lengs vergrooten. Ieder Bladsteel is met vyf
 Klieren op verscheide plaatsen bezet, en deeze
 hoedanigheid maakte te vooren mede een Ken-
 merk uit. In de Witte Wonderboom vindt
 RUMPHIUS deeze Bladen anderhalf Voet lang
 en breed, maar in de Roode waren zy nog
 veel grooter, tot by de drie voeten over 't
 Kruis, dat eene ontzaglyke grootte is. Zeer
 bekwaam kon derhalve dit Gewas zyn, om den
 Profeet tegen het steeken van de Zon te be-
 schaduwten.

Het draagt de Bloemen by Aairen, van meer
 dan een half Voet lang, voortkomende tegen-
 over de Bladsteelen, en beladen met Kelkjes
 die een menigte van Meeldraadjes bevatten,

wel-

welke Takswys' samengegroeid zyn. De Kelk ^{III.}
 der Vrouwelyke Bloemen is in drieën gedeeld, ^{AFDEEL}
 en bevat een Vruchtbeginzel met flappe Doorn- ^{XIX.}
 tjes bezet, wordende een ronde Vrucht, grooter ^{HOOFD-}
 dan een Hazelnoot, naar die der Klisfen ge- ^{STUK.}
 lykende, en in de Roode geheel Roozerood, ^{Mona-}
 in de Witte groen, doch ryp en droog zyn- ^{delphia.}
 de zwartachtig. Deeze Vrucht splyt in
 drie deelen, welke ieder een Huisje bevatten
 of Dop, waar in een Pit, die de grootte en
 figuur van een Tek of Hondsluis heeft (*).
 Naar deeze vuile Diertjes, wier Latynsche naam
Ricinus, de Grieksche *Kroton* was, voert dit Ge-
 slag, en deeze Soort in 't byzonder, den naam.

Deeze Boontjes zyn, op een Zilverachtig ^{Purgeers}
 Afchgrauwen grond, met donkerbruine Streep- ^{Boontjes.}
 jes en Vlakjes niet onaartig getekend. Zy maa-
 ken het Zaad uit, dat men in de Winkels *Sem.*
Cataputiae majoris noemt (†), zynde de eerste der
 Indische Purgeerboontjes of *Pignons d'Inde*, in
 Rang, by de Franschen gemeenlyk *Grains de*
Ri-

(*) De Afbeelding van zulk een niet zeer bekend Insekt,
 is te vinden in het IX. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*,
 Pl. LX. Fig. 5. en de beschryving in het I. DEELS, XIII.
 STUK van deeze *Natuurlyke Historie*, bladz. 322.

(†) Men plagt weleer vier Soorten van *Sem. Cataputiae* te tel-
 len; naamelyk *maxima*, *majoris*, *minoris* et *minima*; doch he-
 dendaags bepaalt men zig tot twee, de Groote en de Kleine,
 zynde dat der eerste, met algemeene toestemming, het Zaad van
 den Wonderboom hier beschreeven: Zie TRILLERI *Thesaurus*
 en RUTTY *Mater. Med. Quarto*. Lond. 1775. *Semen Cataputiae*
maxime zou anders het Zaad van de Oost- of westindische *Ja-*
tropa, hier voor, bladz. 268, 269, beschreeven, zyn.

II. DEEL. VI. STUK,

III. *Ricin* genaamd. Deeze bevatten in haar Huid-
 AFDEEL. je een witachtige Pit , veel naar die van een
 XIX. Amandel gelykende en in 't eerst zoetachtig ,
 HOOFD- maar vervolgens walgelyk en fcherp van Smaak.
 STUK. Van ouds zyn zy bekend als Purgeermiddelen,
 Enkel- waar van DIOSCORIDES dertig beval in te
 broederige. neemen ; doch MATTHIOLUS oordeelt dat
 hier een Drukfeil ingesloopen zy ; want , in zo
 verre men hedendaags dezelve kent , is dit
 getal te groot. De Ouden , evenwel , gebruik-
 ten veel fterker Purgeer- en Braakmiddelen dan
 de Hedendaagfchen. MESUE , onder de Ara-
 bieren , prees 'er op 't hoogfte vyftien aan , en
 by de Brasiliaanen , zegt PISO , zou men niet
 boven 't getal van zeven deezer Boontjes dur-
 ven komen. In zelfftandigheid kunnen zy tot
 een Scrupel , en in Emulfie tot een half of ge-
 heel Drachme , op 't hoogfte , in zes Oncen
 Water , worden voorgefchreeven : doch hoe ook
 gebruikt , maaken zy , door braaken en afgaan ,
 zulk een geweld in 't Lighaam van een Mensch ,
 dat een voorzigtige Arts zig in Europa liever
 van dezelve onthoudt. Het inflokken of op-
 kaauwen van deeze Zaaden , welke ook van
 geen Gedierte , zegt men , aangetast worden ,
 is vooral ten uiterfte gevaarlyk. Men vindt
 het voorbeeld bygebragt van een Jongman , die
 door het gebruiken van een half Boontje zulk
 een brand in de Keel en Ontfteeking in de
 Maag kreeg , dat hy 'er den negenden Dag
 aan ftierf. Twee of drie Korrels evenwel ,
 uit-

uitgemelkt en met cenige Syroop verzagt, leveren een uitmuntend Middel voor Waterzugtigen, wier Ingewanden niet te veel verzwakt zyn, uit.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

Nog verdient onze byzondere opmerking, de Olie uit deeze Zaaden geperst, die in Indie van zo algemeen gebruik is, dat men 't Gewas om die reden overal, even als by ons het Koolzaad, kweekt. Deeze Olie, naar de manier van bereiding byna gelyk de Amandel-Olie verschillende, kan, versch zynde, inwending tot verzagtinge by een Lepel vol gebruikt worden; maar rans en door Vuur of met heete Platen uitgeperst, of uitgekookt met Water, dient zy niet dan uitwendig tot bestryking der Leden in Lammigheid en wat dies meer is. Het algemeen gebruik derzelve, by de Indiaanen, is, om in de Lamp te branden. De Javaanen, Maleijers en andere Volkeren van Oostindie, besmeeren 'er hunne Vaartuigen mede of gebruikenze als by ons de Teer en Pek. In Egypte, Arabie en Persie, wordt 'er van tegen de Schurft, en elders tot inwryving van het Hoofdhaar tegen Ongediert, even als van die der Amerikaansche Purgeer-Pitten, voorgemeld, gebruik gemaakt.

II.
Ricinus
Tanarius.
Taanboom.

(2) Wonderboom met Schildvormige uitgulgulte Bladen.

De

(2) *Ricinus Foliis peltatis repandis*. †. *Tanarius minor*.
RUMPH. *Amb.* III. p. 190. T. 121. BURM. *Fl. Ind.* p. 307.
II. DEEL. VI. STUK.

III. De Gestalte van deeze Soort, die op de Mo-
 AFDEEL, lukkes groeit, en *Taanboom* genoemd wordt,
 XIX. om dat men met het Afkookzel van den Bast de
 HOOFD- Netten taant, is zeer wel uitgedrukt door RUM-
 STUK. PH I U S, die aanmerkt, dat het veeleer een Hee-
Enkel- fter is dan een Boom, groeiende op Ambon en
broederige. de Eilanden daaromstreeks. Dezelve wordt ook
 in een witte en roode onderscheiden, die beiden
 een Vrucht als de Wonderboom draagen, doch
 daar de Zaden niet zodanig uitspringen. De
 Bladen, die twee Spannen breed en wel twee
 Voeten lang zyn, zegt hy, worden van de Am-
 boineezen tot Servetten gebruikt (*).

III.
Ricinus
Mappa.
Tafella-
 kens-
 Boom.

(3) *Wonderboom met Schildvormige onver-
 deelde Bladen.*

Wegens de ongemeene grootte der Bladen
 voert deeze den naam van *Tafellakens-Boom* by
 R U M P H I U S, die aanmerkt, dat de Bladen wel
 derdhalf Voet lang en anderhalf of twee Voeten
 breed vallen, kunnende dus zo wel tot Tafella-
 kens dienen, als de voorgaande tot Servetten.
 Men maakt, zegt hy, een dergelyk gebruik in
 Indie, van alle groote Bladen; doch grooter dan
 deeze waren hem nooit voorgelkomen aan eenig
 Geboomte. Zy hebben eenigszins de gedaante
 van

(*) Men vindt by hem van twee Spannen breed en twee
 Vingers of meer lang. Uit dit gebruik en uit de figuur blykt,
 dat het twee Voeten moet zyn.

(3) *Ricinus Foliis peltatis indivisis* †. *Folium Mappæ.* RUMPH.
Amb. III. p. 172. T. 108. BURM. *Fl. Ind.* p. 307.

van een Roch, en de Steel is 'er ook niet aan de kant, maar middenwaards, ingeplant. Aan de bovenste zyde zynze effen, doch van onderen Wollig. Van dit Gewas, dat Boomachtig is, vindt men mede een Witte en Roode Soort. Het verschilt van den Tafelblad-Boom, boven beschreeven *. De Vrugt is driehokkig gelyk die van den Wonderboom.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD.
STUK.

* II. D.
IV. STUK,
bl. 386.

De Hoogleeraar N. L. BURMANNUS heeft, onder den naam van *Ricinus Speciosus*, een nieuwe Soort by dit Geslagt gevoegd, waar van een Blad met den Vrugt-Tros door zyn Ed. is afgebeeld, wordende dit Gewas *Djarak Gorito* genoemd van de Javaanen, die den gewoonen Wonderboom *Djarak* heeten. De figuur van dit Blad is inderdaad zeldzaam, en, zo het geen misgewas zy van de gewoone Soort, zeer aanmerkelijk (*).

S T I L L I N G I A.

In dit nieuwe Geslagt, naar den schranderen Natuur-onderzoeker STILLINGFLEET, een Engelschman, getyteld, is de Kelk der Mannelyke Bloemen half Klootronnd, veelbloemig; de Bloem Pypachtig en als uitgeknaagd: de Kelk der Vrouwelyke Bloemen is eenbloemig; de Kelk onder, de Bloem boven het Vrughtbeginzel, dat een driedeeligen Styl heeft en een driehokkig Zaadhuisje wordt.

De

(*) *Ricinus Fol. peltatis palmato-digitatis &c. Fl. Ind. T.* 63. f. 2.

III. De eenigste Soort (1), hier van bekend, is
 'AFDEEL. in de Pynboom-Bosfchen van Karolina door Dok-
 XIX. tor GARDEN waargenomen, en draagt daar van
 HOOFD- den bynaam. Het is een Heester met veele
 STUK. regtopstaande ronde Stengen, drie Voeten hoog,
 I. *Stillingia* Melkgeevende, die uitloopen in een ongesteelde
Sylvatica. Bloem-Aair. De Bladen komen overhoeks, ge-
 Karolini- fteeld, ver van elkander voort: zy zyn ovaal,
 fche. Zaagtandig, glanzig, uitgebreid. De Bloemen
 van de Aair zyn klein en geel. Men houdt het
 voor een byzonder Middel tegen de Venus-
 Ziekte.

De Samenteeligen onder de Eenhuizige Plant-
 gewasfen, leveren geen Heesters uit, maar de
 beide Geflagten der Manwyvigen hooren hier
 t'huis; als

A N D R A C H N E.

De Kelk der Bloemen is, in dit Geflagt, vyf-
 bladig, doch zonder Bloemblaadjes in de Vrou-
 welyken en met vyf in de Mannelyken, die vyf
 Meeldraadjes hebben, ingeplant op een onvol-
 maakten Styl. De Vrouwelyke Bloemen zyn
 met drie Stylen voorzien en het Vruchtbeginzel
 wordt een driehokkig Zaadhuisje met dubbelde
 Zaaden.

Buiten de eerste Soort, die een laag teder
 Kruidje is, dat **TOURNEFORT** in de Levant
 hadt

(1) *Stillingia. Syst. Nat. XII. Gen. 1279. p. 637. Vcg.*
XIII. p. 724. Mant. 126.

hadt gevonden , komt hier de Tweede in aan- III.
merking; naamelyk AFDEEL.

(2) *Andrachne met een regtopstaande Boomach-* XIX.
tige Steng. HOOFD-

Volgens OSBECK, die dit Gewas in China II.
waargenomen heeft, zoude het tot de Tweehui- Andrachne

zigen behooren; want hy zegt, dat 'er Manne- Fruticosa.
lyke en Vrouwelyke Planten van zyn, die bei- Heester-
den Struikachtig groeijen. De Bladen waren achtige.
ovaal, van boven glad, van onderen Wollig.
De Mannelyke hadt een Klokswyze vyfdeelige
Bloem, die groen was; de Vrouwelyke drie Sty-
len en zes Stempels, zynde de Vrucht zeshokkig
met zes Zaaden. Hier uit blykt, dat de Ken-
merken afgeleid zyn van de Eerste Soort.

Als eene Verscheidenheid is thans hier t'huis
gebragt (*) de *Clutia androgyna*, ook een In-
disch Gewas, dat, zo wel als de voorgaande,
in Gestalte zeer naar de Afrikaansche *Clutia*
gelykt. Het heeft buigzaame Takken, met
langwerpig ovaale kort gesteelde Bladen, die
glad en taay zyn. De Bloempjes komen in de
Oxels,

(2) *Andrachne erecta* Arborea. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1095.
p. 641. *Veg.* XIII. p. 728. *Andrachne.* Osb. *Itin.* 228. β.
Clutia androgyna. *Mant.* 128.

(*) Naamelyk in *Syst. Nat. Veg.* XIII. Zy was in *Mantissa*
als een *Clutia* beschreeven en dus ook in Ed. XII. geplaatst.
De benaaming van *Andr. erecta Herbacea* zal mischien een
Drukfeil zyn.

T

III. Oxels, gestield, met haar tweeën uit een klein Knopje voort, zynde in vyven gedeeld.

AFDEEL.
HOOFD-
XIX.
STUK.

AGYNEJA.

In dit nieuwe Geslagt is de Kelk zesbladig zonder Bloemkrans of Bloemblaadjes. De Mannelyke Bloemen hebben drie Meeldraadjes, aangegroeid aan een onvolmaakten Styl: de Vrouwelyke het Vrughtbeginzel aan den top gaapende, zonder Styl of Stempel.

Twee Soorten, beiden in China groeiende, zyn hier toe betrokken, naamelyk

I.
Agyneja
impubes.
Gladbla-
dige.

(1) *Agyneja*, die de Bladen wederzyds glad heeft.

Een regtopstaande Heester, met de enden der Takken ruigachtig, de Bladen overhoeks, eenigermaate gestield, ovaal, maar een weinigje spits, ongekarteld, een Duim lang, wederzyds zeer glad; veel Bloemen samengehoopt in de Oxelen, wier Steeltjes zeer dun zyn; de Mannelyken onderst klein en glad; de Vrouwelyken boven, grooter, met Wollige Steeltjes.

II.
Agyneja
pubera.
Ruigbla-
dige.

(2) *Agyneja*, die de Bladen van onderen Wollig heeft.

Dit

(1) *Agyneja Foliis utrinque glabris. Syst. Nat. Veg. XIII. Gen. 1330. p. 728. Mant. 296 & 161.*

(2) *Agyneja Foliis subtus tomentosis. Ibid.*

Dit onderscheidt voornaamelyk deeze, welke in Gestalte eenigermaate van de voorgaande verschilt, doch de Bloemen eveneens heeft. De Bladen zyn langwerpig ovaal, anderhalf Duim lang; de Takken ruigachtig.

III.
AFDEEL.
XIX.
HOOFD-
STUK.

XX. HOOFDSTUK.

Beschryving van de TWEEHUIZIGE HREESTERS, (Dioikia) dus genaamd, om dat de Mannelyke en Vrouwelyke Bloemen op byzondere Planten voortkomen, gelyk in de Wilgen en veele anderen.

Deze Klasse is wederom, gelyk ik bevoorrens aangemerkt heb *, naar het getal der Meeldraadjes in Rangen verdeeld. Onder de Tweemannigen, daar in, maaken de Wilgen hier het eenigste Geslagt uit.

* II. D.
III. STUK
bl. 452.

S A L I X. Wilg.

De Kenmerken van dit Geslagt zyn by de Boomen opgegeven, alwaar ik de grootsten beschreeven heb, gaande dus tot de Laage Wilgen over; als

(10) Wilg met Zaagswys' getande Lancet-
vor- x.
Salix
purpurea.
Roode.

(10) *Salix* Fol. Serratis glabris lanceolatis, inferioribus oppositis. *It. Scan.* 252. *Fl. Succ.* II. N. 334. *Salix folio*

T 2

longo

III.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

*Twee-
mannige.*

*vormige gladde Bladen, de ondersten ge-
paard.*

Men noemt deeze Soort, die de Takken ge-
meenlyk Koraalachtig Bloedrood heeft, in ons
Land *Roode of Paarsche Wilg*. Volgens de
aanhaaling van RAY door COMMELYN, zou
dezelve in Zeeland en in de Zyp groeijen. Die
van J. BAUHINUS, genaamd *Roode geenszins
broesche Wilg, met lange smalle Bladen*, kan
geen andere dan de gewoone Bind-Wilg zyn,
of mooglyk een kleinere Soort: want de Teen-
Wilg, te vooren beschreeven *, groeit in de
Zuidelyke deelen van Sweeden wel vyftien El-
len hoog (*).

* II. D.
III. STUK,
bl. 468.

Deeze, die meest voorkomt in de middelste
deelen van Europa, heeft de allertaafte Tak-
ken, zegt de Ridder. Zy onderscheidt zig van
de meeste anderen, doordien de Knoppen drie
Bladen uitgeeven, waar van de twee buitensten
dwars geplaatst zyn. Ook zyn de Bloemen
eenmannig, volgens ARDUINUS.

XI.
Salix
Helix.
Roos-Wilg

(11) *Wilg met Zaagswys' getande gladde smal
Lan.*

longo subluteo non auriculata, Viminibus rubris. RAJ. *Angl.*
III. p. 450. *Salix vulg. nigricans* Folio non ferrato. C. B. *Pin.*
473. *Salix rubra* minime fragilis, Folio longo angusto. J. B.
Hist. 1. p. 215.

(*) LINN. *It. Scan.* Hoogd. p. 169.

(11) *Salix* Foliis serratis glabris lanceolato-linearibus, su-
perioribus oppositis obliquis. ROYEN *Lugdbat.* 83. N. 4.
DALIB. *Paris*, 299. *Salix* Fol. utrinque laevibus, inferne glau-
cis

Lancetvormige Bladen , de bovensten ge- III.
paard en scheef. AVDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

De bynaam is ontleend van THEOPHRAS-
TUS, die eene Soort van Wilgen *Helice* gety- *Diandria.*
teld heeft, om dat derzelve Rys zig laat bui-
gen en draaijen als Teen. Zy verschilt van de
meeste andere Wilgen , door dien de Bladen
byna tegenover elkander aan de Takjes voort-
komen en blaauwachtig zyn; hebbende onder
zig Knoppen, aan de Oppervlakte dikwils Gal-
letjes als de Eiken, en aan de toppen der Tak-
ken somtyds de zogenaamde *Wilgen-Roozen*,
van samengegroeide Blaadjes, welken van vee-
le voor de Bloem of Vrugt gehouden zyn. Het
is alleen zonderling, dat hier toe ook de broo-
sche Wilg, van J. BAUHINUS, betrokken
wordt.

In de middelste en Zuidelyke deelen van Eu-
ropa komt deeze Wilg, aan de Riviertjes,
Beeken en op vogtige plaatfen, voor. Men
noemtze in Engeland de *Geele Dwerf-Wilg*,
wegens de geelheid van haar Rys: want de Bla-
den zyn blaauwachtig groen. Zy groeit ook
aan den Duinkant van onze Provincie, in 't
byzonder by Berkenrode buiten Haarlem; zo
COMMELYN, die dezelve *Roos-Wilg* noemt,
heeft

cis &c. HALL. *Helv.* 153. *Salix humilior* &c. RAJ. *Hist.* 1421.
Cant. 144. *Angl.* III. p. 443. *Salix tenuior*, *Folio minore*
utrinque glabro fragilis. J. B. *Hist.* I. p. 213. f. 2. *Salix*
Helice Theophrasti. DALECH. *Hist.* 277.

T 3

III. heeft aangetekend. Men noemtze in den El-
 AFDEEL. faz *Rheyn-Weyden*, dat is Ryn-Wilgen, om dat
 XX. zy dicht aan den Ryn veel voorkomen, en fom-
 HOOFD. migen geeven 'er den naam van *Krebs-Weyden*,
 STUK. dat is Kreeft-Wilgen aan; doch de algemeen-
 Twee- ste naam is aldaar *Sumpff-Weyden*, of Moeras-
 mannige. Wilgen, met *Schubbige Koppen*, niet alleen we-
 gens de gezegde Roozen, welke, van enkele
 Bladertjes gemaakt, ook wel in ander slag van
 Wilgen voortkomen, maar wegens zekere ver-
 harding van de Katten, die, in plaats van
 Wolligheid, een harden knobbeligen Kop kry-
 gen; 't welk door Wörmpjes, daar in groeiende,
 veroorzaakt wordt.

De Heer HALLER vindt deeze Soort in
 Switserland op Waterige plaatsen, en meent
 dat het ook de *Wilg met Oleander-Bladen*, aan
 beide zyden groen, zy, van VAILLANT; alzo
 de grootste Bladen die gedaante hadden. PON-
 TEDERA heeft 'er, onder den naam van *Berg-
 Wilg*, met gepaarde, langwerpige gespitste Bla-
 den, van gesproken. Hy noemtze, Wilg die
 de Bladen wederzyds glad, van anderen Zee-
 groen heeft, de Schubben en Zaadhuisjes Wol-
 lig. De Takken of Ryzen waren taay, hoe-
 kig, groen, en wierden door den tyd donker
 paarsch; 't welk in 't geheel niet met de Gee-
 le Wilg van RAY schynt te strooken, maar
 meer overeenkomst schynt te hebben met de
 voorgaande Soort.

Deeze Wilg is aan de ruigte van haare Wyf-
 jes

jes Katten, en aan de zwarte Schubben, die de Wolligheid van de Mannetjes-Bloemen bekleeden, kenbaar, volgens den Heer HALLER, die deeze Soort nader beschryft, als, 't zy broosch of buigzaam, behoorende tot de Laage Wilgen; de Bladen smal, niet ruig, van boven donker blaauwachtig groen, van onderen Zeegroen hebbende, ten deele getand en niet volstrekt gepaard. Men maakt 'er, in Switserland, een gemeen gebruik van om de Dykjes aan de Beeken of Rivieren te stutten en te steunen (*). De Takken zyn hoekig, groen, doch worden door den Ouderdom donker paarsch.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Diandria

(12) Wilg met eenigermaate Zaagtandige, Lancetswys' Eyronde, naakte, geaderde Bladen, en enkele Bladsteelen, die niet gestoppeld zyn.

XII.
Salix
Egyptiaca
Egyptische

Het Egyptische Gewas, *Calaf* of *Ban* genaamd, dat ALPINUS beschryft en afbeeldt, komt overeen met de Syrische Wilg, die verzilverde Olyfbladen heeft, van BAUHINUS. Onder de Wilgen munt dezelve door den aange-naamen Reuk der Bloemen, en in Kragten uit;

ZO

(*) *Emend. Stirp. Helv. Afr. Helv. VOL. V. p. 32.*

(12) *Salix* Fol. subserratis, lanceolato-ovatis nudis Venosis, Petiolis simplicibus exstipulatis. *Ann. Acad.* IV. p. 295. *Salix* Syriaca, Folio Oleagineo Argenteo. C. B. *Pin.* 274. *Calaf* S. *Ban.* ALP. *Agypt.* 61. T. 62. *Bied-Musk.* BRUN. *Itin.* 192. T. 72.

T 4

II. DEEL, VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

*Twee-
mannige.*

zo VESLINGIUS aanmerkt. Van de Bloemen werdt een Water gedestilleerd, *Macahalaf* genaamd (*), zeer Hartsterkende, Tegengiftig en Zweetdryvende. Zo was ook het Aftrekzel derzelve tegen de Rotkoortfen en de Pest dienstig. Zie hier de beschryving.

't Is een Heester van grootte als de Kuifschboom, met dikke, gladde, roode Takken; de Bladen overhoeks, als die van de Ruige Wilg, spits ovaal, wederzyds kaal, van onderen geribd, zeer flaauw en wyd Zaagtandig, met korte Steelen. In de Oxels der Bladen komen roode Knoppen voort, van grootte als een Boon. Deeze openen zig met ééne Klep, en geeven een Wollig Katje uit, even als dat van de Ruige Wilg, tweemannige Bloemen bevattende.

XVII.
Salix
Myrsinites.
Ovaalbla-
dige.

(13) Wilg met Zaagswyjs' getande, Eyronde, gladde, geaderde Bladen.

In de Laplandsche Alpen groeit deeze Soort
zel-

(*) Dit Water zal het zyn, waar van KAEMPFER zegt, dat men in Perse de Gasten, onder andere welriekende Wateren, tot verfrischinge besprengt met *Arachi Budmish*, dat van de Katten van de *Moskeljaat Wilg*, die byna een Hemelschen Geur geeven, te Syras overvloedig gedestilleerd wordt. *Amoen. Exot. p. 374.*

(13) *Salix* Fol. ferratis, glabris, ovatis, venosis, *Fl. Lapp.* 353. T. 8. f. F & T. 7. f. 6. *Fl. Suec.* 792: 835. *Salix Myrtilli folio Spicâ crassissimâ.* HALL. *Helv.* 153. *Salix Alpina pumila Myrsinites.* PONT. *Comp.* 140. *Sal. Alp. Fol. angustioribus Splendentibus ferratis.* SCHEUCHZ. *Alp.* 340. *Salix Alpina pumila repens &c.* TILL. *Pis.* 151.

zelden meer dan twee Voeten hoog; de Stam is bezet met veele taaije, paarschachtige Teen-
tjes: de Bladen komen in figuur met die van de
Blaauw-Besfen Boompjes overeen, en zyn nage-
noeg Ovaal; de Bloemen blaauwachtig; het welk
deeze Soort byna van alle anderen onderscheidt.
SCHEUCHZER hadtze op de Switserfche Alpen
met glanzige Blaadjes waargenomen. De Heer
HALLER hadtze gekreegen, die aldaar verga-
derd was, zynde zeer laag en takkig van Ge-
was, met eene ruuwe roodachtige Schors; de
Bladen zeer glad en glinsterende, van figuur byna
als die der gezegde Blaauw-Besfen, aan den
rand fyn gekarteld en sterk geaderd, spits ovaal;
de Wyfjes Katten waren zeer dik, bestaande
uit groote bruine Zaadhuisjes, in een zeer dicht
Dons, niet glimmende, met zwarte Schubben.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Diandria.

(14) *Wilg met de Bladen flaauw getand, glad, byna doorschynende, van onderen Zeegroen, de Steng laag Heesterachtig.*

XIV.
Salix
Arbuscula.
Naantje.

Drie Verscheidenheden van Dwerg-Wilgen, in de Laplandsche Gebergten voorkomende, worden hier toe betrokken. Twee hadden de Bladen getand, de derde ongetand. De figuur der

(14) *Salix* Fol. subferratis, glabris, subdiaphanis, subtus glaucis: Caule suffruticoso. *Fl. Suec.* 798: 386. Gmel. *Sib.* I. p. 166. *Salix* Fol. ferratis glabris obovatis. *Fl. Lapp.* 352. T. 8. f. E. *Sal.* Fol. integris &c. *Fl. Lapp.* 356. *Salix* Fol. ferratis glabris &c. *Fl. Lapp.* 360. T. 3. f. M.

T 5

III. der Bladen was in de eene ovaal; in de andere Spatelvormig, of naar 't end verbreedende; AFDEEL. XX. HOOFD-STUK. Tweemannige. in de derde Lancetvormig, aan 't begin en end, beiden, spits. In alle warenze zeer dun en byna doorschynende, van onderen groenachtig, en 't Gewas groeide aldaar wel als een Boompje, maar naauwlyks een Voet hoog. In de Tuin voortgeteeld zynde was hetzelfde wonderbaarlyk veranderd, eens Mans langte hoog geworden, met veel dikker Bladen; zo dat het naauwlyks naar het Wilde geleek. De Heer G M E L I N nam dergelyke Dwerg-Wilgen door geheel Siberie, op Moerasige plaatsen van de Berken-Boschen, dikwils waar, verschillende alleen van de gemelde Laplandsche daar in, dat de Zaadhuisjes zeer glad en niet Fluweelig waren, gelyk L I N N Æ U S van dezelve meldt. De Mannetjes Katten vondt hy dun, de Wyfjes dikker, meer dan een Duim lang, bestaande uit Zaadhuisjes, naar 't Gewas te rekenen groot, paarsch van kleur, niet digt by een, gesteld. Deze Siberische hadt de Blaadjes byna onzichtbaar getand. De gedagte Laplandsche, met ongetande Bladen, zou de *Myrtebladi-ge Wilg* van R U D B E C K zyn. H A L L E R nam dit Gewas op de Switserfche Alpen waar, met glinsterend Fluweelachtige Schubben der Mannetjes Bloemen, wier Katjes in Lapland zeer klein waren.

(15) Wilg met eenigermaate getande, gladde, ^{III.}
zeer stomp Eyronde Blaadjes. ^{AFDEEL.}
^{XX.}

Te regt voert deeze, die op de Gebergten ^{HOOFD-}
van Switzerland, Oostenryk en Italie groeit, ^{STUK.}
den bynaam. De Heer HALLER merkt aan, ^{XV.}
dat zy op alle de Rotfen der Alpen, zelfs op die ^{Salix}
van 't Gebergte Jura, gemeen is, maakende een ^{retusa.}
zeer klein en veranderlyk Gewasje uit, dat altyd ^{stomplaa-}
langs den Grond kruipt. Jong zynde heeft het ^{dige,}
zelve zeer kleine Blaadjes, naauwlyks grooter
dan die van de Wilde Thym, ongetand, met
evenwydige Ribben, (een zeer zeldzaam voor-
beeld (*) onder de Wilgen,) gestreept, zeer
glad en glanzig. De volwasfene, die Stengetjes
van een Voet hoog voortbrengt, heeft de Blaad-
jes Eyronde en in de geheele Omtrek met Tand-
jes. De Katjes zyn omtrent een Duim lang,
komende voort uit getropte Blaadjes en bestaan-
de uit gladde Schubben, die in een witte Wol-
ligheid weinige Blommetjes, ieder van twee
Meeldraadjes, met roode Knopjes, zeer yl ge-
plaatst, bevatten. De Vrouwelyken, op an-
dere

(15) *Salix* Pol. *subferratis glabris obovatis obtusissimis.*
Salix Fol. *lavibus ovatis, Spicâ rarissimâ.* HALL. *Helv.* 154.
Opusc. 301. *Salix Alpina angustifolia repens non incana.* C.
B. *Pin.* 474. *Prodr.* 159. *Salix Alpina Serpilli folio lucido.*
BOCC. *Mus.* II. p. 12. T. I. *Salix pusilla humilis.* CAM.
Epit. 104.

(*) *Unico in Salicibus exemplo;* zegt de Heer HALLER,
Emend. utf. p. 34: maar de Egyptische, hier voor beschree-
ven, schynt de Bladen ook evenwydig geribde hebben, enz.

III. dere Stammetjes groeiende, zyn ronde Katjes,
 AFDEEL. van weinige Zaadhuisjes samengehoopt.

XX. HOOFD- CAMERARIUS geeft een zeer goede Afbeel-
 STUK. ding van dit Gewas, dat, zo hy aanmerkt,
 Twee- niet oneigen, *Aard-, Berg-, Steen, of Kruip-*
 mannige. *Wilg*, genoemd wordt. BOCCONE heeft het-
 zelve ook zeer wel in Plaat gebragt en genoemd
 Zeer kleine kruipende *Alpische Wilg* met stompe
 glinsterende Wilde Thym-Blaadjes. SCHEUCH-
 ZER heeft ook dien naam gebruikt en van TOUR-
 NEFORT is dezelve, wat de Blaadjes aangaat,
 mede nagevolgd. 't Geheele Gewas is zeer glanzig
 groen, niet grys, gelyk BAUHINUS te
 regt aanmerkt.

XVI. (16) *Wilg met Zaagswys' getande, gladde,*
Salix *rondachtige Blaadjes.*
Herbacea.
 Kruid-
 Wilg.

Deeze is de allerkleinste Boom, zo LIN-
 NÆUS aanmerkt; geevende een Afbeelding van
 het grootste Gewas daar van, hem ooit op de
 Laplandsche Gebergten voorgekomen, geen hal-
 ven Vinger hoog. Aan een Steng van naauw-
 lyks een Duimbreed lang, droeg hetzelfde drie
 of vier byna ronde Blaadjes, en geleck dus
 veel

(16) *Salix* Fol. serratis glabris orbiculatis. *Fl. Lapp.* 355.
 T. 8. f. H. & T. 7. f. 3, 4. *Fl. Suec.* 800: 837. R. *Lugdb.*
 82. HALL. *Helv.* 155. JACQ. *Viudob.* 296. *Salix saxatilis* mi-
 nima. C. B. *Pin.* 474. *Prodr.* 159. *Salix Alpina lucidarepens,*
 Alni rotundæ folio. BOCC. *Mus.* II. p. 19. T. 1. f. ult. RAJ.
Suppl. 12. *Angl.* III. p. 448. *Herba facie Pyrolæ.* MART.
Spitsb. 47. T. G. f. B. OED. *Dan.* T. 117.

veel naar het Kruidje , dat men noemt Wintergroen. Het heeft een taamelyk dikken Wortel, en vertoont zig als een onderaardsch Heestertje , dat flegts met de topjes der Takken boven den Grond komt. De Sexe maakt in het Loof eenig verschil. De Mannetjes-Plant heeft de Blaadjes byna rond en de Bloemen geel: de Wyfjes-Plant heeft dezelve Hartvormiger en de Zaadhuisjes zyn rood.

Van dit Gewas heeft BOERHAAVE ook, onder den naam van *Allerkleinste Wilg*, met een zeer fraaije geele Bloem, in de Optelling der Planten van den Leidsen Akademie-Tuin, gewag gemaakt. BOCCONE noemtze *Alpische glinsterende Kruij-Wilg*, met ronde Elzen-Bladen, en MARTENS, in de beschryving van Spitsbergen, een *Kruidje gelykende naar Wintergroen*. Zie daar, hoe een zelfde Gewas natuurlyk groeit op plaatsen des Aardbodems in hoedanigheid overeenkomende, doch ver van elkander. Op de toppen der Switserfche Alpen vindt de Heer HALLER hetzelfde van dergelyke kleinte, fomtyds naauwlyks een Duim hoog, hebbende de Katjes ook zeer yl, van weinige Blommetjes, maar de Vrugt- of Zaadhuisjes, (dat zonderling is,) van de grootften in het geheele Geslagt der Wilgen. Dit is echter maar betrekkelyk tot de grootte of liever kleinte van 't Gewas te verstaan; gelyk de Heer JACQUIN te regt aanmerkt, die deeze Kruid-Wilg op het hoogfte van den Schneeberg

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Dianthia.

III. berg by Weenen, zeer dicht aan de Sneeuw,
 AFDEEL. groeiende, heeft waargenomen (*).
 XX.

HOOFD- (17) Wilg met effenrandige, gladde, Eyron-
 STUK. de stompe Bladen.

XVII.
 Salix
reticulata.
 Geaderde.

Deeze, die door de Netswyze Adertjes van
 haare langwerpig ronde Blaadjes, welke geheel
 niet getand zyn, onderscheiden wordt, hadt op
 de Laplandsche Bergen ook maar de hoogte
 van een Vinger, met blaauwachtige Aairen.
 Op de toppen van den Schneeberg vondt de
 Heer JACQUIN dezelve insgelyks als een Krui-
 pend Gewasje, met dikke Takjes byna Plag-
 gen maakende als Hey, en de Blaadjes van on-
 deren grys hebbende, somtyds met roode Ader-
 tjes doorweven. Op de Switserfche Alpen nam
 de Heer HALLER deeze Soort waar, als een
 Heestertje van omtrent een Elle hoog, dat de
 Blaadjes somtyds glad, somtyds ruig hadt of
 met Zilverkleurig Dons overtoogen, en de
 Katjes zeer dun, onderscheidende zig door de
 lange Steeltjes der Bladen van haare mede-
 Soorten. De Zaadhuisjes der Vrouwelyken, en
 de

(*) Capsula maxima ratione Stirpis. JACQ. *Vindob.* 297.

(17) *Salix* Fol. integerrimis glabris ovatis obtusis. JACQ.
Vind. 296. *Salix* Fol. integris glabris ovatis subtrus reticulatis.
Fl. Lapp. 359. T. 8. f. L, & T. 7. f. 1, 2. *Fl. Suec.* 801:
 382. *Salix pumila* folio rotundo. J. B. *Hist.* I. p. 12.
 SCHEUCHZ. *Alp.* 43: 340. RAJ. *Hist.* 1423. *Salix pumila*,
 folio rotundo integerrimo. HALL. *Helv.* 154. OED. *Daz.*
 212.

de Bloemen der Mannelyken, zyn uitermaate
Wollig (*).

III.
AFDEEL.
XX.

(18) Wilg met effenrandige, gladde, spits
Eyronde Bladen.

HOOFD-
STUK.

XVIII.
Salix

Dit is een Heeftertje, dat de Gestalte heeft
van de zogenaamde Myrtilus of Blaauwbesfen
(†). De Bladen van hetzelve zyn wederzyds
glad en groen, fomtyds volmaakt Eyrond, doch
dikwils een weinig spits of langwerpig. Het
kwam in Veenige Moerasfen van Lapland voor,
en hadt de gedaante van een Boompje met paar-
sche of roodachtige Takjes, doch de hoogte was
niet meer dan een Voet. Op dit Gewas nam
LINNÆUS die Wilgen-Roosjes waar, van wel-
ken ik, het Infekt, dat dezelve vormt, be-
schryvende, te vooren heb gesproken (†).

Myrtilloides.
Myrtilachtige.

(19) Wilg met geheel effenrandige, van onde-
deren

XIX.
Salix
glauca.
Zeegroene

(* Emend. ut supra, p. 36.

(18) *Salix* Fol. integris glabris ovatis acutis. *Salix* Fol. in-
tegris glabris ovatis alternis. *Fl. Lapp.* 357. T. 8. f. I, K.
Fl. Succ. 804; 889.

(†) *Fl. Succ.* Ed. I. p. 292.

(†) Zie het I. DEELS XII. STUK van deeze *Natuurlyke*
Historie, bladz. 131. De reden van den bynaam deezer Soort
heb ik thans beter opgegeven. Het is de gewoone *Wilgen-*
Roos niet, die daar bedoeld wordt.

(19) *Salix* Fol. integerrimis, subtus tenuissime villosis,
ovato-oblongis. *Fl. Lapp.* 363. T. 7. f. 5 & T. 8. f. P. *Fl.*
Succ. 802; 890. *Salix Alpina Pyrenaica*, C. B. *Pin.* 474.
Prodr. 159. BURSER. XXIV: 120.

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.

*Twee-
mannige.*

deren zeer fyn gehaairde, langwerpige Eyronde Bladen.

In de Laplandfche Berg-Valeijen was dit een Heeftertje van twee Voeten hoog, de Bladen van boven glad, doch niet glanzig, van onderen bleeker met eenige Haartjes hebbende. De Mannelyke Bloemen maakten dikke Wollige Knoppen uit. De hier aangehaalde, welke BURSERUS op de Toppen der Pyreneeën vergaderd heeft, naauwlyks een half Elle hoog, hadt langwerpige Blaadjes, zagt als Fluweel, met Haartjes op de kanten, en Aairen van een Duim lang, dun en Wollig. Mifchien komt deeze nader aan de twee-en-twintigfte Soort.

Deeze drie maaken de Wilgen met *ongetande gladde* Bladen uit, waar van voorheen gefproken

* H. D. is *: thans volgen die met *ongetande ruige* Bladen, waar van agt Soorten zyn.

III. STUK,
bladz. 453,
464.

XX.
*Salix
Aurita.*
Ge-oorde.

(20) Wilg met *effenrandige, wederzyds ruige, ftomp Eyronde, ge-oorde* Bladen.

In de Woefstynen van Lapland is deeze, volgens den Ridder, gemeen, fchietende dikwils op tot een dunnen buigzaam Boom. De Bladen hebben, aan het Steeltje, kleine, ronde, byhangzeltjes of Oorlapjes. DILLENIIUS hadt dee-

(20) *Salix* Fol. integerr. utrinque villosis obovatis appendiculatis. *Fl. Lapp.* 369. T. 8. f. Y. *Fl. Suec.* 810; 891. R. *Lugdb.* 84. *Salix* Folio rotundo minore, DILL. *App.* 375. RAJ. *Angl.* III. p. 450.

deeze Soort, by Giesfen, met een weinig ron-
 der Blaadjes waargenomen. Men ziet klaar,
 dat dezelve zeer van de *Ge-oorde* Wilgen, met
 Amandel-Bladen *, verschille. De Heer HAL-
 LER schyntze te houden voor eene Verscheiden-
 heid of verandering van de gewoone Ruige
 Wilg (*).

III.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
 * Ald.
 bl. 455.

(21) Wilg met de Bladen wederzyds Wollig,
 rondachtig en gepunt.

XXI.
Salix
Lanata.
 Woll ge.

Deeze, op de Laplandsche Alpen door LIN-
 NÆUS waargenomen, was Boomachtig en hadt
 de Takken overal met eene witte ruigte bekleed,
 de Bladen rondachtig en stomp gepunt, met ee-
 ne lange losse Wolligheid zodanig bezet, dat
 het geheele Gewas zig wit en ruig vertoonde.
 Twee Katjes kwamen gemeenlyk aan het end
 der Takjes van het voorige Jaar en de Zaad-
 huisjes waren glad. DILLENIUS oordeelde,
 dat deeze slegts eene Verscheidenheid ware van
 de Wilg met rondachtig gespitsste Bladen van
 BAUHINUS, en de Ridder betreft 'er thans, op
 die wyze, toe, de Laplandsche Wilg, met Lan-
 cets-

(* Emend. ut supra. p. 35.

(21) *Salix* Fol. utrinque Lanatis, subrotundis acutis. *Fl.*
Lapp. 368. T. 8. f. X & T. 7. f. 7. *Fl. Suec.* 809; 892. *Salix*
humilis latifolia erecta. C. B. *Pin.* 474. *Prodr.* 159. RAJ. *Hist.*
 1426. HALL. *Helv.* 154. β. *Salix depressa* Fol. integris subtus
 villosis &c. *Fl. Lapp.* 361. T. 8. f. N. *Fl. Suec.* II. N 899.

V

II. DEEL. VI. STUK.

III. cetswys' Eyronde, aan beide enden spitse, van
 AFDEEL. onderen ruige Bladen, welke door de aankwee-
 XX. king gebleeken was, de zelfde te zyn. De aan-
 HOOFD- gehaalde van BAUHINUS groeide in Switzer-
 STUK. land maar een Elle hoog.

XXII. (22) Wilg met geheel effenrandige, ruige,
 Salix Lancetvormige Bladen.
 Lapponum.
 Lap-
 landsch.

Geen gemeener was 'er in alle de Valleijen der Laplandsche Bergen; weshalve deeze te regt de *Laplandsche* gebynaamd wordt. Zy kwam menigvuldig in de Boschen van geheel Sweeden voor, zynde een Heester van vyf of zes Voeten hoogte. Ook ontbreekt zy niet in andere deelen van Europa. Ten minste wordt de Portugaalsche, met ge-orde Salie-Bladen, hier t'huis gebragt door LINNÆUS. En de Afbeelding, welke door den Heer HALLER, wegens de fraaiheid, is gegeven, schynt nader tot deeze dan tot de volgende te behooren. Die Kruidkenner merkt aan, dat 'er een groote veranderlykheid in de Bladen plaats heeft naar den Ouderdom. In de Jongheid zyn dezelve zeer Wollig zagt, wederzyds Zilverkleurig. zonder eenig Groen: vervolgens komt het Groen eenigermate doorblinken aan de bovenzide, en de onderzyde is ook veel dunner gehaaid, zo dat de Ribbetjes zig vertoonen: eindelyk worden de

(22) *Salix* Fol. integerrimis hirsutis lanceolatis. *Fl. Lapp.* 366. T. 3. f. T. *Fl. Suec.* 808; 893. HALL, *Helv.* 155. T. 3, f. 2.

de Bladen van boven geheel glad en groen (*). III.
 Zwart hadt zyn Ed. dezelve van boven ge- AFDEEL.
 zegd te zyn en glad; van onderen als gefluweeld, XX.
 en dus ook afgebeeld: 't welk door den Heer HOOFD-
 GMELIN, die anders zyne Siberifche laage STUK.
 Wilg, met wederzyds witachtige Wollige Bla- Diandria.
 den, gedagt zou hebben de zelfde te zyn, nooit
 was gezien (†).

(23) Wilg met effenrandige spits Eyronde Blāden, die van boven ruigachtig, van onderen Wollig zyn. XXIII.
 Salix
 Arenaria.
 Breede
 Duin-Wilg.

Deeze komt zeer naby, en is mooglyk een enkele Verscheidenheid van de voorgaande, zo de Ridder heeft aangemerkt. Zy komt 'er in hoogte mede overeen, als ook in de Kleur der Stengen of Stammetjes, welke Aschgrauw of uit den rofen zyn. De Bladen, alleenlyk, zyn wat minder ruig, inzonderheid van boven, en ook zo langwerpig niet. Hier wordt, door LINNÆUS, de gedagte Wilg van GMELIN t'huis gebragt, en de Woonplaats gesteld in de Moerasfen van Europa. Men vindtze in Engeland en Duitfch-

(*) *Emend.* utf. p. 35.

(†) *Flor. Siber.* Vol. I. p. 166.

(23) *Salix* Fol. integris ovatis acutis, supra subvillosis; subtus tomentosis. *Fl. Succ.* 306; 394. *It. Gotl.* 206. *Salix* Fol. integris &c. *Fl. Lapp.* 362. T. 8. f. O; Q. *Salix pumila* Fol. utrinque candicantibus et lanuginosis. C. B. *Pin.* 474. *RAJ. Angl.* III. p. 447. *GMEL. Sib.* I. p. 164. T. 36. f. 1:

III. Duitſchland, als ook in Vogtige Velden aan dert
 AFDEEL, Ryn, en by ons overvloedig in de Duin-Valei-
 XX. jen, wordende gemeenlyk, volgens den Heer
 HOOFD DE GORTER, *Kleine Wirf* genoemd (*), dat
 STUK. mooglyk tot den naam van Wervelen-Hout, die
Twee- aan een Boomachtige in ons Land gegeven
mannige. wordt, eenige betrekking heeft (†).

XXIV. (24) *Wilg met effenrandige Lancetvormige*
Salix *Bladen, die van onderen ruig en glanzig*
Incubacea. *zyn, en Eyronde gespitſte Stoppeltjes.*
 Leggende.

Deeze, in harde Grond op laage Velden van Europa groeiende, was gemeen in Sweeden, alwaar derzelve verſchil van de voorgaande Soort door LINNÆUS opgemerkt is, daar in te beſtaan, dat de Bladen langwerpiger zyn, van boven glad, van onderen glanzig als Zyde, en dat zy de Takken witachtig groen heeft. Zy regten zig niet op en maaken dus een leggend Gewas uit, 't welk HALLER, nauwlyks een Voet hoog, by Bern hadt waargenomen, hebbende geelachtige Rysjes en ronde Bloem-Aairtjes.

(25)

(*) *Flor. Belgic. p. 279.*

(†) Zie het voorg. III. STUK, deezer *Nat. Hiſt.* bladz. 459.

(24) *Salix Fol. integerrimis Lanceolatis, subtus villoſis nitidis; Stipulis ovatis acutis. Fl. Suec. 1807; 895. Salix Fol. ovato-Lanceolatis integerrimis, Ramis decumbentibus. R. Lugdb. 84. DALIB. Paris. 299. Salix Fol. integris ovatis &c. GUETT. Stamp. 416. Salix pumila, Fol. ellipticis integerrimis. HALL. Helv. 153.*

(25) Wilg met effenrandige Lancetvormige, III.
wederzyds omtrent kaale Bladen, de Steng AFDEEL.
kruipende. XX.
HOOFD-
STUK.

Deeze, die ook in andere deelen van Euro- XXV.
pa waargenomen is, komt tusfchen de Bergen *Salix*
in Sweeden, op vogtige plaatsen, voor. In *repens.*
kleinte tart zy de Kruid-Wilg, hier voor be- Kruipende.
fchreeven, als hebbende de Steng dikwils maar
een Duimbreed lang, doch een Vinger dik,
met roodachtige Takjes, die witte Haairtjes
hebben, als Rysjes langs den Grond uitgestrekt.
De Blaadjes zyn langwerpig Eyronde, gefteeld,
wederzyds glad, van onderen Zeegroen, zon-
der Stoppeltjes en de Katjes komen zydelings
voort. De Oostenrykfche kleine Berg-Wilg van
CLUSIUS, hier aangehaald, hadt leggende
Rysjes van een Voet lang en een Vinger dik,
met dunne Takjes zig tusfchen het Gras ver-
heffende en Blaadjes van byna een Duim lang,
van boven glanzig groen, van onderen eeni-
germaate grys. Aan de Takjes groeiden zag-
te Aairtjes, uitgeevende een witte Wolligheid.

(26) Wilg met effenrandige, Eyronde Bladen, XXVI.
die van onderen gehaaid zyn. *Salix*
fusca.
Van Buine.

(25) *Salix* Fol. integerrimis Lanceolatis, utrinque subpilo-
fis, Caule repente. *Fl. Suec.* 814; 896. *Salix Alpina pumila*
repens inferne subcinerea. C. B. *Pin.* 474. *RAJ. Angl.* III.
T. 448. *Salix pumila latifolia prima.* CLUS. *Hift.* I. p. 85.
Pann. 102.

(26) *Salix* Fol. integerrimis ovatis, subtus pubescens. *Salix*

V 3

Fol.

III.
AFDEEL
XX.
HOOFD
STUK.
*Twee-
mannige.*

Van deeze, die ook een zeer laag Heeftertje is, dat dikwils kruipt, heeft LINNÆUS, gelyk van alle de andere Laplandsche Wilgen, de Bladen, op eene byzondere Plaat, tot vergelyking, 't welk zeer fraay en nuttig is, afgebeeld. Thans echter merkt zyn Ed. aan, dat deeze met de Kruipende, Leggende en Breede Duin-Wilg, veel overeenkomst heeft. Zekerlyk loopen deeze vier grootelyks in één, en zyn niet gemakkelyk te onderscheiden: waar door men van byzondere plaatfen wederom andere Soorten krygt. Niettegenstaande de Blaadjes van deeze, in Lapland, van onderen eenigszins gehaaid waren, oordeelt DILLENIUS, dat de Naantjes-Wilg, met wederzyds gladde Bladen, van BAUHINUS, hier t'huis behoore. Deeze schynt het te zyn, die onder de Duinwilgen van ons Land, door den vermaarden COMMELYN, is opgetekend. Mooglyk is die, welke MEESE in de Wouden van Vriesland, op Heyvelden en Veenagtige plaatfen, veel waarnam, hoewel door hem tot de Negentiende betrokken, ook deeze Soort. Immers de Zee-groene, de Laplandsche en deeze laatste, schynten weinig te verschillen. Onze Ridder merkt aan, dat zy de Knoppen eenkleppig, in tweeën

ge-

Fol. integ. ovat. subt. villosis nitidis. *Fl. Lapp.* 364. T. 8.
f. R. *Fl. Suec.* 803; 897. R. *Lugdb.* 84. *JACQ. Vindob.* 297.
Salix pumila Folio utrinque glabro. J. B. *Hist.* I. p. 217.
Sal. pum. brevi angustoque Folio incano. COMM. *Holl.* 102.
GOEF. *Belg.* 279. MEES. *Fris.* N. 403.

gedeeld en de Katjes ongebladerd heeft. De bruinheid der Bladen van boven geeft 'er den bynaam aan.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(27) Wilg met effenrandige smal Lancetvormige, uitgestrekte, ongesteelde, van onderen Wollige Bladen.

XXVII.
Salix
Rosmarini-
folia.
Smalbladi-
ge Duin-
Wilg.

Deeze is door de smalheid der Bladen gemakelyk te onderscheiden. Men vindt daar van een fraaije Afbeelding by LOBEL, die deeze Smalbladige Laage Wilg by Antwerpen op de Heide, met kruipende Steeltjes van een Palm of anderhalf lang, Bladen als van het Mottekruid en Bloemkatjes als der gewoone Wilgen, groeiende vindt, zynde het Loof bitter van Smaak. Onder de Oostenryksen heeft CLUSIUS ook twee Smalbladigen, waar van de laatste mooglyk door COMMELYN bedoeld zal zyn, met zyne Laage Wilg, die korte smalle gryze Blaadjes heeft, zynde de eerste van gedagten Autheur buiten twyfel deeze: want die zegt 'er van: dat dezelve Rysjes van een Voet of korter heeft, die geelachtig zyn, met Blaadjes van een Duim, als die van 't Vlaschkruid, van boven

(27) *Salix* Fol. integerrimis lanceolato-linearibus, strictis, sessilibus, subtus tomentosus. R. *Lugd.* 84. N. 13. *Fl. Suec.* II. N. 398. *Salix humilis angustifolia.* C. B. *Pin.* 474. *Salix humilis repens angustifolia.* LOR. *IC.* II. p. 137. J. B. *Hist.* I. p. 214. GORT. *Belg.* 280. MEES. *Fris.* N. 404. *Salix pumila angustifolia prima.* CLUS. *Pann.* p. 102, T. 103.

V 4

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.

*Twee-
mannige.*

ven groen, van onderen Aschgrauw en nog jong zynde geheel grys. Dezelve groeit in vogt-ige Hakboschen beneden Frankfort aan de Mayn, volgens J. BAUHINUS (*). Een dergelyke schynt in Switserland in de Beeken te groeijen volgens HALLER, die gewag maakt van een Wilg met smalle, zeer lange, van onderen witachtige Bladen, welke de *Wilg met het allerlangste Blad*, van RAY, zou zyn, en dezelve dus beschryft (†).

„ De Takken zyn lang, regt, broosch; de
„ Bladen somtyds genoegzaam Eyrond en Ovaal-
„ achtig, doorgaans echter langwerpig, van
„ drie Duim en daar boven; smal, met even-
„ wydige Ribben (‡), die een scherpen hoek
„ met de middel-Rib maaken, van onderen be-
„ stendig Wollig en wit, van boven nu eens
„ ruig dan glad; de Katjes tuschen de Bladen
„ ongesteeld, niet uitpuilende, Rolrond: de
„ Zaadhuisjes, als zy jong zyn, met eene wit-
„ te Wolligheid bekleed.”

In

(*) Die echter verkeerdelyk zegt, dat DODONEUS de Afbeelding van de Lobelsche gegeven zou hebben: het is die van de Clusiaansche. Ook schynt BAUHINUS 'er dat laatste bygevoegd te hebben, niettegenstaande RAY het op rekening van CLUSIUS stelt: want die kon dan immers deeze niet als de derde Soort van Wilg der Oostenryksche Bergruggen opgeeven.

(†) *Emend.* ut supra, p. 38.

(‡) Zie daar wederom een Voorbeeld, dat de evenwydigheid der Ribben ook in andere Wilgen plaats heeft: vergoelyk bl. 299.

In de holte der Beeken was deeze laager, III.
 zegt die Kruidkenner : waarschynlyk dan daar AFDEEL.
 buiten. Ik vindze ook aangetekend onder de XX.
 Planten van den Elfaz, door Doktor M A P P U S HOOFD.
 (*), die zegt, dat menze aldaar *Girrl-Weyden* STUK.
 of *Girrlen* noemt. Dat dezelve Katten eer dan *Diandria.*
 Bladen voortbrengt en wel het Mannetje over-
 vloedig, fomtyds twee Duimen, fomtyds maar
 één Duim lang, bleek geel en van een ongemeen
 aangenaamen Reuk: des hy ze by de Persifche
 of Egyptifche Moskaat-Wilg, hier voor beschree-
 ven, vergelykt. In April en Mæy, voor alle
 anderen, bloeide deeze Wilg aan de Riviertjes
 van den Elfaz, en men maakte 'er fomtyds ge-
 bruik van de Bloemen, om gedestilleerde Wa-
 teren een Geur te geeven, dien zy lang behiel-
 den. De Wyfjes-Wilg van deeze Soort bragt
 haare Trosfen van Zaadhuisjes ook voor de Bla-
 den voort. „ Op drooge en ongebouwde Vel-
 „ den, (zegt hy,) is deeze Wilg een laag en
 „ kruipend Gewas, wordende dan *Kletten-Wei-*
 „ *den* of Kruip-Wilg genoemd: doch anders
 „ groeit dezelve op, tot een taamelyk hoogen
 „ digten Heefter, die, zo 'er de Takken dikwils
 „ afgefneeden worden, een zeer dikken Stam
 „ krygt.”

Zie daar een ongemeene veranderlykheid, ook
 door deezen Kruidkenner, in de Wilgen waar-
 ge-

(*) *Hist. Plant. Alfat.* p. 275.

III. genomen, welke, het gene ik te vooren daar van
 (AFDEEL. gezegd heb *, bevestigt. RAY zegt, dat dee-
 XX. ze Smalbladige Laage Wilg in Engeland over-
 HOOFD- vloedig, op Moerasfige plaats en Heijen, met
 STUK. * II. D. dunne Rysjes groeit, somtyds een Voet, somtyds
 III. STUK, een Elle hoog; dikwils leggende op den Grond; en
 bladz 474, een kruipende Wortel heeft. MEESE, die de-
 enz. zelve Rosmaryn-Bladig noemt, hadt ze by en
 onder de voorgaande, in de Wouden van Vries-
 land, gevonden. Zy groeit ook, volgens den
 Heer DE GORTER, veel in de Gagel-Kampen
 by Harderwyk, ook wel elders in onze Duinen
 en in Zeeland, ja buiten twyfel op meer plaat-
 sen van onze Provinciën.

De overige Wilgen reeds onder de Boomen
 beschreeven zynde, gaa ik over tot het Geslagt
 van

EMPETRUM. Bes-Heide.

Dat tot den Rang der Driemannigen, als drie
 Mceldraadjes hebbende, behoort. Hier zyn
 dezelve lang. De Kelk der Mannelyke, zo
 wel als der Vrouwelyke Bloemen, is in drieën
 gedeeld, bevattende drie Bloembladjes. De
 laatsten hebben negen Stylen en de Vrugt is een
 Bezie met negen Zaadjes.

Twee Soorten, beiden Europische, komen
 'er in voor, naamelyk.

(1) Bes-Heide *die regtop staat.*

Deeze is in Portugal alleen waargenomen door den vermaarden CLUSIUS. Hy vondtze boven Lisfabon in een Zandige Grond, met een menigte van haare witte Basfen beladen; waar door het hem in 't eerst van verre voorkwam, als of het Gewas met Greintjes Manna was begroeid. Zy maakte 'er een Heester met Takjes van een Elle hoog, die broosch en zwarter waren dan de andere Heide, hebbende de Bladen, op een byzondere manier, by drieën, om de Takjes geschikt. De Vrugten waren witte doorschynende Besfen, als Paarlen, zeer Sappig en zuur van Smaak, bevattende gemeenlyk drie harde Steentjes.

Van de volgende, naar welke zy in Gestalte veel gelykt, verschilt deeze, zo LINNÆUS aanmerkt, door de Takjes ruighaairig, de Bladen langer en van boven eenigermate ruuw, van onderen gesleufd te hebben. TOURNEFORT heeft 'er een fraaije en duidelyke Afbeelding van gegeven.

(2) Bes-Heide *die nederhurkt.*

(1) *Empetrum erectum.* Syst. Nat. XII. Gen. 1100 p. 649. Veg. XIII. 737. H. Cliff. 470. R. Lugdb. 206. *Empetrum Lusitanicum Fructu albo.* TOURNEF. *Inst.* 579. *Erica erecta Baccis candidis.* C. B. Pin. 486. *Erica Coris folio decima.* CLUS. *Hist.* I. p. 45. *Erica septima.* *Hisp.* p. 114. T. 117. TOURNEF. *Inst.* 579. T. 421.

(2) *Empetrum procumbens.* H. Cliff. R. Lugdb. *ut. Fl.*

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

I.
Empetrum
album.
Witte.

II.
Dee- *Empetrum*
nigrum.
Zwarte.

Succ.

III.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
 Drie-
 mannige.

Deeze valt in vogtige Berg-Valeijen der Noordelyke deelen van Europa, niet alleen, maar ook in die der hooge Gebergten van Oostenryk en Switserland. Men vindtze op de Heijen van Engeland, alwaar het Landvolk de Vruchten *Crow-Berries* en *Crake-Berries*, dat is *Kraaije-Besfen* noemt, volgens RAY, en dus geeven ook de Boeren op de Veluwe, in ons Land, aan 't Gewas den naam van Kraay-Heide, zo de Hooglceraar DE GORTER aantekent. Het groeit aldaar op verscheide hooge Heyvelden, als ook in de Wouden van Vriesland, in Zeeland en elders. Men vindt het onder den naam van Leggende *Camarinna* der Noordelyke Landen door PETIVER gemeld, zynde die Portugeesche naam van 't voorige hier op toegepast.

In Lapland, daar deeze Bes-Heide in de dorste en droogste Zand-Woestynen der Alpen niet ongemeen is, hadt de Groote LINNÆUS daar van *Mannetjes*, *Wyfjes*, *Marwyyvige* en *Tweeflagtige* Gewassen, waargenomen, en derhalve dezelve tot de Klasse der *Polygamia* t'huis gebragt. De Heer JACQUIN eenige Planten daar van, in de Herfst op de Gebergten uitgerukt, in den Kruid-Tuin overgebragt hebbende, bevondt

Succ. 832; 904. HALL. *Helv.* 162. JACQ. *Vindob.* 298. *Empetrum.* *Fl. Lapp.* 379. *Erica Baccifera procumbens nigra.* C. B. *Pin.* 436. *Erica Coris folio undecima.* CLUS. *Hist. Baccifera.* *Pann.* 79. GORT. *Belg.* 281. MEES. *Fris.* N. 409. *Empetrum montanum Fructu nigro.* TOURNEF. *Inst.* 579.

vondt dat dezelve, in Maart van 't volgende Jaar, op den zelfden Stoel veele Tweeflagtige Bloempjes voortbragten, met drie, twee of één Meeldraadje voorzien, en weinige Wyfjes, maar in 't geheel geene Mannetjes - Bloemen. Hierom oordeelt hy, dat dit Gewas te regt behoore tot de voorgemelde Klasfe, en niet tot deeze. De Ridder merkt ten dien opzigte aan, dat hy 'er één met Tweeflagtige Bloemen te Upsal gezien hadt, tegen duizenden, die weezentlyk *tweehuizig* waren.

Dit doet dan deeze Bes-Heide hier beklyven, waar omtrent de Heer HALLER, by nader onderzoek, *deeze nieuwe Waarneemingen* te berde brengt (*). „ De Kelk is in drieën „ gedeeld, met rondachtige punten: drie Bloem- „ blaadjes, die Eyrond en ros zyn, fteeken „ daar buiten uit, en drie lange Meeldraadjes „ komen uit de Bloem voort. De Vrugt is „ een Bezie met negen Korrels, die tot een „ rond Kogeltje Wigswyze famengevoegd zyn. „ Een Styl is 'er, met negen purpere Stem- „ pels. De Meeldraadjes zyn zeer dikwils „ met een misdraagend Vrugtbeginzel gepaard.”

Dit geeft eenig Licht aan het voorige en bevestigt de regtmaatige plaatzing van dit Gewas volgens de laaste goedkeuring van den Ridder, die ten opzigt van de Besfen, welke zwart en rond zyn, byna als Geneverbefen, aanmerkt,

(*) *Emend.* utf. p. 36.

III. merkt, dat dezelve, (schoon op zig zelf in menigte gegeten, het Hoofd bezwaarende,) zo wel als de Bosch-Besfen, waar van voorheen gesproken is, in plaats van Korenten in de Kaas-Beulingen der Laplanderer komen *. Het blykt dan, schoon sommigen deeze Besfen voor Venynig uitgemaakt hebben, dat zy eetbaar zyn. OLAUS BORRICHIVS verhaalt, dat zy niet alleen tot Voedzel strekken voor 't Gemeene Volk, maar dat hy, nog een Jongen zynde, dezelve dagelyks by handen vol hadt gegeten (*). Waarschynlyk strekken zy voor het Gevogelte gelyk de Kraajen, en andere Dieren, tot Spyze.

AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
* Zie
II. D.
IV. STUK
bl. 485.

Men ziet daar in de alwyze voorzorg des Schepers, om de koudste deelen des Aardbodems, zelfs in de Winter, van Voedzel niet ontbloot te laten, uitblinken. CLUSIVS, immers, vondt het Gewas, op de Steen-Rotsen van Hooge Gebergten in Oostenryk en Stirie, bloeiende en met groene Besfen beladen; terwyl 'er nog veel rype Besfen aan zaten van 't voorgaande Jaar. Het was in Switzerland, volgens HALLER, een Takkig Heeftertje, met Rysjes van een Voet lang of hoog, en digt gebladerd, byna als de voorgaande Soort, met dikke Vleezige Blaadjes, doch droog kort en stomp, veelal by drieën, maar somtyds ook by vieren, Kranswyze om de Takjes geplaatst. De *Coris* van sommigen, wier Blad CLUSIVS aan deeze Heide geeft;

(*) BARTHOL. *Art. Med.* Vol. II. p. 162.

geeft, heeft ze ook zodanig; doch wy gebruiken liever het Loof van dit Gewas, als voor ons bekender zynde (*).

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Triandria.

O S Y R I S.

De Kelk der Bloemen is hier, zo wel in de Mannetjes als in de Wyfjes-Planten, in drieën gedeeld, zonder Bloemblaadjes, en in de laatste ook zonder Styl, maar met een rondachtigen Stempel en een Vruchtbeginzel, dat eene Bezie wordt met ééne Holligheid, waar in een ronde Steen.

De eenigste Soort (1), gemeenlyk onder den naam van *Casia* bekend, groeit overvloedig in de Zuidelyke deelen van Europa, zo in sommige Gewesten van Spanje, als in Provence en Languedok, byzonderlyk omstreeks Montpellier, alwaar het Landvolk dezelve *lou Rouvé* noemt. Hier van heeft zy den naam by sommigen gedragen, dien LOBEL 'er aan geeft; hoewel de schrandere CLUSIUS oordeelt, dat zy

I.
Osyris
alba.
Witte.

(* Gelyk in de benaaming van *Erica Empetrifolia*: zie 't IV. STUK, bladz. 517. Pl. XXIII. Fig. 2, en de *Polygala Empetrifolia*: V. STUK, bladz. 433. Pl. XXVIII. Fig. 1, enz.

(1) *Osyris*. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1101. p. 649. *Veg.* XIII. p. 737. R. *Lugdb.* 202. SAUV. *Monsp.* 56. GOUAN. *Monsp.* 502. GRON. *Orient.* 308. LOEFL. *Itin.* 169. *Osyris frutescens* Baccifera. C. B. *Pin.* 212. *Casia Poëtica Monspelienfium*. CAM. *Epit.* 26. LOB. *lc.* 432. *Casia Latinorum*. ALP. *Exot.* p. 41. *Casia Monspelii dicta*. GESN. *Epist.* 50. *Casia quondam*. CLUS. *Hist.* 181. *lc.* 232.

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

*Drie-
mannige.*

zy geenszins de *Casia* van VIRGILIUS kan zyn: zo min als het *Kneoron* van THEOPHRASIVS, 't welk *Casia* genoemd was van HYGINUS, zo PLINIUS verhaalt. De benaaming van *Casia Poëtica* is derhalve zeer oneigen. Waarschynlyker zou dit Gewas de *Osfyris* kunnen zyn van PLINIUS, en daar van is de Geslagtnaam ontleend.

Men vindt het ook zeer fraay in Afbeelding gebragt door CLUSIVS, die het in Spanje, daar men het *Guardalobo* noemt, op verscheidene plaatsen aan de Wegen groeiende waarnam. Het is een Heesterachtig Gewas van een Elle hoog, met dunne, taaije, groen-, en somtyds ook zwartachtige Rysjes, begroeid met verspreide smalle Blaadjes als van 't Vlaschkruid. Het draagt Mosachtige groengeele Bloemen, als die van den Kornoelje-Boom, Pluimswyze samengehoopt volgens de Afbeelding van CAMERARIUS. De Vrugten zyn Besfen gelyk die der Aspergie-Planten, Koraalrood van kleur, en bevattende een rond Steentje, met een witte Pit, die zoet is, zo wel als het Vleesch der Bezie, maar de Bloemen zyn wrang en het Kruid is bitter. Het bloeit in de Zomer; de Vrugt wordt in Oktober ryp.

In de Wyngaarden van den Berg Libanon is dit Gewas ook gemeen, wordende aldaar *Mackmudi* en de Besfen *Habel mickenes* geheten, volgens RAUWOLF. LOEFLING nam in Spanje waar, dat het een zeer aangenaamen

Reuk heeft, welke dikwils de nabuurschap vervult, inzonderheid van de Mannetjes Heesters die sterk bloeijen. De Wyfjes zyn, dewyl zy Meeldraadjes hebben, veeleer Tweeflagtig, doch zonder de Mannetjes brengen zy geen Vrugten voort, zegt LINNÆUS.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Triandria.

C A T U R U S.

Die van de Mannelyke Sexe, in dit Geslacht, hebben geen Kelk maar eene driedeelige Bloem: die van de Vrouwelyke een driedeelige Kelk, zonder Bloemblaadjes; drie Stylen en brengen voort een Zaadhuisje van drie Greintjes.

Twee Soorten, beiden Indische Gewasfen, komen in dit Geslacht voor, als volgt.

(1) *Caturus met hangende Bloem-Aairen in de Oxelen.*

I.
Caturus
Spiciflorus.
Aairbloemige.

Schoon 't Grieksche woord, hier tot een Geslagtnaam gebezigd, volstrekt het zelfde betekent als *Katte-Staart*, gelyk RUMPHIUS zegt dat men dit Gewas in 't Maleitsch noemt, wegens de figuur der Bloemen; gebruik ik nogthans die benaaming niet, alzo dezelve by ons aan andere Gewasfen of Kruiden gegeven wordt. Volgens hem gelyken de Bloemen veel naar die

(1) *Caturus Spicis Axillaribus solitariis pendulis. Syst. Nat.* XII. Gen. 1280. p. 650. *Veg.* XIII. p. 739. *Acalypha hispida.* BURM. *Fl. Ind.* p. 303. T. 61. f. 1. *Cauda Felis.* RUMPH. *Amb.* IV. p. 84. T. 36 & 37. *Watta-Taly.* *Hort. Mal.* V. p. 62.

X

III. die van onze Katte-Staart Amaranthen, doch in
 AFDEEL, alle de monsters, van Java gezonden, staan de
 XX. Steeltjes van deeze Katten overend, zo de Heer
 HOOFD- N. L. BURMANNUS aanmerkt; uit wiens Af-
 STUK. beelding niettemin men ligt besluiten zoude,
 Drie- dat zy van den zelfden aart als die van RUM-
 mannige. PHIUS, en mooglyk op 't Papier regt geleid en
 dus gedroogd waren. Want die Afbeelding
 zal, naar alle gedagten, volgens een gedroogd
 Takje getekend zyn; dewyl de figuur der Bloe-
 men of Vruchten 'er niet in aangewezen is: zo
 dat men zelfs niet onderscheiden kan, of het
 Bloem- dan Vrucht-Aairen zyn (*).

Het Gewas, dat men in Oostindie Katte-Staart
 noemt, is, volgens gezegden Autheur, een
 Struik als een laage Hazelaar, vyf of zes Voet-
 ten hoog opschietende, met Takken, die van
 boven meest krom staan, wegens de zwaarte
 der Bladen. Het wordt in tam en wild ver-
 deeld; waar van het eerste Bladen heeft als die
 van den Moerbezie-Boom, wel twee of drie
 Handbreedten lang en meer dan half zo breed,
 donker groen, van onderen rood geaderd. Uit
 derzelve Oxelen komt een Staart, die maar een
 Vinger dik, doch wel twee of derdhalf Voeten
 lang is, hoog Bloed- of Karmozynrood van
 kleur, gelykende dus veel naar het bloeizel der
 gezeg-

(*) Die van Plaat XXVI, in 't voorg. STUK waren my,
 gelyk veele anderen, in Fleschen met Liqueur overzon-
 den,

gezegde Amaranth. Deeze Staart is Wollig zagt, en bestaat uit veele Draadjes, die op Knopjes zitten, welken zig als Kelkjes vertoonen en een oogfchyndlyk Vrugtbeginzels bevatten, doch 't gene altoos misdraagt. De Wilde in tegendeel, waar van een Witte is en Roode, die hooger opfchieten, heeft Zaaddraagende Katten.

't Gezegde komt taamelyk met de opgegevene Kenmerken overeen; doch ik begryp niet, hoe hier de *Watta-Taly* van Malabar, welke aldaar door de onzen *Loogboom* geheten wordt, betrokken kan zyn. RAY noemt dezelve reeds, *Besfendraagende Malabaarse*, met ge-aairde Bloemen, die tweeblydig zyn, en een éénkorrelige Vrugt (*). Dezelve wordt beschreeven als een Boom, vry dik van Stam en omtrent twintig Voeten hoog, met veele Takjes in 't ronde, de Bladen rondachtig spits op lange ronde Steelen hebbende; de Bloem-Aairen uit veele Knopjes samengefteld; die opengaande uit twee Blaadjes bestaan en twee dwarfe Meeldraadjes, die uitwaards omgeboogen zyn, en met veele geelachtige Topjes pronken. Op de Bloempjes volgen ronde, groenachtig geele Besfen, welke reuk en fmaakeloos zyn, bevattende een ronden, groenen, Zaadkorrel (†).

Uit

(* *Baccifera Malabarica Floribus Spicatis dipetalis, Fructu monopolyreno.* RAJ. *Hist.* 1795, item COMM. *Fl. Malab.* p. 49.

(† De Vrugtmaakende deelen, in de Malabaarse Kruidhof, zyn, wat sommigen ook zeggen mogen, volgens den Ridder naauwkeurig opgegeven. Vid. *Gen. Plant.* Ed. V. Præf. §. 24.

X 2

III. Uit de Bladen van deezen Boom, met groene
 AFDEEL. Tabak en Rystwater gewreeven, werdt een
 XX. Zalfje gemaakt tot zuivering van oude Zwee-
 HOOFD- ren, en van de Bladen alleen, in Water ge-
 STUK. kookt, een Stooving of Bad tegen Koude Koort-
 Drie- sen. De Bloemen van de gedagte Katte-Staart,
 mannige. op Java *Tambang* genaamd, in Water gekookt
 of met Suiker tot een Konserf gemaakt, werden
 als een byzonder Middel tegen den Buikloop en
 andere Kwaalen, van slapheid der vaste deelen
 afhangende, gebruikt.

II. (2) *Caturus met zydelingse ongesteelde Bloe-*
Caturus men.
Ramiflo-
rus.
 Takbloemige.

De Heer JACQUIN vindt op Martenique, aan de Oevers van St. Pieters-Rivier, een Gewas, 't welk hy ter eere van den Heer BOEHMER, Hoogleeraar in de Ontleed- en Kruidkunde op de Wittenbergfche Akademie, *Boehmeria* doopte. Hetzelve is door LINNÆUS hier t'huis gebragt, met den bynaam van *Takbloemige*, om dat het een menigte tropjes van Bloemen aan Bladerlooze Takjes uitgeeft, die Mannelyk zyn of onvrugtbaar, en de Vrouwelyken komen aan jongere Takjes op den zelfden Stam voort: des deeze eigentlyk tot de Eenhuizigen zou behooren. De Vrucht was, bovendien, door gezegden Heer niet gezien; 't welk nog meer dui-

(2) *Caturus Floribus lateralibus sesifilibus. Ibid. Mant. 127.*
Boehmeria ramiflora. JACQ. Amer. Hist. p. 246. T. 157.

duisterheid maakt. Hy bevondt het een Boompje van agt Voeten hoog, met lange Takken, aan 't end doorgaans omgeboogen, en daar bezet met kromme spits Lancetvormige getande, rimpelige Bladen, van zeer verschillende grootte.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Triandria.

LINNÆUS hadt derhalve byzonder weinig reden om te twyfelen, of dit Gewas van het zelfde Geslagt kon zyn als zyne Caturus: te minder, alzo de Heer JACQUIN in de Vrouwelyke Bloemen, zo wel als in de Mannelyken, geen Kelk, en een enkelen zeer langen Styl, met een enkelen Stempel, waargenomen hadt. De uitwendige Gestalte alleen zou het hier betrekken.

Onder de Viermannigen van deeze Klasse komen verscheide Heesters voor, naamlyk in de eerste plaats het Geslagt van

T R O P H I S.

Welks Kenmerken, behalve die der vier Meeldraadjes, in de Mannelyken zyn een vierbladige Bloem, terwyl de Vrouwelyken geen Bloemblaadjes hebben en de Kelk in beiden ontbreekt. De Styl is in tweeën gedeeld en de Vrucht eene eenzaadige Bezie.

De eenigste (1) is door BROWNE op Jamaïka waargenomen en afgebeeld, die 'er deezen Ge-sche.

I.
Trophis
Americana,
Westindie.

(1) *Trophis. Syst. Nat. XII. Gen 1103. p. 650. Veg. XIII. p. 739. Am. Acad. V. p. 410. Trophis Fol. oblongo-ovatis glabris &c. BROWN. Fam. 357. T. 37. f. 1.*

III. Geslagt naam aan gegeven heeft. Zy maakt een
 AFDEEL. Heester, met langwerpig Eyronde, gladde Bla-
 XX. den overhoeks en in derzelve Oxelen Aairen
 HOED- voortbrengende van Mannelyke Bloemen. Voorts
 STUK. komt dezelve in hoedanigheden de Brandenete-
Vier- len en het Glaskruid zeer naby.
mannige.

De Ridder vraagt, of het *Bucephalon Racemo-
 sum* ook een Soort van dit Geslagt zy. Dat
 Gewas voert by PLUMIER den naam van Bu-
 cephalon of Ofsenkop *met eene roode getroste
 Vrugt (*)*. De Bladen zyn Eyrond, gespilst,
 effenrandig, overhoeks geplaatst en zeer kort
 gesteed. Het draagt enkele zydelingse Bloem-
 Aairen. De Stylen der Vrouwelyke Bloemen
 zitten met haar beiden zodanig op het Vruchtbe-
 ginzel, dat zy daar mede een soort van Offen-
 Kop maaken; doch de Vrucht heeft daar van de
 gelykheid niet in dit Gewas, dat een Heester
 is, in Amerika huisvestende. Ik heb een Oost-
 indisch Zaadhuisje, dat volmaakt beantwoordt
 aan dien naam.

B A T I S .

De Mannelyken hebben, in dit Geslagt, een
 Kat die viervoudig geschubd is: de Vrouwelyken
 Eyronde Katten, met een twebladig Omwind-
 zel. In beiden ontbreekt zo wel de Kelk als
 Bloem-

(*) *Bucephalon Fructu Racemoso rubro. PLUM. Ger. 52.
 It. 67. Bucephalon Racemosum. Sp. Plant. p. 1661.*

Bloemblaadjes. De laatsten hebben een tweekwabbigen ongesteelden Stempel, en de Vrucht bestaat uit vierzaadige samengegroeide Besfen.

Hier behoort een Gewas (1), dat door SLOANE genoemd is *Heesterachtig Kali* dat Pynappel-tjes draagt, met een witte Bloem. BROWNE hadt hetzelfde *Batis* geheten, en mede op Jamaika waargenomen. De Heer JACQUIN merkt aan, dat hetzelfde de Zandige Zeekusten beslaat van de meeste Eilanden en het Vaste Land in Westindie, wordende van de Spanjaarden te Karthagena en elders, die van de Afch gebruik maaken tot het Glasblaazen, *Barrilla* getyeld. De Smaak zegt hy, van het geheele Gewas, is uitermaate zout.

Het komt als een Heester voor, van vier Voeten of minder hoogte, die de oude Stengen Houtig, broosch, Afchgrauw, zeer Takkigen leggende heeft; de jongen vierhoekig, groen, met vier Sleuven, regtopstaande. De Bladen zyn Vleezig en Sappig, dik, aan beide enden spits en naar die van sommige Soorten van Huislook gelykende, naauwlyks een Duim lang. De Vrucht is uit den groenen geelachtig of geheel geel, SLOANE schynt de Stempels, die wit zyn, voor Bloempjes te hebben aangezien.

V I S.

(1) *Batis*. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1104. p. 650. *Veg.* XIII. p. 739. JACQ. *Amer. Hist.* 260. T. 40. f. 4. *Batis maritima erecta ramosa &c.* BROWN. *Jam.* 356. *Kali fruticosum Coniferum Flore albo.* SLOAN. *Jam.* 50. *Hist.* I. p. 144.

X 4

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
I.
Batis
Maritima.
Zoute.

III. V I S C U M. Marentakken.
 AFDEEL.

XX.
 HOOFD-
 STUK.

Vier-
 kwannige.

De Mannelyken hebben een vierdeeligen Kelk, zonder Bloemblaadjes of Meeldraadjes, zynde de Meelknopjes aan den Kelk aangegroeid; de Kelk der Vrouwelyken is vierbladig, zonder Styl of Bloemblaadjes. Het Vruchtbeginzel, onder den Kelk geplaatst, wordt eene Bezie, met een enkel Hartvormig Zaad.

Dit Geslagt bevat zes Soorten, waar van de vyf eersten Bygewassen zyn, naamelyk

I.
Viscum
album.
 Witte.

(1) Marentakken *met stomp Lancetvormige Bladen, een gegaffelde Steng en Aairen in de Oxelen.*

Dit is de eenigste Europische Soort, een Gewas, dat men *Marentakken* noemt, groeiende in de Boschen op veelerley Boomen, door geheel Europa. Het is onder den Latynschen naam *Viscum*, van de Lymerigheid der Besen afkomstig, den Romeinen bekend geweest, voerende nog in Italie den naam van *Vischio* of *Pania*, in Spanje *Visco*, *Liga Mordago* en anders gheten wordende. In Griekenland noemen de Boeren

(1) *Viscum* Fol. Lanceolatis obtusis, Caule dichotomo, Spicis Axillaribus. Syst. Nat. XII. Gen. 1105. p. 650. Veg. XIII. p. 739. *Viscum*. Hort. Cliff. 441. Fl. Succ. 816; 905. Mat. Med. 450. R. Lugdb. 400. HALL. Helv. 162. DALIB. Paris. 300. GOUAN. Monsp. 502. SCOP. Carn. 269. *Viscum* Baccis albis. C. B. Pin. 423. TOURNE. Inst. 610. Ic. 380. TOURNE. Par. 370. FABREGOU. Par. 323. *Viscum*. Dod. Pempt. 826. CAM. Epit. 555. MAPP. Als. 329.

ren het , volgens den ouden naam *Ixos* , nog he-
 den *Oxo*. De Fransche naam is *Guy* , de En-
 gelsche *Misfeltoe* of *Misfeltree* , eenigermaate
 gelykende naar den Hoogduitschen *Mistel* , die
 gemeenst is , wordende het in Duitschland ook
Kenster , *Affelter* en *Vogel-Leim* , en somtyds
 ook het *Hout van 't Heilige Kruis* getyeld.

III.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
Tetran-
dria.

't Is een Heeftertje , dat zig meer in de
 breedte dan in de hoogte uitstrekt , met Hou-
 tige Takken , doorgaans omtrent een Vinger
 dik , bedekt met eene groene , somtyds geel-
 achtige Schors. Deeze Takken hebben Knoo-
 pen , waar uit dunner Takken , Gaffelswys ,
 voortkomen , en deeze geeven wederom , op
 de zelfde manier , nog dunnere buigzaam Tak-
 jes uit. De Bladen zyn langwerpig , smal en
 dik , aan 't end rond , overlans geribd , bleek
 of geelachtig groen. Deeze zitten gepaard aan
 't end der dunste Takjes , en maaken dus een
 Mikje , waar in drie Bloemen by elkander voort-
 komen , die Bekkenswyze hol , met vier ronde
 Punten , dik als Leder en geelachtig van Kleur
 zyn. Zy zitten ook , op de zelfde manier , in
 de Mikken der Takjes , en bevatten vier Meel-
 knopjes , als Kusfentjes ieder op een der ver-
 deelingen van de Bloem geplakt. Het zelfde
 Gewas , of een ander , heeft Wyfjes-Bloemen
 (*), die uit drie Vruchtbeginzels bestaan , ieder
 ver-

(*) De Heer HALLER zegt , dat de Vrouwelyke Bloemen
 op het zelfde Gewas als de Mannelyke voortkomen : Doktor

III. vervat in een Kelk van vier Blaadjes of Schub-
 AFDEEL. betjes, welke spoedig afvallen en dan leveren
 XX. zy, aangroeiende, drie ovaale witachtige Bes-
 HOOFD- fen uit. Deeze, van grootte als Erwtten, niet
 STUK. dan laat in de Herfst aanrypende, versieren dit
Vier-
mannige.
 altyd groene Gewas in de Winter. Zy bevat-
 ten een plat Hartvormig Zaad, bedekt met een
 Zilverkleurig Vliesje, en met een zeer Lym-
 rig Vleesch overtoogen, waar in het Zaad na-
 tuurlyk begint uit te spruiten, met twee Knop-
 jes op zyde, gelyk TOURNEFORT hetzelfde
 afbeeldt (†).

Dit laatste maakt de Voortteeling der Maren-
 takken begrypelyk. De Besfen worden veel
 van de Lysters of Merels en andere Vogelen
 gegeten, en het Zaad, in derzelver Drek
 vervat, op de Takken of Stammen van Boomen
 vallende, wortelt ligt in de Reeten van de
 Schors (‡). Dat zulks mooglyk zy, hadt een
 Apotheker van Londen, door het Zaad van dee-
 ze Besfen in den van hem geopende Bast van
 een

SCOPOLI hadtze altoos gevonden op byzondere Planten :
 TOURNEFORT heeft nu eens 't eene, dan het andere, waan-
 genomen : *Herb. aux env. de Paris*, p. 371, en dit laatste
 wordt door Doktor MAPPUS, in zyne beschryving der Plan-
 ten van den Elzas, bevestigd. *Hist. Plant. Alsar.* p. 329.

(†) FABREGOU *Descript. des Plant. env. Paris.* Tom. VI.
 p. 325.

(‡) Hier van 't bekende Spreekwoord ; *Turdus cacat in
 sui excidium* : (de Lyfter schyt tot zyn verderf:) om dat hy
 weleer door de Lym der Besfen gevangen werdt.

een Abeelboom te steeken, ('t welk aldaar op-
 schoot,) aan RAY beweezen. TOURNEFORT
 en anderen hebben zulks ook waargenomen.
 Hier uit is blykbaar, dat dit Gewas toevallig
 groeijen kan op allerley Soort van Boomen.
 RAY heeft het, in Engeland, op Eschdoorn en
 Esfchen, op Hazelaaren, Linden, Olmen,
 Wilgen, op Lyfterbesfen en andere gevonden.
 Op Appel- en Peereboomen, en op de Haage-
 doorn, zegt hy, is het aldaar gemeen, doch
 zeldzaam op de Eiken, welken het, in Duitfch-
 land, allermeeft fchynt te beminnen. CLUSIUS,
 immers, verhaalt, dat de breedbladige Eik, in
 de Oostenrykfche Bosfchen, de Marentakken
 overvloedig uitlevert. Op het Eiland van den
 Donau, tegenover Pofen, hadt hy groote dikke
 Wilgen, met een menigte van groote Heefsters
 van dien aart, begroeid gezien. Hem was ver-
 haald, dat zy, omftreeks die Stad, ook voort-
 kwamen op Karftengen, Hazelaars en Rooze-
 boomen. In een gedeelte van Griekenland is
 geene Eikeboom, die geene Marentakken draagt,
 volgens BELLONIUS. In Karniolie groeit dit
 Gewas, zegt Doktor SCOPOLI, op de Abeelen,
 Pynboomen en Beuken. In Provence is het op
 de Amandelboomen, die aldaar aan de Wegen
 groeijen, zeer gemeen (*). 't Gene men in 't

III.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD-
 STUK.
Tetran-
dria.

Bofch

(*) OLAUS BORRICHIVS fchryft, dat hy zulks by Siferon
 heeft waargenomen. TH. BARTH. *Act. Med.* Vol. I. p. 127:
 gelyk aangehaald wordt door GARIBELL, in deszelfs befchry-
 ving

III. Bosch van Vincennes, in Vrankryk niet ver
 AFDEEL. van Parys, vindt, beslaat de gezondste Takken
 XX. van de Haagedoorn, zegt TOURNEFORT,
 HOOFD- van de Haagedoorn, zegt TOURNEFORT,
 STUK. die zulks met eigen Oogen hadt gezien. COM-
 Vier. MELYN stelt de Groeiplaats der Marentakken,
 mannige. binnen Amsterdam op de Olmen of Ypen, in
 de Haarlemmer-Hout op de Berken, by Dor-
 drecht op de Pruimboomen, en verder op de
 Eiken en meer Soorten van Boomen (†). Moog-
 lyk was dit ten zynen tyde zo. Ik hebze op
 de

ving der Planten, die omstrecks Aix en op andere plaatsen
 in Provence groeijen, p. 491: doch wanneer deeze Auteur
 op rekening van BARTHOLINUS stelt, dat de Marentakken
 aldaar ook op de Palm (*Buxus*) groeijen, zo schynt hy het
 aangehaalde niet verstaan te hebben. In de eerste plaats hadt
 niet BARTHOLINUS maar BORRICHIVS zulks gezien, en in de
 tweede plaats blykt aldaar niet, dat dit Bygewas op de Palm,
 die in Provence ook aan de Wegen gemeen is, groeijen zou-
 de, maar wel op de Amandelboomen. Dit maakt het nazien
 der Autheuren, waar iets uit aangehaald wordt, ten uiterste
 noodzaakelyk, om eene ongemeene zaak daar uit voor te
 draagen. Nog grappiger is 't, wanneer men in de *Ind. Libr.*
Biblioth. Botan. van SEGUIERIUS, p. 19, leest: *De Visco*
Amygdalæ & Flori Caryophyllo innato. Zekerlyk die Au-
 theur heeft BORRICHIVS nog vry minder begreepen dan GA-
 RIDELL, en hoe fraay zou iemand, die wat onvoorzigtig of
 niet oplettend was, daar uit kunnen naschryven, dat BOR-
 RICHIVS de Marentakken waargenomen hadt op de Bloem van
 een Anjelier!

(†) *Catal. Plant. Indigen. Hollandiæ*. p. 116. De Hooglee-
 raar D. DE GORTER heeft, in zyn Ed. *Flora Belgica*, het ge-
 zegde van COMMELYN slegts woordelyk geplaatst, en voegt
 'er geen andere Groeiplaats by.

de Ypen, ten minste in deeze Stad, nog nooit gezien (*). III.
AFDEEL.
XX.

Dat de Boomen, waar een menigte van Ma-Hoofdrentakken op groeijen, door dit Bygewas zeer benadeeld worden, gelyk PLINIUS wil en THEOPHRASTUS verzekert, is niet ongeloofbaar: want hetzelfde trekt buiten twyfel eenig Voedzel uit den Boom, en hierom is het ook, wat sommigen zeggen mogen (†), even zowel als Planten die in een magere of vette Grond geteeld worden, naar den aart des Booms eenigszins verschillende. Dit blykt te meer, om dat het niet, gelyk sommigen willen, geen Wortels heeft, maar met fyne Vezeltjes door den Bast indringt tot op het Hout. De Ouden hebben dat der Eiken byna als Heilig aangemerkt, wegens de uitmuntende kragten, mischien al te bygeloovig. Hier van komt het moog-

(* De *Hortulanus* van den Amsterdamschen *Hortus Medicus*, de Heer STORM, niet verzuimende alles wat in zyn Vermogen is toe te brengen, om denzelven met nieuwe Planten te verryken, heeft veel moeite aangewend om de Marentakken aldaar te teelen. Hy heeft het Zaad derzelven gezaaid of inge-ent in den Bast van Eiken, Ypen, Linden en veelerley andere Boomen, doch het is op geen derzelven gegroeid, dan alleen op de *Acer Saccharinum*, een Soort van Eschdoorn, door my in het II. DEELS III. STUK van deeze *Natuurlyke Historie*, bladz. 591, beschreeven: waar op dit Bygewas, niettegenstaande de vinnige Koude, welke het in deeze Winter uitgestaan heeft, thans, in 't laatst van Maart 1776, zeer frisch en tierig zig vertoont.

(†) Vid. BRADLEY *Lectures on the Mat. Medica.* p. 117.

II. DEEL. VI. STUK.

III. mooglyk , dat men in de Winkelmiddelen al-
 AFDEEL. toos *Viscus Quercinus* voorgeschreeven vindt.
 XX.
 HOOFD- Anderen hebben die der Hazelaaren aangepree-
 STUK. zen , als een veel nuttiger middel tegen de Val-
Vier- lende Ziekte , Lammigheid en andere Zenuw-
mannige. Kwaalen , dan die der Eiken (*). Anderen
 pryzen , wederom , die der Berken of Linden
 en Karstengen : anderen scheeren ze allen over
 de zelfde kam , en Marentakken zyn by hun
 Marentakken , op welken Boom ook groeijen-
 de ; gelyk COLBATCH , een Engelsch Dok-
 tor , die de uitmuntendheid van dit Geneesmid-
 del , in alle Stuipachtige Kwaalen of Ziekten ,
 door veele Ondervindingen heeft willen beves-
 tigen (†) ; waar in hem CARTHEUZER , VO-
 GEL , LOESEKE en andere voornaame Hoog-
 duitfche Geneesheeren , toegevallen zyn ; doch ,
 niettegenstaande dit alles , wordt het door den
 beroemden RICH. MEAD voor een nutteloos
 Hout verklaard (‡).

Geen Samengesteld Middel tegen de Vallen-
 de Ziekte , evenwel , is 'er byna , waar in de
Viscus Quercinus niet komt , en van het Poei-
 jer of Afkookzel des Houts , op zig zelf inge-
 nomen , hebben veele Genceskundigen goede
 uitwerkingen gezien , in 't byzonder tegen
 Kwaa-

(*) HENR. AB HEERS *Obs. Med. Libr. I. Obs. 8.*

(†) *A Dissertation concerning Mistletoe.* Lond. Octavo.

(‡) *Celebratum a longo tempore Viscum Quercinum , inu-
 tile Lignum esse , jam dudum Experientia compertum ha-
 beo. Comm. de Morbis Biblicis , Cap. X.*

Kwaalen, uit flappigheid der Vaten spruitende; III.
 gelyk in sterke Vloeiingen, en in dat opzigt ^{AFDEEL.}
 zou het ook tegen de gezegde Zenuwkwaalen ^{XX.}
 dienen kunnen, mids men het lang gebruike ^{HOOFD-}
 (*) ^{STUK.}. Het is wat fcherp en famentrekkende van ^{Tetrans-}
 Smaak. De Bast wordt gezegd kragtiger te ^{dria.}
 zyn dan het Hout; doch sommigen gebruiken
 wel het geheele Loof. „ Het Woordenboek
 „ van Trevoux wil, dat het een byzonder
 „ Middel zy in de Vallende Ziekte, Beroerd-
 „ heid, Slaapziekte en Lammigheid, maar,
 „ wat my belangt, (fchryft FABREGOU,)
 „ alzo ik het voor een foort van Vergift hou-
 „ de, zou ik 'er my niet dan uitwendig van
 „ bedienen willen, tegen Gezwellen; want het
 „ is zeer bekwaam om die te verflaan” (†).
 VAN HEERS befchryft een wonderbaare Smee-
 ring, welke men daar van zou kunnen berei-
 den, gefchikt om de kragt van Venyn te bree-
 ken (‡).

De Besfen, welke een aangenaamen Reuk en
 Smaak hebben, zyn doch niet van fcherpheid
 ontbloot. Sommigen willen, dat zy van een
 Mensch gebruikt, of veel gegeten zynde, door
 ha-

(*) *Lignum ejus, quod in Quercu nascitur, si in pulverem
 contritum potandum exhibeatur, maximum Epilepticis est
 auxilium: sed in quadragesimum diem usque potandum est.*
 CAMER. *Epit.*

(†) *Descript. des Plant. environ Paris. Tom. VI. p. 325.*

(‡) *Unguentum ad infringendam Veneficiorum vim mirabi-
 le. GEOFF. Mat. Med. Vol. III. p. 366.*

II. DEEL. VI. STUK.

III. haare Lymerigheid aan 't Gedarmte kleeven en
 AFDEEL. dus gevaarlyke Ontsteekingen en Bloedloop ver-
 XX. oirzaaken kunnen (*). Men maakte 'er eertyds
 HOOFD- Vogel-Lym van; doch heden wordt dat van den
 STUK. Bast van Hulst bereid *. Sommige Vogels zyn
 * II. D. 'er byzonder gretig naar en hier van voert de
 IV. STUK grootfte Soort van Lyfteren den bynaam (†).
 bl. 169.

CAMERARIUS geeft, behalve een fraaije
 Afbeelding der gewoone Marentakken, ook die
 * *Viscum* van eene Soort, welke hy *veelbesfig* noemt *,
polycoccon om dat 'er aan dezelve veel meer dan drie, ja
 een menigte van Besfen, aan tropjes voortko-
 men. Door HALLER wordt dezelve ook aan-
 gehaald en t'huis gebragt tot de getroste Ma-
 rentakken van C. BAUHINUS, die in Swit-
 zerland, doch zeldzaam, gevonden waren, ko-
 mende het Gewas, in alle andere opzigten, met
 het gewoone overeen. Het zal derhalve eene
 speeling der Natuur, of eene loutere Verschei-
 denheid zyn; gelykerwys die Marentakken met
 roode of paarschachtige Besfen, welken CLU-
 SIUS in Spanje op de Olyfboomen waarnam,
 dezelve grootelyks benadeelende en een plaag
 der Boeren; dewyl het dikwils deeze Boomen
 kwynen doet en dus onvrugtbaar maakt. Moog-
 lyk hangt die verandering van Kleur van het
 voedend Sap der Boomen af: want BELLO-
 NIUS schryft, dat op de Olyfboomen, om-
 streeks

(*) *Nucleus Belg. Mat. Med.* p. 307.

(†) *Turdus Viscivorus*. Zie deeze *Nat. Hist.* I. D. V.
 ST. bl. 482.

streeks Jerufalem, ook Marentakken groeijen, met roode Besfen.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(2) Marentakken met stomp Lancetvormige Bladen en zydelingse Aairen.

II.
Viscum
rubrum.
Roode.

Het laatstgemelde geeft den bynaam aan deze, die echter een byzondere Soort is, dewyl de Bloemtropjes, die onze Ridder Aairen noemt, niet in de Mikjes, maar op de zyden der Takken voortkomen. Zy groeit ook op de Boomen, maar in Karolina aan de Kust van Noord-Amerika.

(3) Marentakken met stomp Eyronde Bladen en zydelingse Trosfen.

III.
Viscum
purpureum.
Breedbladige.

Deeze heeft de Bladen breeder en paarsche Besfen die gesteeld zyn, volgens CATESBY, komende ook in Karolina op de Boomen voor, en hier worden de Marentakken van PLUMIER, met Sneeuw-witte getroste Besfen en geele Blaadjes als van Palm, t'huis gebragt, als welke de Besfen ook fomtyds paarsch hebben, gelyk de andere Soorten,

(4) Ma-

(2) *Viscum* Fol. Lanceolatis obtusis, Spicis lateralibus. *Viscum* Fol. longioribus Baccis rubris. CATESB. Car. II. p. 81. T. 81.

(3) *Viscum* Fol. obovatis, Racemis lateralibus. *Viscum* Fol. latioribus, Baccis purpureis, Pediculis insidentibus. CATESB. Car. II. p. 95. T. 95. β . *Viscum* Baccis niveis Racemosis, Fol. Buxi luteis. PLUM. Sp. 17. 16. 252. f. 9.

Y

III.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

IV.
Viscum
Opuntioi-
des
Ongebla-
derde.

(4) Marentakken met een Kroontakkige, sterk getakte, ongebladerde, platachtige Steng.

Dit zonderling Gewas, dat Draadachtige Takken, met Leedjes, wederzyds nederhangende, uitgeeft, die, als zy aan een anderen Tak raaken, daar mede samengroeijen, zo dat men 'er geen begin noch end aan kan vinden, is door PLUMIER in Amerika ontdekt. Hy noemt het ongebladerde Marentakken, met Goudgeele Besfen die genaveld zyn. Dergelyke, zweemende naar de Opuntia, heeft SLOANE op Jamaika waargenomen.

V.
Viscum
verticilla-
tum
Gekranste.

(5) Marentakken met een gekranste Steng, de Bladen drieribbig Eyronnd en stomp.

Deeze heeft Kransjes van Takken, die zeer lang en dicht gestraald zyn en gestreept, met Bladen als van Porselein. De Besfen zyn Safrangeel, drietandig en komen aan Trosfen voort. Het groeit insgelyks op Jamaika.

(6) Ma-

(4) *Viscum* Caule prolifero Ramosissimo aphylo. *Viscum* geniculatum aphyllum &c. BROWN. *Jam.* 357. *Viscum* aphyllum Baccis Aureis umbilicatum. PLUM. *Spec.* 17. *Ic.* 258. f. 1. *Viscum* Opuntioides, Ramis compressis. SLOAN. *Jam. Hist.* II. p. 93. T. 201. f. 1. RAJ. *Dendr.* 52.

(5) *Viscum* Caule verticillato, Fol. ovatis trinerviis obtusis. *Viscum* parasiticum, Ramulis verticillatis &c. BROWN. *Jam.* 356. *Viscum* Portulacæ foliis, Baccis Croceis et Racemosis. PLUM. *Sp.* 17. *Ic.* 258. f. 2. *Viscum* Ramulis et Fol. longis &c. SLOAN. *Jam.* 168. *Hist.* II. p. 93. T. 201. f. 2. RAJ. *Dendr.* 52.

(6) Marentakken met eene Kruidige, vierhoekige, gearmde Steng, de Bladen Lancetvormig.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

In vogtige Velden by Philadelphia in Penfylvanie heeft de Heer KALM deeze, die in de Aarde groeit, gevonden. De Steng was maar een Voet hoog, met gesteelde effenrandige ongeribde Bladen, en Vleezige langwerpige ongesteelde Aairen in derzelver Oxelen. De Vrughtmaaking is tot nog toe duister en dus onzeker of dit Gewas hier behoort. Zou het ook een Soort van Loranthus zyn; vraagt de Ridder.

VI.
Viscum
Terrestre.
Aardfche.

Behalve de Tweede Soort, die in Oostindie op de Boomen schynt te groeijen, heeft de Hoogleeraar N. L. BURMANNUS eene met een driekantige gewrichte Steng en platachtige Takken, welke als een middelflag tuschen de Vierde en Vyfde schynt te zyn, opgegeven (*).

H I P P O P H A E. Duinbesfen.

De Kenmerken van dit Geslagt zyn, een tweedeelige Kelk zonder Bloemblaadjes, in de Mannelyken vier Meeldraadjes, in de Vrouwelyken een enkele Styl op het Vrughtbeginzel, dat eene eenzaadige Bezie wordt.

Twee

(6) *Viscum* Caule Herbaceo tetragono brachiato, Foliis Lanceolatis.

(*) *Viscum articulatum*. *Flor. Ind.* p. 312.

Y 2

III. Twee Soorten, een Europeische en eene Ame-
 AFDEEL. rikaansche, zyn 'er in opgetekend, als
 XX.

HOOFD- (I) Duinbesfen met Lancetvormige Bladen.
 STUK.

I.
 Hippophaë Alzo men dit Gewas het *Hippophaë* acht te
 Rhamnoides. zyn van DIOSCORIDES, heeft LINNÆUS
 dat Grieksche woord tot een Geslagtnaam ge-
 Europei- bruikt, in plaats van *Rhamnoides*, gelyk TOUR-
 sche. NEFORT hetzelfde getyeld hadt. Het gelykt,
 inderdaad, veel naar de *Rhamnus* of Wege-
 doorn, en wel naar de tweede Soort, te vooren
 beschreeven *. Ik geef 'er, om dat het by ons
 en elders meest in de Duinen of in 't Zand aan
 de Zee-Kust groeit, (weshalve het in Duitsch-
 land ook *Zand-Doorn*, en in Engeland *Doorn-
 Wilg* of *Zee-Rhamnus* genoemd wordt,) den
 naam van *Duinbesfen* aan.

* IV.
 STUK,
 bl. 273.

Dit Gewas, hoe weinig ook in vergelyking
 met anderen bekend, groeit door geheel Europa.
 Men vindt het niet alleen aan de Zee-Kusten
 van Engeland en Vrankryk, maar ook in som-
 mige Berg-Valeijen van Spanje, zo CLUSIUS
 verhaalt, die hetzelfde onder den naam van

Twee-

(1) *Hippophaë* Fol. Lanceolatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1106.
 p. 651. *Veg.* XIII. p. 740. OED. *Dan.* 265. *Hippophaës. Fl.*
Lapp. 372. *Fl. Succ.* 815; 906. *Hort. Cliff.* 454. R. *Lugd.*
 207. *Rhamnus Salicis folio angustiore Fructu flavescente. C.*
B. Pin. 477. *Rhamni species. CAM. Epit.* 81. *Hort.* 139.
Rhamnoides Florifera et Fructifera Salicis folio. TOURNE.
Cor. 53. GORT. *Fl. Belg.* 282. MAPP. *Als.* 268. *Rhamnus*
primus Dioscoridis. LÖB. Icon. II, p. 189.

Tweede Ramnus beschryft doch niet afbeeldt, III. schoon anderen zulks gemeend hebben (*). AFDEEL. XX. RAY vindt het op zandige plaatsen by Augsb- HOOFD. burg, als ook aan den Ryn en Rhône; ja het STUK. groeit menigvuldig aan de Rivieren van Beijeren, zo CAMERARIUS verhaalt, en dus in 't Tetrant. midden van Duitschland, doch in Oostenryk is het door de hedendaagsche Kruidkundigen niet aangetroffen. Zeer veel komt het voor in de Rivieren van Switserland, op Zandige Eilanden en Oevers, als ook laager aan den Ryn, in de Elfaz, op verscheide plaatsen. Daar noemt men het *Ryndoor*, *Ryn-Wilg* of *Duitsche Wilg-Doorn*, wegens de figuur der Bladen: weshalve het ook *Oleaster Germanicus*, by CORDUS, getyeld wordt. Buitendien en behalve die van CAMERARIUS of GESNERUS, is byna de eenigste goede Afbeelding daar van te vinden by LOBEL, die het Gewas, met zyne Vruchten, voorstelt onder den naam van *Eerste Rhamnus van Dioscorides*, groeiende, zo hy aanmerkt, ook op verscheide plaatsen van Italic. De Oevers van Sweedsch Pommeren zyn 'er op eenige plaatsen mede bezet (†), als ook die van Sweeden op Aland in de Oostzee, worden-
de

(*) In DALECHAMP. *Hist. Plant. Lugd.* Tom. I. p. 112, wordt de Afbeelding van den *Rhamnus primus alter Clusii*, die men ook by DODONEUS vindt, daarvoor te boek gesteld onder den naam van *Rhamne Second.*

(†) WEIG. *Fl. Pomerano-Rugica.* p. 181.

III. de het aldaar, in 't algemeen, *Haftorn* of *Zee-*
 AFDEEL. *Doorn* geheten: doch in het eigentyke Lapland
 XX. heeft LINNÆUS het niet gevonden.
 HOOFD-
 STUK.

Het is, volgens de beschryving van den Heer
 Vier- HALLER, een laage Heester, met regt Rys
 mannige. en eene Roestkleurige Schors. De Bladen ge-
 lyken naar die van sommige Wilgen, of ook
 naar die van den Olyfboom, volgens anderen,
 waar van het den naam van *Oleaster* gevoerd
 heeft. Zy zyn echter veel kleiner (*), en vol-
 gens myne Waarneeming een weinig stomper,
 van onderen met eene witte Wolligheid be-
 kleed, van boven donker groen, en dikwils
 besprengd met Roestkleurige Vlakken. 't Ge-
 heele Loof vertoont zig als of 't met Poeijer
 bestooven ware. De Mannetjes Planten draa-
 gen Bloempjes, als gezegd is, van groenachtige
 Kleur: de Wyfjes-Planten Besfen, die geel
 of Oranjekleurig zyn. Jong zynde is dit Gewas
 ongedoornd, doch volwasfen heeft het Doornen,
 niet onder de Bladen geplaatst, maar af-
 zonderlyk als Takjes voorkomende. Het is met
 minder Doornen op Aland gewapend dan in de
 Nederlanden, zo de Ridder aanmerkt, die 'er
 byvoegt, dat men het aldaar *Finbaer* noemt,
 dat is Finnbesfen, om dat de Visfchers, die
 gemeenlyk Finlanders zyn, aan den Bothni-
 fchen Zee-Boezem woonende, van deeze Bes-
 fen

(*). Ik weet niet, hoe de Heer HALLER dezelve by die
 van de Wilg met allerlangste en allersmalste Bladen vergely-
 ken kan.

fen een Geley maaken , welke hun een fmaakelyke Saus verſchaft, tot den verſchen Viſch. Dezelven zyn, zo zyn Ed. zegt, van een wrangen Wynachtigen Smaak. Wat my belangt, ik hebze altoos walgelyk bevonden. HALLER zegt, dat zy in Switserland ſinken en van geen gebruik zyn. CAMERARIUS zegt wel, dat 'er een zeer zuure Rob vangemaakt wordt; doch het blykt, dat hy de Beſfen van den Wegedoorn, die men ook wel Rynbeſfen en Duinbeſfen noemt, daar mede verward heeft; zeggende, dat men ze by de Hollanders *Schytbeſfen* noemt. Dewyl zy 's Winters nog aan 't Gewas zitten, worden de Takjes daar van, met deeze Goudgeele Beſfen, by het Landvolk fomtyds tot verſiering der Vertrekken, op Bruiloften en Gaſtmaalen, gebezigd (*).

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Tetradia.

(2) Duinbeſfen met Eyronde Bladen.

Deeze Soort, in Kanada door den Heer KALM gevonden, is een Heeſter van Geſtalte als de voorgaande, maar de Bladen breeder, half zo lang en Eyronde of langwerpig Eyronde hebbende. De Takken zyn gepaard. Enkelde Troſjes komen tuſſchen de eerſte Bladen voort, regtopſtaande en de helft korter als het Blad. De Bladen zyn van boven groen, met bondeltjes

II.
Hippophaë
Canadenſis.
Kanada-

(2) *Hippophaë* Fol. ovatis. *Syst. Nat.* ut ſupra.

(*) MAPP. *Hiſt. Plant. Alf.* p. 269.

III. tjes van kleine Haairtjes besprengd ; van on-
 AFDEEL. deren met een Zilverkleurig Dons , vol Roest-
 XX. deren met een Zilverkleurig Dons , vol Roest-
 HOOFD- kleurige Stippen.
 STUK.

Vier-
 mannige.

M Y R I C A . Gagel.

Een Katje met Halfmaanswyze Schubbetjes , dat in de Mannetjes-Planten vier Meeldraadjes , in de Wyfjes twee Stylen heeft , en de Vrugt een eenzaadige Bezie ; maakt de Kenmerken uit van dit Geslagt , waar in vyf Soorten , en daar onder drie Kaapsche , begreepen zyn , als volgt .

I.
 Myrica
 Gale.
 Ruikende.

(I) Gagel met Lancetvormige eenigermaate getande Bladen ; de Steng laag Heesterachtig.

Deeze Soort voert in ons Land den naam van Gagel , doch wordt in Engeland genoemd Sweet Willow of Ruikende Wilg ; zo wegens het Loof als deszelfs niet onaangenaamen Harstachtigen Reuk , dien men van verre zelfs gewaar wordt , in de nabuurschap der Heyvelden , met dit Kruid begroeid , Gagelkampen genaamd , hoedanigen er by Harderwyk , Zwoll , Zutphen en elders in

(1) *Myrica* Fol. Lanceolatis subserratis, Caule Suffruticoso. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1107. p. 651. *Veg.* XIII. p. 740. *Myrica* Fol. Lanceolatis Fructu sicco. *Fl. Lapp.* 373. *Mat. Med.* 451. *Fl. Suec.* 817 ; 907. *Hort. Cliff.* 455. R. *Lugd.* 327. DALIB. *Paris.* 300. *Rhus Myrtifolia* Belgica. C. B. *Pin.* 414. *Elzagnus.* LOB. *Icon.* II. p. 110. *Chamaeleagnus.* DEB. *Pempt.* 720.

in onze Provinciën, voorkomen. In Vriesland III. groeit het menigvuldig op zeer veele plaatsen ^{AVDEEL.} XX. in de Wouden, op Hey-Velden, als ook aan ^{HOORD-} Wallen en Wegen, zo MEESE aanmerkt. ^{STUK.} Het is in Zeeland ook niet onbekend, doch in ^{Tetran-} zonderheid overvloedig op de Moerasfge Heiden in Brabant, weshalve het by sommigen den naam gevoerd heeft van *Myrtus Brabantica* of *Belgarum*, dat is Brabantsche of Nederlandsche Myrte, doch LOBEL geeft 'er een Afbeelding van, onder den naam van *Elæagnus Cordi*, zeggende, dat het by de Engelschen *Gold* geheten wordt, anderen zeggen *Gaule*, of *Gagel* der Duitscheren, waar van onze benaaming zal afkomstig zyn; doch het wordt ook *Post* genoemd by die van Zutphen en Twent, volgens den Heer DE GORTER. In Duitschland schynt het niet bekend te zyn; veel minder in Vrankryk en Italic. Het groeit overvloedig in de Noordelyke deelen van Europa, en, in de Moerasfen der Noordelyke deelen van Sweeden en Noorwegen, is byna niets gemeener, wordende het in Sweeden *Pors* geheten.

De Geslagtnaam *Myrica*, dat de eigen naam van den Tamarisch was by de Grieken, zal wegens de gelykheid der Bloem-Aairen hier op toegepast zyn, door den Ridder: want het Loof heeft 'er geen de minste overeenkomst mede. De Bladen gelyken meer naar die der Wilgen of Olyfboomen, of naar die van den Olyf-Wilg, *Elæagnus*; weshalve ook DOLO-

III. NÆUS het Gewas *Chamaeleagnus* noemt, ge-
 AFDEEL vende daar van een goede Afbeelding, met de
 XX. Vrugt-Aairen. Die van LOBEL fchynt my het
 HOOFD- bloeiende Gewas af te fchetzen. Het is een
 STUK. Takkig Heeftertje, dat doorgaans een Elle of
Vier- ook hooger groeit, met Bladen, langer dan die
mannige. der Myrten, welke fomtyds een weinige getand
 zyn. Zy zyn glad en eenigermaate gryz, maar
 de Bast der Takken is bruin. De Bloem-Aairen
 komen in 't vroege voorjaar aan 't end derzelve
 voort, en daar mede verfiert het Landvolk, in
 fommige deelen van Engeland, de Vertrekken,
 om den Reuk, zo RAY verhaalt. In Vlaan-
 deren en Brabant werden de Takken met Vrugt-
 Aairen, in de Herfst, by geheele Zakken ter
 Markt gebragt; zynde Olieachtig en niet min-
 der fterk van Geur: doch by Harderwyk vindt
 men alleenlyk Struiken met Mannelyke Bloem-
 en, zo gedagte Hoogleeraar aantekent (*).

Pl. XXXV. De Vrugten van dit Gewas worden oneigent-
 Fig. 2. lyk Besfen genoemd, ten ware men ook dien
 naam wil geeven aan alle Zaa-den, hoe klein ook,
 die met een taaije Schil of Bolfter bedekt zyn.
 Het is, volgens LINNÆUS, een langwerpige
 Aair, uit vyf ryën van Zaadkorrels bestaande,
 die dezelve 'er vyf in ieder ry heeft. De Zaa-
 den zyn dikachtig, rondachtig, hoekig, gefpitst,
 ten halve in drieën gedeeld, (met een weder-
 zyds aangehecht Tandje naamelyk,) Lederach-
 tig,

(*) *Verhand. der Holl. Maatfeh. XV. STUK, bladz. 139.*

tig, een klein Pitje influitende. Van buiten zyn zy met Goudgeele Harstachtige Stippen besprengd. Dit laatste bevind ik in de Vrucht-Aairen van een Takje van dit Gewas, in myne Verzameling berustende, 't welk ik, om dat de Vrugddragende van deeze Soort, volgens den Heer DE GORTER, hier zo zeldzaam zyn; in Fig. 2, op Plaat XXXV, heb doen afbeelden. Daar uit blykt, dat die zogenaamde Besfen naauwlyks zo groot zyn als Koriander-Zaad.

Van Medicinaale hoedanigheden bezit het weinig. De Boeren in Noorwegen maaken van het Poeijer met Boter een Smeering, die zeer krachtig is om de Schurft te geneezen. Het is ook dienstig tot het dooden of verjaagen van Ongediert, gelyk de Vloojien, wanneer het in plaats van Stroo onder de Bedden gelegd wordt. SIMON PAULLI verhaalt, dat het Landvolk in Poolen daar mede de Luizen der Varkens verdryft. Die zelfde Autheur hadt geschreeven, dat men het in plaats van Thee gebruiken kon; ja dat het de Thee zelf ware (*); doch dit houdt geen proef. Men plagt het in Sweeden te gebruiken om 't Bier duurzaam te maaken, in plaats van Hop: maar zulk Bier veroorzaakte Dronkenschap of Hoofdpyn, en daarom is dit lang uit de gewoonte geraakt. Waarschynlyk zou 'er een Olie of Harst uit gehaald kunnen worden, die veel naar Kamfer zweemde.

In

(*) *Thee Europaeum aut nostras.* SIM PAULLI Monogr.
II. DEEL. VI. STUK.

III. In Kasfen of Kisten gelegd , bewaart het de
 AFDEEL. Kleederen voor de Mot.
 XX.

HOOFD- (2) Gagel met Lancetvormige eenigermaate
 STUK. getande Bladen en eene Boomachtige Steng.

II.
Myrica
Cerifera.
 Wafchdraa-
 gende.

De voorgaande Soort komt ook in Noord-
 Amerika voor, zegt de Ridder, zo wel als dee-
 ze, die weezentlyk Besfen draagt, waar van
 een Soort van Smeer of Wafch gekookt wordt:
 des men het den naam geeft van *Wafch- of Smeer-
 Boompje*. CATESBY beeldt 'er twee Soorten
 van af, de eene tot twaalf Voeten hoogte op-
 fchietende, de andere maar drie Voeten hoog,
 en beschryft omftandig de manier van bereiding
 deezer vette Stoffe in Karolina, uit de Besfen
 van dit Gewas. Het groeit ook in Virginie en
 Penfylvanie, alwaar KALM het waarnam, zeg-
 gende dat de Sweeden hetzelfde aldaar *Smeer-
 fruik*, doch de Engelschen *Kaarsbezie-Boom*
 noemden. Het groeit 'er op eenige plaatfen,
 die vogtig van Grond zyn, overvloedig, en
 fchynt de Zee-Lugt te beminnen (*). De Bes-
 fen,

(2) *Myrica* Fol. Lanceolatis subferratis, Caule Arborefcence.
 KALM. It. II. p. 312. *Myrica* Fol. Lanceolatis subferratis.
 Fiuftu baccato. Hort. Cliff. 455. Hort. Upj. 295. GRON.
Virg. 120; 153. R. *Lugd.* 527. *Myrtus* Brabant. fimilis,
 Caroliniensis Baccifera &c. PLUK. *Alm.* 250. T. 48. f. 9.
 CATESB. *Car.* I. p. T. 69. β . *Myrt.* Brabant. fimilis Carol.
 humilior &c. CATESB. *Car.* I. p. T. 13. SELIGM. *Vog.* III.
 D. p. 32. Pl. 38. & I. D. p. 21. Pl. 26.

(*) Hier te Lande verdraagt dit Gewas de Koude, als
 bevin-

fen, die men ryp zynde in de Herfst verzamelt, III.
 grocijen Tropswyze aan de Wyfjes-Struiken: ANDEEL.
 zy zyn blaauw doch vertoonen zig als waren zy XX.
 met Meel bestrooid. Dezelfen in een Ketel met HOOFD-
 Kookend Water geworpen zynde, schuimt men STUK.
 'er het Vet af, 't welk gestold zynde zig als Tetrax-
 Wafch voor doet, vuil groenachtig van Kleur, dria.
 maar door 't zuiveren helder groen wordende.
 Deeze Stoffe was duurder dan Smeer doch be-
 ter koop dan Wafch. De Kaarsen, daar van
 gemaakt, brandden langer en gaven minder
 Rook, ja zelfs een aangenaamen Reuk, wan-
 neer men ze uitbluschte. De moeite, echter,
 om deeze Besen in te zamelen hadt, na dat
 men rykelyk Smeer van Slagtvee bekomen kon,
 zodanige Kaarsen in minder gebruik gebragt.
 Van het Vet werdt nog een soort van Spaansche
 Zeep gemaakt, en de Chirurgyns gebruikten
 hetzelfde gaarn tot Pleisters in Kwetzuuren.
 Een Sweed van een hoogen Ouderdom verhaak-
 de hem, dat de Wortel van deeze Smeerstruik
 door de Wilden weleer tegen Kiespyn gebruikt
 werde. Men maakt, zegt hy, in Karolina, van
 de uitgekookte Wafch der Besen, niet alleen
 Kaarsen, maar ook een soort van Zegel-Lak.

Onder den bynaam van *Conifera* is door den III.
 jon- Myrica
Ethiopia.
 Kaapsche.

bevindende zig, na den Strengen Vorst van deezen Winter,
 in de Hortus Medicus nog in de open Grond in 't Leeven,
 een Heester van ten minsten agt Voeten hoog.

(3) *Myrica* Fol. Lanceolatis dentatis infimis integerrimis.

Mans.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Vier-
mannige.

jongen Heer BURMANNUS tot dit Geslacht be-
trokken dat Afrikaansche Gewas, door PLUKE-
NET, als een Myrtus naby aan de Gagel ko-
mende, afgebeeld, welke *Zaagswys' getande,*
welriekende, Laurier van de Kaap genoemd is
door den Amsterdamsen Doktor BODÆUS VAN
STAPEL in deszelfs Aantekeningen op 't Werk
van THEOPHRASTUS. Dergelyke komt ook
uit Amerika, wordende op de Bermudes *Wel-*
riekende Laurier geheten zegt PLUKENET, en
scheenen de Aairtjes van dit Gewas, als kleine
Pynappeltjes, veel naar die van onze Gagel
te gelyken, zynde uit verscheide Schubbetjes
samengesteld, zo RAY aanmerkt. De Bladen,
lang en smal, als die der Wilgen, hier en daar
een weinigje ingesneeden of getand, gaven een
aangenaamen Reuk, wanneer men ze aan de
Handen wreef. Gedagten bynaam heeft LIN-
NÆUS veranderd in *Æthiopica*, welke ook tot
de drie volgende behoort, en bovendien niet
past op gedagte Westindische. De Ridder
merkt aan, dat het een Kaapsche Heester is,
niet regt bekend, doch nabykomende aan de
twee voorgaanden.

IV.
Myrica
Querci-
folia.
Eikebla-
dige.

(4) Gagel met langwerpige wederzyds egaal
uitgehoekte Bladen.

By-

Mant. 298. *Veg.* XIII. p. 740. *Myrtus* Brabantica accedens,
Africana Conifera. PLUK. *Alm.* 250. *Phyt.* T. 48. f. 8. *Arbor*
Conifera odorata, Fol. *Salicis* rigidis serratis. *RAY. Hist.* 1800.
Myrica Conifera BURM. *Prodr.* Cap. p. 27.

(4) *Myrica* Fol. oblongis opposite sinuatis. *H. Cliff.* 456.

Byzonder gelyken de Bladen van dit Afrikaan-
sche Gewas naar die der Eiken, waar van het
den bynaam heeft. Men vindt het by COM-
MELYN afgebeeld, onder den naam van *kleine*
Afrikaanse Laurier met Bladen van den Eike-
boom. Het was een Boompje met een ronde
bruine Stam, van twee Voeten hoog, in ver-
scheide roodachtige Takjes verdeeld, waar aan
Bladen als gezegd is, taamelyk dik en styf. De
Vrugten, uit Afrika overgezonden, waren Bes-
sen als die van den Laurierboom, besluitende
een eenig Zaad. Dit Gewas is, volgens de Af-
beelding, welke 'er op order van den Gouver-
neur VAN DER STEL aan de Kaap van gemaakt
was, met de Vrugten, door den Hoogleeraar J.
BURMANNUS naauwkeurig in Plaat gebragt.

III.
AFDEEL
XX.
HOOFD-
STUK.
Tetra-
dria.

(5) Gagel met byna Hartvormige, Zaagwys'
getande, ongesteelde Bladen.

V.
Myrica
Cordifolia.
Haubla-
dige.

Deeze Soort heeft getande Bladen, naar die
van den Groen-Eik gelykende, zynde dezelve
niet

R. *Lugdb.* 527. *Coriorrhagematodendros Africana Botryos am-*
plioribus Foliis densis. PLUX. *Amalb.* 65. *Laurus Africana*
minor Folio Quercus. COMM. *Horz.* p. 161. RAJ. *Dendr.*
25. BURM *Afr.* T. 98. f. 1.

(5) *Myrica* Fol. subcordatis ferratis fessilibus. *H. Cliff.*
456. R. *Lugdb.* 527. *Alaternoides Ilicis folio crasso hirsuto.*
WALTH. *Horz.* III. T. 3. *Tithymali facie Planta Ethiopica,*
Ilicis aculeato folio. PLUK. *Alm.* 373. T. 319. f. 7. *Gale*
Capensis Ilicis Cocciferae folio. PET. *Mus.* 774. β. *Myrica*
Fol. subcordatis integris fessilibus. BURM. *Afr.* 263. T. 98.
f. 3.

II. DEEL. VI. STUK.

III. niet ingesneeden. Derhalve zou het kunnen
 AFDEEL. zyn, dat hier de Tweede van gedagten Hoog-
 XX. leeraar, op de zelfde Plaat, die de Bladen som-
 HOOFD- tyds getand, somtyds ongetand heeft, zo wel
 STUK. behoorde als de Derde, welke als eene Ver-
Vier- scheidenheid daar toe betrokken wordt. Deeze
mannige. laatste, die de Bladen enkel Hartvormig heeft,
 was ook op order van gedagten Gouverneur aan
 de Kaap getekend. De Bladen zyn spits gepunt,
 en in derzelve Oxelen zitten tropjes van schoon-
 roode Bloempjes, brengende dit Gewas kleine
 ronde gladde gesteelde Besjes voort.

VI. (6) Gagel met drievoudige getande Bladen.
Myrica
trifoliata. Deeze, ook van de Kaap afkomstig, heeft de
 Driebla- Bladen overhoeks, gesteeld, drievoudig; de
 dige. Blaadjes ongesteeld, Lancetvormig gespits,
 diep getand, van onderen Wollig: de Vrugten
 aan een Trosje, niet ge-aard, uit Besfen be-
 staande, ruuw.

De Viermannigen zyn dus altemaal Heester-
 achtig: onder de Vyfmannigen komen geen
 Heesters voor: des ik overgaa tot de Zesmanni-
 gen in deeze Klasse, waar onder het Geslagt van

S M I L A X. Struik-Winde.

De Kenmerken zyn, een zesbladige Kelk zon-
 der Bloemblaadjes in de beide Sexen, hebbende
 de

(6) *Myrica* Fol. ternatis dentatis, *Aw, Acad.* VI. Afr. 82,
 p. 112.

de Bloemen der Mannetjes-Planten zes Meel-
draadjes en die der Wyfjes-Planten drie Stylen,
welker Vrucht een Bezie is met drie Hollighe-
den, in ieder twee Zaaden.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

De Soorten van dit Geslacht zyn gesmaldeeld
naar de gesteldheid van de Steng, die in de
vier eersten gedoornd en hoekig is, in de vyf
volgende gedoornd en rond, in de twee vol-
gende ongedoornd en hoekig, in de twee laat-
sten ongedoornd en rond. Zy zyn meest Hee-
sterachtig; en daarom geef ik den naam van
Struik-Winde aan dit Geslacht, om het van dat
der gewoone *Winde* (*Convolvulus*,) daar *Smilax*
de Grieksche naam van is, te onderscheiden.

Hexan-
dria.

(1) *Struik-Winde met een gedoornde hoekige*
Steng; de Bladen Tandswys' gedoornd,
Hartvormig, met negen Ribben.

I.
Smilax
aspera.
Europi-
sche.

Deeze voert gemeenlyk den naam van *Stee-
kende Winde*, om dat zy geheel bezet is met
Doortjes, of Ruuwe in 't Grieksch *Tracheia*,
onder

(1) *Smilax* Caule aculeato angulato, Foliis dentato-aculeatis cordatis novemnerviis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1120. p. 654. *Veg.* XIII. p. 743. *GOUAN Monsp.* 505. *GRON. Orient.* 316. *H. Cliff.* 458. *R. Lugdb.* 228. *Smilax aspera* Fructu rubente. *C. B. Pin.* 296. *Smil. aspera* rutilo fructu. *CLUS. Hist.* I p. 112. ♂. *Smil. aspera* minus spinosa Fr. nigro. *C. B. Pin.* 296. *CLUS. Hist.* I. p. 113. ♀. *Smilax Viticulis aspera*, Foliis oblongis angustis mucronatis laxibus &c. *PLUK. Alm.* 348. *T.* 110. f. 3.

Z

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Zes-
mannige.

onder welken zy reeds by **DIOSCORIDES** bekend staat. Zy groeit in Spanje, Italie, Griekenland en verder in het Oosten. **RAUWOLF** vondtze aan een Beek by Tripoli in Syrie, als ook tusfchen Rama en Joppe in 't Beloofde Land. Aan de kanten der Haagen of Landscheidingen komt zy in Provence voor, wordende van de Ingezetenen des Lands genoemd **Gros-Gramé**, volgens **GARIDELL**, die aldaar ook de **Smilax** met zwarte Besfen vondt, daar **CLUSIUS** van fchryft, hoewel de gemeenfte die met roode Besfen is, groeiende, volgens hem, in de Zuidelyke deelen van Vrankryk, Spanje en Italie.

't Gewas klimt, even als de gewoone Klokjes-Winde, met zyne gedoornde Ranken by allerley Geboomte op; doch welke Ranken Houtig zyn en overblyvende. Het heeft Bladen byna als die der gemelde, doch fpijter, en Zeisfenswyze een weinig omgekromd; ook harder en kleiner, bezet met Doorntjes. Zy zyn fomtyds met witte Vlakken getekend, de Bloemen wit en welriekende. De Vruchten komen aan Trosjes voort, zynde roode Besfen, eenigszins fcherp, bevattende zwartachtige Korrels als Hennipzaad.

BONETUS verhaalt, dat de Boeren, in het Napelfche, de Bladen van dit Kruid gebruikten om 'er uitwendig Vuurige Gezwellen mede te geneezen. **CLUSIUS** erkent, dat de Wortels Zweetdryvende zyn, en sommigen heb-

hebben 'er, in dit opzigt, Afkookzels van ge-
maakt tegen de Venus-Ziekte, in plaats van
de Sarzaparil. Ook zyn 'er, die ze daar voor
gehouden hebben; doch dit is fout, gelyk wy
straks zien zullen.

III.
AFDEFL.
XX.
HOOFD-
STUK.

(2) Struik-Winde met een gedoornde hoekige
Steng; de Bladen ongedoornd, Hartvor-
mig met negen Ribben.

II.
Smilax
excessa.
Hoogklim-
mendé.

TOURNEFORT heeft deeze voorgesteld, als
met haare gedoornde Ranken hooge Boomen
beklimmende. Het Gewas, door hem in de
Levant waargenomen, schynt dat gene te zyn,
't welk ALPINUS afbeeldt en beschryft onder
den naam van *Smilax aspera*; want hetzelfde
heeft de Bladen ongedoornd, en, zo de Afbeel-
ding echt is, ook van eene zeer verschillende
figuur, niet scherp maar stomp van Punt en by
het Steeltje niet uit gehoekt, gelyk VESLIN-
GIUS zeer wel aanmerkt, hebbende ook Knoo-
pige Wortelen: welk alles deeze Struik-Winde,
op 't Eiland Zacynthus, nu Zante, groeiende,
aanmerkelyk van de Italiaansche deelt verschil-
len. Ten onregte wierdt deeze ook, door AL-
PINUS, voor de echte Sarzaparil gehouden.

Zy

(2) *Smilax* Caule aculeato angulato, Fol. inermibus corda-
tis novemnerviis. R. *Lugd.* 223. N. 2. *Smilax* Orientalis
Sarmentis aculeatis &c. TOURNF. *Cor.* 45. BUXB. *Cent.* I. p.
18. T. 27. male. *Smilax aspera.* ALP. *Agypt.* 140. T. 141?

Z 2

III. Zy groeit, volgens den Ridder, in de Levant
 AFDEEL en in Syrie.
 XX.

HOOFD-
 STUK.

III.
Smilax
Zeylanica.
 Ceylon-
 sche.

(3) Struik-Winde met een gedoornde hoekige
 Steng; de Bladen ongedoornd, die aan de
 Steng Hartvormig, aan de Takken lang-
 werpig Eyrond.

Tot deeze Oostindische behoort de *Ambon-
 sche Basterd-China* van RUMPHIUS, onder
 de Ceylonfche Planten door den Hoogleeraar
 BURMANNUS beschreeven, als een Rankach-
 tig gedoornd Gewas, welks Bladen zeer naar
 die van den Kaneelboom gelyken, en de Wor-
 tel, van zyne Vezels gezuiverd zynde, veel
 overeenkomst met den China-Wortel heeft.
 De onderfte Bladen, evenwel, zyn Hartvor-
 mig en de Bladsteelen met twee Tandjes, ko-
 mende de Klaauwieren van de Struik-Winde
 hier niet uit dezelve, maar als 't ware uit de
 Oxels der Bladen voort. De Virginifche van
 PLUKENET, met breede Kaneel-Bladen, die
 niet gedoornd zyn, en eenen dikken knoopi-
 gen Vleezigen Riet-Wortel, wordt hier t'huis
 gebragt door den Heer N. L. BURMANNUS.

(4) Struik-

(3) *Smilax* Caule aculeato angulato; Foliis inermibus,
 Caulinis Cordatis, Rameis ovato-oblongis. *Fl. Zeyl.* 364.
Smilax Indica spinosa, Folio Cinnamomi, Pseudo-China qui-
 busdam. BURM. *Zeyl.* 217. *China Amboinensis*, RUMPH. *Amb.*
 V. p. 457. T. 161. BURM. *Fl. Ind.* 313.

(4) Struik - Winde met een gedoornde hoekige
 Steng ; de Bladen ongedoornd , Eyrond ,
 stomp gespits , drieribbig.

III.
 AFDEEL.
 XX.
 HOOFD.
 STUK.

Hier wordt het echte Gewas bedoeld , in
 verscheide deelen van Amerika groeiende , dat
 den zo bekenden *Sarzaparil*-Wortel uitlevert.
 By deezen naam , die Spaansch is , en een Klim-
 mend Rankgewas , dat Stekelige Takken als de
 Braamen heeft , betekent (*), is hetzelfde reeds
 meer dan twee Eeuwen bekend geweest in
 Europa (†). SCALIGER beweert , dat die
 Wortel van eenen Spaanschen Geneesheer P A-
 RILLUS , die deszelfs gebruik eerst ontdekt en
 den Wortel in ons Wereldsdeel overgebracht
 zou hebben , den bynaam bekomen heeft (‡);
 doch dewyl *Parra* , in 't Spaansch , een klim-
 mende Wyngaard aanduidt , is de eerste aflei-
 ding , met MATHIOLUS , zonder nader be-
 wys ,

IV.
Salsapa-
rilla.
Sarza-
rille.

(4) *Smilax* Caule aculeato angulato , Fol. inermibus ova-
 tis , retuso-mucronatis , trinerviis. R. *Lugdb.* 228. N. 3. *Smilax*
Caule aculeato angulato , Fol. dilatato-cordatis , &c. H.
Cliff. 459. GRON. *Virg.* 120; 156. *Mat. Med.* 460. *Smilax*
Viticulis aspera Virginiana ; folio Hederaceo leni : Sarza nobi-
lissima. PLUK. Alm. 348. T. III. f. 2. RAJ. *Suppl.* 345.
Smilax aspera Virginiana S. Sarzaparilla. C. B. Pin. 296.

(*) C. HOFMANN. *de Med. Officinalibus.* p. 348.

(†) *Primum importabatur in Europam ab Hispanis Ann. D.*
1563. RUTTY. Mat. Med. Lond. 1775. p. 464.

(‡) In *Scaligerianis primis* , p. 132. TRILL. *Thes. Med.*
1764. p. 83.

Z. 3.

II. DEEL. VI. STUK.

II. wys, natuurlyker. Hoe 't zy, HERNANDEZ, AFDEEL. Lyf-Arts van Koning PHILIPS den II., die XX. in de Zestiende Eeuw verscheide Plantgewassen HOOFD- in Amerika beschreef, telt 'er vier Soorten STUK. van op, wier laatste, met Hartvormige Bladen, *Zes-* eigentlyk den Wortel uitlevert, dien men in *wannige.* de Winkels gebruikt; deswegen by PLUKENETIUS den naam voerende van *Sarza nobilissima*.

Want, schoon die Autheur zulks toepast op de eerste van HERNANDEZ, wier Afbeelding naast overeenkomt met de voorgaande Soort van Smilax, blykt nogthans, dat hy 'er eene met Bladen als van Klyf of Winde bedoele; als stellende de Eerste Soort of Europeische Smilax, met zwarte Besfen, van C. BAUHINUS, daar mede gelyk. Veele hebben zig ook ingebeeld, dat het de zelfde Plant ware. ALPINUS hadt op het Eiland Zante, aan de Kust van Morea in de Middellandsche Zee, van waar men hedendaags de meeste Korrenten krygt, vernomen, dat de Wortels van de voorbeschreevene Hoogklimmende Struik-Winde van daar onder den naam van Sarzaparil vertierd werden. Sommigen verzekeren ook, dat die Wortels in veele plaatsen aan de Middellandsche Zee gebruikt worden, en niet minder kragtig zyn in Afkookzel, dan de Westindische, als zynde tot Bloedzuivering zeer bekwaam (*).

De

(*) De groote BOERHAAVE schynt mede van dat denkbeeld

De Sarzaparille Wortels zelf, die uit Ame-
 rika overgebracht worden, zyn, naar dat zy uit
 Peru, uit Nieuw Spanje of Mexiko, of uit
 Brasil, (zeer ver van elkander afftandige Lan-
 den,) hunne afkomst hebben, aanmerkelyk ver-
 schillende. Sommigen schryven zulks aan het
 Klimaat, anderen aan de byzondere Soort van
 Planten toe: waarfchynlyk komt het van bei-
 den. De Sarzaparil is, volgens de aanmerking
 van MÓNARDEZ, drierley. Eene, die in
 Nieuw Spanje groeit, bleeker en fchraalder:
 eene betere, uit de Honduras, zynde dikker
 en donkerer van Kleur: eene uit de Provincie
 van Quito, in de nabuurfchap van Guayaquil
 groeiende, die men naar deeze Stad plagt te
 noemen, zwartachtig graauw, nog dikker en
 grooter Wortelen hebbende; zo dat men dik-
 wils eens Mans langte diep moest graaven,
 omze uit den Grond te krygen. Deeze is het,
 die men anders ook wel de Peruviaanfche noemt
 en gemeenlyk voor de beste houdt.

Voor het overige is ten opzigt van deeze
 Wortelen, die geen byzondere maar wel een
 fterker kragt tot Bloedzuivering, dan andere
 Opencende Wortelen, bezitten, aan te merken,
 dat de Landaart veel invloeds daar op heeft;
 zynde dezelve, in de Westindiën geteeld,
 meer

te zyn geweest. De regte Plant van de Sarzaparil was hema
 niet bekend. *Vid. ejus Hist. Plant. p. 495.*

Z 4

III.
AFDEEL,
XX.

HOOFD
STUK

Zes-
mannige.

meer bezwangerd met fyne zoute of Olieachtige deelen; die in Virginie vallen, (gelyk in meer gevallen plaats heeft,) kragtelooser en die van de Middellandsche Zee nog slapper. Men heeft sedert eenigen tyd zelfs de lange dunne Wortelen der Sarza, uit de Spaansche Westindiën, te slap geoordeeld, en derhalve de zogenaamde Koppen of dikke Knobbels, daar dezelve aan groeijen, die te vooren weg gesmeeten werden, alleen begonnen te gebruiken in Venesiaale Dranken; daar men zig meer uitwerking van belooft. 't Is zeker dat de Spanjaarden en andere Europeaanen, in de Westindiën, zig daar mede van de Pokken plagten te geneezen; doch eensdeels schryft men zulks toe aan de Hitte van 't Klimaat, welke de Zweetdryving meer begunstigt: andersdeels was ook de langduurigheid van het gebruik en de ongemeene schraale Levenswyze, daar by te houden, naauwlyks uit te staan. Hier te Lande, zeker, bevindt men de sterkste Afkookzels van Sarzaparil, op zig zelve, daar toe niet bekwaam. Tegen Borstziekten of tot Geneezing van Schurft, Zweeren en andere Huidkwaalen, zo het geene overblyfzels van de Venus-Ziekte zyn, hebben wy andere even kragtige Middelen. Sommigen hebben hier uit opgemaakt, dat men de Sarzaparil en China-Wortel, beiden, in de Winkels wel ontbeeren kon (*).

(*) CARTHEUS. *Fund. Med.* Part. II. Sect. 13. Cap. 7. p. 427. Vid. TRILLER. *Thes. Med.* p. 34.

(5) Struik-Winde met een gedoornde rondachtige Steng; de Bladen ongedoornd, Hartvormig Eyronnd, met vyf Ribben.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

De laatstgemelde wordt hier bedoeld. Hy is de Wortel van een Gewas, in China en Japan groeiende, 't welke veel overeenkomst heeft met het voorgaande. Dus moet zekerlyk de benaaming van de plaats der afkomst berekend worden: hoewel men ook een Westindische China-Wortel heeft. KÆMPFER, die alles op de plaatsfen onderzocht heeft, zegt, dat men het Gewas, daar te Lande, *Sankira* en gemeenlyk *Quaquara* noemt; niet *Sankiva*, gelyk sommigen verkeerdelyk schryven. Het groeit, zegt hy, zonder behulp, een Elle of anderhalf hoog, doch eenig Geboomte kunnende vatten, met zyne Klaauwieren, dan stygt het hooger. De Ranken zyn Houtig, van dikte als een Stroo-Halm, knoopig, met eenige Doorntjes en heeft aan ieder Knoop twee Stoppeltjes, die de Klaauwieren uitgeeven en de Bladen bevatten, welke rondachtig zyn, met korte of geene Bladsteeltjes, aan den rand Golfachtig geboogen, met vyf

v.
Smilax
China.
China-
Wortel.

(5) *Smilax* Caule aculeato teretiusculo, Foliis inermibus ovato-cordatis quinque-nerviis. *Mat. Med.* 461. GRON. *Orient.* 317. *Smil.* Samento tereti inferne aculeato &c. BROWN. *Jam.* 359. *Smilax* minus spinosa &c. KÆMPFER. *Am.* 781. T. 782. *China Radix.* C. B. *Pin.* 296. *China Michuacanenfis.* PLUM. *lc.* 183. *Fruticulus Convolvulaceus.* PLUK. *Am.* 101. T. 408. f. 1. BURM. *Fl. Ind.* p. 313.

Z 5

[II. DEEL. VI. STUK.

III. vyf Ribben, twee ter wederzyde van de Mid-
 AFDEEL delrib, van het begin tot aan de Punt zig uit-
 XX. strekkende. Op een dun rood- of geelachtig
 HOOFD- Steeltje kornentien Bloempjes, of daar omtrent,
 STUK. in een Kroontje voort. De Bloempjes zyn geel,
 Zes- met zes Bloemblaadjes en zes Meeldraadjes, in
 wännige. 't midden een Styl hebbende met een blaauw
 Knopje, en daar op volgen Vrugten van grootte
 en Kleur als Kerfen, doch met weinig, droog,
 wrang Vleesch, waar in vier vyf of zes Zaa-
 den, tot eene Sterswyze figuur famengepakt,
 droog wordende zwartachtig, van binnen wit.
 De Wortel, welke groot hard en knoopig is,
 met eenige Vezelen, zegt die Autheur, maakt
 den China-Wortel der Geneeskundigen uit, die
 volgens L I N S C H O T E N in China *Lampaton* ge-
 noemd wordt, zynde hoe zwarter hoe beter.
 De Oostindifche is van buiten donker-rood, van
 binnen roodachtig wit; de Westindifche van
 binnen rooder. Men plagtze voor afkomstig van
 een Gewas te houden, dat naar de Iris of Lifch-
 Planten geleck, hebbende A M A T U S hetzelfde
 onder de Soorten van Riet geteld, en V E R S A -
 L I U S een Vertoog over deszelfs gebruik ge-
 fchreeven.

Van over lang is deeze Wortel ook bekend.
 Hy kreeg zyn eerste gezag, omtrent het jaar
 1535, van Chineefche Kooplieden, die verze-
 kerden, dat men 'er de Venus-Ziekte het Po-
 dagra en andere Kwaalen, zonder zulk een be-
 paalden Levensregel, als in het gebruik des
 Pok-

Pokhouts toen waargenomen werdt, in minder tyds en met minder walgelykheid, door geneezen kon. Op dien voet werdt de China-Wortel Keizer KAREL den V. aangepreezen, die'er, zonder zyne Lyf-Artsen raad te pleegen, van gebruikte; doch zo weinig baat daar by vondt, dat hy wel haast tot het Pokhout wederkeerde. Toen de zaak rugtbaar wierdt, verlangden niettemin alle de Ryks-Vorsten en Hoovelingen, het Geheim te weten; doch 't werdt nergens Souverein bevonden, en hierom is federt de China en de Sarza, gelyk men weet, tot het maaken van Afkookzels, by het Pokhout gemengd; hoewel men naderhand ook dikwils den China-Wortel, (die meest Wormig en dus van weinig kragten is, wanneer menze koopt,) agterweg gelaten, of onzen frisfchen Klisfen-Wortel, by plaatsvullinge, daar voor genomen heeft.

(6) Struik-Winde met een gedoornde ronde Steng; de Bladen ongedoornd, Hartvormig gespitst, omtrent zevenribbig.

VI.
Smilax
rotu di-
folia.
Rondbla-
d'ge.

't Getal der Ribben zou byna het eenigste onderscheid schynen te maaken tusfchen de voorgaande en deeze, die door KALM in Kanada is waargenomen; en niettemin worden de Bladen, in de beschryving, ock vyfribbig gezegd

te

(6) *Smilax* Caul. acul. tereti, Fol. inermibus Cord. acuminatis, subseptemnerviis. KALM.

II. DEEL. VI. STUK.

III. te zyn; 't welk de onderscheiding duister doet
 AFDEEL. voorkomen.

XX.
 HOOFD-
 STUK.

(7) Struik - Winde met een gedoornde ronde
 Steng; de Bladen ongedoornd, Lancetvor-
 mig Eyronnd, drie-Ribbig.

VII.
Smilax
Laurifolia.
 Laurier-
 bladige.

Deeze heeft de Bladen dikker dan eenige
 andere Soort, en van figuur als Laurierbladen,
 draagende zwarte Besfen. Het Gewas, dat
 zyne Stengen met zeer styve Doornen gewa-
 pend heeft, is altoos groen en hier door strekt
 hetzelfde, 's Winters, tot beschutting voor het
 Vee, klimmende wel tot zestien Voeten hoog-
 te by het Geboomte op. Sommig Gevogelte
 aast op deszelfs Besfen. De Groeiplaats is in
 Virginie en Karolina.

VIII.
Smilax
Tamnioides.
 Veelrib-
 bige.

(8) Struik - Winde met een gedoornde ronde
 Steng; de Bladen ongedoornd, Hartvor-
 mig, langverpig, zevenribbig.

In de voorgaande was maar éene Rib, door
 't midden loopende, volgens CATESBY, doch
 dit getal is wat onzeker, zo 't schynt, en on-
 bestendig. Men kan dezze ten minste Zeven-
 ribbig

(7) *Smilax* Caul. acul. tereti, Fol. inermibus ovato-lanceo-
 latis trinerviis. GRON. *Virg.* 193; 156. *Smil. lævis* Lauri-
 folia Baccis nigris. CAT. *Carol.* I. p. T. 15. SEL. *Vog.* I. D.
 p. 24. T. 30. China altera aculeata &c. PLUM. *Ic.* 85.

(8) *Smilax* Caul. acul. ter. Fol. inerm. Cord. oblongis sep-
 ternerviis. *Smilax Bryonia* Fol. Caule spinoso, Baccis nigris.
 CAT. *Car.* I. p. T. 52, SEL. *Vog.* II, D. p. 3. T. 4.

ribbig noemen, volgens de Afbeelding van dien zelfden Autheur, welke aanmerkt, dat het Gewas met Stengen, zo dik als een Rotting, twintig Voeten hoog, over de nabuurige Heesters en Boomen heen kruipt. Het draagt groote Trosfen van zwartachtige ronde Besfen, die aan Steelten hangen. De Wortel is Knobbelig en wordt door 't droogen zo hard als Hout. De Ingezetenen van Karolina koken 'er Dranken van, tot Bloedzuivering, en noemen het China-Wortel. De Groeiplaats is ook in Virginie en Pensylvanie. De bynaam duidt aan, dat de Bladen naar die van den Zwarten Wilden Wyngaard gelyken.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Hexan-
dria.*

- (9) Struik - Winde met een gedoornde ronde Steng; de Bladen ongedoornd, Eyrond, drieribbig.

IX.
*Smilax
caduca.*
Aflade-
rende.

De Heer KALM vindt deeze in Kanada. Zy verschilt van de anderen, zo door het jaarlyks afvallen der Bladen, als doordien de Kroontjes op korte Steeltjes onder de Bladen voortkomen. Het eerstgemelde zou kunnen veroorzaakt worden door het Klimaat.

- (10) Struik - Winde met een ongedoornde hoekige

X.
*Smilax
Bona Nox.*
Goede
Nagt.

(9) *Smilax* Caul. acul. ter. Fol. inermibus, ovatis, trinerviis.

(10) *Smilax* Caule inermi angulato, Foliis ciliato-aculeatis. *Smilax aspera* Ind. Occid. C. B. *Pin.* 296. *smil.* Fol. latisin margine spinosis, *item Smil.* Caroliniana Stip. quadrato leni &c. *Pluk. Alm.* 348. T. III. f. 1 & 3.

III.
AFDEEL.
XX.

kige Steng; de Bladen als met Ooghaair-
tjes gedoornd.

HOOFD-
STUK.

Zes-
mannige.

Dit Gewas heeft zynen bynaam van de Spaan-
sche Avond-Groet *Buenas Noches*, dat is Goede
Nagt, welke 'er aan gegeven wordt, zo CLU-
SIUS niet onbillyk zig verbeeldde, om dat de
Bloemen, 's morgens ontlooken, tegen de Nagt
verslenzen. Hy hadt 'er de Zaaden van uit de
Westindiën ontvangen, die een zodanig klim-
mend Rankgewas voortbragten, als de voor-
gaanden zyn, met hoekige Bladen als die van
Klyf, 't welk in Karolina groeit volgens PLU-
KENETIUS, wordende *Gedoornde Westindische
Smilax*, van C. BAUHINUS, getyteld.

XI.
Smilax
Herbacea.
Kruidige.

(II) Struik-Winde met een ongedoornde hoe-
kige Steng; de Bladen ongedoornd, Ey-
rond, met zeven Ribben.

Deeze, als niet Houtig zynde, wordt door
den bynaam van Kruidige onderscheiden. 't Ge-
was, dat in Virginie en elders aan de Kust van
Noord-Amerika groeit, heeft geribde Bladen
als van Klyf, die op zeer lange Steelen zitten,
en zeer kleine Bloempjes tot een Kroontje fa-
mengehoopt, die van een stinkende garstige
Reuk

(II) *Smilax* Caule inermi angul. Fol. inerm. ovatis sep-
temnerviis. GRON. *Virg.* 193: 156. *Smilax laevis* Marilandica,
Fol. *Hederæ nervosæ* &c. RAJ. *Suppl.* 345. *Smilax Clavicu-
lata* *Hederæ folio* &c. PLUK. *Alm.* 349. T. 225. f. 4.

Reuk zyn. Het is een jaarlyks Gewas, dat met eene bruin paarsche Steng tot de hoogte van zes of zeven Voeten opschiet, hebbende een blyvende Wortel, volgens CLAYTON, die zegt dat de Bladen vyfribbig zyn.

III.
AFDEEL.
XX.

(12) Struik-Winde met een ongedoornde ronde Steng; de Bladen ongedoornd Lancetvormig.

XII.
Smilax
Lanceolata
Lancetvormige.

Hier wordt betrokken, de Ongedoornde *Smilax*, met roode Besen, van CATESBY, maar niet die, welke in zyn Eerste Deel, Tab. 51. voorkomt, als welke de Bladen hoekig en Klyfachtig heeft, gelyk de voorgaande; doch in het Loof van deeze Gewassen heeft een aanmerkelyke Speeling plaats, als blykt uit de volgende.

(13) Struik-Winde met een ongedoornde ronde

XIII.
Smilax
Steng; *Pseudo-China*.

(12) *Smilax* Caule inermi tereti, Foliis inermibus Lanceolatis. *H. Cliff.* 459. *GRON. Virg.* 120. *Smilax* non spinosa Baccis rubris. *CATESB. Car.* II. p. 82. T. 84.

(13) *Smilax* Caul. inerm. ter. Fol. inermibus, Caulinis Cordatis, Rameis ovato oblongis quinquenerviis. *Syst. Nat.* XII. *Veg.* XIII. Pedunculis longissimis. *GRON. Virg.* 193: 156. Petiolis bidentatis. *H. Cliff.* 459. *GRON. Virg.* 120. *Smil. aspera*, Fol. trinerviis oblongis, Petiolis biclaviculatis. *BROWN. Jam.* 359. *Smil. Virgin. Spinis innocuis armata* *Sec. PLUK. Alm.* 349. T. 110. f. 5. *Smil. asp. Fr. nigro &c.* *SLOAN. Jam.* 105. *Hist.* I. p. 31. T. 143. f. 1. *Smil. asp. nod. Rad. rubra majore.* *PLUM. Ic.* 82. *China spuria nodosa.* *C. B. Pin.* 297. *Pseudo-China Radix*, *CLUS. Exot. Libr.* 4. Cap. 9. p. 83.

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Zes-
mannige.

*Steng; de Bladen ongedoorn, die aan de
Steng Hartvormig, aan de Takken lang-
werpig Eyron, vyfribbig.*

De Wortel van deeze is eigentlyk de West-
indifche China, waar van ik boven gefproken
heb. Veelen hebbenze daarom ook *China* ge-
noemd, gelyk uit de menigvuldige aanhaalingen,
by SLOANE, die byna een geheele Bladzyde
beslaan, blykbaar is; doch by CLUSIUS komt
de Wortel voor, onder den naam van *Basterd-
China* uit Virginie, zynde dezelve hem, in 't
jaar 1591, van Londen toegeschikt. Uit de
naauwkeurige Afbeelding, welke hy 'er van
geeft, en uit zyne Aanmerkingen, blykt, hoe zeer
die van den echten China-Wortel verschille,
niettegenstaande veelen denzelven, uit onkun-
de, daar voor gehouden hebben. Met regt geeft
'er LINNÆUS, derhalve, den naam van *Basterd-
China* aan.

't Gewas, dat op Jamaika zo wel als in Vir-
ginie groeit, heeft lange Bloemsteelen, en twee-
tandige Bladsteelen, die ieder twee Klaauwieren
uitgeeven volgens BROWNE. De Wortel is
Rietachtig, dik, Knoopig en Vleezig, doch
gedroogd zynde Meelig, zo SLOANE aanmerkt.
't Iseer jaarlyks Gewas, volgens den Heer CLAY-
TON, die hetzelfde in Virginie onderzocht heeft,
en het volgende daar van schryft. „ De Wyfjes-
„ Plant is laager dan de Mannetjes, met de
„ zelfde Bladen, een kleiner Bloemsteel, de
„ Bloemhoofdjes digter maar ook kleiner. Alle
„ de

„ de deelen der Vruchtmaaking zyn als in de ^{III.}
 „ Opgave van het Kenmerk der Smilax LINN. ^{AFDEEL.}
 „ Gen. N. 992. De Stylen heb ik met ^{XX.}
 „ het bloote Oog niet onderscheiden kunnen; ^{HOOFD-}
 „ maar drie langwerpige omgeboogene ruige ^{STUK.}
 „ Stempels heb ik 'er taamelyk zichtbaar aan ^{Hexan-}
 „ gevonden. Van den Tamnus verschilt het, ^{dria.}
 „ door het Vrucht beginzel boven den Kelk,
 „ door zeer veele Klaauwieren te hebben, en
 „ door 't ontbreken van het Honigbakje.
 „ In 't laatst van Mey bloeit het.”

Onder de Tienmannigen komt voor, het Ge-
 slagt van

K I G G E L A R I A.

Welks Kenmerken, zo wel in de Mannetjes-
 als in de Wyfjes-Planten, een vyfdeelige Kelk
 en vyfbladige Bloem, met vyf drickwabbige
 Klieren, zynde de toppen der Meelknopjes in
 de Mannetjes open. De Wyfjes hebben vyf
 Stylen, en de Vrucht is een eenhokkig, vyf-
 kleppig, veelzaadig Zaadhuisje.

De eenigste Soort, (1) uit Afrika afkomstig, ^{I.}
 is door LINNÆUS in de beschryving van den ^{Kiggelaria}
 Cliffortschen Tuin in Afbeelding gebragt. Zy ^{Africana.}
 was door STERBEEK voorgesteld onder den ^{Kaapfche.}
 naam

(1) Kiggelaria. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1128 p. 658. *Veg.*
 XIII. p. 747. *H. Cliff.* 462. T. 29. R. *Lugdb.* 478. *Evony-*
mo affinis *Aethiopica sempervirens* &c. *PLUK.* *Alm.* 139.
 T. 176. f. 3.

A 2

II. DEEL. VI. STUK.

III. naam van *Reukelooze Laurier* met eene Kloot-
 AFDEEL. ronde Vrugt. 't Gewas, dat naar den Paapen-
 XX. ronden boom gelykt, is altyd groen en heeft styve ge-
 HOOFD- tandende Lancetvormige Bladen.
 STUK.

Twaalfmannige. Tot de Twaalfmannigen behooren de twee volgende

E U C L E A.

De Mannetjes hebben vyftien Meeldraadjes; voorts is de Bloem in dezelve ook vyfbladig en de Kelk vyftandig, zo wel als in de Wyfjes-Planten, die het Vrughtbeginzel boven hebben en twee Stylen, wordende de Vrugt eene Bezie met twee Holligheden.

Dus wordt thans dit nieuwe Geslagt opgegeven (1), met de aanhaaling als hier onder, welke zekerlyk gebrekkelyk is. Zo het Tab. *Euclea Racemosa*. *Getrostic.* 34. f. 2, moet zyn, dan wordt hier bedoeld het Kaapsche Gewas, 't welk door den Hoogleeraar J. BURMANNUS in Afbeelding was gebragt onder den naam van *Padus met langwerpige Bladen en eene enkele Vrugt*. 't Is wel waar, dat dit tegen den bynaam fchynt te ftryden, doch 't is ook waar, dat de Vrugten redelyk Trosachtig aan de Takken voortkomen, zynde ronde blaauwe Besfen, die een Steentje bevatten en groeiende aan een zelfden Tak als de Bloemen: 't welk tegen de Kenmerken van de Klasse zo wel als van 't Geslagt, ftrydig is. Ik laat dit derhalve in 't onzekere!

ME-

(1) *Euclea*. *Veg.* XIII. p. 747. BURM. *Afr.* 4. 34. f. 2.

M E N I S P E R M U M. Gulpzaad.

III.
AFDREL.XX.
HOOFD-
STUK.

In dit Geslagt zyn vier uitwendige en agt inwendige Bloemblaadjes. De Mannetjes-Bloemen hebben zestien: de Wyfjes-Bloemen agt onvrugtbaare Meeldraadjes, en brengen twee eenzaadige Besfen voort.

Dodecan-
dria.

't Getal der Soorten, allen Indische Gewasfen, en de meesten Heefterchtig; is agt, als volgt.

(1) Gulpzaad met Schildswys' Hartvormige, rondachtig gehoekte Bladen.

I.
Menispermum Cana-
dense.

Kanadafch

Aan deeze heeft TOURNEFORT den gezegden Geslagtnaam gegeven, om dat de Zaaden Halfmaanswyze uitgegulpt zyn: weshalve ik ze *Gulpzaad* noem. Het is een Klimmend Gewas, in Virginie en Kanada groeiende, dat *Eenbladige Virginische Klyf*, met Bladen van Winde, door PLUKENET getyteld wordt. De Steng draait tegen de Zon om. De Bloemsteel, korter dan de Bladsteelen, knikkende, komt boven de Oxels der Bladen voort, en draagt twee Trosfen. De Stamper bestaat uit drie Stukken, waar van ieder een Bezie wordt, met zulk een ronden Zaadkorrel, als gezegd is.

(2) Gulp-

(1) *Menispermum* Fol. peltatis Cordatis subrotundo-angulatis. Syst. Nat. XII. Gen. 1131. p. 659. Veg. XIII. 748. H. Cliff. 140. Ups. 91. GRON. Virg. 56. Menisp. Canadense scandens, Umbilicato folio. TOURNEF. Mem. 1705. p. 311. Hedera monophyllos Virg. PLUK. Alm. 181. T. 36. f. 2.

A a 2

III. (2) Gulpzaad met *Schildswys' Hartvormige*
 AFDEEL. gekwabde Bladen.
 XX.

HOOFD-
 STUK.

II.
Menisp.
Virgini
cum.
 Virginiſch.

Een zeer fraaije Afbeelding, waar uit dergelyke figuur der Zaaden blykt, geeft DILLENIUS van deeze Soort. Echter kwamen hem die Zaaden voor, eenigszins naar verſteende Ammons-Hoorentjes te gelyken. 't Gewas hadt, onder aan de Ranken, de Bladen eenigszins hoekig, doch boven waren dezelve ſlegts Hartvormig. Aan een droogen Tak, in Karolina verzameld, waren de Beſen drie, vier of vyf, op een Steeltje ſamengehoopt. Het groeit aan de Zee-Kuſt, volgens CLAYTON.

III. (3) Gulpzaad met *Hartvormige, van onderen*
Carolinum. ruige, Bladen.
 Karoli-
 niſch.

Weinig ſchynt deeze van de voorgaande, die de Bladen van onderen ook taamelyk Haarig heeft, te verſchillen. Zy groeit mede in Karolina.

IV. (4) Gulpzaad met *Hartvormige ſtompe geſpit-*
Cocculus. ſte Bladen en eene rappige Steng.
 Vergiftig.

Hier

(2) *Menispermum* Fol. peltatis lobatis. GRON. *Virg.* 56. *Menisp.* Folio Hederaceo. DILL *Elth.* 223. T. 178. f. 219.

(3) *Menispermum* Fol. Cordatis ſubtus villoſis. *Syst. Nat.*

(4) *Menispermum* Fol. Cordatis retuſis mucronatis, Caule lacero. *Mar. Med.* 175. GRON *Orient.* 123. *Arbor Auiſtolo-*
chiæ foliis, Maderaspatana &c. PLUK. *Alm.* 43. T. 13. f. 2.
Cocculus Officinatum. C. B. *Pin.* 511. PLUK. *Mant.* 52. T.
 345. f. 2. *Tuba Baccifera.* RUMPH. *Amb.* V. p. 35. T. 22.
Narſiatam. *Hort. Mal.* VII. p. 1, T. 1? BURM. *Fl. Ind.* p. 316.

Hier wordt het Gewas bedoeld , dat de in III.
 onze Winkels zo bekende *Coculi* , in 't Engelsch ^{AFDEEL.}
Cockles , en by ons gemeenlyk *Kokeltjes* ge- ^{XX.}
 naamd , voortbrengt. *POMET* en *LEMERY* ^{HOOFD-}
 waren van de afkomst deezer Nootjes , die men ^{STUK.}
 in 't Fransch *Coques de Levant* noemt , geheel ^{Dodecan-}
 onkundig. Die benaaming duidt aan , dat men- ^{dria.}
 ze uit de Levant kreeg , en volgens *RAUWOLF*
 heeten zy in 't Arabisch *Doam Samec* , wordende
 de Visfchen , in de Euphraat , daar mede ver-
 geven. Dus zal dan waarfchynlyk dit Gewas
 gemeen zyn in de Zuidelyke deelen van Afie:
 ten minfte groeit het op de Eilanden van Oost-
 indie , in 't byzonder op *Celbes* de Moeder
 van alle Venynen , zegt *RUMPHIUS* , die het
 de Besfendraagende *Tuba-Struik* noemt ; zynde
Tuba of *Tuha* , in 't Maleisch , alle dingen ,
 Zaaden , Vrugten of Bladeren , waarmede men
 Visfchen en Vogelen vergeeft.

Het is , volgens hem , een groote wild Rank-
 gewas , met de Stengen een Arm of Been dik ,
 zynde de Schors zeer barftig en gefcheurd , doch
 de dunne Zydtakken , die glad zyn , loopen uit
 in ftyve Klaauwieren , waar mede zy zig aan-
 hechten , kruipende dus , verfcheide Vademen
 hoog , by de Boomen op. De Bladen , lang ge-
 fteeld , Hartvormig , zyn ftyf als Parkement en
 wat Wollig. Aan de dikke Ranken kómen Stee-
 len , die Trosfen draagen , wel anderhalf Voet
 lang , van Bloeizels , met twee of drie Vrugtbe-
 ginzels , waar uit Besfen voortkomen , zelden

III. vier by malkander, wat kleinder dan Druiven,
 AFDEEL. die eindelyk zwartachtig worden. Deeze Bes-
 XX. fen bevatten in haar week Vleefch een ronde
 HOOFD- Korl, van grootte als een Kerfen-Steen of wat
 STUK. grooter, rimpelig of ruuw van buiten, en van
Twaaif- binnen een witte Pit bevattende, die zig in
mannig. tweeën laat fcheiden; zynde ook wat Maan- of
 Niervormig van figuur. Hét Bloeizel ftinkt en
 de Besfen hebben een vunzige Reuk, zynde het
 Hout van dit Gewas uitermaate taay.

In Oostindie maakt men van deeze Besfen
 of van de Nootjes, tot het vangen der Vifchen,
 in 't algemeen gebruik. Zy worden zonder het
 weeke Vleefch, of daar mede gedroogd, met
 eenigen van die kleine Krabbetjes, welke men
 Soldaatjes noemt of Kluizenaars, gewreeven,
 en, daar ook wel een weinig Menschen-Drek by
 gedaan zynde, maakt men 'er Pillen van en strooit
 dezelve op de Waterplafsen, waar in zig Vis-
 fchen onthouden. Deeze happen gretig naar dit
 Aas, doch worden 'er zo duizelig van, dat men-
 ze met de Handen kan grypen. Dit zelfde
 wordt ook wel in Europa, byzonderlyk in
 Duitschland, alwaar menze *Fifchkorner* noemt,
 gepraktizeerd; mengende het Poeijer met wat
 Meel, Honig en Oude Kaas. De Vifch, zulk
 een Pil weder uitfpuuwende en dan in verfch
 Water gefmeeten, heeft 'er geen hinder van.

Op dergelyke manier worden de Pappegaijen
 of Loeries, door de Ingezetenen der Papoes-
 Eilanden, met list gevangen. Die Vogels ko-

men Jaarlyks, Troepswyze, op zekeren bepaalden tyd, aldaar aanvliegen, en zoeken dan hunnen Drank in Kuiltjes of Gaten van hooge Boomen, daar het Regenwater staan blyft, 't welk de Papoezen met zulke fyn gewreeven Korrels weeten te vergiftigen; zo dat de Vogels, die daar van drinken, duizelig ter Aarde vallen en zig laten vangen.

Voor Menschen evenwel, zo min als voor deeze Dieren, zyn de Kokeltjes, in kleine veelheid gebruikt, een weezentlyk Vergift. Men heeft bevonden, dat twee derzelve een Mensch doen afgaan; maar de benaauwdheid, het geweldig braaken en de Stuipachtige trekkingen, welken zy in sommige Gestellen veroorzaaken, maakt het inwendig gebruik niet raadzaam. Verscheide Autheuren hebben over dezelve in 't byzonder geschreeven, wier Werken men kan nazien. Gemeenlyk zyn zy, hier te Lande, om het Ongediert op 't Hoofd der Kinderen te dooden, in gebruik; wordende veiligst het Poeijer derzelve, met wat Olie of Vet gemengd, in 't Haar gesmeerd.

(5) *Gulpzaad met volmaakt Hartvormige Bladen en eene vierkante gekrulde Steng.*

Hier wordt het *Vierkantige Touw-Gewas*,
van

(5) *Menispermum* Fol. Cordatis exquisitis, Caul'e quadrangulo crispo. Funis quadrangularis. RUMPH. *Amb.* V. p. 83. T. 44. f. 1.

A a 4

II. DEEL. VI. STUK.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
*Dodecan-
dria.*

V.
*Menispermum cris-
pum.*
Kruktakkig.

III. van RUMPHIUS, door den Ridder aangehaald, AFDEEL. doch met een verkeerde figuur; zynde die, XX. HOOFD. waar van de Bynaam is ontleend, oogfchyntlyk STUK. de *Gall-Touwe-Struik* van dien Autheur, dus *Twaalf- manrige.* genaamd, om dat de Steng als met Galletjes of ronde Wratten Schubachtig is bezet. Deze *Gall-Touwe-Struik* was Krulswyze door malkander gevlogten, 't welk geenszins plaats hadt in het Vierkante Touw-Gewas, op die zelfde Plaat afgebeeld, dat met breede Vleugelachtige kanten overlangs was gezoomd, hebbende de Bladen stomp getand en dus zo Hartvormig niet als de gedagte *Struik*. Beiden, evenwel, kunnen zy niet tot eene zelfde Soort behooren en de Groeiplaats wordt door LINNÆUS gesteld in Bengale. Misfchien is van daar een Gewas gekomen, dat met gedagte Soortelyke bepaaling stroomt.

VI. (6) *Gulpzaad met rondachtige, van onderen Haairige Bladen.*

Menispermum Orbiculatum
Rondbladig.

De rondbladigheid is het Kenmerk van deze, een Heester naar de Winde gelykende, die op het Krokodillen-Eiland in Oostindie groeit.

VII. (7) *Gulpzaad met Lancetswy's Eyronde Haairige Bladen.*

Hirsutum.
Ruig.

Dee-

(6) *Menispermum Fol. orbiculatis subtus villosis. Cocculi Orient. Frutex Convolvulaceus. PLUK. Amalib. 61. T. 384. f. 6. BURM. Fl. Ind. p. 316.*

(7) *Menispermum Fol. lanceolato-ovatis villosis. Cocculi*

in-

Deeze , een kleinere Soort , heeft Bladen III.
naar die van de Maagde-Palm gelykende. AFDEEL.

(8) Gulpzaad met smal Lancetvormige ruige Bladen. HOOFD-
STUK. VIII.
Myofotol-

Deeze allerkleinste heeft in Bladen en Ge-
stalte veel overeenkomst met het Kruid dat men des.
Muizen-Oor noemt , volgens PLUKENET, Muisoo-
die Afbeeldingen van de drie laatsten , allen rig.
Oostindische Gewassen , geeft.

Van de Veelmannigen behoort hier het eenigste Geslacht , dat den naam voert van

C L I F F O R T I A.

Naar den Wel Edelen Patroon van onzen Ridder , door wiens begunstiging dezelve gelegenheid kreeg tot het onderzoeken der in- en uitlandsche Gewassen , en om door de beschrijving van zynere Wel Ed. ongemeen ryke Verzameling van levende Planten , den eersten Grondslag te leggen van zynen Grooten Naam , met het uitgeeven van dat beroemde Werk , 't welk den wezentlyken Tytel voert van *Hortus*

Indici altera species minor scandens , &c. PLUK. *Amalth.* 61. T. 384. f. 7. BURM. *Fl. Ind.* p. 316.

(8) *Menispermum* Fol. Linear-Lanceolatis hirsutis. Cocculi Indici species minima &c. PLUK. *Amalth.* 62. T. 384. f. 3. BURM. *Fl. Ind.* p. 316. -

Aa 5

II. DEEL. VI. STUK.

III. *tus Cliffortianus* : om van de *Musa Cliffortiana*
 AFDEEL. en anderen niet te spreken.
 XX.

HOOFD- De Kenmerken van dit Geslacht zyn , een
 STUK. driebladige Kelk zonder Bloemblaadjes ; zynde
Veel-
männig. in de Vrouwelyke Gewassen het Vrughtbeginzel
 met twee Stylen gekroond. 't Getal der Meel-
 draadjes is , in de Mannelyken , byna dertig.
 De Vrught wordt een tweehokkig Zaadhuisje
 met één Zaad in ieder Holligheid.

Zes Soorten , altemaal Kaapsche Heesters ,
 komen in dit Geslacht voor , naamelyk

I. (1) *Cliffortia met byna Hartvormige getande*
Cliffortia
Ilicifolia.
Hulstbla-
dige. *Bladen.*

Deeze is , volgens de nadere beschryving van
 den Ridder , die daar van een fraaije Afbeel-
 ding , in 't gezegde Werk , gegeven heeft , een
 Heester met overhoekse afgeboogene Takken ,
 die met geknotte Vliezen en Stoppeltjes zyn
 bekleed. De Bladen , ook overhoeks en onge-
 steeld , zyn rondachtig , met zeven of negen
 Doornige Tandjes , vlak doch aan 't end om-
 gekromd , met een Kraakbeenigen rand , glad ,
 geribd , latende , als zy afvallen , een rosach-
 tig Scheedje over. Vocraan den voet des Blads ,
 boven

(1) *Cliffortia* Fol. subcordatis dentatis. *Syst. Nat.* XII.
 Gen. 1133. p. 660. *Veg.* XIII. p. 748. *Cliffortia* Fol. denta-
 tis. *H. Cliff.* 463. T. 30. R. *Lugdb.* 252. *Arbuscula* *Afra*
 Folio acuto Ilicis Caulem amplexo rigido. *DILL. Elth.* 36.
 T. 31. f. 35.

boven de Scheede, is een spits gedoornd, blyvend Stoppeltje. De Bloemen komen zydelings, in de Oxelen, ongesteeld, eenzaam, voort: zy zyn groen van Kleur met witte Meeldraadjes en geele Meelknopjes. 't Gewas maakt, in de Tuinen, Boompjes van twee of drie Voeten hoog.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD.
STUK.
Polyan-
dria.

(2) *Cliffortia met Lancetvormige effenrandige Bladen.*

II.
Cliffortia
Ruscifolia.
Steekende
Palm-bladige.

Deeze Soort, ook door LINNÆUS zeer fraay afgebeeld, is door BERGIUS nader beschreeven. De Takken zyn van boven bruin, met overhoekse zeer dicht geschubde korte Takjes, aan 't end gebladerd en Bloendraagende. De Bloemen komen aan Tropjes voort en zyn door driepuntige Blikjes onderscheiden. De Vrouwelyke Bloemen, hoedanigen zyn Ed. slegts gezien hadt, en die ook op mynen Tak, van de Kaap ontvangen, zig bevinden, zyn aan de twee bruin gepluimde, uitsteekende Stylen, kenbaar. De Blaadjes die de Bloemen omringen, hebben nevens de end-Dóorn wederzyds nog een Doorntje zegt de Ridder. Dit bevind ik in sommige Blaadjes van myn Exemplaar, doch niet algemeen.

(3) Clif-

(2) *Cliffortia* Fol. Lanceolatis integerrimis. *H. Cliff.* 463.
T. 31. R. *Langdb.* 252. Frutex Ethiop. Conifer, Fructu parvo.
etc. PLUK. *Alm.* 159. T. 297. f. 2.

II. DEEL. VI. STUK.

III. (3) *Cliffortia met Liniaale gehaairde Blaadjes.*
 AFDEEL.

XX. Deze, wier Blaadjes naar die van 't Varkens-Gras gelyken, is onder den gezegden by-
 HOOFD- STUK. naam ook door LINNÆUS afgebeeld.

III. *Cliffortia*
Polygoni-
folia. (4) *Cliffortia met drievoudige Bladen, het*
 Smalbladi- *middelste Blaadje drietandig.*
 ge.

IV. *Trifoliata.* Deze was door BOERHAAVE voorgesteld
 Driebla- onder den naam van *Afrikaansch driebladig*
 dige. *Boompje*, met ongesteelde Blaadjes en het Zaad
 gepluisd. LINNÆUS hadt 'er, te vooren, eene
Myrica van gemaakt gehad. In de aangehaalde
 van PLUKENET zyn de Bladen aan alle kan-
 ten ruig.

V. (5) *Cliffortia met drievoudige Liniaale, Haai-*
Sarmen- *rige Bladen.*
tofa.
 Kysachtige.

Aan de Zee-Kust van de Kaap komt deeze
 voor, bloeiendè in de Meymaand. De Steng
 is Heesterachtig, vier Voeten lang, sliertig,
 ongeschikt, met overhoekse, enkelde, kortere,
 ronde, ruige Takken. De Bladen, die over-
 hoeks,

(3) *Cliffortia* Fol. Linearibus pilosis. *H. Cliff.* 501. T. 32.

(4) *Cliffortia* Fol. ternatis, intermedio tridentato. *R. Lugdb.*
 n. 53. *Myrica* Fol. ternatis, intermediis Cuneiformibus tridentatis. *H. C. ff.* 456. *Thymelæa* forte affinis *Æthiopica* &c.
 FLUK. *Alm.* 367. T. C. 319. f. 4. *Arbuscula* *Afra*, *Foliolis* *tri-*
foliatis, sine pedunculo ad *Caulem* *natis*, *Semine* *papposo*.
 BOERH. *Lugdb.* II. p. 262.

(5) *Cliffortia* Fol. ternatis Linearibus villosis. *Mans.* 299.

hoeks, drievoudig groeijen, zyn zeer smal, ongedoorn, grysachtig ruig; hebbende zeer korte, breede, Vliezige, naakte Bladsteelen. De Bloemen komen zydelings in de Oxelen, ongesteeld, eenzaam voort. Zy zyn wit en hebben een dribladige, Eyronde, holle Kelk, met veele Meeldraadjes. Het Wyfje hadt de Ridder van deeze niet gezien.

III.
AFDEELING
XX.
HOOFD-
STUK.
Polyandra.

(6) *Cliffortia met drievoudige Lineaale spitse gladde Bladen.*

VI.
Strobilifera
Guldrangende.

Deeze is een Hoefter met ronde Takken, niet zeer Takkig, en ongesteelde smalle spitse Blaadjes, als die van den Geneverboom. Dezelfen hebben een zeer kort Scheedachtig Steeltje, dat tweetandig is. Van deeze Steeltjes blyven rappige, Eyrondachtige, gladde Stoppeltjes over. De Vruchtmaaking hadt de Ridder niet gezien, maar verzekert, dat de Pynappelachtige witte Knobbeltjes aan dit Gewas geen Vruchten maar Galletjes zyn. Het is, gelyk alle de anderen, van de Kaap afkomstig. By gisfing uit de Gestalte heeft hy hetzelfde alhier geplaatst.

Onder de Enkelbroederigen van deeze Klasse behooren hier de twee volgende Geslagten.

E P H E-

(6) *Cliffortia* Fol. ternatis Linearibus acutis laevibus. *Syst. Nat. Fig.* XIII. p. 749. Cedrus Conifera, Juniperi foliis, Racemosa, Conis candicantibus parvis. *PLUK, Alm.* 91. T. 295. f. 2.

II. DEEL. VI. STUK.

III.

EPHEDRA. Zee-Druif.

AFDEEL.

XX.

HOOFD-
STUK.*Enkelbroe-
derige.*

De Bloemen der Mannetjes-Planten, in dit Geslacht, zyn Katten, van tweedeelige Kelken, met zeven Meeldraadjes, de Meelknopjes vier laager drie hooger geplaatst. De Wyfjes hebben een tweedeeligen vyfvoudigen Kelk met twee Stampers. De Bloemblaadjes ontbreken in beiden. De Vrucht is een Kelkachtige Bezie met twee Zaaden.

Het bevat twee Soorten, als volgt.

I.
Ephedra
distachya.
Europi-
sche.

(1) Zee-Druif met gepaarde Bloemsteel en dubbelde Katten.

Dit Gewas, aan de Zee-Kust der Zuidelyke Deelen van Vrankryk gemeen, wordt aldaar *Ruisin de Mer*, dat is Zee-Druif, geheten. De Kruidkundigen hebben het ook *Uva Marina* genoemd, en onder den naam van Montpelierfche Zee-Druif is het by LOBEL in Plaat gebragt, wiens Afbeelding veel gelykt naar die van CAMERARIUS, doch merkelyk verschilt van die van CLUSIUS, door wien het in Spanje, niet alleen aan de Stranden, maar ook ver bin-
nens-

(1) *Ephedra Pedunculis oppositis, Amentis geminis. Syst. Nat. XII. Gen. 1136. p. 661. Veg. XIII. p. 750. Hort. Cliff. 465. GOUAN. Monsp. 510. GER. Prov. 544. Polygonum Bacciferum maritimum minus. C. B. Pin. 15. Tragos. CAM. Hort. 171. T. 46. BARR. p. 122. Icon. 731. Uva marina Monspelienfum. LOB. Icon. 796. Polygonum quartum minus. CLUS. Hisp. 183. T. 185. Ephedra. TOURNF. Inst. 663. HALL. Helv. 145.*

nenslands, overvloedig waargenomen was. Deze Kruidkenner oordeelde, dat het srookte met het *Vierde Polygonum* van PLINIUS, hoe-
 wel anderen het t'huis bragten, zo hy aanmerkt, tot het *Tragum* of *Traganum* van DIOSCORIDES, 't welk 'er ook een weinig naar geleeek. Hierom wordt het van sommigen *Tragos* of *Uva marina* geheten. BELLONIUS schein hetzelfde onder den naam van *Androface* te bedoelen : maar ANGUILLARA beschreef het onder dien van *Kroton*, zo hy zig verbeeldt, dus naauwkeurig.

„ Aan de Rivier *Sebenicus*, in Dalmatie,
 „ groeit een laage Heester, zeer naar den Pyn-
 „ boom gelykende, met menigvuldige Leedjes,
 „ wiens Bladen [liever Klaauwieren of Takjes,]
 „ naar die van het kleine Paardeftaart-Kruid
 „ zweemen; hebbende een rosachtige Bloem,
 „ (hoewel ik ze ook bleek gezien heb,) die
 „ vervolgens uitdydt tot een ronde Vrugt,
 „ kleiner dan een Kers, door de ryphheid rood
 „ wordende en niet oneetbaar. Het groeit op
 „ ruuwe, Berg- en Steenachtige plaatsen.”

De Geslagtnaam, natuurlyk en by PLINIUS een Gewas betekenende, dat by de Boomen oploopt, anders ook *Anabasis* genaamd, is hier op niet zeer toepasfelyk : want zodanig hadt CLUSIUS het nooit gezien. Hy merkt aan, dat de Besfen zuur zyn, en de Bladen zeer famentrekkende of wrang, wordende het Afkookzel daar van, by de Ingezetenen, tot zuivering van

III. inwendige Zweeren nuttig geoordeeld. De Af-
 AFDEEL beelding van CAMERARIUS, uit die van
 XV. GESNERUS ontleend, wordt voor de beste
 HOOFD- gehouden: als zynde aldaar ook, behalve het
 STUK. geheele Gewas en deszelfs Bloemen, de Vrug-
 Enkelbroe-
 derige. ten en Zaaden vertoond.

De vermaarde TOURNEFORT betreft tot dit Geslacht niet alleen het *Klimmende Besfen- draagende Duizendknoop* van C. BAUHINUS, maar ook zo wel de Groote als de kleine *Zee- Druif* van CLUSIUS, welke by BARRELIER ondereen gemengd zyn, en moeielyk te onderscheiden volgens den beroemden Heer HALLER, die dit Gewas, in 't jaar 1733, op 't berigt van GESNERUS, overvloedig in Walliser-Land aantrof. Dus wordt hetzelfde van zyn Ed. beschreeven.

„ De Stengen en Bladen zyn Biesachtig
 „ rond, met grof gefnipperde Scheedjes. In
 „ het Wyfje, hoedanig ik in Walliser-Land heb
 „ verzameld, worden de hoogste Takken be-
 „ paald door Knoppen, bestaande uit een veel-
 „ bladigen Kelk, wiens tweedeelige Blaadjes
 „ beurtlings in elkander zyn gestoken, en hoe
 „ meer inwards hoe grooter. De middelsten
 „ bevatten twee Zaaden, aan de eene zyde
 „ bultig aan de andere plat, met de platte zy-
 „ den naar elkanderen. Door de aanrpying
 „ worden deeze Schubbetjes Vleezig en ver-
 „ toonen zig, eenigermaate, als een Bezie.
 „ Het Mannetje, aan zyne Teeldeelen op by-

- „ zondere Stoelen kenbaar, heb ik niet gezien. III.
 „ De Bloemen van hetzelfde zyn rond samen- AFDEEL.
 „ gehoopt, tot Mosachtige Knodsjes, byna HOOFD.
 „ gelyk die van de Salicornia. 't Gewas groeit STUK.
 „ een Elle hoog.”

(2) Zee-Druif met veele Bloemsteeltjes en enkelde Katten.

II.
Ephedra
monospha-
cha.
 Siberische.

Deeze Soort is in Siberie waargenomen Zy maakt aldaar een klein Heestertje, op de dorre Velden aan de Rivieren en elders, zynde de Besfen daar een aangename versnapering, voor de genen die op 't heetste van den Dag door dezelve reizen, gelyk de Heer AMMAN ondervondt. Zy zyn zuurachtig zoet van Smaak, schoon rood van Kleur en rondachtig doch van boven hoekig en smaller, bestaande ook uit Vleezige Schubbetjes, die het Zaad bevatten. Men heeft 'er gevonden met een enkel Zaad. 't Gewas, voor 't overige, dat door gezegden Heer, met de Besfen, zeer fraay in Afbeelding gebracht is, komt even naakt en Bladerloos voor, als in de andere. Bloem hadt hy 'er niet van gezien. LINNÆUS merkt aan, dat deeze Soort zeer naby aan de voorgaande komt.

Door wylen den uitmuntenden Kruidkenner
 GME-

(2) *Ephedra Pedunculis pluribus, Amentis solitariis.* GMEL. Sib. p. 171. T. 38. f. 1. *Ephedra minima* Flagellis brevioribus et tenuioribus. AMM. *Rush.* 254. T. 26. *Ephedra monosphaerica.* *Ibid.* N. 255.

B b

III. GMELIN is vervolgens dit zonderlinge Gewas
 AFDEEL. veel uitvoeriger beschreeven en met de Vrugten
 XX. niet alleen, maar ook met de Bloempjes, zeer
 HOOFD- naauwkeurig in Plaat vertoond. Die Hooglee-
 STUK. raar zegt, dat het zeer groote veranderingen in
Enkelbroe- derige. Gestalte en hoogte, naar de Groeiplaats, onder-
 gaat. Men behoeft zig slegts een Heesterachtig
 Paardestaart-Kruid, met Vrugten die naar Besfen
 gelyken, te verbceiden. STELLERUS heeft
 op bloeiende Stammetjes somtyds ook de een
 of andere Bezie, en op de Vrugtdraagende ook
 wel eenige Bloemtrosjes waargenomen. Het
 zelfde is reeds door den grooten BOERHAAVE,
 aangaande dit Geslagt, opgemerkt.

A D E L I A.

De Mannetjes, in dit Geslagt, hebben zo
 wel als de Wyfjes geen Bloemblaadjes. By de
 eersten is de Kelk in drieën gedeeld, en bevat
 veel Meeldraadjes, die onder samengegroeid
 zyn: by de laatsten in vyven, met drie gescheur-
 de Stylen. De Vrugt is een driehokkig Zaad-
 huisje.

Drie Soorten, altemaal Westindische Hee-
 sters, komen in hetzelfde voor, naamelyk.

I. (1) *Adelia met langwerpige, Wollige, Zaag-*
Adelia Bernardia. tandige Bladen.
 Tandbla- dige. De

(1) *Adelia* Fol. oblongis tomentosis ferratis. *Syst. Nat.* XII.
 Gen. 1137. p. 662. *Veg.* XIII. p. 751. *Bernardia* Fruticosa,
 Fol. tomentosis ovatis ferratis alternis. BROWN. *Jam.* 361.

De bynaam is afkomstig van Doktor BROWN, door wien dit Gewas *Bernardia* genoemd was. De Bladen komen overhoeks aan de Takken voor. Hy heeft hetzelfde, benevens de beide volgende, op Jamaika waargenomen.

(2) *Adelia met stomp Eyronde effenrandige Bladen.*

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
II.
Adelia
Ricinella.
Rondbla-
dige.

Deeze brengt de Bladen uit de Knoppen getropt voort, even als in de Berberisfen, zy zyn stomp Eyronde, effenrandig, naakt, gesteed. Uit die zelfde Knoppen komen twee of drie Bloemsteeltjes, die Draadachtig dun, naakt eenbloemig zyn, met eenen ruigachtigen Kelk.

(3) *Adelia met bogtige Takken en gedoornde Knoppen.*

III.
Acidoton.
Knopdoor-
nige.

Dit is een Heester, die, aan zyne kromme styve Takken, uitpuilende Knoppen in de Mikkelen en op de hoeken heeft, van buiten met een fyn Doorntje gewapend. De Bladen zyn, even als in de voorgaande, getropt, naakt, klein, styf en geaderd. Uit die zelfde Gedoornde Knoppen komen Haairswys' dunne, naakte, een-

(2) *Adelia* Fol. obovatis integerrimis. *Am. Acad.* V. p. 411. *Bernardia* Fruticosa Fol. subrotundis &c. BROWN. *Jam.* 361.

(3) *Adelia* Ramis flexuosis, Spinis Gemmaceis. *Am. Acad.* V. p. 411. *Acidoton* Frutescens aculeatum diffusum &c. BROWN. *Jam.* 355.

Bb 2

III. cenbloemige Steeltjes voort, van langte als de
 AFDEEL. Bladen.
 XX.

HOOFD-
 STUK.

R U S C U S . Muisdoorn.

*Samentee-
 lige.*

Van Samenteeligen is in deeze Klasfe maar één Geslagt bekend, naamelyk dit, welks Kenmerken zyn, een zesbladige Kelk, zonder Bloemblaadjes, en in 't midden een Honigbakje dat Eyrond is, aan den top doorboord. De Wyfjes-Bloemen hebben een Styl op 't Vrughtbeginzel, dat een driehokkige Bezie wordt, met twee Zaaden in ieder Holligheid.

— Hier van komen vyf Soorten voor, meestal in Europa huisvestende, als

I.
*Ruscus
 aculeatus.*
 Gewoone.

(I) Muisdoorn *met de Bladen van boven naakt Bloendraagende.*

Deeze is de gemeene en meest bekende in Europa. Men noemtze, onder de Kruidkundigen, *Ruscus*, in 't Italiaansch en Spaansch *Rusco* of *Brusco*, zekerlyk van 't Latyn afkomstig. Veclerley naamen heeft dit Gewas in Vrankryk, te weeten die van *Petit Houx* of *Housfon*, dat is Kleine Hulst, *Fragon*, *Bouis piquant* of Stee-

(1) *Ruscus* Fol. supra Floriferis nudis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1139. p. 662. *Veg.* XIII. p. 751. *H. Cliff Ups.* R. *Lugdb. &c.* DAL. *Paris.* 304. *TOURNE. Par.* 528 *HASSELQ. Itin.* 492: 531. *Ruscus Myrtifolius aculeatus.* *TOURNE. Inst.* 79. *Ruscus.* C. B. *Pin.* 470. *Ruscum.* DOD. *Pempt.* 474. *Myrthacantha*, *Mutina Spina* sive *Myrtus Sylvestris.* *LON. Icon.* 637.

Steekende Palm, en *Houx-Frelon*. De Engelsen noemen het *Knee-Holly*, of *Butchers-Broom*, dat is Slagters-Bezem. In Duitschland heeft het de naamen van *Rusken*, *Brusken* en *Mausdorn*, waar van de onze, *Muisdoorn*, ontleend is; doch meest wordt dit Gewas, in de Nederlanden, *Steekende Palm* genoemd, of Kleine ge-doornde Myrte: gelyk men het ook, in 't Grieksch, *Oxy-Myrsine* of *Myrthacantha*, gety-teld vindt.

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Syngenesia.

Natuurlyk groeit hetzelfde, op ruuwe Bosch-achtige plaatsen, in de Zuidelyke deelen van Europa, en schiet somtyds twee Ellen hoog op; des het aldaar, en ook in de middelste deelen, dient tot het maaken van Haagen, die wegens de scherpe Doornen allerley Gedierte afweeren. Omstreeks Parys komt het in 't wilde voort, ja ook in Groot-Brittannie, doch in Duitschland, en zelfs in Switserland, vind ik het, als zodanig, niet aangetekend.

Het maakt doorgaans een Heeftertje als de Palm, dikwils maar een Voet hoog, uit taaije Takken bestaande, die eenigszins gesleufd zyn, en dicht bezet met Blaadjes byna als die der Myrten, doch sterk geribd en uitlopende in een scherpe styve, spitse Doorn. Zy zyn zydelings omgeboogen; zo dat men het Gewas naauwlyks behandelen kan, zonder zig te kwetzen. Uit het midden van die Blaadjes, op derzelver Oppervlakte, groeijen de Bloempjes: iets dat zeer zeldzaam is onder de blykbaar bloeiende Plan-

Bb 3

ten.

III. ten. Die Bloempjes hebben een Kelk van zes
 AFDEEL. kleine Blaadjes, waar uit als een Bekertje voort-
 XX. komt, het Vruchtbeginzel bevattende, 't welk
 HOOFD. een Bezie wordt, grooter dan die der Aspergies,
 STUK. zynde roodachtig van Kleur en niet onaange-
 Samentee
 ige naam van Smaak.

De jonge Scheuten, hoewel een weinig bitter, kunnen als Aspergies gegeten worden en de Wortels hebben dergelyke Vezelen als die. Het Loof dient niet alleen gelyk Hey, tot Bezems, maar het wordt van het Landvolk dikwils gebruikt, om 't Vleesch en Spek tegen de Muizen en Rotten, die voor de Doornen bang zyn, te beschutten, en dit's de reden van den Naam. De Wortel is geteld onder de *Vyf groote Openende Wortelen*; hoewel men hem 'er hendaags zelden onder gebruikt, neemende van de vier anderen die gereeder en beter te bekoemen en mischien ruim zo kragtig zyn, wat meer, of den Gras-Wortel in de plaats. Sommigen meenen evenwel groote uitwerkingen van deszelfs Afkookzel, in de Waterzugt en andere Verstoppingen, ondervonden te hebben. De Wortels werden te Smyrna door een Turk aan de Apotheek te koop gebragt volgens H A S S E L Q U I S T; zo dat dezelve aldaar zeer in gebruik zyn. De Geley der Besfen is ook tegen de Pynlykheid der Waterwegen, met byzondere vrugt, ingenomen geweest, zo R I V E R I U S verhaalt.

(2) Muisdoorn met de Bladen van onderen naakt Bloemdraagende. III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

Deeze in Italie, aan de zyden van Heuvels, voortkomende, is *Alexandrynsje Laurier* genoemd geweest en heet *Chamædaphne* of Laage Laurier by COLUMNA. 't Gewas groeit zo hoog niet, maar de Bladen zyn veel breeder en grooter, de ondersten wel twee Duimen lang. DILLENIUS heeft een Gewas afgebeeld, dat hier t'huis gebragt wordt, zynde van hem als middelflagtig tusfchen de Breed- en Smalbladige van TOURNEFORT, dat is tusfchen deeze en de volgende Soort, aangemerkt. Hier groeide de Vrucht wel doorgaans aan de onderzyde, doch fomtyds ook aan de bovenzyde der Bladen, zo wel als de Bloem, wier verschil, in de Mannelyke en Vrouwelyke Gewasfen van dit Geflagt, ik boven vermeld heb. Want, zo wel als in de gewoone Muisdoorn, zyn hier fommige Planten Bloem-, anderen Vruchtdraagende. TOURNEFORT, merkt hy aan, heeft verkeerdelijk het Honigbakje, dat in de Mannetjes

(2) *Ruscus Foliis subtus Floriferis nudis. H. Cliff. Ups. R. Lugdb. 227. Laurus Alexandrina Fructu Folio insidente, C. B. Pin. 305. Laurus Alexandrina Chamædaphne COL. Ecpbr. I. p. 164. T. 165, f. 1. Ruscus latifolius Fructu folio innascente. TOURN. Inst. 79. β. Ruscus latifolius Fructu ex medio Foliorum extra pendente. DILL. Elib. p. 333. T. 255. f. 303.*

Bb 4

II. DEEL. VI. STUK.

III. netjes de Meeldraadjes, in de Wyfjes den Styl
 AFDEEL bevát, voor een Klokswyze Bloem gehouden.
 XX.

HOOFD-
 STUK.

(3) Muisdoorn met de Bladen van boven, onder een Tongetje, Bloendraagende.

III.
Ruscus
Hypoglossum
 Getongde.

Deeze Soort groeit op lommerryke Bergen van Hongarie, Ligurie en Italie, zegt de Ridder. Men vindtze overvloedig op den Berg, die boven 't Steedje St. Jurgén, drie Mylen van Presburg in Hongarye, zig verheft, volgens Doktor KRAMER. Zy kwam ook aan SCOPOLI, omstreeks Idria aan den Golf van Venetie, in hooge, donkere Boschagien, voor, die het Gewas aldus beschryft.

„ De gedaante is als het Salomons-Zegel
 „ Kruid. De Steng is gesleufd, enkeld, een-
 „ kleurig met de Bladen, welke naar die
 „ van den Laurierboom gelyken, slegts aan de
 „ eene zyde Pluizig en ongedoord, de on-
 „ dersten gekranst, de bovensten gepaard, ge-
 „ ribd, ongesteeld, niet afvallende. Uit een
 „ Schubachtig Nest van Kafjes komen twee
 „ of drie Bloemen voort, op ronde Steelen,
 „ langer dan de Bloem en korter dan de Vrugt,
 „ die

(3) *Ruscus Foliis supra Floriferis sub Foliolo. H. Cliff. Ups.*
R. Lugdb. 227. *Mat. Med* 469. *Laurus Alexandrina Fructu*
Fediculo infidente C. B. Pin 304 *Hypoglossum Dioscori-*
dis, Laurotaxa Plinii. COL. Ecpbr. I. p. 166. T. 165. f. 2.
Ruscus angustifolius Fructu folio innascente. TOURNF. Insl.
 79. *Hippoglossum Bonifacia. LOB. Ic.* 638.

„ die met een Lancetvormig Blaadjc gedekt III.
 „ zyn, waar van één of twee vrugtbaar. De ^{AFDEEL.}
 „ Blaadjcs van den Kelk zyn final en platach-^{XX.}HOOFD-
 „ tig, Violet van Kleur, zo wel als 't Honig-^{STUK.}
 „ bakje. De Vrugt, een Eyronde, hoogroode, ^{Syngenesia.}
 „ eenzaadige Bezie, met een Styl bepaald,
 „ wordt in 't volgende Jaar ryp, bevattende
 „ een of twee half Klootronde Beenige Zaa-
 „ den, gedekt met een week, witachtig Spon-
 „ gieus, Smaakeloos Vleesch. Het Afkookzel
 „ komt in de Gorgeldranken, zynde tegen het
 „ hangen van de Huig door LINNÆUS ook
 „ aangepreezen.”

Het Loof, naameiyk, van dit Gewas, dat fomtyds wel een Elle en hooger groeit, is de *Uvularia* der Apotheeken; dien naam, waarfchynlyk, uit zekere verbeelding van overeenkomst met het Lelletje, dat ons boven in de Keel hangt, bekomen hebbende. Hierom noemen de Duitschers hetzelve *Zapfflein-Kraut*, *Zungen-Kraut* en *Kehl-Blat*, dat is Keel-Blad. Het heeft een famentrekkende hoedanigheid, en is daarom tegen Ongemakken, die uit te groote flapheid en vogtigheid ontftaan, aangepreezen.

(4) Muisdoorn met de Bladen aan de kant ^{IV.}
 Bloendraagende. ^{Ruscus}

^{Andro-}
 Deezesyna.
^{Manwyvl-}

(4) *Ruscus* Fol. margine Floriferis. *H. Cliff.* 464. *Ruscus* ^{ge.}
latifolius e *Foliorum* sinu *Florifer* et *Baccifer*. *DILL. Elib.*
 332. T. 250. f. 332.

B b 5

II. DEEL. VI. STUK.

III. Deze wordt *Manwyvig* genoemd, om dat zy
 AFDEEL: op den zelfden Stam Bloemen en Vrugten voort-
 XX. brengt, volgens DILLENIUS, die 'er de Af-
 HOOFD beelding van geeft en aanmerkt dat de Mannetjes-
 STUK. en Wyfjes - Bloemen, in dit Gewas, daar in
Samentee- verschillen, dat de eersten tot hun Bekertje
lige. Stuifmeel uitgeeven, de anderen daar in het
 Vrugtbeginzel bevatten, zonder Stuifmeel; zynde
 door hem geene Meeldraadjes, in eenige Soort
 van Muisdoorn, waargenomen.

Wat de Gestalte aangaat, die is niet onbe-
 vallig; zynde het een zweepig Gewas, met
 Stengen van twee of meer Ellen, bezet met
 Takjes van een Handpalm of byna een Voet
 lang, die dicht gebladerd zyn. De Bladen gely-
 ken naar die van de gewoone Muisdoorn, doch
 zyn driehoekig en eenigszins Piekvormig; som-
 migen met een hoekje op zyde uitgesneden,
 nevens het welke, aan de onderzyde des Blads,
 de Vrugtmaaking geschiedt. Hier, naamelyk,
 komen, in de Maand Mey, tropjes voort van
 groene Bolletjes, die, in vyf of zes Weeken
 volgroeid, zig openen als een Bloem, in zesfen
 ten bodem toe verdeeld, en een dergelyk Beker-
 tje als in de andere Soorten bevattende, 't welk
 aan den rand met zes Blaasjes, die het Stuif-
 meel uitgeeven, in 't ronde samengevoegd, be-
 groeid is.

Hier uit blykt dan, dat onze Ridder te regt
 dit Geslagt onder de Samenteeligen geteld heeft;
 dewyl het, naamelyk, ook dus gesteld is in de

gewoo-

gewoone Muisdoorn, die echter maar drie Meelknopjes heeft op den top van 't Honigbakje, welke van onderen samengegroeid zyn. De Vrucht, een ronde Bezie, kreeg in de Elthamsche Tuin haare volmaaktheid eerst in 't volgende Jaar. De Groeiplaats schein te zyn op de Kanarische Eilanden.

III.
AFDEEL.
XX.

HOOFD-
STUK.

Syngenesia.

(5) Muisdoorn met een tweeslagtige Tros aan 't end der Takken.

V.
Ruscus
Racemosus.
Geroste.

Tot deeze Soort betreft men de *Smalbladige Muisdoorn*, wier *Vrucht op 't end der Takjes groeit*, van TOURNEFORT, die aanmerkt, dat 'er de Afbeelding van gegeven zy in 't Aanhangel van den Leidse Tuin, door HERMANNUS, onder den naam van *Alexandryse Laurier*, welken naam, als gezegd is, de Tweede Soort ook voert, zo wel als de Derde. Gedagte Hoogleraar beschreef dezelve dus.

„ Deeze Alexandryse Laurier is een Heesterachtig Gewas met veele buigzaam takkige Rysjes, van een Elle lang, versierd met helder bly-groene gespitsde Bladen, naar die der „ Myr-

(5) *Ruscus Racemo terminali hermaphroditico. H. Cliff. 466. R. Lugdb. 227. GOUAN Monsp. 511. Ruscus angustifolius Fructu summis Ramulis innascente. TOURNE. Inst. 79. Laurus Alexandrina Fructu e summitate Caulium prodeunte. H. Reg. Par. H. Lugdhat. 679 Ic. p. 681 MICH Pis. 82. Laurus Alexandrina angustifolia Ramo'a. MORIS. Hist. III. p. 541. S. 13. T. 5. f. 14. FABR. Heimst. p. 39. HALL. Goett. 78.*

II. DEEL. VI. STUK.

III. „ Myrten gelykende. In de Maand September
 AFDEEL. „ komen uit de toppen der Takken kleine
 XX. „
 HOOFD- „ ronde groenachtige Knopjes , van onderen
 STUK. „ met eene eenbladige bleek groene Bloem
 „ *Samentee.*
fige. „ [of Kelk] , die in zes kleine Tandjes ver-
 „ deeld is , bekleed , welke verslensende de
 „ Knopjes veranderen in Kogelronde schoon
 „ roode Vrugten , naar de Besfen van de As-
 „ pergies zweemende. Deeze bevatten , onder
 „ een dun Huidje , in weinig Vleesch , een
 „ enkele , ronde , harde , bleeke Pit. Het geeft
 „ van onderen veele lange , witte , Vezel-Wor-
 „ telen , als die der Aspergies , uit eenen Knob-
 „ beligen Stoel.”

De Vrugt is derhalve eenzaadig en de Bloem tweeslagtig; maar hoe de Kelk en Bloemkrans hier vereenigd kunnen zyn tot een Vleezig Lighaam; terwyl die van dit Geslagt geen Bloemkrans (*Corolla*) gezegd worden te hebben , is my duister.

C L U T I A .

De Rang der Manwyvigen levert ook maar één Geslagt van Tweehuizigen uit, naamelyk dit, 't welk ter eere van de Kruidkenners CLUTIUS, in 't Neerduitsch KLUIT, Vader en Zoon, wien de Leidse Akademie-Tuin zyne opkomst grootendeels te danken heeft, is benoemd.

De Kenmerken zyn, dat de Kelk en Bloem vyfbladig is, bevattende in de Wyfjes drie
 Sty-

Stylen, en de Vrugt een driehokkig Zaadhuisje met enkele Zaden.

Zeven Soorten, die altemaal Heesterachtig en meest van de Kaap afkomstig zyn, komen thans in hetzelfde voor; naamelyk.

(1) *Clutia met ongesteelde smal Lancetvormige Bladen en eenzaame opstaande Bloemen.*

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

I.
Clutia Alaternoides.
Smalbladige.

Het Afrikaansche Gewas, naar den Alaternus gelykende, met Bladen van de zogenaamde Hemelsleutels, door COMMELYN afgebeeld, behoort tot deeze Soort. Hetzelve was uit Zaad in de Amsterdamsche Kruidtuin geteeld, hebbende een Stam van anderhalf Voet hoog, bezet met ongesteelde Sappige Bladen, die volgens de Afbeelding taamelyk Lancetvormig waren, en wat samentrekkende van Smaak. Uit derzelve Oxelen kwamen kleine Steeltjes voort, met een Bloempje in vyven gedeeld, uit een vyfbladigen Kelk, behalve de Meeldraadjes met geele Topjes, een Styl hebbende, die aan den top gekroond was met vyf geele Draadjes. Zie daar de reden, dat dit Gewas Manwyvig genoemd

(1) *Clutia* Fol. subsesilibus Lineari-Lanceolatis, Flor. follicariis erectis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1140. p. 662. *Veg.* XIII. p. 752. *H. Cliff.* 500. *R. Lugdb.* 203. *Croton* Fol. Lineari-Lanceolatis, *H. Cliff.* 444. *Fœm.* *Tithymalus Arboreus* &c. *PLUK. Phyt.* 230. f. 1. *Chamaelea* Fol. oblongis &c. *BURM. Afr.* 116. T. 43. f. 1. *Alaternoides* Afr. *Telephii* *Splic.* *COMM. Hort.* II. p. 3. T. 2. *Mas.*

II. DEEL. VI. STUK.

III. noemd wordt. De Vrucht aangaande, die is 'er
 AFDEEL. zekerlyk uit de van de Kaap gezondene byge-
 XX. voegd: want het Gewas hadt in de gezegde
 HOOFD- Tuin nooit Vrucht gegeven. Zo was de Clusia
 STUK. ook onvruchtbaar in de meeste Hollandsche Tuin-
 Manwy-
 vige. nen, maar te Leiden vondt LINNÆUS dat
 dezelve Zaad voortbragt, en besloot hier uit,
 dat 'er een Mannetje moest zyn, 't welk zyn
 Ed. ook ontdekte (*).

Van het Wyfje deezer Soort schynt de Af-
 beelding te zyn, welke door den Hoogleeraar
 J. BURMANNUS, onder den naam van *Cha-
 mælea met langwerpige geribde Bladen, de Bloe-
 men uit derzelve Oxelen voortkomende*, in Fig.
 I, op zyne drie-en-veertigste Plaat van Afri-
 kaansche Plantgewassen, is medegedeeld. 't Is
 waar, zyn Ed. zegt, dat de Bladen als die van
 Rosmaryn zyn, doch de uitdrooging heeftze
 aanmerkelyk kunnen veranderen. In de Af-
 beelding zynze byna volstrekt Liniaal of overal
 even breed, en de Kelk was, volgens de be-
 schryving, in viere gedeeld, met korte, ron-
 de Bloemblaadjes en kleine Meeldraadjes, den
 Styl omringende, die van boven in drieën was
 gedeeld: maar de Gestalte toont een aanmer-
 kelyke overeenkomst met het *Boomachtige
 Wolfsmelk* van PLUKENET, dat Bladen heeft
 als de Peperboompjes, en dit Gewas hadt de
 Ridder *Croton*, met Liniaal Lancetvormige Bla-
 den;

(*) *Philos. Bot.* p. 92.

den, in de Clifffortse Tuin getyteld. Zyn Ed. III.
zegt, dat de Bladen aan de kanten ruuw zyn. AFDEEL.
XX.

(2) *Clutia met Lancetvormige Bladen en ver-*
scheide Bloempjes in de Oxelen. HOOFD-
STUK.

Tot deeze Soort, de Blaadjes byna als die
van 't Varkensgras, dat men ook wel Duizend-
knoop noemt, hebbende, wordt t'huis gebragt
de *Chamaelea met breede langwerpige Bladen*, de
Bloemen uit derzelve Oxelen en ook Aairswy-
ze aan 't end voortkomende, zynde *Fig. 3*,
op de zelfde Plaat van gedagten Hoogleeraar;
doch in dat Gewas hadt zyn Ed. de Bloemen
in 't geheel maar zesbladig bevonden, verbeel-
dende zig dat het drie Blaadjes van den Kelk
en drie van de Bloem mogten zyn. De Bla-
den versmallen allengs naar de tippen, zyn ge-
spitst, effenrandig en glad: de Bloemen komen
uit de Oxelen voort, dikwils twee by elkan-
der, hangende en klein, zegt LINNÆUS.

II.
Clutia Pö;
lygonoides.
Spitsbla-
dige.

(3) *Clutia met Eyronde effenrandige Bladen,* III.
de Bloemen zydelings. *Clutia*
Van Schoone. *pulchella.*

(2) *Clutia* Fol. Lanceolatis Flor. Axillaribus plurimis. *Syst.*
Nat. Veg. XIII. *Chamaelea* Fol. latis oblongis, Flor. ex Alis
et in Spicam congestis. BURM. *Afr.* 118. T. 43. f. 3. *Cifii*
Helianthemi folio Planta. PLUK. *Phyt.* 23. f. 7?

(3) *Clutia* Fol. Ovatis integerrimis, Floribus lateralibus.
Clutia Fol. petiolatis. *H. Cliff.* 500, 431. R. *Lugdb.* 202.
BOERH. *Lugdb.* II. 260. Frutex Ethiopicus Portulacæ folio,
Flore ex albo virescente. COMM. *Hort.* I. p. 177. T. 93.
BURM. *Fl. Ind.* p. 217.

II. DEEL. VI. STUK.

III. Van deeze heeft de beroemde COMMELYN,
 AFDEEL. in de Amsterdamsche Tuin, een Afbeelding ge-
 XX. geven onder den naam van *Ethiopische Heester*
 HOOFD- met *Porfelein-Bladen*, de Bloemen uit den wit-
 STUK. ten groenachtig. Men vindtze *Clutia met ge-
 Manwy- steelde Bladen*, door LINNÆUS, genoemd, in
 vige. de Cliffortsche Tuin, en de Groote BOER-
 HAAVE, van wien de Geslagtnaam zyne af-
 komst heeft, beschryft het Wyfje van deeze
 (zo de Heer A. VAN ROYEN zegt,) onder
 den naam van *Clutia*; als „ Bladen hebbende,
 „ welke naar die van Porfelein gelyken, val-
 „ lende 's Winters af: een vyfbladigen afval-
 „ lenden Kelk, en daar in een vyfbladig bleek
 „ Bloempje. De Eijerstok, (zegt die Hoog-
 „ leeraar) in 't midden van den Kelk, geeft
 „ een lange regte Buis uit, met een rond Top-
 „ je, daar een tedere Buis om heen groeit,
 „ Straalswyze met vyf Meeldraadjes, byna in
 „ 't bovenste, bezet; wordende de Eijerstok,
 „ door aanryping, een driehokkige Vrugt, ge-
 „ lyk in de *Ricinus* plaats heeft” (*).

Pl. XXXVI. Ik heb gelegenheid om de Afbeelding aan 't
 Fig. 1, 2. licht te geeven, zo van het Wyfje als van het
 Mannetje, met en benevens de Bloemen, waar uit
 derzelve verschil en tevens blykt, dat de Vrucht-
 maakende deelen hier boven onderen gemengd
 zyn. Het Takje van het Wyfje, Pl. XXXVI.
 Fig. 1. naar alle waarfchynlykheid uit den Leid-
 schen

(*) *Hort. Lugdbat.* II. p. 260,

ſchen Tuin geplukt, heeft de Bloempjes zeer lang geſteeld, gelyk in de ſterk vergroote Afbeelding van een derzelven by A blykt, alwaar men ziet, hoe dezelyen vyfbladig zyn, in een dergelyke Kelk vervat, en hoe in 't midden van dit Bloempje zig een drieribbig rond Vrugtbe- ginzel bevindt, dat een Styl heeft, die zig ver- deelt in drie gegaffelde Punten, aan 't end een weinig dikker of geknodst, 't welk de Stempels zullen zyn. Van het Mannetje heb ik verſchei- de Takken van de Kaap gekreegen, die bezet zyn met zeer kort geſteelde Bloempjes. Een Takje daar van is in *Fig. 2.* ver- toond. De Tak- ken zyn, tot boven toe, vol kleine witachtige Pukkeltjes, zo wel als de Bladen, inzonderheid aan de onderzyde: welke Bladen ook langwer- piger voorkomen, dan in het Wyfje, en op dergelyke manier naar onderen roodachtig wor- den, 't welk den bynaam van *Schoone* aan deeze Soort geeft. De bovenſten zyn dikwils aan den rand ook een weinig uitgegulpt, en ſmaller dan de onderſten, ja byna Lancetvormig; inſgelyks redelyk lang geſteeld. De Bloempjes komen hier menigvuldig, en dikwils meer dan één, uit de Oxelen voort, op zeer korte Steeltjes. Een derzelven is, met ſterke Vergrooting, by B ver- toond, waar in men een deel ziet, dat de Geſtalte van een Styl heeft, boven uitloopende in een zwartachtig Puntje met een geknopten Stempel, doch daar beneden Straalswyze ge- kranst met vyf Meeldraadjes, die byna Hori-

III.
AFDEEL.
XX.HOOFD-
STUK.*Gynan-
dria.*

C c

ſon-

III. fontaal gestrekt zyn, hebbende groote rondachtige Meelknopjes. De Bloemsteeltjes zyn zo wel ruig in dit als in het andere.

AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.

IV.
Clutia
tomentosa.
Wollige.

(4) *Clutia met Ovaale Bladen, die wederzyds Wollig zyn.*

Deeze, gelyk de drie voorigen aan de Kaap natuurlyk groeiende, is een zeer Takkige Heester van drie Voeten hoog, met ronde ruige Takjes. De Bladen, dicht by een, zyn ongesteeld, spitsachtig, van grootte als die van de Thym, wederzyds Wollig: de Bloemen zydelings voortkomende, enkeld, ongesteeld; langer dan de Bladen, wit. De Kelk is vyftandig van buiten Wollig. Hy heeft vyf Bloemblaadjes, genageld, Ovaal, van langte als de Kelk; vyf Meeldraadjes op den Styl en een gebaarden Stempel. Het Wyfje hadt LINNÆUS niet gezien.

V.
Clutia
retusa.
Stompbladige.

(5) *Clutia met Eyronde stompe Bladen, en grofste Bloemen in de Oxelen.*

Deeze en de twee volgende zyn Indische Gewassen (*). Het is een Boom met kort gesteelde

(4) *Clutia* Fol. ellipticis utrinque tomentosis. *Mant.* 299.

(5) *Clutia* Fol. ovalibus retusis, Flor. racemosis axillaribus. *Fl. Zeyl.* 367. Corni f. Sorbi species. *BONT. Jav.* 103. *Scherunam Cottam. H. Mal.* II. p. 23. T. 18. mala. *RAJ. Hist.* 1623. *Arbor* Fol. latis subrotundis Venosis. *BURM. Zeyl.* 29. *BURM. Fl. Ind.* p. 217.

(*) De *Clutia pulchella* is ook van Java gezonden, zo de Heer N. L. BURMANNUS aantekent, en schynt derhalve insgelyks in Oostindie te groeijen.

de Bladen, die rondchtig en fterk geribd zyn, naar die van den Beuk gelykende, brengende uit derzelve Oxelen Trosfen voort van lange Bloem-Aairen, wier Vrughtmaakende deelen fchynen overeen te komen met dit Geflagt. RHEEDE verhaalt, dat 'er vrughtbaare van zyn, die Besfen draagen.

III.
AFDEEL.
XY.
HOOFD-
STUK.
Gynan-
dria.

(6) *Clutia met Hartvormig Lancetswyze Bladen.*

VI.
Clutia
Eluteria.
Hartvor-
mige.

Met deeze Soort wordt een Gewas bedoeld, dat *Zoete Amerikaanfche Ricinus*, met *Zilverkleurig Popelier-Blad*, heet by **PLUKENET**, zynde gemeenlyk onder den naam van *Wilde Kaneel*, in de Westindiën, bekend. Hiervan is een Takje in 't Werk van **SEBA** afgebeeld, 't welk die Autheur uit de Verzameling van **KICHELAAR** bekomen hadt; zynde dit Gewas, volgens het Getuigenis van **BREYNIUS**, leevend geweest in de Tuin van den Heer **FAGEL**, en hem een Takje daar van met de Bloemen, door den Heer **BEAUMONT**, present gedaan. Hy betreft daar toe den *Zoeten Ceylonfchen Wonderboom* van den Hoogleeraar **BURMAN**.

(6) *Clutia* Fol. Cordato-Lanceolatis. *Fl. Zeyl.* 366. *Mat. Med.* 470. *Am. Acad.* V. p. 411. *Eluteria. Hort. Cliff.* 486. *Croton fruticosum, erectum &c. BROWN. Jam.* 347. *Ricinus dulcis Arborefcens Americanus, Populneâ Fronde Argenteâ. PLUK. Alm.* 321. T. 220. f. 5. *SEB. Thes.* I. p. 55. T. 35. f. 3. *BURM. Fl. Ind.* p. 217.

CC 2

III. AFDEEL. XX. HOOFD-STUK. *Manwy-vige.* MANNUS, en vraagt, of het ook de Boom zy, waar van de *Cortex Eleutherii*, dat is de Kaskaril, komt? De Petersburgse Hoogleeraar AMMAN hadt hem geschreeven, dat hy eenige Takjes van dien Boom van de Bahama's Eilanden, en in 't byzonder van *Eleuthera*, of 't Alabaster-Eiland, daar deeze Bast zyn naam van heeft, bekomen hadt, welke volmaakt geleecken naar die van deezen Wonderboom (*).

Bevoorens is de afkomst van die Drogerij aan een Gewas, tot het Geslagt van *Croton* of *Ricinoides* behoorende, op 't Gezag van CATESBY, toegekend *; doch hetzelve is maar een Heester, en volgens anderen zou dezelve komen van een Boom in Peru, alwaar de Kina valt, zynde die Bast voor een basterd-Kina gehouden geweest en in eigenschappen naar den Koorts-Bast eenigszins gelykende. Hierom, aangezien verscheide Soorten van *Clusia* voorheen, wegens de Vrucht, tot den *Ricinus* betrokken zyn geweest, en deeze Soort tien Meeldraadjes heeft, zo is dezelve door LINNÆUS als twyfelachtig hier geplaatst, en uit de andere deelen der Vruchtmaking nader te onderzoeken.

VII. *Clusia Stipularis.* Gestop-pelde.

(7) *Clusia met ovaale van onderen Wollige Bladen.*

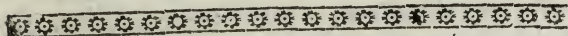
Dit Gewas, in Oostindie groeiende, heeft bog-

(*) BREYN *Prodr.* p. 94.

(7) *Clusia Fol. ovalibus subtus tomentosis. Mant.* 127.

bogtige Wollige Takken, met Bladen van gezegde figuur, die taamelyk groot, effenrandig zyn en kort gefteeld, hebbende fpirse Stoppeltjes. De Bloempjes komen, byna ongefteeld, in de Oxelen voort. Zy hebben een eenbladigen Kelk, welke in vyven gedeeld is, en korterondachtige Bloemblaadjes, tusfchen de punten van den Kelk ingeplant. De Styl met zyne Meeldraadjes komt met de overige Clutiaas overeen (*).

III.
AFDEEL.
XX.
HOOFD-
STUK.
Gynandria.

XXI. HOOFDSTUK.

Befchryving van de VEELWYVIGE HEESTERS (Polygamia), tot welken de Pifang of Bananen, Mimofaas en anderen behooren.

Onder de Veelwyvigen, van welke benaaming ik bevoorens reden gegeven heb *, * II. D. komen, in de Rang der Eenhuizigen, de volgende Geflagten van Heesters voor. III. STUK, bl. 562.

M U S A. Pifang.

Dit Geflagt heeft tweederley Bloemen: *Tweeflagtige Mannelyke* of onvrugtbaare, naamelyk en

(* De *Clutia Androgyna*, in *Syst. Nat.* XII. geboekt, en *Mantiff.* p. 128. befchreeven, is thans tot de *Andrachne* betrokken. Zie bladz. 289, hier voor.

C c 3

III. en *Tweeflagtige Vrouwelyke* of vrugtbaare. In
 AFDEEL, beiden is de Kelk een Bloemscheede, bevat-
 XXI. tende een tweeladige Bloem, waar van het
 HOOFD eene Blad regtopstaat en vyftandig, het andere
 STUK. eene Blad regtopstaat en vyftandig, het andere
Eenhui- Honigvoerende holrond en korter is: zes Meel-
zigt. draaden, waar van vyf volmaakt in de Man-
 nelyke, één volmaakt in de Vrouwelyke Bloe-
 men, en een enkele Styl in beiden. Het Vrugt-
 beginzel, dat beneden de Bloem is, misdraagt
 in de eersten, doch wordt in de anderen een
 langwerpige, driekantige Vleezige Vrugt.

Na dat de *Bihai*, onder den naam van *He-
 liconia*, als een byzonder Geflagt is uitgemon-
 * Zie H.D. fterd *, komen 'er thans maar drie Soorten in
 IV. STUK, 'voor, als volgt.
 bl. 385.

I. (1) *Pifang met een knikkende Bloemfteng, de
 Mannelyke Bloemen blyvende.*
Musa Pa-
radisiaca.
 Oostindi-
 sche.

Dit is de vermaarde *Pifang* of *Pisfang*-Struik,
 in Oostindie by deezen naam bekend, en mis-
 fchien afkomstig uit de binnente deelen van
 Afie, Afrika of uit het Beloofde Land. Men
 noemt-

(1) *Musa Spadicea nutante*, Floribus masculis persistentibus,
 Syst. Nat. XII. Gen. 1141. p. 667. Veg. XIII. p. 757. *Musa*
Racemo simplicissimo. H. Cliff. 467. Ups. 301. Fl. Zeyl. 368.
 R. Lugdb. 10. HASSELQ. It. 492. GRON. Orient. 324. *Musa*
Cliffortiana. LINN. Monogr. TREW. Ehret. T. 18, 19, 20.
Musa. CLUS. Exot. 229. STERR. Citr. T. 4. RUMPH. Amb.
 V. p. 125. T. 60. *Ficus Indica* Fructu Racemoso, Folio oblon-
 go. C. B. Pin. 508. *Palma humilis longis latisque foliis*. C.
 B. Pin. 507. Bala. Hort. Mal. I. p. 17. T. 12, 13, 14.
 BURM. Fl. Ind. p. 217.

noemtze gemeenlyk de *Vygeboom van Adam*, en de Vruchten *Adams-Vygen*, willende dat dit de Verbooden Boom in 't Paradyſ zou zyn geweest, genaamd de *Boom der Kenniſe van Goed en Kwaad*. Inderdaad, wanneer men op de hoedanigheid van de Vruchten, die naar de min of meerder rypheid gezond of ongezond zyn, op derzelver bevalligheid en lekkeren Smaak, als ook op den Hebreuſchen Spreektrant agt geeft, is zulks niet onwaarſchynlyk (*). In de Ooſterſche Landen in 't algemeen, zo by de Jooden als Grieken en Arabieren, werdt weinig daar aan getwyfeld. Maar dat de Bladen, daar van, door onze eerſte Ouders zouden gebruikt zyn, om hunne Schaamte te dekken, is by my niet geloofbaar (†). Ook denk ik niet, dat de Tros, dien de Verſpieders van 't Land Kanaän met zig terug bragten, draagende dien aan een Stok; een Tros Druiven genaamd, een Vrucht-Tros zou zyn geweest van dit Gewas (‡). III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
Monoikia, Het

(*) De *Kenniſe van Goed en Kwaad* kon niet huisvesten in de Boom, zo min als het Verbond in de Ark huisveste, maar werdt van den Menſch verkreegen door het eeten van dezelfs Vrucht, die hoe ſchoonder en bevalliger, in dit Gewas, hoe gevaarlyker is, en door onmatig gebruik dikwils de Dood veroorzaakt: des mogt hy te regt een *Boom der Voorzigtheid* genoemd worden. Vergelyk het *Vertoog* in de *Holl. Maatſch.* IX. D. III. ST. bl. 160.

(†) Deeze Bladen zyn veel te groot, om ſamengehecht te worden tot Voorschooten voor een Menſch, en ten anderen worden, die zy dus tot dekking gebruikten, *Vygebladen* genoemd.

(‡) Want de duidelyke Letter zegt een Tros *Druiven*, waar

III. Het voorgemelde is dan de reden van den By-
 AFDEEL naam deezer Soort, wier eenigst gefchapene
 XXI. HOOFD Stoel in 't Paradys zoude geftaan hebben, vol-
 STUK. gens 't denkbeeld van LINNÆUS, en dus daar
 Eenhui- van alle volgende Gewasfen van dien aart, die
 zige. thans op den geheelen Aardbodem, tusfchende
 Keerkringen, groeijen, zyn voortgeteeld (*).
 Naderhand echter wil zyn Ed., dat deeze Musa
 een Basterd-Tuk zou zyn, van de Bihai als
 Moeder met een onbekenden Vader (†). De
 Bihai, ondertusfchen, is sedert bevonden t'een-
 nemaal in Vrugtmaaking te verschillen (‡).

In de heetste Strecken des Aardbodems groeit
 de Pisang best, en valt overvloedig in Oostin-
 die. Men wil dat zy uit Guinea op de Kanari-
 fche Eilanden, en van daar op St. Domingo
 overgebracht zou zyn in 't jaar 1516, en verder
 voortgeplant door de Westindiën.

By

van de ongemeene grootte meer zeldzaamheid voor de Israë-
 lieten kon zyn, dan de *Pisang*, welke zelfs in Egypte, om
 goede Vrugt te draagen, zorgvuldig moet worden aan-
 gekweekt. Hierom kunnen deszelfs Vrugten de *Dudaim*,
 Gen. 30. v. 14, Hoogel. 7. v. 13, niet zyn. Voeg hier by,
 dat een Tros of Vrugtfteng van de tammie Banannen zo zwaar
 is en zo lang, dat ik niet kan begrypen, hoe twee Mannen
 die aan een Stok, zo ver, en op zulke oneffene Wegen, zou-
 den hebben kunnen draagen.

(*) *Musa Cliffortiana*. p. 44.

(†) *Hybrida Planta*, Matre Bihai, Patre ignoto. *Sp. Plant.*
 II. p. 1477. De reden van dit denkbeeld vindt men *Am.*
Acad. VOL. VI. p. 294.

(‡) Zie 't Geslagt van *Heliconia*, onder de *Vyfmannige*
 Heesters, in 't IV. STUK van de Planten, bladz. 385.

By de Ouden vindt men van dit Gewas, min of meer, gewag gemaakt. Want hoewel de vierderley Boomen, waar van THEOPHRASTUS meldt, my niet schynen hier toe te behooren, kan zulks van de *Pala* van PLINIUS, van wier Vrugt de Brachmannen of Wyzen in 't Oosten leefden, niet gezegd worden. De Arabieren hebben hem, in laater tyd, naauwkeurig afgeschetst onder den naam van *Musa*, gelyk hy dus by SERAPIO en AVICENNA voorkomt; welke naam, buiten twyfel, gevormd is van 't inlandsche woord *Mauz* of *Meuz*, en die naam is van de Systematische Autheuren, tot heden toe, in 't algemeen aangenomen: hoewel sommige anderen hem onder de Vygen anderen onder de Palmboomen geteld hadden (*). Men geeft 'er, by de Persiaanen, nog den naam van *Palla* aan. In Indie, aan de Ganges, noemt men hem *Quelli* of *Kelly*; aan de Kust van Malabar *Palan* of *Bala*; aan de Kust van Guinee *Banannen*, zegt CLUSIUS, en in Portugal, waar hy eenige Gewassen daar van, doch geenszins Vrugdtraagende, hadt gezien, werdt het Gewas genoemd de *Vygeboom*, die de Banannen voortbrengt.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
Monoik:a.

Hoewel sommigen het een Boom heeten, is
het

(*) Men vindt hem *Ficoides seu Ficus Indica — Musa Serapionis dicta*, door HERMANNUS getyeld. COMMEL. *Fl. Malab.* p. III.

III. het flegts een Struik-Gewas, doch dat, door
 AFDEEL. de dikte van zyn Stam en de uitgebreidheid van
 XXI. zyn Loof, veele Boomen overtreft. De Stam
 HOOFD- groeit, in Oostindie, tot tien of twaalf Voeten
 STUK. hoogte en meer dan een Voet dikte, maar heeft
 Ee-zhui- de minfte Houtigheid niet, zynde zo zagt, dat
 zige. men hem met eenen Zabelflag kan afhouden
 of doorhakken. Deeze Stam is met verscheide
 in elkander steekende Bladscheeden bekleed,
 even als die van de zogenaamde Spaansche Tar-
 we, *Mayz* genaamd, waar tusfchen een Spon-
 gieuze zelfftandigheid zit, vol van een Slymerig
 Vogt: zynde de Kleur van buiten groen en
 glad, met Vellen van dorre Bladen behangen.
 De Bladen, die aan den Top op Steelen van
 een Arm dik, Geutswyze hol, uitkroonen, heb-
 ben een verbaazende grootte. Derzelve langte
 is agt of tien, ja fomtyds twaalf Voeten op de
 breedte van twee Voeten, overtreffende dus
 niet alleen de langte van twee of drie Ellen,
 welke door de Ouden opgegeven was, maar ook
 verre de grootte van die van den Tafellakens-
 Boom, hier voor beschreeven (*). Uit de
 Bladen, die men met de ingepakte Waaren
 hier dikwils te zien krygt, is 't blykbaar dat
 dezelve van verschillende grootte en dikwils
 ook veel kleiner vallen.

't Ge-

(*) Zie bladz. 286. Dit is een Soort van *Ricinus*, welke de grootste Bladen zou hebben van alle Boomen: doch de *Mufa* behoort eigentlyk tot de Boomen niet.

't Gewas wierdt, nu veertig Jaar geleeden, III.
 in Europa eerst regt bekend, toen hetzelfde door AFDEEL.
 onzen Ridder zo deftig werdt befchreeven en in XXI.
 Afbeelding gebragt, onder den naam van *Mufa* STUK.
Cliffortiana. Het hadt, zo veel bekend is, in 't Monoikia.
 jaar 1731 de eerftemaal gebloeid te Weenen, in
 de Tuin van Prins EUGEN; de tweede maal,
 in 't volgende Jaar te Carlsruhe, in die van den
 Prins van Baden-Durlach: 's Jaars daar aan te
 Leipzig. In de by uitftek geftoffeerde Verza-
 meling van allerley zo inlandfche als uitheemsche
 Planten, van den Cliffortfen Tuin, op de Lust-
 plaats Hartekamp, buiten Haarlem, hadt de
 Pifang-Plant, uit Amerika loevend overgebragt,
 vyf Jaaren agtereen gegroeid, tot dat, door het
 geeven van meer Vogtigheid en het vermeerde-
 ren van den trap van Warmte in het Broeihuis,
 dezelve, met Nieuwjaarsdag 1736, een Bloem-
 knop toonde, die den 24 January reeds begon
 te bloeijen (*). Deeze bloeiende Plant werdt
 door LINNÆUS, in 't gemelde Werkje, om-
 ftandig befchreeven. In 't zelfde Jaar bevondt
 zig te Londen, in 't Broeihuis van den Heer
 Baronet AYLOFFE, insgelyks een bloeiende
 Mufa, welke veele rype Vrugten voortbragt.
 Dit Gewas is door den konftigen Tekenaar
 EHRET naaukeurig afgetekend, en, benevens
de

(*) Welk eene manier LINNÆUS daar toe gebruikt heeft,
 is omftandig te vinden in het I. STUK der *Stokholmsfe Ver-
 handelingen*, pag. 26. en daar uit door my ontleend in de
Philof. Verhand. by F. HOUTTUYN, IV. D. bl. 436.

III. de Vrugt-Tros en Vrugten, in allen deele,
 AFDEEL zeer fraay, met de Natuurlyke Kleuren, in Plaat
 XXI. gebragt en uitgegeven door den beroemden Kei-
 HOOFD- zerlyken Lyf-Arts en Hofraad TREW, die het
 STUK. maakzel der Bloemen vervolgens nader onder-
 zigt en beschreeven heeft (*), zynde door den
 geleerden BREYN al het voorgemelde ter toets
 gebragt en beoordeeld (†).

Eenhu-
 zige.

Om niet te breed uit te weiden, zal ik niet omftandig fpreeken van de vrugtelooze poogingen, welke naderhand in Sweeden door LINNÆUS aangewend zyn, om de Pisang-Planten Zaad te doen draagen; noch van het voorgemelde Besluit, daar uit opgemaakt, dat de Oostindifche Pisang een Basterd-Tuk en dus natuurlyk onvrugtbaar zoude zyn (‡). Ik zal alleenlyk de Waarneemingen van den fchranderen HASSELQUIST, in het midden deezer Eeuw, ten dien opzigte in 't werk gesteld, gedeeltelyk hier inrukken.

„ De groote Leermeefters stelt zes Meel-
 „ draadjes, doch in ontelbaare Bloemen, door
 „ my in Egypte onderzigt, heb ik 'er niet
 „ meer kunnen vinden dan vyf, die allen van
 „ gelyke gefalte, famengedrukt, aan de eene
 „ zyde platachtig en een weinig gefleufd, aan
 „ de andere zyde verhevenrond, een weinig
 „ lan-

(*) *Commerc. Litter. Norimb. Ann. 1739. p. 42, 49, 106*
 & *Ann. 1741. p. 385, 393.*

(†) *Acad. Caf. Nat. Curiosor. VOL. VIII. App. p. 180.*

(‡) *Vid. Amœn. Acad. VOL. VI. p. 294.*

„ langer dan het Bloemblad, en allen met Meel- III.
 „ knopjes voorzien waren, omringende den Styl. AFDEEL-
 „ De Meelknopjes, ieder aan de voorzyde van XXI.
 „ zyn Draadje, in de bovenste helft, aange- HOOFD-
 „ groeid, hebben een Sleuf daar het Draadje STUK.
 „ doorloopt, en vereenigen zig opwaards, doch *Monoikia.*
 „ scheiden nederwaards van elkander, loopende
 „ dus ieder in een klein, vry geplaatst, Puntje
 „ uit. Dezelve omvatten den Styl dicht met
 „ hunne Randen als met twee Armen, inzon-
 „ derheid wanneer de Bloemscheede nog maar
 „ weinig gaapt, dat zeer bekwaam is tot de
 „ Bevrugting; zynde boven een weinig van el-
 „ kander en van den Stempel afgeboogen.”

„ Aan den Voet van den Styl, pas boven het
 „ Vrugtbeginzels, is een Honigkuiltje, 't welk
 „ gedekt wordt door het onderste breede end
 „ van een Haairachtig dun Draadje, dat zeer
 „ kort is, zynde buiten twyfel het zesde van
 „ den Ridder. Veeleer, nogthans, zou ik dit
 „ Kuiltje, met het gezegde Draadje en het Ho-
 „ nigbakje van LINNÆUS, een tweede Bloem-
 „ blad of de onderste Lip van de Bloem heeten.
 „ De Stempel is niet geknopt maar geknodst.
 „ De Bloemscheeden, anders bleek groen, zyn
 „ ryp wordende getekend met donker paarsche
 „ Streepen. De Meelknopjes zyn bleekrood:
 „ de grond van de Bloem is witachtig geel; de
 „ tip van eene droevige bleek blaauwachtig
 „ roode kleur. De Wortel is zeer schoon hel-
 „ der groen.”

„ In

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.

*Eenhui-
zige.*

„ In Egypte heeft het Gewas zyn Bloeityd
 „ in de Maand Oktober en 't begin van No-
 „ vember. Na het afloopen van 't Nylwater,
 „ naamelyk , begint het een Bloemfteng te fchic-
 „ ten. In 't midden van December zyn de
 „ Bloemscheeden met volle Bloemen beladen.
 „ Tegen 't end van 't Jaar , of in 't voorst van
 „ 't andere , verflenzen allengs de onderfte
 „ Bloemscheeden , die bevrugt zyn , met de
 „ Bloemen , en anderen daar boven gaan we-
 „ derom open. In Maart is de Bevrugting
 „ voleindigd en de Vrugt geformceerd, die al-
 „ lengs aangroeit tot de Mey-maand, als wan-
 „ neer zy haare rypheid heeft bekomen. Zy
 „ bloeit derhalve als de Warmte gemaatigd en
 „ de Grond met Vogtigheid zeer vervuld is;
 „ doch wordt ryp met zeer heete Zonneschyn,
 „ gelyk men 's Voorjaars in Egypte heeft. Naar
 „ dat de Bloemscheeden afvallen , wordt de
 „ Steng grooter , tot de langte van twee of
 „ drie Voeten aangroeiende.”

„ De Vrugt bevat , binnen een Lederachtige
 „ Huid , een zoetachtig Vleefch , harder dan
 „ dat van een Pruim en weeker dan dat van
 „ een Dadel , een weinig Lymerig en Meelach-
 „ tig , doch gemakkelyk fmeltende in de Mond ;
 „ zo dat men 't niet , ten minfte niet veel , be-
 „ hoeft te kaauwen. Zy kan niet langer dan
 „ een Week bewaard worden , in 't Klimaat
 „ van Egypte , of zy wordt zuur , en dan heeft
 „ zy den Smaak volkomen van Brood-Deeg ,
 „ dat

„ dat eerst begint te giften (*). Men kanze,
 „ van 't begin van Mey tot het end van Ok-
 „ tober, in dit Land frisch hebben, en over-
 „ vloedig bekomen te Rosette, doch te Kairo
 „ zyn zy zeer schaars, hoewel 'er geen Boo-
 „ men van dien aart ontbrecken: want deeze
 „ zyn meestendeels onvrugtbaar, brengende
 „ maar weinige Vrugten voort, ten dienste van
 „ de Vrouwen der aanzienlykste Luiden.”

Van het algemeene gebruik, dat men van
 deeze Vrugten in de Oost- en Westindiën
 maakt, zal ik niet uitvoerig spreken. Wy
 hebben in Europa geen Vrugt, die dezelve
 evenaart. Onryp en groenachtig zynde trekt
 dezelve voor Brood, kunnende of raauw ge-
 eten, of op veelerley manieren gekookt, ge-
 braden en gestoofd worden, zo dat men 'er aller-
 ley Pottagiën van maakt, die, naar de manier
 van bereiding en het gene 'er by gedaan wordt,
 meer of minder lekker zyn. Eenvoudig door-
 gesneden en gedroogd, smaaken deeze Vrug-
 ten als Vygen, en zyn tevens zeer voedzaam.
 Aan Schyfjes gesneden en in de Pan gebak-
 ken, overtreffen zy, in Smaak, de lekkerste
 Peeren. Veelal worden zy, gelyk de Aardap-
 pelen, van de Indiaanen en Negers by Vleesch
 of

(* Men begrype eens, hoe de gedagte Verspieters van 't
 Land Kanaän, Num. XIII, dan een Tros van Banannen zulk
 een verren Weg, in byna een dergelyk Klimaat, goed zou-
 den hebben kunnen houden, om die Vrugten aan 't Volk te
 vertoonen. Zie Bladz. 408.

III.
 AFD. XXI.
 HOOFD-
 STUK.
 Menoikia.

Gebruik
 der Ba-
 nannen.

III. of Vifch gekookt en dus gegeten. Met Wyn;
 AFDEEL. Suiker en Kaneel, gestoofd zynde, wordende
 XXI.
 HOOFD- 'er de lekkerfte Geregten voor de Europeaa-
 STUK. nen van gemaakt; ryp zynde is de Vrugt Ci-
 troengeel, en dan ook zeer lekker, doch moet
Eenhui-
zige. met voorzigtigheid gebruikt worden even als
 alle verkoelende Vrugten in de heete Klimaa-
 ten. Maar, wanneer de groene Banannen in
 Huis aanrypen en geel worden, dan zynze zo
 gevaarlyk niet. Overryp geworden aan den
 Boom, is de Schil zwart en het binnenfte ge-
 lykt naar Boter.

De Vrugt heeft een Komkommerachtige ge-
 ftalte, zynde dikwils een Voet lang en een
 Duim of daaromtrent dik, met een dikke Schil
 als een Citroen. Ik heb 'er een, in Liqueur,
 die agt Duimen lang is en omtrent twee Dui-
 men dik; komende dus overeen met de ge-
 mecnfte Soort in Oostindie, volgens het zeg-
 gen van RUMPH. De Pisang-Struik brengt,
 als hy een of twee Jaaren oud is, eenen Tros
 van zodanige Vrugten voort, zo zwaar dat een
 Man hem naauwlyks kan draagen. Aan een
 dikken Steel, die de Bloemfteng is geweest,
 zitten van tien tot vyftien en meer Bondels,
 ieder van tien tot twintig zodanige Vrugten
 overhoeks, 't welk den geheelen Tros, van
 verre, niet kwaalyk naar een der zwaarste
 Uijen-Risten doet gelyken. De onderften zyn
 rypst, de bovenften onryp; ja, daar zitten
 doorgaans nog Bloemen, die met haare vyf
 roo-

roode Meeldraadjes práalen, welken MERIAN III.
 voor Bloemblaadjes genomen heeft, boven aan AFDEEL.
 den Tros, wiens dikke Punt naar een blaauwe XXI.
 Fruim gelykt. Deeze Punt, uit nog in haar HOOFD-
 omwindzels of Scheeden beslootene Bloemen STUK.
 en Vrugtbeginzels bestaande, is door den *Monikia.*
 roemden Hoogleeraar B. S. ALBINUS, on-
 der den naam van *Bol van den Pisang-Tros*,
 doorgesneden in Plaat vertoond en beschree-
 ven (*).

Schoon de Pisang-Struik na het voortbrengen
 van deezen Tros verslenst en sterft, is doch dit
 Gewas zeer ligt voort te teelen. Niet door
 middel van Zaad, 't welk men in de Banannen
 nog niet schynt ontdekt te hebben, maar door
 middel van de zy-Scheuten, welken het Gewas
 alsdan uitgeeft, en die, verplant zynde, naar
 de hoedanigheid van den Grond en van 't Kli-
 maat, meer of minder aangroeijen. MERIAN
 zegt, dat 'er, te Suriname, in zes Maanden een
 Boom van groeit, met een Stam van dertien
 Voeten hoog, zo dik als die van een Mastboom.
 De Heer FERMIN zegt, dat hy in negen Maan-
 den zyne volle grootte bereikt, zynde alsdan
 ongeveer een Voet dik. Die gemakkelyke Voort-
 teeling maakt, dat de Vrugt de gewoone Kost
 der Slaaven is in de Westindiën. Op 't Eiland
 Barbados krygt ieder Slaaf Weekelyks een Ba-
 nannen-Tros of twee zo zy niet groot zyn, voor
 zyne

(*) De Bulbo Racemi Musc. Acad. Ann. Libr. VI. Cap. V.

III. zyne Huishouding en Gezin. Men maakt 'er
 AFDEEL van deeze Vrugten een Soort van Wyn, door
 XXI. Gisting, en het enkele Afkookzel wordt als
 HOOFD- Drank gebezigd. Ik zwyg van de nuttigheden,
 STUK. welke zy hebben tot verzagting van den Borst
 Eenhui- en de Waterwegen, als ook van het gebruik der
 zige. Bladen en Bloemen, enz.

II. (2) *Pifang met een knikkende Bloemsteng, de*
Mannelyke Bloemen afvallende.
Musa
Sapientum.
 Westindi-
 sche.

Behalve de Verscheidenheden van grootte
 Kleur en Smaak, die door eenige Autheuren als
 byzondere Soorten opgegeven zyn, komt 'er ee-
 ne voor, van Westindische afkomst, of het
 moest de *Wilde Pifang* zyn van RUMPHIUS,
 die dan ook wel de Spys der Brachmannen of
 Oostersche Wysgeeren, volgens den Bynaam,
 kon zyn geweest. Hoe 't zy, deeze verschilt
 door een gevlake Steng en een regte, ronde,
 kortere welriekende Vrugt. Men vindtze, ins-
 gelyks, door EHRET keurlyk afgebeeld naar
 een Gewas, dat in den Jaare 1739 het eerst
 in Engeland, in het Broeihuis van den Hertog
 van RICHMOND, gebloed heeft, en waar in
 men waarnam, dat de Mannelyke of onvrugt-
 baare

(2) *Musa* Spadice nutante Floribus masculis deciduis. *Musa*
 Spadice nutante, Fructu brevior oblongo. BROWN. *Jam.*
 363. MILL. *Diff.* 2. *Musa* Caudice maculato. &c. SLOAN.
Jam. 192. *Hist.* II. p. 147. TREW *Ehret* IV. T. 21, 22, 23.
Musa affinis altera. C. B. *Pin.* 508. *Ficus Indica* Racemosa
 Fol. venusta Venosis, Fructu minore. PLUK. *Alm.* 145.

baare Bloemen afvielen; 't welk LINNÆUS III. voor een Soortelyke onderscheiding gebruikt. AFDEEL. XXI.

Onder de zeventien Soorten van tamme Ba-
 nannen, die RUMPHIUS opgeeft en beschryft, schynt deeze niet te behooren. Het zyn de
 kleine Banannen van ROCHEFORT, *Cenorins*
 by de Portugeezen en *Bacovos* by de Spanjaar-
 den genaamd, waarvan de onzen *Bakovens* ge-
 maakt hebben. De andere of gemeene Banan-
 nen worden van de Spaanschen *Plantains* ge-
 heten, en daarom noemen de Engelschen het
 Gewas *Plantain-Tree*, doch dit *the Bonana-
 Tree* of Banannen-Boom. Of het de *Muskus-
 Banannen* zyn daar LABAT van spreekt, dan
 de *Vygen van Amerika*, gelyk ROCHEFORT
 zyne kleine Banannen noemt, is my duister.
 Die beide Vrugten zyn van dergelyke figuur,
 doch maar een half Voet lang en omtrent een
 Duim dik. De Tros, welken de Franschen,
 in de Westindiën, *Regime* noemen, is dikwils
 met één of tweehonderd zodanige Vygen be-
 laden. Haar Vleesch is witachtig en lekkerder,
 zegt LABAT, maar ook Slynachtig en met
 minder Sap aangevuld. Wanneer zy ryp en
 op den Rooster gebraden zyn, smelt het in de
 Mond als een Geley. Men kan 'er, zo wel
 als van de Banannen, Taarten van maaken,
 midt 'er wat Suiker en gestooten Kaneel; als
 ook wat Citroen- of Oranje-Schillen bydoende;
 maar, dewyl zy weeker dan de Banannen zyn,

D d 2

kan

III. kan menze op zo veelerley manieren niet be-
 AFDEEL reiden.
 XXI.

HOOFD Die Vygen worden in onze Volkplantingen
 STUK. Bakovens of Bakoves genoemd, en deeze zyn
 Eenhui- het, waar in men, dezelve doorsnydende,
 zige. duidelykst een Kruis van bruine Streepen
 of iets naar 't zelve gelykende vindt, 't welk
 maakt dat de Spanjaarden, uit zeker Bygeloof,
 die Vruchten nooit willen doorgesneeden heb-
 ben, zig verbeeldende, dat hier het Geheim
 van 't Kruis des Heilands in verborgen zit.
 't Gewas verschilt weinig van dat der andere
 Banannen.

III.
Musa Tro-
glodyra-
rum
 Molukki-
 sche.

(3) Pisfang met een regtopstaande Bloemsteng
 en afvallende Bloemscheeden.

Het onderscheid, van een regtopstaande Bloem-
 steng te hebben, deelt den Ridder een by-
 zondere Soort maaken van deeze Pisfang, die
 de *Hemelwyzende* door RUMPHIUS getyeld
 wordt, om dat zy in de Maleitse en andere
 Oostindische Spraaken dergelyken naam voert,
 van gedagte hoedanigheid afkomstig. Dezelve
 groeit natuurlyk op de Molukksche Eilanden.
 't Gewas verschilt weinig, doch de Stam en
 Bladsteelen zyn harder van zelfstandigheid dan
 in de andere Banannen, de Bladen smaller, de
 Vrug-

(3) *Musa Spadice erecto*, *Spathis deciduis* f. *Musa Ura-*
noscopos. RUMPH. *Amb.* V. p. 137. T. 61. β . *Musa Unde-*
cima, Pisfang Batu, *Ibid.* p. 132. BURM. *Fl. Ind.* p. 218.

Vrugten dik en rond, byna als in de voorgaande Soort, hebbende de Tros een lang uitsteekende Steng, met den gedagten Bol aan 't end. Het weezentlykste onderscheid bestaat daar in, dat deeze Vrugten, in haar Goudgeele Vleesch, 't welk wat zuurachtig is en wild van Reuk, overlans eenige platte, bruine Korrels hebben, die waarschyntlyk de Zaaden zullen zyn. De Vrugt is eetbaar, doch maakt het Water, van de genen die ze eeten, Bloedrood.

III.
AFDEEL,
XXI.
HOOFD-
STUK.
Monoikia.

Hier wordt, als eene Verscheidenheid, t'huis gebragt de *Pisfang-Batu* van RUMPHIUS, met welke veel overeenkomst schynt te hebben de *Alphuresche* of *Ceramische Pisfang*, van dien zelfden Autheur, in wier Vleesch ook dergelyke, doch ronder Korrels zyn, als Peonie-Zaad. De Vrugt van deezê laattte, die gebraden de dagelyke Kost der Inlanderen is, wordt somtyds een Span, dat is zeven of agt Duimen, lang en drie Duimen dik.

Men heeft in de Westindiën een *Balifer-Boom*, die in Gewas volmaakt overeenkomt met de Banannen, doch geene Vrugten voortbrengt, die van eenige nuttigheid zyn of den naam van Vrugten mogen draagen. Pater LABAT geeft de Afbeelding van de Bloem, die als uit in elkander gestoken Vaasjes bestaat, zynde omtrent een Voet hoog, zes of zeven Duimen breed en niet meer dan derdhalf Duim dik. Op den bodem van die Vaasjes, zegt hy, vindt men kleine Graantjes, die byna rond en

*Balifer-
Boom.*

III. schoonrood zyn , een zwart Vlakje aan een der
 AFDEEL. Enden hebbende en zynde met Draadjes daar
 XXI. aan vast gehecht. Zo schynt die Bloem dan
 HOOFD- aan vast gehecht. Zo schynt die Bloem dan
 STUK. veeleer een Vrucht te zyn , welke de gezegde
 Eenhui- Zaadkorrels bevat.
 zige.

Die Struik is , evenwel , van byzondere nut-
 tigheid voor de Indiaanen. De Bladen , over
 't Vuur gehouden , worden buigzaam , en dien-
 en dan om allerley Waaren in te pakken , als
 Papier of Doek. De Jaagers of Reizigers ge-
 bruiken dezelve om hunne Tenten , tegen Re-
 gen of sterke Zonneschyn , te dekken. Dat
 meer is , zulk een Boom vindende , behoeven
 zy geen Dorst te lyden : want , als men met
 een Mes in den Stam steekt , geeft dezelve wel
 twee of drie Pinten zeer goed , frisch Water
 uit. Het Hart van den Stronk doet de Gezwel-
 len , daar het op gelegd wordt , schielyk rypen :
 maar het voornaamste is , dat de Indiaanen een
 Soort van Garen haalen uit den Stam , 't
 welk zy tot het weeven van zeker Doek we-
 ten te gebruiken. LABAT hadt 'er een Stuk
 van gezien , vier of vyf Voeten lang en omtrent
 drie Voeten breed , 't welk wel doorweven ,
 glad en sterk was , schynende duurzaam te
 zullen zyn. Het zelfde bekomen zy ook uit den
 Stronk van de gewoone Banannen.

Het denkbeeld van veelen , volgens ALPI-
 NUS , dat de Pisang-Struik haar oorsprong heb-
 ben zou van een Suiker-Riet geënt op den
 Stoel van *Colocasia* of dergelyke Planten , die
 zee;

zeer Sappig zyn, tot de *Arum*, of Kalfsvoet be-
 hoorende (*), heeft niet meer waarfchynlyk-
 heid dan dat der hedendaagfche Egyptenaaren
 of Egyptifche Tuinlieden, die elkander wys
 maakten, dat het Gewas eerst voortgekomen
 ware van een Dadelsteen, geplant in den Wor-
 tel van de Colocasia, en dat het nog op die
 zelfde manier voortgeteeld zou kunnen worden.
 HASSELQUIST hun vraagende, waarom zy
 dit dan niet deden, kreeg tot antwoord, dat
 zulks de moeite niet waardig zoude zyn, aan-
 gezien het zig zelve zo gemakkelyk, door Uit-
 loopers aan den Wortel, voortplant. Immers,
 terwyl men verfcheide Wilde Gewasfen van
 deezen aart vindt, is het veel geloofbaarer, dat
 dezelve door aankweeking in de Tuinen en
 kundige Behandeling gebragt zullen zyn tot het
 draagen van goede, vette, zoete en zwaare
 Vrugten, even als men dit in de Ooftboomen
 en andere Gewasfen, die Sappige Vrugten draa-
 gen, waarneemt. En, dat de Vrugten der tam-
 me Banannen geen Zaad inhouden, is niet meer
 te verwonderen, dan dat zulks plaats heeft in
 fomnige Soorten van Druiven, enz.

De

(*) Ajunt multi insitam hanc Plantam olim fuisse Cannæ
 Sacharinæ supra Culcasiaæ radicem. ALP. *Ægypt.* Cap. 22.
 Hier mede kan hy de Indiaanen nier bedoelen, die van
 geen in enten der Boomen weeten, zo RUMPHIUS aanmerkt:
 offchoon LINNÆUS dit Denkbeeld op rekening van de In-
 diaanen stelt. *Mus. Cliff.* ad finem.

D d 4

III. De Heesterachtigen, in het Geslacht van *Atriplex* voorkomende, kunnen, volgens de Natuurlyke Orde, niet van de anderen afgezonderd worden. Ik gaa dan over tot den

AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
Eenhui-
zige.

B R A B E J U M. Kransboom.

Een Kaapfch Boomachtig Gewas, waar van ik reeds tweemaal gefproken heb (*), doch hetwelke, om dat ik 'er thans een nieuwe en goede Afbeelding van kan leveren, een nadere overweeing verdient. Het was door den Ridder eerst onder de Viermannigen geplaatst, naderhand heeft zyn Ed. zig verbeeld, dat de Bloemen vyf Meeldraadjes hadden, hebbende het dus onder den naam van *Brabyla Capensis* voorgesteld; doch eindelyk is zyn Ed. gebleeken, dat het Gewas Bloemen van verschillende Sexen droeg. Behalve de *Tweeflagtigen*, naamelyk, vindt de Heer MUTIS 'er *Mannelyken* in, aan Katten of Aairen grocijende, even als de anderen, en in vieren gedeeld, met vier Meeldraadjes; een Draadachtigen Styl met twee Stempels, doch geen Vruchtbe-
ginzel hebbende.

Brabrum
stellatifo-
rium.

Kaapfche

Pl.
XXXVII.
Fig. 1.

Een der Takken van dit fraaije Gewas, dat zo wel tot de Heesters als tot de Boomen t'huis gebragt kan worden, uit myne Verzameling, is in de Natuurlyke grootte, alhier, op Plaat XXXVII voorgesteld. Hy is styf, en rond, doch

(*) In het II. DEELS II. STUK, bladz. 73, en in het IV. STUK, bladz. 577.

doch voos van zelfstandigheid, paarschachtig van ^{III.}
 Kleur, overlans gestreep, en eenigermaate ^{AFDEEL.}
 Wollig; by Verdiepingen bezet met Kransjes ^{XXI.}
 van Bladen, wier getal niet zeven maar zes is ^{HOOFD-}
 in ieder Krans, even als in het Ethiopisch ^{STUK.}
 Boompje by **PLUKENET**, op deeze Soort ^{*Monoikia.*}
 aangehaald. De Bladen zyn gesteeeld, van Lan-
 cetvormige figuur, aan de kanten zeer ruim ge-
 tand, van boven glad, van onderen Netswys-
 geaderd, omtrent drie Duimen of een Hand-
 palm lang, styfachtig en uitgebreid. In de
 Oxels van deeze Bladen, binnen het Kransje,
 komen eenige dik gesteeelde Aairen voort, die
 in zeer ruige stompe Schubben de Bloempjes
 bevatten; waar van ik eenigen met het Mikros-
 koop onderzocht heb, en wier verschillende Ge-
 stalte dus, by vergrooting, hier in Plaat is ge-
 bragt; om de eigentlyke manier der Vrughtmaa-
 kinge van dit Gewas duidelyk te doen zien.

Een der *Mannelyke* Bloempjes is by A ver-
 toond. Men ziet hoe dezelve Trechterachtig
 zyn, van buiten ruig en verdeeld in vier lang-
 werpige Slippen of vierbladig, bevattende vier
 geelachtige Meeldraadjes, van langte als de
 Bloemblaadjes of Bloemkrans, en Eyronde witte
 Meelknopjes, aan de zyde der Draadjes aan-
 gegroeid, doch den top niet bereikende, gelyk
 in de nadere beschryving gezegd wordt (*).
 In deeze Bloempjes heb ik geen Styl gevon-
 den.

(*) *Mant. alt.* p. 332.

III. den. De *Tweeflagtige*, gelyk 'er een by B is
 AFDEEL. voorgesteld, hebben de verdeelingen van de
 XXI. Bloem zodanig, dat dezelve meer naar Bloem-
 HOOFD- blaadjes gelyken: 't getal en de figuur der
 STUK. Meeldraadjes en Knopjes is eveneens: maar in
Eenhu-
uige. deze Bloempjes bevindt zig een Rolrondachtig-
 Styl van dergelyke langte, bruin van Kleur.
 Die zelfde Styl openbaart zig alleen, zonder
 Meeldraadjes, in de *Vrouwelyke* Bloempjes,
 als by Letter C; hoedanigen ik maar zeer wei-
 nigen in zodanig eene Aair, die de anderen
 uitleverde, heb aangetroffen. De Verdeelingen
 van de Bloem zyn hier ook langwerpiger of
 smaller, dan in de *Tweeflagtigen*, wier Stui-
 meel eene volmaakt driehoekige figuur heeft.

Zo blykt dan, dat dit Gewas te regt door
 den Ridder is t'huis gebragt in deze Klasse (*).
 Dat 'er van de *Vrouwelyke* Bloempjes zo wei-
 nigen zyn, indien deze alleen vrugtbaar waren,
 komt overeen met de Vruchten, wier Grootte
 maakt, dat 'er maar weinigen aan den Steel dee-
 zer Bloem-Aairen kunnen groeijen, naar de me-
 nigvuldigheid van de Bloempjes te rekenen.
 Want het is buiten twyfel de *Ethiopische Aman-*
delboom, met eene Fluweelachtige Vrucht, waar
 van een Tak door den vermaarden BREYN is
 afgebeeld. Hy zegt dat dezelve kleiner is dan
 de Europische, doch sierlyker van Blad en Vrucht,
 gelyk ik gemeld heb. Een Trosje der Vruchten
 is

(*) Zie II. D. I. STUK, bladz. 245.

is 'er hier, uit de gedagte Afbeelding bygevoegd, III.
 by Letter D, zynde dezelve met een Kaneel- AFDEEL.
 kleurig Fluweelachtig Dons bekleed, en binnen XXI.
 haar Schil een Amandel bevattende, die veel HOOFD-
 naar onze Amandelen gelykt (*). STUK.
Monoikia.

O P H I O X Y L U M. Slangenhout.

De Tweeslagtige Bloemen hebben, in dit Geslagt, den Kelk in vyven, de Mannelyken in tweeën gedeeld; de Bloem in beiden in vyven. Dezelve is Trechterachtig en haar Mond maakt een Cylindrisch Honigbakje. De eerstgemelden hebben vyf Meeldraadjes en een Stamper, de anderen alleenlyk twee Meeldraadjes.

De eenigste Soort (1) heeft den Griekfchen naam *Ophioxylum*, dat is Slangenhout, bekomen, om dat het Gewas een Soort van Slangenhout, welke echter het *Lignum Colubrinum* der I.
Ophioxyl.
lum Ser-
pentinum.
 Apo-

(*) De *Brabejaria* van den Heer N. L. BURMANNUS kan hier, aangemerkt de Wolligheid der Bladen en de spitsheid der Bloemfchubben, als ook wegens de verfchillende Teeldeen, volgens zyn Ed. Opgave, niet t'huis behooren: terwyl ook zyn Ed. dezelve tot de Klaffe der *Gynandria* betreft. *Flor. Cap. Prodr.* p. 26. Men ziet hier, hoe zeer de deelen der Vruchtmaaking daar van verfchillen.

(1) *Ophioxylum*, *Syst. Nat.* XII. Gen. 1142. p. 667. *Veg.* XIII. p. 765. *Ophiox.* Fol. quaternis. *Fl. Zeyl.* 398. *Mat. Med.* 474. *Ligustrum* Fol. ad fingula internodia ternis, *Lignum Colubrinum Officinis creditum.* BURM. *Zeyl.* 141. T. 64. *Clematis Indica Perficæ foliis, Fructu Periclymeni.* C. B. *Pin.* 304. *Radix Mustelæ.* RUMPH. *Amb.* VII. p. 26. T. 16. BURM. *Fl. Ind.* p. 218.

II, DEEL, VI, STUK,

III. Apotheeken niet schynt te zyn, uitlevert. Het
 AFDEEL. regte Gewas van dien aart, een aanzienlyken
 XXI. Boom uitmaakende, is reeds door my beschree-
 HOOFD- ven *. Het tege woordige, dat RUMPHIUS
 STUK. den *Inkhoorns-Wortel* noemt, maakt slegts een
 * Zie II D. Boompje, met een Stammetje van een Vinger
 I. STUK, dik, en kan derhalve zulke zwaare Wortels niet
 bladz. 119. hebben. Men zegt nogthans, dat dit de beste
 Soort van Slangenbout zy, wordende de Wor-
 tel deswegen, by de Indiaanen, *Raiz de Mongo*
 geheten. Het groeit op Java, in de Bostchen
 van Kiaten-Hout, doch valt ook, zo die Au-
 theur zegt, in Bengale en op Ceylon, alwaar
 het *Ekawerya*, dat van de zelfde betekenis is,
 genoemd wordt, zynde door den Hoogleeraar
 J. BURMANNUS afgebeeld en aldus beschree-
 ven.

„ De Steng is driekantig, met Leden, ge-
 „ streept; de Bladen aan ieder Gewricht drie,
 „ langwerpig gespitst, niet ingefneeden noch
 „ getand, waar door zy van de Persikbladen,
 „ met welken zy anders, in figuur, veel over-
 „ eenkomst hebben, verschillen, hebbende
 „ korte Steeltjes. Aan den top van de Steng
 „ komen veele Bloempjes, als Kroontjeswys',
 „ zynde Trechtersvormig, vyfbladig, met klei-
 „ ne vyfdeelige Kelkjes, en twee Meeldraadjes
 „ hebbende met eënen Stamper, die een rond-
 „ achtige, ten halve verdeelde, twechokkige
 „ Vrucht wordt in ieder Holligheid een enkel
 „ rondachtig Zaad bevattende.”

't Gewas van den Inkhoorns-Wortel, by **III.**
RUMPHIUS evenwel, verschilt aanmerkelyk **AFDERL.**
 hier van; als hebbende de Bladen tegenover **XXI.**
 elkander aan de Steng; hoewel de Bloem en **HOOFD-**
 Vrucht 'er taamelyk mede strookt. „ De **Tio-** **STUK.**
 „ *vanna* van den Malabaarsen Kruidhof, zegt **Monoikia.**
 „ **LINNÆUS**; gelykt meer naar hetzelfde dan
 „ naar de *Ophioriza*; doch de Koning der Bit-
 „ terheid, by **RUMPHIUS** (*), is een ver-
 „ schillende Boom. Men diende ook het Ken-
 „ merk des Geslags nog nader in een volmaakt
 „ Voorwerp te onderzoeken.”

G O U A N I A.

Dit Geslagt is, ter eere van den Heer
GOUAN, die zig door de beschryving van
 den Koninglyken Kruidtuin te Montpellier, en
 dus tevens van de Planten omstreeks die Stad
 groeiende, beroemd gemaakt heeft, door den
 Heer **JACQUIN** getyteld.

De Kenmerken zyn; een *Tweeslagtige* Bloem;
 die een vyfdeeligen Kelk heeft, zonder Bloem-
 blaadjes, en vyf Meelknopjes, onder een Huikje
 verborgen, benevens een driedeeligen Styl,
 waar onder het Vruchtbeginzel, dat een Vrucht
 wordt, die in drieën deelbaar is. De *Manne-*
lyke Bloemen komen 'er mede overeen, doch
 hebben geen Stempel noch Vruchtbeginzel, en
 somtyds zelfs geen Styl.

Twee

(* *Herb. Amboin.* II. p. 129. T. 47. *Rex Amoris*, 't
 welk veel van *Rex Amoris* of Koning der Liefde verschilt.

III. Twee Soorten zyn door zyn Ed. opgegeven,
 AFDEEL. XXI. naamelyk

HOOFD- (1) *Gouania met Wollige Bladen.*
 STUK.

I. *Gouania tomentosa.*
 Wollige. Deze, van zyn Ed. op St. Domingo waargenomen, is een Rankachtige Heefster, beklimmende de hoogste Boomen, en zig vasthoudende met zyne Klaauwieren. De Bladen zyn langwerpig Eyronnd, spits, flauw gekarteld, Wollig, gesteeld, overhoeks geplaatst, vier Duimen lang. Hy draagt Trosfen van vyf Duim, in de Oxels en aan de enden der Takken, van gesteelde kleine Reukelooze geelachtige Bloempjes, hier en daar samengehoopt. Het Huikje, dat de Meelknopjes dekt, springt 'er Veerkragtig af, in de uitschieting van het Stuifmeel. De Mannetjes-Bloemen hebben geen Vrugtbeginzels, hoewel men in dezelve altoos een Styl ziet, zonder Stempel. De Zaaden zyn glinsterend zwart.

De Heer JACQUIN hadt dit Gewas bevoorrens tot de *Rhamnus* betrokken, doch naderhand hetzelve, met het volgende, dus daar van afgezonderd.

(2) *Gouania met gladde Bladen.*

Dee-

(1) *Gouania* Fol. tomentosis, JACQ. *Amer. Hist.* 263. *Rhamnus inermis*, Ramis Cirrhiferis, scandentibus, Fol. tomentosis. *Id. Enum.* p. 17.

(2) *Gouania* Fol. glabris. *Syst. Nat.* XII. Gen. 1157. p. 675. *Veg.* XIII. p. 767. JACQ. *Amer. Hist.* 264. Banisteria

Fel.

Deeze Soort, anders met de voorgaande over- III.
 eenkomstig, kwam dien zelfden Heer op 'St. AFDERL.
 Domingo voor. Hier waren de Mannelyke XXI.
 Bloemen, byna altemaal, zelfs van een Styl HOOFD-
 ontbloomt. Dat Gewas van de Barbados, STUK.
 t welk de Ridder *Paullinia* genoemd hadt in de Monoikia.
 Upsalsche Tuin, naderhand van zyn Ed. *Bani-*
steria Lupuloides getyeld, schynt hier te behooren.
 Dus wordt ook de *Amerikaansche Wilde*
Hoppe die Klaauwieren heeft, van PLUKENET,
 hier t'huis gebragt. De Groeiplaats is, der-
 halve, ook op Jamaika.

M I M O S A .

De Kenmerken van dit bekende Gewas, zyn, dat het den Kelk vyftandig en de Bloem in vyven gedeeld heeft, met vyf, tien of meer Meeldraadjes, brengende de Tweeflagtige Bloemen, die een Styl en Vrugtbeginzel hebben, een Haauwvrugt voort.

De Boomachtige Soorten van dit Geslacht reeds beschreeven zynde, zal ik hier de overige Heesterachtigen, gelyk ver de meesten zyn, voorstellen.

** Met twee- of driepaarige Bladen.

(5) Mi-

Fol. alternis lanceolatis ferratis. *Sp. Plant.* I. p. 427. *Paul-*
linia Fol. simpl. &c. *H. Ups.* 97. *Rhamnus inermis* &c.
 Fol. glabris. *JACQ. Amer.* 17. *Lupulus sylv.* *Americana* &c.
 PLUK. *Alm.* 229. T. 201. f. 4. & *Phyt.* T. 263. f. 3.

II. DEEL. VI. STUK,

III.
AFDEEL.
XXI.

HOOFD-
STUK.

V.

Mimosa
Unguis
Cati.
Katten-
Klaauw.

(5) *Mimosa die gedoornd is, met tweepaarige stompe Bladen.*

Zeer bekend, in de Openbaare Kruidtuinen, is deeze, die *Katten-Klaauw* genoemd wordt, wegens haare scherpe Doornen. Zy heeft de Bladen tweepaarig, en voert daarom den naam van *Vierbladige* by PLUMIER. 't Is een Boomachtige Heester, op Jamaika overal in de Velden groeiende, en door de twee spitse, regte Doorntjes, aan de Gewrichten der Takken, grootelyks kwetzende en in de Kleederen haakende als de Klaauwen van een Kat. De gestalte gelykt eenigermate naar die van de *Acacia*, maar de Bloemen groeijen aan ronde Hoofdjes, op lange Steelen. Zy zyn eenbladig en hebben veel Meeldraadjes, die tot één Lighaam samengevoegd zyn. Daar uit komen lange verscheidelyk omgedraaide Haauwen voort, die zwartglanzige platte Zaadjes bevatten.

VI.

Mimosa
tergeminata.
Driepaarige.

(6) *Mimosa die ongedoornd is, met driepaarige Bladen.*

Die gesteldheid der Bladen, om welke zy Drie-

(5) *Mimosa Spinosa* Fol. bigeminis obtusis. *H. Cliff* 207. *R. Lugdb.* 470. *Acacia quadrifolia siliquis cinnamatis.* PLUM. *IC. T.* 4. *Mimosa Fruticosa* &c. BROWN. *Jam.* 252. *Acacia quodammodo accedens* &c. PLUK. *Phyt.* i. f. 6. *Acacia Arborea major spinosa* &c. SLOAN. *Jam.* 152. *Hist.* II. p. 56?

(6) *Mimosa inermis* Fol. tergeminis. JACQ. *Amer. Hist.* 265. *Acacia Frutescens non aculeata, Flore purpurascens.* PLUM. *Sp.* 17. *IC.* 10. f. 1.

Driepaarige genoemd wordt, doet deeze Soort III.
 by alle anderen uitmunten. Zy voert den naam AFDEEL.
 van *Heefterachtige Ongedoornde Acacia* by XXI.
 PLUMIER, en is ook door den Heer JACQUIN, in de HOOFD-
 Bofchen van Martenique, waargenomen. Ie- STUK.
 der Bloempje heeft een menigte van Draadach- *Monoikia.*
 tige Meeldraadjes, die tot één Lighaam famen-
 gegroeid zyn, en dikwils viermaal langer dan
 het Bloempje, vertoonende zig het Vlies, dat
 dezelve famenhecht, door zyne vyf Lippen,
 als waren 'er twee Trechterachtige Bloempjes in
 elkander gestoken. De Haauw is lang en plat-
 achtig, gespitst, eenhokkig met twee Kleppen,
 die na het open barften Spiraal zyn opgewonden.

*** Met de Bladen gepaard en tevens gevind.

(7) *Mimosa die ongedoornd is en Paarsteelige* VII.
Vinbladen heeft, aan de zyden van den *Mimosa*
Steel overhoeks, aan het end gepaard. *latifolia.*
Breedbla-
dge.

Deeze is, onder den naam van *Ongedoornde*
Acacia, met Walnooten-Booms Bladen en eene
 paarfchachtige Bloem, door PLUMIER opge-
 geven. De Bladen zyn in dezelve zeer groot en
 fpits Eyrond, by vyven, op de gezegde manier,
 aan een Steel, die zig met een anderen famen-
 voegd, geplaatst. De Bloemen ongesteeld,
tropi-

(7) *Mimosa inertis*, Fol. conjugatis, Finnis terminalibus
 oppositis, lateralibus alternis. *Acacia non spinosa*, Juglandis
 folio. PLUM. *Spec.* 17. *lc.* 9.

E c

III. tropswyze, uit de Takken spruitende, zyn zeer
 AFDEEL groot, en hebben een langen uitsteekenden Styl,
 XXI. maakende, op de gewoone manier, Hoofdjes
 HOOFD- uit, welke by die der anderen in grootte uit-
 STUK. munten.

VIII. (8) *Mimosa die ongedoornd is, met Paarstee-*
Mimosa
Purpurea.
 Paarsche, *lige Vinbladen, waar van de binnensten*
kleinst.

De paarsche Bloemen geeven den Bynaam aan deeze, die door gezegden Pater in de Westindiën gevonden en insgelyks tot de Acacias betrokken is. De Bladjes komen meest by vier Paaren aan ieder Steeltje voort, wordende naar 't end langs hoe grooter. In twee zodanige Steeltjes is ieder Bladsteel, mikswyze, verdeeld. De Bloemen, die Hoofdjes maaken, zyn uitermaate groot.

IX. (9) *Mimosa die ongedoornd is, met Paarstee-*
Mimosa
Viva
 Zeer
 kleine. *lige Vinbladen, vierpaarig en rondachtig:*
de Steng Kruidig.

Een klein Gewasje, van naauwlyks drie Duimen hoog, maakt deeze byzondere Soort van Mi-

(8) *Mimosa inermis Foliis conjugatis Pinnatis, Foliolijs intimis minoribus. Acacia Frutescens non aculeata, Flore purpurascente. PLUM. Spec. 17. Ic. 10. f. 2.*

(9) *Mimosa inermis, Fol. conjugatis Pinnatis, partialibus quadrijugis subrotundis, Caule Herbaceo. Mimosa minima, Herbacea, vix tripollicaris &c. BROWN Jam. 254. Mimosa Herb. non spinosa minima repens. SLOAN. Jam. 153. Hist. II. p. 58. T. 182. f. 7, RAJ. Suppl. 480.*

Mimosa uit , welke by SLOANE den tytel **III.**
voert , van allerkleinste , kruipende , zynde in **ARDEFL.**
de Velden en Savaanen op Jamaika gemeen. Zy **XXI.**
heeft cenzaadige , ruige Zaadhuisjes. **HOOFD-**
STUK.

(10) Mimosa die gedoornd is , met Paarstee- **X.**
lige Vinbladen , gelyke Blaadjes en ge- **Mimosa**
doornde Stoppeltjes. **Circinalis.**
Rondhaa-
wige.

Deeze voert , wegens de Slangswys' rond ge-
draaide Haauwen , den bynaam. Zy komt met
de Katten-Klaauw byna in alle opzigten overeen ,
uitgenomen de Bladen , die 'er zes zyn aan ie-
der gepaard Steeltje. De Bloemhoofdjes zyn
rond , en komen op lange Steelen voort. De
Groeiplaats is in de Westindiën en in Karolina.

(11) Mimosa die gedoornd is , met Paarstee- **XI.**
lige Vinbladen , gelyke Blaadjes en krom- **Cineraria.**
me Doornen. **Afchkleu-**
rige.

De Bast van deeze is Afchkleurig of als met
Afch bestooven , waar van zy den bynaam heeft ,
ge-

(10) *Mimosa aculeata* , Fol. conjug. pinn. Pinnis æquali-
bus. Stipulis Spinosis. Mimosa Frut. Spinosa et aculeata.
BROWN. *Jam.* 253. *Acacia* Fol. amplioribus , Siliquis circinatis.
PLUM. *Sp.* 17. *lc.* 5. CATESE. *Car.* II. p. 97. T. 97.

(11) *Mimosa acul.* Fol. conjug. pinn. Pinnis æqualibus Acu-
leis recurvis. Mimosa Frut. Spinis aduncis undi que arm. Cor-
tice cinereo. BROWN. *Jam.* 252. *Acacia Maderaspatana* spi-
nosa , Intis accedens , Cortice cinereo &c. PLUK. *Alm.* 4.
Phyt. T. 2. f. 1. BURM. *Fl. Ind.* p. 222.

III. gelykende dus eenigermaate naar het Gewas,
 AFDEEL. dat men op Malabar *Intsia* noemt, vervolgens
 XXI. te beschryven, zynde een medc-Soort van dit
 HOOFD- Geslagt. Deeze is rondom gewapend met haa-
 STUK. kige Doornen, en heeft kleine Blaadjes en ron-
Eenhui
zige. de Bloemhoofdjes als gewoonlyk. Dergelyke
 groeit op Jamaika.

XII. (12) *Mimosa die gedoornd is, met Paarstee-*
Mimosa *lige Vinbladen; de Steeltjes drie-Paarig*
Casta *met byna gelyke Blaadjes.*
 Kuische.

Deeze en de twee volgende behooren tot die Gewassen, welken men, wegens de Gevoeligheid, *Noli me tangere*, of Kruidje roer my niet, noemt, en hier op ziet de bynaam. Anders heeten zy ook wel *Herba viva* of *Sensitiva*, om dat 'er een aandoening in plaats heeft, welke zweemt naar dergelyke bewegingen in de levendige Schepzelen. Deeze heeft de Bladen taamelyk breed, rondachtig en Haairig. De Bloemen komen Aairswyze voort, waar van de ondersten onvrugtbaar, de bovenste vrugtbaar zyn, hebbende beiden tien Meeldraadjes. De Groeiplaats is in Indie.

(13) Mi-

(12) *Mimosa acul.* Fol. conjug. pinnat. partialibus trijugis subæqualibus. *Mimosa* Fol. conjugatis, Fol. pinnatis &c. *H. Upsf* 145. *Mim.* undique aculeata &c. *H. Cliff.* 208. *Æschynomene Spinosa latifolia* S. *Herba viva* &c. *COMM. Hort.* I. p. 55. T. 28. *Mimosa Folio lato Sennæ spinosa.* *BOERH. Lugdb.* II, p. 55. *BURM, Fl. Ind.* p. 222.

(13) *Mimosa die gedoornd is, met Paarsteelige Vinbladen; de Steelt es twee-Paarig, met de binnenste Blaadjes zeer klein.*

III.
AFDEEL.
 XXI.
 HOOFD-
 STUK.
 XII.
Mimosa
Sensitiva.
 Gevoelige.

Deeze is de eerste Soort van de Brasiliaan-
 sche *Gevoelige* of *Schaamkruiden* by den be-
 roemden BREYN, zynde hetzelfde een der
 breedst-Bladigen. In dit Gewas is een byzon-
 dere blyk van de Almagt van den Schepper,
 welke onze redeneering paalen stelt: want daar
 men byna altoos de Vinbladen, ter wederzyde
 van den Steel, egaal ziet groeijen, heeft hier
 doorgaans een der onderste Blaadjes, aan de
 eene zyde, geen zestiende of twintigste part
 der grootte van het andere. Waarom, mag
 men zeggen, is hier de toevloed van Sappen
 naar den eenen kant zo veel minder?

Nog ruim zo duister is de oorzaak der Ge-
 voeligheid van deeze Gewassen, door welker
 al te diepe overpeinzing een Malabaarse Wys-
 geer, zo men ter goeder trouw verhaalt, zyn
 Verstand verlooren heeft. De enkele Veer-
 kragt der Vaste deelen hier ten behulp te nee-
 men, met BONTIUS, die zulks door het weg-
 springen der Zaaden in de Ezels-Komkommers,
 wanneer men die aanraakt, tragt te verklaaren,
 is

(13) *Mimosa acul. Fol. conjug. pinnat. partialibus bijugis; intimis minimis Mimosa Caule acul. Fol. geminatis &c. R. Lugdb. 471. Æschynomene Spin. prima S. Brasil. latifolia, Siliquis radiatis. BREYN Cent. 31. T. 16. TREW. Ebrct. T. 95.*

III.
AFDEEL
XXI.
HOOFD
STUK.

*Eenbui-
zige.*

is niet echt. Zulks met REGIUS en anderen af te leiden van de opklimming en nederdaaling der Vogten, door zekere Pypjes, overeenkomende met de bovenste en onderste Oppervlakte der Bladen en van de werking der Klapyliesjes daar in; strydt tegen de schielykheid der aandoening, en de onverschilligheid, waar en hoe men het Loof aanraake: zo dat die verklaring ook geenszins strookt. Men moet hier acht geeven, dat hetzelfde in dit Geval gebeurt, 't welk plaats heeft in de Slaap der Planten: want deeze Gevoelige laten tegen den Nagt, op de zelfde manier, haare Blaadjes hangen, even of zy verslenst waren, en herstellen zig 's morgens. Des men in de eerste plaats niet denken kan, dat de Loop der Sappen zo lang zoude stil gestaan hebben; in de tweede plaats duidelyk ziet, dat de Veerkracht de Oorzaak niet kan zyn. Men moet die zoeken in een sterke aandoenlykheid voor Prikkeling, gemeenlyk Irritabiliteit genaamd, en in Stuipachtige bewegingen, daar uit voortkomende, die derhalve, even als zy in sommige Menschen plaats hebben, in anderen niet: zo ook maar in eenige Planten heerschen. Daar toe wordt iets, dat met de Zenuwen van 't Menschelyk Lighaam overeenkomst heeft, vereischt, 't is waar, en wat strydt 'er tegen, dat 'er zodanig iets in de Planten zy? De

Deelbaarheid derzelyven, nu de Polypen der
Zoete

Zoete Wateren ontdekt zyn , geenzins. El- III.
 ders heb ik daar van iets meer gezegd (*). AFDEEL.

Het Gewas is Heesterachtig, met bleekgroe- XXI.
 ne Stengen en Takken, die broofsch zyn, met HOOFD.
 een wit Merg gevuld, vierhoekig, digt bezet STUK.
 met ryën van geele Doorntjes. Op omtrent *Monoikia.*
 een Duim afftands van elkander komen hier
 Bladsteelen aan, van dergelyken aart, ruim een
 Duim lang, ieder aan 't end zig in tweeën ver-
 deelende en met vier Bladjes bezet, die van
 agteren ruig zyn, van vooren glad en bly-groen.
 Zy zyn niet veel kleinder dan de Sennebladen,
 en gelyken ook eenigermate naar die, doch
 zyn scheef, in de eene helft smaller, en het
 binnenste Bladje, naast aan den Tak, zo veel
 kleiner, als ik gezegd heb. Aan de Oxels der
 Bladsteelen zyn ityf gehaairde Stoppeltjes, tus-
 schen welken een of meer Bloemsteeltjes, ins-
 gelyks hoekig en gedoornd, die aan 't end een
 ruig Bolletje hebben, bestaande uit paarfche
 Bloempjes, met witachtige Meeldraadjes, en
 veele bleekachtige gedoornde Schubbetjes. Hier
 op volgen Vliczige Haauwtjes, meer dan een
 Duim lang, in 't ronde op het Steeltje ge-
 plaatst, bleek van Kleur en ruig, op de kan-
 ten als met Doorntjes gehaaird, en samenge-
 steld uit gezwollen Leedjes. Het Zaad ryp
 zynde wordt in de omtrek van het Haauwtje
 een

(*) Zie het II. DEELS I. STUK van deeze *Nat. Historie*,
 bladz. 4, enz.

III. een Draad los, en hetzelfde springt open tot
 AFDEEL. vier of vyf Hokjes, ieder een platachtig ovaal
 XXI. HOOFD- Zaad bevattende, dat klein is en aan beide
 STUK. Oppervlakten met een rond Perkje getekend (*),

XIV.
Mimosa
pubica.
 Schaam-
 achtige.

(14) *Mimosa die gedoornd is, de Bladen byna Vingerachtig gevind hebbende, met eene Stekelige Steng.*

Deeze is *Mimosa met gevingerde Bladen* getyeld geweest, en wordt *Heesterachtige gedoornde*, die laag van Gewas is, met rondbol- lig getropte Haauwen, by PLUMIER getyeld. Het is de derde Gedoornde Schaam-Heester van BREYN, uit wiens Afbeelding de Vingerachtigheid der Vinbladen zeer blykbaar is. Menigvuldige zeer kleine Bladjes, naamelyk, Vederachtig aan Steeltjes wederzyds geplaatst, maaken ten getale van agt of tien met elkander de figuur van een Waaijer van Paauwen-Veders uit. 't Gewas is een Heester als de Rooze-boompjes, met veele ronde Takken, die een zeer ruïge donkerroode Schors hebben, zo wel als de Bladsteelen, die aan den Tak niet alleen met

(*) BREYN *Cent.* I. p. 32. LINNÆUS tekent aan, dat de Bloemen in deeze Soort Vyfmannig zyn.

(14) *Mimosa acul. Fol. subdigitatis pinnatis, Caule hispido. Mimosa Fol. digitatis, Foliolis pinnatis &c. H. Cliff.* 203. *Ups.* 144. *Mimosa humilis Frutescens et spinosa, Siliquis conglobatis. PLUM. Sp.* 17. *lc.* 202. *Æschynomene Spinosa tertia, Siliquis parvis echinatis. BREYN Cent.* 40. *T.* 18. *Æschyn. spinosa, Flore globoso albido &c. COMM. Hort.* I, p. 57. *T.* 29.

met twee haakige fcherpe Doornen zyn gewapend, maar in de Oxels ook verfcheide fmalle Stoppeltjes hebben. Tufchen deeze komen de Bloemfteeltjes voort, van drie tot zes en fomtyds meer by elkander, hebbende kleine Bloemhoofdjes, en de Haauwtjes zyn dun, in drie hokjes verdeeld.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
Monoikia.

Aangaande de Vrugtmaakende deelen, zegt de Ridder; dat de Kelk is Trechterachtig, in drieën gedeeld, zonder Bloemblaadjes: 't getal der Meeldraadjes vier, die zesmaal zo lang als de Kelk zyn en regtopftaande: het Vrugtbeginzelf rondachtig, de Styl Elsvormig, iets korter dan de Meeldraadjes en de Stempel fpits.

**** Met dubbeld gevinde Bladen.

(15) *Mimosa die ongedoornd is, en Paarftelig met een Klaauwier aan 't end; de Blaadjes van twee Paaren aan ieder Steeltje.*

XV.
Mimosa
Scandens.
Klimmen-
de.

Tot deeze Soort wordt t'huis gebragt, de Haauw-

(15) *Mimosa inermis*, Fol. conjugatis Cirrho terminali, Foliolis bijugis. *Giglobium scandens Claviculatum*. BROWN. *Jam.* 362. *Lens Phaseoloides*. BURM. *Zeyl.* 139. *Phaseolus maximus perennis*, Folio decomposito &c. SLOAN. *Jam.* 68. *Arbor Siliquosa*, *Juglandis folio*, *Brasiliana* &c. C. B. *Pin.* 404. *Faba marina*. RUMPH. *Amb.* V. p. 5. T. 4. *Puffetha Fl. Zeyl.* 644. *Perim Kaku-Valii*. *Hort. Mal.* p. 59. T. 32, 33, 34. BURM. *Fl. Ind.* p. 222. *Phaseolus novi Orbis* &c. FLUK. *Phyt.* 211. f. 6.

Ee 5

III. Haauwdraagende Brasiliaanfche Boom van BAU-
 AFDEEL. HINUS, met Walnooten-Bladen en eene uiter-
 XXI. maate lange Haauw: zo wel als de allergrootfte
 HOOFD- overblyvende Phaseolus van SLOANE, met
 STUK. verdeelde Bladen en een zeer groote gedraaide
 Eenhui- Peul, op Jamaika waargenomen. In Oostindie
 zige. valt zy op Ceylon, wordende aldaar *Pusætha*
 van de Inlanders geheten en *Perim Kaku Valli*
 op Malabar, dat de zogenaamde *St. Thomas*
Boonen zouden zyn. RUMPHIUS noemtze
Zee-Boonen, om dat zy veel aan 't Strand ge-
 vonden worden, en zegt, dat die Vruchten, wel-
 ken CLUSIUS onder den naam van Zeer groote
Brasiliaanfche Haauw, *Boomachtige Boon* en 't
Hart van St. Thomas, in 't eerste, zevende en
 agtste Hoofdstuk van zyn Derde Boek der Jit-
 heemsche Zaaken voorstelt, allen tot het Geslacht
 van *Parran* of Haauwdraagende Touwe-Strui-
 ken, gelyk ook dit Gewas is, behooren Dewyl die
 Haauwen en Boonen zeer verschillen, zo moe-
 ten 'er dan aanmerkelyke Verscheidenheden van
 dit Gewas zyn, 't welk men in de eerste opslag
 niet ligt tot de Mimofaas zou betrekken.

Het is een der meest verwarrende Boschtou-
 wen in Oostindie, zegt die Auteur, beklim-
 mende met zyne Wenteltrapswys' gedraaide
 Struiken de hoogste Boomen, en dikwils ver-
 scheidene derzelve zodanig aan elkander verbind-
 ende, dat de een zonder den ander niet om
 kan vallen. Niet verder kunnende oploopen,
 dan laat het zyne Touwen nederhangen, die

zig alsdan in groene Ranken verdeelen, welke een zo dicht Loof maaken, dat men fomtyds dat van den Boom niet onderkennen kan. Dewyl het veel by de Yzerhout-Boomen opklimt, hebben sommigen de Vrugt daar van voor de Vrugt dier Boomen aangezien. De Bladfteelen verdeelen zig in tweeën, en daar komen doorgaans twee paar Bladen aan, regt tegen elkander over, loopende de Steel in een Klaauwier uit. De Bloemfteelen, die een Span of anderhalf Voet lang zyn, komen voort uit de Oxels der Bladen. Zy zyn Aairswyze dicht bezet met kleine Knoopjes van Mosachtige Bloempjes, bestaande uit tien Meeldraadjes, en de onderste derzelve brengen gezegde Haauwen voort, welke drie of vierdhalf Voeten lang zyn, vyf Vingeren breed, plat doch als in Leden verdeeld en knobbelig naar 't getal der Boonen, die daar in leggen. Sommigen zyn regt, anderen krom als een Sabel, en het getal der Boonen is grootelyks verschillende. Men vindt 'er in sommigen zeven, in anderen meer, tot vyftien toe.

III.
 AVDEEL.
 XXI.
 HOOFD-
 STUK.
Monsikia.

Deeze Boonen, die men gemeenlyk *St. Thomas-Boonen* noemt, hebben, zo hy aanmerkt, omtrent de grootte van Tiktakbord-Schyven; zynde sommigen meer, anderen minder plat, niet volkomen rond, maar van boven een weinig ingedrukt, en aan de zyden dikwils als gedrongen; dus eenigermaate Hartvormig. De Kleur is glanzig Kastanje-bruin. De Ambonfche zyn twee Duimbreedten lang en breed.

Die

III. Die in de Westelyke deelen van Oostindie
AFDEEL groeijén zyn grooter , ronder , dikker , beter
XXI. gefatsoeneerd en lichter bruin , maar zo glad
HOOFD- niet als de Ambonsche. Ik hebze van veeler-
STUK. ley figuur , sommigen zeer plat en nagenoeg
Eenbui- rond , twee Duimen over 't kruis : sommigen
zige. Hartvormig en anderhalf Duim dik; en ook ee-
 ne, die nagenoeg vierkant is, van gestalte als
 een Naaykusfentje , twee Duim lang , anderhalf
 Duim breed en een Duim dik. Deeze laatste
 heeft op de zyden zulk eene Straalswyze Te-
 kening , als een Zonnetje , gelyk RUMPHIUS
 aan de Ambonsche toefchryft.

Voor 't overige is 't zonderling , dat men zo
 weinig gebruik van die , zo vermaarde , Boonen
 heeft. Eertyds werden 'er Snuiftabak of Reuk-
 doosjes van gemaakt , doch dit is thans byna
 uit de mode. De halfrype Nooten worden in
 Indie gebruikt om het Hoofd te waschen en
 dus te zuiveren van Schurft of ander Zeer.
 Zy bevatten een Pit , die bitter is , maar van
 het Arme Volk in Indie , als Karstengen ge-
 braden , gegeten wordt. De Malabaarse en de
 Westindische heeft de Haauwen veel meer ge-
 kruld en langer dan de Ambonsche. Die van
 't Eiland St. Thomas , in de Bogt van Guinée ,
 waar van gezegde Boonen haaren naam zouden
 hebben , geeft Haauwen , welke kort , dik en
 breed zyn , bevattende ieder maar twee Boo-
 nen , zo CLUSIUS aanmerkt en uit zyne Af-
 beel-

beelding blykt. Decze worden *Purgeerboonen* genoemd by sommige Autheuren (*).

III.
AFDEEL,
XXI.

(16) *Mimosa die ongedoernd is, met dubbeld gevinde Bladen die aan 't end geklaauwierd zyn, de Bladsteeltjes vyf-Paarig.*

HOOFD-
STUK.
XVI.
Mimosa
Entada.
Veel-
Aairige.

't Gewas van deeze, zegt de Heer JACQUIN, zelf Boomachtig, beklint allerley Boomen, en van de Toppen des eenen in den anderen voortgaande, verbindt het 'er een menigte te samen, zig vast hechtende aan het Loof, en hetzelfde eindelyk door zyne zwaarte zodanig verdrukkende, dat de Boomen moeten sterven. Men kan de uitwerking van de Klim-op, in 't klein, daar mede vergelyken, en zig verbeelden, welke verbaazende Natuurlyke Prieelen dit Gewas, derhalve, op de Westindische Eilanden maakt. „ Het is by de Ingezetenen „ van

(*). *Phaseolus novi Orbis, sive Faba purgatrix latissimâ Cordis figurâ.* J. BAUH. *Hist.* T. II. Libr. XVII. p. 276. *Faba purgatrix latissima ex Insulâ Divi Thomæ.* C. B. *Pin.* 338. Maar die Autheuren-schynen 't gezegde van CLUSIUS te ver getrokken en mooglyk de Purgeerende hoedanigheid daar uit beslooten te hebben, dat hy 'er op 't Hoofdst. de *Faba purgatrice* van MONARDEZ gewag van maakt. Dezelve waren hem, met andere Vrugten, onder den naam van *Purgeerboonen* gezonden.

(16) *Mimosa inermis.* Fol. bipinnatis Cirrho terminatis, partialibus quinquejugis. *Fl. Zeyl.* 219. *Acacia alia scandens Siliquâ multiplici, Siliquis latis.* PLUM. *Sp.* 7. *lc.* 12? *Entada.* *Hort. Mal.* IX. p. 151. T. 67. *Mimosa polytachya.* JACQ. *Amer* 265. T. 183.

III. „ van Martenique, (zegt hy) daarom inzonder-
 AFDREI.. „ heid gehaat, dat hetzelfde de Boomachtige
 XXI. „ Haagen, welken zy tot beschuttinge voor 't
 HOORD- „ geweld der Winden om hunne Suiker-Akkers
 STUK. „ planten, op gezegde manier, onbarmhartig,
Eenbui- „ vernielt. Want het is niet genoeg den Stam
zige. „ af te hakken; also uit ieder overblyvend
 „ Worteltukje aanstonds een nieuw Gewas op-
 „ schiet. De Stam is rond, met een bruine
 „ Schors, dikwils negen Duimen over 't kruis
 „ dik. De Bladen zyn dubbeld gevind, door-
 „ gaans met drie of vier Steeltjes wederzyds,
 „ aan ieder Steel, waar van de twee uiter-
 „ sten, na dat zy de eigen Blaadjes verlooren
 „ hebben, tot zeer sterke Klaauwieren worden,
 „ die zig om de Takken der nabuurige Boomen
 „ winden, en zo styf aanhechten, dat menze
 „ 'er naauwlyks af kan rukken, ja dat zy 'er
 „ niet zelden aan vast gegroeid schynen. De
 „ eigen Blaadjes zyn meestal zeven wederzyds,
 „ langwerpig, stomp en uitgerand. De Bloc-
 „ men maaken digte Aairtjes uit, van twee
 „ Duim, allen opgerecht, ongeveer dertig by
 „ elkander op 't end van een gemeenen Steel,
 „ van een Voet lang, die waterpas uitgestrekt
 „ is, geplaatst. De Bloemen, die klein en
 „ groen zyn, komen ten getale van anderhalf
 „ honderd, of daar omtrent, aan ieder Aairtje
 „ voort, 't welk een getal van vierduizend en
 „ vyfhonderd Bloempjes uitmaakt in ieder sa-
 „ mengestelde Aair: op welke menigte van
 „ „ Bloe-

„ Bloemen, misfchien wegens de menigte van III.
 „ onvrugtbare of Mannelyke, daar onder ge- AFDEEL.
 „ mengd, naauwlyks tien Haauwen volgen, XXI.
 „ die zelfs nog zelden tot rypheid komen.” HOOFD-
STUK.

Hier is, volgens dien zelfden Kruidkenner, Moroihia,
 't getal der Meeldraadjes tien, die eens zo lang
 zyn als de Kelk, welke vyfbladig is. Aan de
 voorgaande Soort heeft onze Ridder vyfbladige
 Bloemen, die tienmannig zyn, toegeschreeven.
 Weinig fchynt het Gewas, voor 't overige, van
 dezelve te verschillen; draagende ook Haauwen,
 die langwerpig ftomp, plat, en zeer groot zyn,
 in veele Holligheden verdeeld en als uit Leedjes
 bestaande, die Eyronde, ftompe, platachtige
 Zaaden bevatten. De fraaije Afbeelding van
 PLUMIER toont de gestalte der Bloem-Aairen,
 en der Bladen, eer dezelve Klaauwieren ge-
 schooten hebben, aan. De *Entada* van Mala-
 bar is ook een klimmende Heester. Die Soort,
 welke de Heer LINNÆUS thans onder den
 naam van *Polystachya* voorftelt, fchynt hier
 te behooren.

(17) *Mimosa die ongedoornd is, met dubbeld* XVII.
gevinde Bladen en vyfmannige Bloem- Mimosa
Aairen, de onderften vol. plena.
volbloec-
mige.

Een Kruidig Gewas maakt deeze uit, die tot
 de

(17) *Mimosa inermis*, Fol. bipinn. Spicis pentandris, Flor.
 inferioribus plenis. *H. Ups.* 145. *MILL. Dict.* T. 182. C. 2.
Mimosa Herbacea non spinosa procumbens et palustris, Flore
 luteo pleno. *HOUST. Mf.* T. 1.

II. DEEL. VI. STUK.

III. de Gevoeligen behoort, van *Vera Cruz* afkomstig. Uit het Jaarlyks daar van in de Upsalsche Tuin in Sweeden geteelde, heeft LINNÆUS hetzelfde beschreeven. Het heeft leggende Rysachtige Stengetjes: de Blaadjes groeijen by vier paaren aan de Vinsteeltjes: uit de Oxels derzelve komen eenzaame gesteelde Aairen voort, die Eyrond en omgeboogen zyn, hebbende de onderste Bloemen volbladig, grooter en uitgebreid, geel van Kleur; de bovensten met vyf Meeldraadjes, die lang zyn, en een korten Styl.

XVIII. (18) *Mimosa die ongedoorn is, met dubbeld gevinde Bladen, regtopstaande Aairen; de Bloemen tienmannig, de ondersten gelubde.*
Mimosa punctata.
 Gestippelde.

Deeze Amerikaansche heeft de Stengen hier en daar begroeid met Eeltige Stippen: de Bladsteelen vierpaarig met een neergedrukte Klier tusfchen het eerste paar: de Vinblaadjes twintigpaarig: de Bloemsteeltjes met twee overhoekse Blikjes, die half Hartvormig zyn: de Aairen langwerpig: alle Bloempjes tienmannig; de ondersten met enkele Meeldraadjes zonder Meelknopjes: de Bloemen vyfbladig.

(19) Mi-

(18) *Mimosa inerm.* Fol. bipinn. Spicis erectis, Flor. decandris, inferioribus castratis. *Mimosa* Frut. in. Siliq. compressis falc. umbellatis, Pediculo longissimo. BROWN *Jam.* 253. *Æschynomene mitis prima.* COMM. *Hort.* I. p. 61. T. 31.

(19) *Mimosa die ongedoornd is , met dubbeld
gevinde Bladen en tienmannige Bloem-
Aairen , de ondersten Mannelyk zonder
Knopjes : de Steng hoekig en regtopstaande.*

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD.
STUK.

Behalve het gezegde , is deeze kenbaar aan
haare lange smalle , gladde , Haauwtjes , en
zoude , volgens den Heer BURMANNUS , de
Niti-Todda-Valli van Malabar zyn , welke ech-
ter breede , platte Haauwen schynt te hebben.
De zodanigen waren , met haar vyven aan
één Steeltje , overgekomen , uit welken SYEN
een Plantje op kreeg , dat naar de kleine Mi-
mosa geleek. Door den Heer JACQUIN is
deeze Soort in Afbeelding gebragt. De Tak-
ken zyn Rysachtig. Sommigen hebben deeze
met de volgende verward.

XIX.
Mimosa
Virgata,
Rysach-
tige.

(20) *Mimosa die ongedoornd is , met dubbeld
gevinde Bladen , en vyfmannige knikkende
Bloem-Aairen ; de Steng neerleggende.*

XX.
Fernambu-
cana.
Smalhaau-
wige.

Dit

(19) *Mimosa inerm.* Fol. bipinn. Spicis decandris , Flor.
inferior, Castratis Masculis ; Caule erecto angulato. JACQ.
Hort. T. 80. Mim. Or. non spinosa , rarioribus Ramis Flor.
spicatis. PLUK. *Alm.* 252. T. 307. f. 4. Niti-Todda-Vall.
Hort. Mal. IX. p. 35. T. 20. *Fl. Zeyl.* 505. *Hort. Ups.*
145. *H. Cliff.* 209. BURM. *Fl. Ind.* p. 223. *Mimosa Herba*
Zeylanica. &c. BURM. *Zeyl.* 160.

(20) *Mimosa inerm.* Fol. bipinn. Spicis cernuis pentandris ;
Flor. inferioribus castratis ; Caule decumbente. *H. Ups.* 145.
Mimosa Amer. nigra , Siliq. longis angustis Allium olenti-
bus. PLUK. *Alm.* 552. T. 307. f. 3. *Mimosa spuria* de Fern-
nambuco , dicta *Mimosa Italica.* ZAN. *Hist.* 131.

F f

III. Dit Gewas, reeds in Italie bekend, en onder den naam van *Mimosa Italica* afgebeeld door AMBROSINUS, meende men uit Egypte afkomstig te zyn, doch ZANONI, Opziender van den Openbaaren Kruidtuin te Bononie, kreeg hetzelfde uit Zaad, dat hem uit de Hoofdstad van Brasil toegezonden was, en noemde het derhalve *Basterd-Mimosa van Fernambuk*. Maar deeze schynt geen leggende Steng te hebben gehad, als groeiende ongeveer een Elle hoog. 't Getal der Vinblaadjes was groot, en onder het eerste Paar, op den gemeenen Bladsteel, vertoonde zig een Kliertje of Blaasje, rood als een Robyn, en een zodanig Sap bevattende, 't welk, door uitdrukking, een roode Vlak op een Neusdoek maakte. Uit de Oxels kwamen, by de Bloemsteelen, Stekels voort. De Bloemen groeiden tropswyze, en daar op volgden twee lange smalle Haauwtjes, met kleine ronde Zaaden.

De drie volgende Soorten onder de Boomen beschreeven zynde (*), gaai ik over tot de

XXIV. *Mimosa latifiliqua*. Breednaauwige. (24) *Mimosa die ongedoornd is, met dubbeld gevinde Bladen, vyfpaarige Bladsteeltjes; bogtige Takjes en Klootronde Knoppen.*

Dec-

(*) Zie II. DEELS III. STUK van deeze *Nat. Hist.* bladz. 609.

(24) *Mimosa inerm.* Fol. bipinn. partialibus quinquejugis, Ramulis flexuosis, Gemmis globosis. *Acacia non spinosa*, Siliquis latis compressis, Flore albo. PLUM. Sp. 17. Ic. T. 6.

Deeze, in de Westindiën groeiende, heeft half Hartvormige Blikjes en drie Bloemsteeltjes, de Bloemen aan Hoofdjes: een soort van Klier op den gemeenen Steel, agter de onderste Vinsteel: ook rondachtige tweekleppige Knoppen, uit twee holronde Blaadjes bestaande. De Bladen zyn zeer glad.

III.
AFDEEL:
XXI.
HOOFD-
STUK.
Monoikie

(25) *Mimosa die ongedoornd is, met dubbeld gevinde Bladen, zestienpaarige Bladsteeltjes, en veertigpaarige Vinblaadjes; aan 't Grondstuk een Steeklier.*

XXV.
Mimosa
Peregrina
Veelvinnige.

't Getal der Vinblaadjes is ontzaglyk groot in deeze Soort; alzo de gemeene Bladsteel, volgens deeze uitdrukking, twee-en-dertig Bladsteeltjes draagt, aan ieder van welken tagtig Blaadjes zyn. Dit maakt tweeduizend vyfhonderd en zestig Blaadjes, die een enkel Blad samenstellen. In de Cliffortsche Tuin heeft dit Gewas, uit Amerika afkomstig, zig bevonden. Het droeg langwerpige Eyronde platte Haauwen.

(26) *Mimosa die ongedoornd is, met dubbeld gevinde Bladen, de Bladsteeltjes vyfpaarig,*

XXVI.
Muricata
Stekelig

(25) *Mimosa inerm. Fol. bipinn. partial. fedecimjugis, propriis quadragintajugis: Glandulâ Bafeos petiolarî. Mimosa inermis; Fol. duplicato-pinnatis, Gland. ad basin Folior. Sil. ovato-oblongis planis. Hort. Cliff. 209.*

(26) *Mimosa inerm. Fol. bipinn. partial. quinquejugis, propriis multijugis; Caule muricato. Acacia latifolia Alopecuroides Flore albo. PLUM. Sp. 17. 16. 11.*

Ff 2

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.

rig, de Blaadjes veelpaarig; de Steng stekelig.

Eenbuisige.

In deeze Soort is de Steng niet gedoornd, maar ruuw en als stekelig door verheven Knobbeltjes. 't Gewas heeft stompe Blaadjes, wier getal aan ieder Bladsteeltje, in de Afbeelding van PLUMIER, ten minsten zesentwintig en somtyds dertig is; waar door het getal der Vinnetjes by de driehonderd beloopt. Het draagt verscheide Bloem-Aairen en de Haauwen zyn lang en breed, tropswyze op den Steel geplaatst, bevattende verscheide ronde platte Zaaden.

XXVII.
Mimosa
glauca.
Zee-
groenc.

(27) *Mimosa die ongedoornd is met dubb. gevinde Bladen, de Bladsteeltjes zespaarig, met veele Vinblaadjes en om laag een Steelklier.*

Dat de Blaadjes van onderen Zee-groen of blaauwachtig zyn, onderscheidt deeze, welke Boomachtiger groeit dan veele andere Soorten. Men yindtze, onder de Afbeeldingen der Uitgeleezene Planten door EHRET, zeer fraay afge-

(27) *Mimosa inerm.* Fol. bipinn. partial. sejugis; Pinnis plurimis; Glandulâ inter infima. Mim. inerm. ——— Siliq. planis Membranaceis. R. *Lugdb.* 472. *Mimosa Arborescens* Americ. non spinosa &c. BREYN. *Prodr.* II. p. 83. *Acacia non spinosa* &c. MILL. *Dict.* T. 4. TREW, *Ehret.* T. 36. *Acacia Buxi* Fol. rotundioribus &c. CATESB. *Car.* II. p. T. 42. *Acacia similis* &c. KIGG. *Beaum.* 3.

gebeeld, en in 't licht gebragt door den vermaarden Trew, die zig verbeeldde, dat zy toen nog nergens afgebeeld of beschreeven ware. My dunkt ook dat de Vinblaadjes zeer smal zyn, en weinig naar Palm gelyken, veel minder dat zy breedachtig, of ronder zouden zyn dan Palmblaadjes, gelyk in de aangehaalde uit CATESBY. De Bloemhoofdjes zyn Kogelrond en wit: de Haauwen plat, doch aan beide enden spits, volgens de gedagte Afbeelding. 't Gewas, uit Amerika afkomstig, is in de Kruidtuinen niet ongemeen, en wordt tienmannig gezegd te zyn of tien Meeldraadjes te hebben, zonder Bloemblaadjes. Het vertoont zig, door de veranderende Kleur en de fyne verdeeling van het Loof, zeer sierlyk (*).

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD.
STUK.
Monoikia.

(28) *Mimosa met enkele Doornen, dubbeld gevinde Bladen en geaairde Bloemen.*

XXVIII.
Mimosa
cinerea.
Afschkleurige.

Deeze heeft van haare Afschkleurige Schors den bynaam. De Blaadjes zyn zo klein en menigvuldig, dat dezelve de Vertooning van Vogel-

(* BREYN hadt een Haauw daar van, zegt hy, van den Heer KIGGELAAR, onder den naam van *Wattipena* bekomen; doch die naam schynt eer Oost- dan Westindisch te zyn.

(28) *Mimosa spinis solitariis*, Fol. bipinnatis, Flor. spicatis. *Fl. Zeyl.* 215. *Acacia spinosa ex Alis spicata*, Fol. pennas Avium referentibus. BURM. *Zeyl.* p. 3. T. 2. *Acacia Maderaspatana*, minutissimis Foliis, &c. PLUK. *Alm.* p. 3. T. 121. f. 5.

Ff 3

III.
 AFDEEL
 XXI.
 HOOFD-
 STUK.
 Eenhui-
 fige.

gelveders aan het Loof geeven. 't Getal der Bladsteelen is tien en dat der Blaadjes twee-entwintig Paaren. De Hoogleeraar J. BURMANUS geeft 'er een goede Afbeelding van, en beschryft het Gewas aldus. (*) „ Uit een witte „ Schors komen, by den oirsprong der Blad- „ steelen, enkele Doornen, van onderen breed, „ regt uitloopende in een zeer dunne scherpe „ Punt; ook witachtig: tusfchen welken som- „ tyds een Bloemsteel spruit. De Bladsteelen „ zyn tegenover elkander bezet met Steeltjes, „ vol van kleine gevinde Blaadjes, die op 't „ aanraaken zig niet famentrekken, zynde glad, „ groen en ftomp. De Bloemen komen hier en „ daar, in 't midden tusfchen de Doorens en „ Bladen, op lange Steelen geaaid te voorschyn „ als die van den Tamarifch van Narbonne, „ Donsachtig en van verscheiderley Kleur, in „ 't onderfte gedeelte rood in 't bovenfte geel, „ dat door vermenging met wit een fraay aan- „ zien geeft. Als de Bloemen afgevallen zyn, „ volgen gewrichte gedraaide Haauwen, gelyk „ blykt uit de benaaming, welke door HAR- „ TOGH, op de Natuurlyke Groeiplaats, aan „ dit Gewas gegeven is.”

De Negenentwintigfte Soort, genaamd *Hoorn- draagende*, is voorheen beschreeven: des kome ik tot de Dertigfte, wier Soortelyke beschry- ving is als volgt

(30)

(*) *In Thes. Zeylanico, loco citato.*

- (30) *Mimosa met Stoppel-Doornen, van langte als de Bladen, die dubbeld gevind zyn; de Bladsteeltjes zespaarig, de Takken glad.* III. AFDEEL. XXI. HOOFDSTUK.

Deeze, wegens de groote spitse Doornen schroomelyk om aan te raaken, schynt in de beide Indiën te huisvesten. De Amerikaanse heeft ronde gesteelde Bloemhoofdjes, gelyk de volgende, naar in 't midden met een kleintwee-
 kleppig Blikje, zegt LINNÆUS.

- (31) *Mimosa met Stoppel-Doornen en dubbeld gevinde Bladen; de Bladsteeltjes vierpaarig met een Klier tusfchen de onderste, de Vinblaadjes zestienpaarig; de Bloemhoofdjes Klootrond.* XXXI. *Tortuosa.* Gedraaide.

Deeze gelykt zeer naar de voorgaande, maar heeft de Doornen een weinig korter; de Takken ruigachtig; de Vinblaadjes geaderd en het Bloemsteeltje is effen onder de Bloemen eenigermaate geblikt. Op Jamaika heeft Doctor BROWNE dit Gewas, dat zo wel als het voorgaande met dubbelde Doornen gewapend is, waargenomen.

De

(30) *Mimosa Spinis Stipularibus, Longitudine Foliorum, Fol. bipinnatis, Partialibus sexjugis, Ramis lævibus. Acacia Maderaspatana, Fol. parvis, Aculeis e regione binis prægrandibus horrida, Cortice cinereo. PLUK. Alm. 3. T. 121. f. 4.*

(31) *Mimosa Spinis Stipul. Fol. bipinnatis quadrijugis, Glandula inter infima; Foliolis sedecimjugis: Spicis globosis. Mimosa tortuosa, Aculeis rectis geminatis, Fol. tenuissimis, Spicâ globosâ, Siliquis crassis. BROWN. Jam. 251.*

Ff 4

III. De drie volgende Boomachtige, als die van
 AFDEEL. Senegal, de Westindifche uit de Farnesiaanfchen
 XXI. HOOFD. Tuin, en de Egyptifche, welke de Arabifche
 STUK. Gom uitlevert, ook reeds befchreeven zynde*,
 * Zie II. D.
 III. STUK, gaa ik over tot de.

bl. 615,

ENZ.

(35) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld ge-
 vinde Bladen, de Vinblaadjes langwerpig
 oyaal en fcheef gepunt.*

XXXV.
Mimosa
caesia.
 Blaauwbla-
 dige.

De Klootronde geele Bloemhoofdjes en de
 Bladen die van onderen blaauw zyn, onder-
 fcheiden voornaamelyk deeze, die haare Groei-
 plaats in Oostindie heeft. Het is een Rankge-
 was, met kromme Doornen, die niet alleen aan
 de Steng en Takken, maar ook aan alle de Blad-
 fteeltjes en den gemeenen Bladfteel verspreid
 zyn. Men vindt het zo wel op Ceylon als aan
 de Kust van Malabar. Ook fchynen twee ge-
 fchilderde, welken de Heer J. BURMANNUS
 van de Kust van Koromandel ontvangen heeft,
 tot geen andere Soort te kunnen behooren. De-
 zelve hebben de Haauwen, gelyk die welke in
 de Malabaarfe Kruidhof *Intsia* genoemd wordt,
 taamelyk breed.

(36)

(35) *Mimosa aculeata*, Fol. bipinnatis, Pinnis ovali-oblon-
 gis oblique acuminatis. *Fl. Zeyl.* 217. *Acacia Spinosa* Indiz
 Orientalis, Fol. subtus castis, Flor. globosis luteis. PLUK,
Mant. I. T. 330. f. 3. *Acacia Zeylanica* farmentosa *Flora*
luteo globoso. BURM. *Zeyl.* p. 3.

(36) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld gevindende, byna ontelbaare, Naaldachtige Blaadjes, en een gedoornde Pluim met Klootronde Bloemhoofdjes.*

III.
AFDEEL,
XXI.
HOOFD
STUK.

XXXVI.
Mimosa
Pennata.
Veerbladi-

De ongemeene dunheid en fynte der Vinblaadjes, doet de Bladen zig vertoonen, even als of het Vogelveders waren, en hier van heeft deeze Soort den bynaam. Gedagte Hoogleeraar geeft 'er een fraaije Afbeelding van, onder de Ceylonfche Planten, en merkt aan, dat het een zeer fierlyk Gewas is, 't welk tevens de Gevoeligheid der gewoone *Mimosa* heeft. De Stam is Houtig, eenigermaate hoekig, overal bezet met haakig kromme Doornen, wel klein maar sterk als die der Roozeboomen, zittende in een bruine Schors. Aan den oirfprong der Takken komen ftyve Bladsteelen, ook gedoornd, en deeze zyn Vinswyze bezet met Steeltsjes, aan welken wederom een groote menigte van Vinblaadjes ftaan, die, als menze aanraakt, zig famentrekken en tegen elkander fluiten. Waarfchynlyk doet dit Gewas zulks ook tegen de Nagt, even als de andere Stuipegewasfen *. Het geeft, aan 't end der Takken, een getakte Bloem-

* Zie
bladz. 432.

(36) *Mimosa acul. Fol. bipinnatis numerosissimis linearis-acerosis, Paniculâ aculeatâ, Capitulis globosis. Fl. Zeyl. 216. Acacia acul. multiflora, Fol. Pennas Avium referentibus. EURN. Zeyl. p. 2. T. 1. β. Mimosa tenuifolia. Sp. Pl. 1. p. 523. Acacia repens aculeata, Fol. omnium minimis. PLUM. Sp. 17. EURN. Fl. Ind. p. 224.*

F f 5

M. DEEL. VI. STUK.

III. Bloempluim uit, welke even als de Steng ge-
 AFDEEL. doorn is, en op lange Steeltjes als bezet met
 XXI. Braamboozen, wier Knopjes zig ontsluitende
 HOOFD- een geftraald Bloemhoofdje maaken, van Blom-
 STUK. metjes rondom met Pluis, byna, geelyk in fom-
 Eenhui- mige Soorten van Kruiskruid of dergelyke famen-
 zige. gestelde Bloemen. Men heeft 'er enkel Tak-
 ken van, die uit Oostindie overgezonden zyn,
 en de Vrucht was nog niet bekend. Als eene
 Verscheidenheid is de *Kruipende Gedoornde Aca-*
cia van PLUMIER, met allerkleinste Blaadjes,
 hier t'huis gebragt.

XXXVII. (37) *Mimosa die gedoornd is en glad; de Bla-*
Mimosa *den dubbeld gevind met gepaarde Doornen,*
pigra. *en één regtopstaande tusfchen ieder paar*
Traage. *Bladsteeltjes.*

Deeze is, onder den naam van Vyfde ge-
 doornde *Æschynomene* of Schaamplant by
 BREYN afgebeeld. Aan den gemeenen Blad-
 steel heeft het Gewas ongeveer zes paaren van
 Bladsteeltjes, bezet met een menigte van Vin-
 blaadjes. Aan de Stengen of Takken zyn ge-
 paarde korte kromme dikke Doortjes hier en
 daar verftrooid, zo wel als aan den gemeenen
 Bladsteel, tusfchen ieder paar van Bladsteeltjes,
 en

(37) *Mimosa aculeata laevis*, Foliis bipinnatis opposite acu-
 leatis, Spinâ erectâ longiore inrer singula partialia. *Am. Acad.*
 IV. p. 274. *Æschynomene Spinosa* QUINTA. Fol. *Acaciae* latio-
 ribus, Frondibus longissimos Aculeos habentibus. BREYN.
Cent. I. p. 44. T. 20.

en uit derzelver famenvoeging ryst een lange rechte, dunne Doorn. De Bloemhoofdjes zyn Klootronnd; de Haauwtjes Vliezig famengedrukt, geleet en ruuw. In de Tuinen van Europa groeit deeze Soort tierig, maar is traager van famentrekking, zo op 't aanraaken als by avond, dan de anderen zegt BREYN, die dezelve by 's Gravenhage, in één Jaar, drie Ellen hoog opgefchooten hadt gezien, met een ronden Steng of Stam, van een Vinger of Duim dik.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
Monicia.

(38) *Mimosa die gedoornd is en ruuw; de Bladen dubbeld gevind met gepaarde Doornen en één die regtop staat tusfchen ieder paar Bladsteeltjes.* XXXVIII.
Mimosa
asperata.
Ruuwe.

Deeze is, onder den naam van *Vyfde Gedoornde Æschynomene* of Schaamplant, door COMMELYN in Afbeelding gebragt. BREYN heeft ook een Blad, met de Doornen, daar van vertoond, zeggende dat de Blaadjes naar Vogelvederen gelyken. Hy noemt het een Brafiliaansch Gewas. Het groeit ook op Jamaika en te Vera Cruz in de Westindiën. Behalve de Vinblaadjes, wier getal menigvuldig is aan veertienpaarige Steeltjes, is hetzelve geheel

RUUW

(38) *Mimosa acul. hirta*, Fol. bipinn. opp. aculeatis, Spinâ erectâ longiore inter singula partialia. *Mimosa* Caul'e Fruticoso &c. MILL. *Dict.* T. 132. f. 3. *Mimosa* Frutescens Spinosa et aculeata. BROWN. *Jam.* 253. *Æschyn.* Spinosa Quarta. BREYN *Cent.* I. p. 43. T. 19. *Æschyn.* Spinosa Quinta. COMM. *Hort.* I. p. 59. T. 30.

II. DEEL. VI. STUK.

III. ruuw op 't aantasten en gevoelig. De Door-
 AFDEEL. nen komen nagenoeg met die van 't voorige
 XXI. HOOFD- overeen. De Bloemen maaken ronde Hoofd-
 STUK. jes, uit welken de Zaadpeulen voortkomen,
 Eenhui- die besprengd zyn met styve Haairtjes, rood-
 zige. achtig van Kleur.

De geleerde BREYN vraagt, of deeze ook het Gewas zy, waarvan R Ò CHEFORT in zyn beschryving der Voor-Eilanden van Amerika verhaalt, dat de genen, die de Land-Engte tusfchen Noord- en Zuid-Amerika, van Nombre de Dios tot aan Panama, doorgereisd hebben, aldaar geheele Bosfchen vonden van een Geboomte, 't welk op 't aanraaken zyne Takken en Bladen, met een groot geraas, zodanig famentrok, dat het Loof naar een Kloot geleek. Dit fchynt tegenftrydig met de hoedanigheid der meefte Mimofaas, welke haar Loof, op 't aanraaken, flap laaten hangen of op den Grond vallen. Die Schryver meldt niet of het Gewas gedoornd ware dan ongedoornd; fyn of grofbladig, enz. Men kan 'er derhalve niets uit opmaaken.

XXXIX. (39) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld*
Mimosa *gevinde Bladen, omgekromde Vinblaadjes,*
Intfia. *een*
 Krombla-
 dige.

(39) *Mimosa acul.* Fol. bipinn. Pinnis iacurvis, Caule angulato, Stipulis aculeo longioribus. *Mimosa Aculeis undiquè spatis solitariis &c. H. Cliff. 209. GRON. Virg. 195. Acacia Maderasparana spinosa; Pinnis veluti Lunulatis, Nervo Pinnularum ad unicum latus vergente. PLUK, Aim. 4. T. 122, f. 2. Intfia. Hort. Mal. VI. p. 7. T. 4.*

hoekige Steng en Stoppeltjes langer dan de Doorn. III. AFDEEL. XXI. HOOFD-STUK. Monoikia.

Deeze Soort, op Malabar *Intsia* genaamd, verschilt van de anderen inzonderheid door de scheefte der Vinblaadjes, die als Halfmaanswyze omgekromd zyn en zy heeft bovendien de Steng niet rond maar hockig. Men noemt het Gewas in 't Nederduitsch *Wond-Doorn*, volgens COMMELYN, die daar toe betreft de *Boomachtige Javaansche* gedoornde *Mimosa* met zeer fyne Vinnetjes en een zeer groote breede Haauw, welke bruinrood is, van BREYN. Zelf hadt zyn Ed. het *Malabaarse Acacia*, met eene Klootronde Bloem en breede Haauwen, getyeld.

(40) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld gevinde Bladen, de Leedjes van de Steng van boven alleen met Doornen.* XL. *Mimosa semispinosa.* Halfdoornige.

In de Kliffortsche Tuin heeft deeze zig bevonden, die afkomstig was uit Amerika.

(41) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld ge-Quadrivalvis.* XLI. Vierklep-

(40) *Mimosa acul.* Fol. bipinn. Articulis Caulinis superne aculeatis. Mim. Aculeis ad summitatem internodiorum confer-tis &c. Hort. Cliff. 208.

(41) *Mimosa acul.* Fol. bipinn. Caule quadrangulo, Aculeis recurvis, Leguminibus quadrivalvibus. MILL. *Dict.* T. T. 182. f. 1. LOEFL. *Itin.* 266. N. 146. *Mimosa undique aculeata, Caule angulato &c.* R. *Lugdb.* 471. *Mimosa Herbacea procumbens ac spinosa &c.* HOUST. *Mf.* Fig. bon. AMM. *Herb.* 586.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.

*Eenbui-
sige.*

gevinde Bladen en een vierhoekige Steng met kromme Doornen; de Haauwen vierkleppig hebbende.

Volgens den vermaarden LOEFLING, die deeze in Zuid-Amerika waargenomen heeft, zyn de Bloemhoofdjes rond en paarsch van kleur; de Haauwen smal, hoekig, Elsvormig, overlans met vier Klepjes opsplytende, waar van de bynaam. Deeze Soort is een Kruidig leggend Gewas, met vierhoekige Stengen, de Bladen dubbeld gevind, met drie paaren van Bladsteeltjes in de Leidse Akademie-Tuin waargenomen. Kromme Doornen zyn over de Steng, Blad- en Bloemsteelen, verspreid. Het heeft zyne afkomst van Vera Cruz.

XLVI
Mimosa
Ceratonia.
Rondbladi-
ge.

(42) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld gevinde Bladen, de Bladsteeltjes vyfpaarig, de Vinblaadjes driepaarig en driëribbig.*

Het Loof van-deeze gelykt, min of meer, naar dat van den Boom, die den naam van
* Zie II. D. *Ceratonia* of St. Jans Brood voert *. PLU-
III. STUK, MIER, die 'er de Afbeelding van geeft, ge-
tuigt dit zelf, en noemt het Gewas Kruipende
Gedoornde Acacia, met Witte Bloemen en St.
Jans Brood Bladen. De rondheid der Vinblaad-
jes

(42) *Mimosa acul. Fol. bipinn. quinquejugis, partialibus trijugis Pinnis trinerviis. Acacia repens aculeata Flore albo,*
Fol. Siliquz. PLUM. Sp. 17. Ic. 3.

jes onderscheidt hetzelfde van de meeste andere Soorten van dit Geslacht. III. AFDEEL. XXI.

- (43) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld gevindende Bladen, de Bladsteeltjes vyfpaarig, de Vinblaadjes tienpaarig, de gemeene Bladsteel ongedoornd.* HOOFD-STUK. XLIII. *Mimosa Tamarindifolia* Tamwindebladige.

Deeze Amerikaansche, wier Bladen naar die van den Tamarinden-Boom gelyken, volgens PLUMIER, heeft zeer breede Stoppeltjes, die gespitsd zyn en paarsch: de Bloemen zyn eenigermate gepluimd, in Hoofdjes, zydelings. Weinige kromme Doornen komen aan de Takken voor. Het onderste Vinblaadje heeft geen weergaa aan de binnenzyde.

- (44) *Mimosa die gedoornd is, met dubbeld gevindende Bladen, de Bladsteeltjes twintigpaarig, met menigvuldige paaren Vinblaadjes.* XLV. *Ternifolia.* Fynbladige.

- (45) *Mimosa die Stoppelachtige Doornen heeft, de Bladen Paarsteelig, met zes paaren Vinblaadjes, zynde de Bladsteeltjes met een Doorn en Klier bepaald.* XLV. *Reticulata.* Netswyze.

Dee-

(43) *Mimosa acul. Fol. bipinn. quinquejugis, partialibus decemjugis, Petiolis communibus inermibus. Acacia aculeata Flore albo, Foliis Tamarindi. PLUM. Sp. 17. Ic. 7.*

(44) *Mimosa acul. Fol. bipinn. partialibus vigintijugis, Pinnis multijugis. Syst. Nat. XII. et Veg. XIII. N. 37*.*

(45) *Mimosa Spinis Stipularibus, Fol. conjugatis, Foliolis sexjugis, Petiolis Glandulâ Aculeoque terminatis. Syst. Nat. XII. et Veg. XIII. N. 43*.*

III. Deze beide Soorten zyn 'er, zonder nadere
AFDEEL. omschryving, door den Ridder bygevoegd, die
XXI.
HOOFD- ten opzigt van de Mimofaas in 't algemeen
STUK. aanmerkt, dat sommige Soorten eene eenbladige
 anderen een vyfbladige Bloem hebben: dat
Eerhui-
zige. eenigen viermannig, anderen vyfmannig, tienmannig, veelmannig en enkelbroederig zyn: dat sommige eenige Bloemen zonder Meelknopjes hebben: dat de Haauwen Vliezig of Korstachtig, of Lederachtig, of Vleezig, ja zelfs somtyds Bezieachtig zyn. Welke verschillende Vruchtmakingen zyn Ed. wenschte, dat de Kruidkundigen oplettend beschryven mogten. Ik voeg 'er by, dat de Bloemen in sommige Aairswyze, doch in de meeste Bolswyze vergaard voorkomen, en dat deeze Bloemhoofdjes zelf de Haauwen uitgeeven, die dikwils byna volgroeid zyn, terwyl het Bloemhoofdje nog bestaat.

Onder de Tweechuizigen van deeze Klasse komen nog twee Geslagten in aanmerking, naamelyk eerst het gene den naam voert van

A N T H O S P E R M U M. Amberstruik.

Hier is de Kelk vierdeelig zonder Bloemblaadjes: de Tweeslagtige Bloem heeft vier Meeldraadjes en twee Stylen. Ook komen 'er Mannelyke en Vrouwelyke Bloemen op de zelfde Plant of op verschillende Planten voor.

Twee Soorten, beiden van de Kaap afkomstig, zyn 'er in begreepen, als volgt.

(I) Am-

(1) Amberstruik *met gladde Blaadjes.*

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.

Deeze door den Heer LINNÆUS, in de beschryving der Planten van den Cliffortschen Tuin, in Afbeelding gebragt, is de Afrikaansche Heester, die den Reuk van Amber heeft, by PLUKENETIUS, en daarom noem ik die van dit Geslagt *Amberstruik*. In deeze Soort komen voor, die Mannelyke en Vrouwelyke Bloemen draagen, en anderen, die alleen Vrouwelyke hebben, van welken onze Ridder de Vrugt of Zaaden niet gezien hadt. PONTEDERA, die dit Gewas *Tournefortia* noemt, zegt dat de Bloem eenbladerig is en Trechterachtig, op den Kelk zittende, welke een rondachtige hoekige Vrugt wordt, agt langwerpige Zaaden bevattende, die paarswyze samenhangen. Of nu die Kruidkenner den Kelk voor de Vrugt en de Meelknopjes voor de Zaaden gehouden, dan de Vrugt weezentlyk gezien hebbe, zal door nader onderzoek moeten blyken.

I.
Anthospermum *Æthiopicum.*
Gladbladi-
ge.

(2) Amberstruik, die de Blaadjes aan den Kiel en aan den rand gehaaird heeft.

II.
Ciliare.
Gehaaide.

Dee-

(1) *Anthospermum Foliis laxibus.* Syst. Nat. XII. Gen. 1164. p. 679. Veg. XIII. p. 772. Hort. Cliff. 455. T. 27. R. Lugdb. 208. Frutex Africanus Ambarum spirans. PLUK. Alm. 159. T. 183. f. 1. WALTH. Hort. 24. T. 9. Tournefortia. PONTED. Ep. 11.

(2) *Anthospermum Fol. Carinâ margineque ciliatis. Clinopodium Africanum procumbens, Psyllii foliis et Capitulis, cum Calyculo Lanugine vestitis.* PLUK. Mant. 51. T. 244. f. 5.

Gg

III. Deeze, *Afrikaansch leggend Clinopodium* by
 AFDEEL. den zelfden PLUKENET getyeld, is niettemin
 XXI. een Heeftertje, dat uit een blyvende Houtige
 HOOFD- wortel maar veele Stengetjes van een Span
 STUK. lang, die naauwlyks getakt zyn, uitgeeft, met
Twee smalle Lancetvormige gehaairde Blaadjes en
huizige. ongesteelde Oxelbloemen; de Kelken in vieren
 gedeeld hebbende, met vier Meeldraadjes.
 Vrouwelyke Bloemen waren van deeze niet ge-
 zien.

S T I L B E.

De Kenmerken van dit nieuwe Geslagt zyn:
 fommige Gewassen *Tweeflagtig*, hebben een
 uitwendigen Kelk die driebladig is, een inwen-
 digen die vyftandig is en Kraakbeenig: een
 Trechterswyze vyfdeelige Bloem, met vier
 Meeldraadjes en een enkel Zaad, dat in de in-
 wendige Kelk als in een Huikje zit. Anderen
 zyn *Mannelyk*, hebbende geen inwendigen Kelk
 en geene Vrucht.

Twee Soorten, beiden ook van de Kaap af-
 komstig, komen 'er in voor, naamelyk.

(1) *Stilbe met ruige Aairen en zes smalle
 Blaadjes.*

Door

I.
Stilbe
Pinastra.
 Pynboom-
 bladige.

(1) *Stilbe* *Spicis hirsutis*, Fol. *senis linearibus.* *Syst Nat.*
Veg. XIII. Gen. 1336. p. 772. *Stilbe vestita.* BERG. *Cap.* p.
 30. T. IV. f. 6. *Selago Pinastra.* *Sp Plant.* 836. *Valerianella*
Africana Fruticans Fol. *longis et angustissimis.* COMM. *Hort.*
 II. p. 219. T. 210.

Door den Heer BERGIUS is een Kaapfch Gewas in Afbeelding gebragt onder den naam van *Stilbe vestita*, 't welk de Ridder tot deeze Soort t'huis brengt. Ook betreft zyn Ed. daar toe het gene te vooren door hem genoemd was *Selago Pinastra*, als in Loof en Gestalte naar den Pynboom gelykende, welke zou zyn de Afrikaanse *Heefterachtige Valerianelle* van COMMELYN, in de Amsterdamsche Tuin beschreeven. 't Schynt my nogthans toe, dat 'er een aanmerkelyk verschil plaats heeft in deeze Heeftertjes, en, dat de blaadjes by zesfen gekranst zouden voortkomen, kan ik in geen van beide de Afbeeldingen bespeuren, veel min, dat de Aairen ruig zyn. De Bloempjes zyn wederzyds gewold en het groeit aan Beekjes, zegt LINNÆUS.

III.
AFDEEL.
XXI.
HOOFD-
STUK.
Dioikia.

(2) *Stilbe met gladde Aairen en Lancetvormige Blaadjes by vieren geplaatst.*

II.
Stilbe
Ericoides.
Heyachtige.

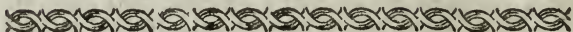
Deeze Soort heeft de Gestalte van de voorgaande, doch is in alle opzigten kleiner. Zy heeft viervoudige, langwerpige Eyronde, gladde spitse Blaadjes, die klein zyn en byna Schubs wyze op elkander leggen. De Bloemen zyn aan 't end vergaard in een Eyronde Hoofdje, dat, als 't Gewas gebloeid heeft, uitgroeit en het Takje verlangt; zo dat de Vruchtjes op zyde komen.

(2) *Stilbe Spicis laxibus Fol. quaternis Lanceolatis. Mant.*
305. *Selago Ericoides. Mant. 87.*

Gg 2

III. men. De Meeldraadjes zyn langer dan het
 AFDEEL. Bloempje, 't welk glad is, niet Wollig gelyk in
 XXI. de voorgaande Soort.
 HOOFD-
 STUK.

Dus de Heesters beschreeven hebbende, gaa ik in 't volgende STUK tot de Kruiden over.

D R U K F E I L E N.

Bladz. 60. Reg. 11. *Lees* Droogbloem.

— 115. op de kant *Lees* Paleacea.

— 143. Reg. 21. *Voor eens Lees* driemaal.

BLADWYZER.

D E R

H E E S T E R E N.

Van de Letters, voor de Getallen geplaatst, wylt d het Vierde, e het Vyfde en f het Zesde Stuk van het II. DEEL. der Natuurlyke Historie, aan.

A.					
A albesfen.	d.	336	Balletjes-Struik.	e.	44
Aapedruiven.	d.	376	Balroozen.	d.	420
Aardbezie-Boom.	e.	91	Banannen-Gewas.	f.	409. 419
Abelmosch.	e.	415	Basterd-China.	f.	356. 367
Abrahams-Boom.	e.	345	Basterd-Senna.	e.	40
Adams Vygen-Boom.	f.	407	Beenzaader.	f.	129
Akker-Brem.	e.	459	Beerendruif.	e.	96
Alaternus.	d.	286	Bekkeneel-Plant.	e.	293
Alcanna.	d.	474	Belladonna.	d.	231
Alexandryne Laurier.	f.	391	Benzoin.	f.	244
Alfsranken.	d.	241	Berberisfen.	d.	453
Alp- of Berg-Roozen.	e.	73	Berg-Besfen.	d.	339
Althéa-Boompje.	e.	408	Berg-Boon.	e.	527
Amandelboom van Cayenne.	e.	566	Berg Peper.	d.	540
———— (Ethiopifche).	f.	426	Berg-Ruite.	e.	51
Amber-Struik.	f.	464	Berg-Vlier.	d.	429
Anjelier.	e.	107	Bes-Heide.	f.	314
Anysboom.	e.	278	Besfenboom.	d.	336
Arabifche Jasmyn.	d.	10	Betel.	d.	73
Armringen-Boom.	d.	263	Bezem-Brem.	e.	451
Afchkruid.	f.	105	Bitterzoet.	d.	240
Aster.	f.	101	Blaaskruid.	d.	234
Averoon of Averuit.	f.	48	Blaasnooten-Boom.	d.	432
			Blaauwbesfen.	d.	483
			Blaauwe Brummelen.	e.	219
			Bois de Garou.	d.	542
			Boksdoorn.	d.	257
			————	e.	545
			Bokshoornen.	e.	297
			Boom tegen de Roos.	d.	130
			Boom-Palm.	f.	225
					Bort-

B L A D W Y Z E R.

Bortfruk.	e. 5	Druifjes-Wilg.	e. 192
Boschbesfen.	d. 483	Druiven en Rafynen.	d. 363
Boschpraatjes.	e. 48	Druivenboom.	d. 431
Boschtouw.	d. 143	Dubbelblad.	e. 59
Boschvlam.	d. 124	Duinbesfen.	d. 271
Braamboos.	e. 215	Duinbesfen.	f. 339
Braamen.	e. 220	Duin-Wilg.	f. 311
— (Amerikaanfche)	d. 496	Duivels-Erwten.	e. 238
Brem (Ethiopifche)	e. 468	Durbloem.	f. 35
— (Laage)	e. 463		
— (Gemeene)	e. 451		
— (Kanarifche)	e. 455		
— (Kandiasche)	e. 479		
— (Spaanfche)	e. 445		
— (Steekende)	e. 464		
— (sterk Gedoornde)	e. 494		
Busboom of Bosboom.	f. 225		
Buskruid-Kolen Hout.	d. 285		
Byvoet.	f. 44		

C.

China-Wortel.	f. 361. 368
Chineefche Roos.	e. 401, 405
Christus-Doorn.	d. 296
Cistus.	e. 257
Coccygia.	d. 409
Conchenilje-Plant.	e. 165
Conesfi-Boom.	d. 391
Conyza-Boom.	f. 90
Cypres-Pynboompje.	d. 329

D.

Dauworms Boompje.	e. 31
Distelpeeren.	e. 159
Donderkruid.	f. 86
Doodkruid.	d. 231
Doornkerfen.	d. 293
Doornwilg.	f. 340
Draakenbloeds Palmriet.	d. 450
Dragonbloem.	f. 33
Droogbloem.	f. 51

E.

Ebbenhout. (Groen)	e. 478
Eende Plant.	e. 121
Eglantier Roos.	e. 201
Egyptifche Wilg.	e. 192
Eschenboom. (Kaap- fche)	e. 106
Eyloof.	d. 351

F.

Feestbloem.	e. 401
Fluitenboom.	e. 169
Frankendaler-Druif.	d. 362

G.

Gagel.	f. 344
Gall-Touwe-Struik.	f. 376
Gaspeldoorn.	e. 464
Geele Besfen.	d. 272
Geiten-Boompje.	d. 154
Geitenkruid.	e. 320
Gekken-Roos.	e. 403
Geldersche Roos.	d. 418
Gelukkige Boom.	e. 341
Gevoelige Gewasfen.	f. 437
Glimkruid.	e. 323
Goede Nagt.	f. 366
Goudroozen Veder.	d. 470
Granaatboom.	e. 181
Guineefche Zuuring.	e. 410
Gulpzaad.	f. 371
Haair.	

B L A D W Y Z E R.

H.

Haairfteenkers-Kruid.	e. 413
Hadig of laage Vlier.	d. 424
Hardhout.	d. 218
Hartogia.	d. 322
Hartsdoorn.	d. 272
Hazelaar.	f. 231
Heide of Hey.	d. 497
Hey-Brem.	e. 484
Hoenderkruid.	e. 18
Honds Besfen.	d. 215
Honds-Roos.	e. 210
Honigbloem.	e. 169, 352
Houten-Blad.	d. 436
Hout van Panava.	f. 256
Hulst.	d. 166

I.

Indiaanfche Vyg.	e. 162
Indigo. (Wilde)	e. 7
—— Gewas.	e. 537, 540
Inkhoorns Wortel.	f. 428
Jaagers-Besfen.	d. 488
Japansche Peper.	d. 153
Jasmyn (Arabifche)	d. 10
—— (Geele)	d. 21
—— (Gemeene)	d. 18
—— (Indifche)	d. 13
—— (Kaapfe)	d. 387
—— (Spaansche)	d. 19
—— (Vlaamsche)	d. 20
Jeupjes-Besfen.	d. 284
Jobenboom. (Fransche)	d. 295
—— (Gedoornde)	d. 297
—— (Indifche)	d. 292
—— (Perfifche)	d. 298
—— (Wilde)	d. 290

K.

Kaapfe Jasmyn.	d. 387
Kaarsbezie-Boom.	f. 348

Kamperfolie. (Gewoone)	d. 213
—— (Italiaanfche)	d. 210
—— (Virginifche)	d. 212
Kaneel-Roos.	e. 203
Kappers.	e. 232
Kaskarille.	f. 242, 404
Kasfave-Plant.	f. 273
Katoenboom.	e. 387
Katoenkruid.	f. 38
Kattedoorn.	e. 464
Kattenklaauw.	e. 303, f. 432
Katte Staart.	f. 321
Keel-Blad.	f. 393
Kelkboom.	e. 227
Kerfeboom. (Kaapfe)	d. 424
Klyf of Klim op.	d. 350
Knikkerboom (Geele)	e. 46
Knoopenboom.	d. 120
Kogelboom.	d. 120
Kokeltjes Plant.	f. 373
Kokerlingen.	f. 206
Korenten.	d. 374
Kraaijen-Besfen.	e. 94
Krabben-Doorn.	e. 414
Krakelbesfen.	d. 484
Kransboom.	f. 424
Krokodils Biad.	e. 530
Kruid-Wilg.	f. 300
Kruidje voor my niet,	f. 436
Kruip Wilg.	f. 301
Kruisbesfen.	d. 343
—— (Amerikaanfche)	d. 487
Kruisboom.	f. 281
Kruifemunt.	e. 288
Kruiskruid.	f. 94
Kuifchboom.	e. 343

L.

Lange Peper.	d. 76
Langsteel.	d. 198
Laureola.	d. 533
Lau-	

B L A D W Y Z E R.

Laurus Tinus.	d.	413
Lavendel.	e.	279
Lederbloem.	d.	155
Lederfruk.	d.	544
Leguaan-Boom.	d.	291
Lepelboom.	e.	66
Lepelhout.	d.	319
Liefdekruid.	f.	92
Liguster.	d.	24
—— (Egyptifche)	d.	474
Limoenkruid.	f.	49
Lomba-Plant.	d.	84
Lombaartfe Linzen.	e.	516
Loodhout.	d.	545
Lotboom.	e.	339
Lotus.	d.	290
Luiffelbloem.	d.	196. 398
Luizenboom.	d.	316

M.

Maagden-Lot.	d.	41
Mammetjes-Kruid.	d.	213
Mangles-Klyf.	d.	393
Manilje-Bloem.	d.	17
Maniok.	f.	272
Mansbloed.	e.	569
Marentakken.	f.	328
Meelbesfen.	e.	95
Meelboom.	d.	416
Meerling.	f.	241
Meloen-Distels.	e.	142
Mey-Bloemen.	d.	189
Mispelboom.	e.	186
Mollenkruid.	f.	281
Mondhout.	d.	24
Mooren-Kappen.	d.	236
Morgensterren.	d.	122
Muisdoorn.	f.	38 ⁸
Muizen-Hout.	d.	545
Muskus-Banannen.	f.	419
Muskus-Bloem.	e.	415
Myrten.	e.	172
—— (Brabantfche)	f.	345

N.

Naaldeboom.	d.	127
Naantjes-Kerfen.	d.	216
Nagtbloem.	d.	10
Nagtschade.	d.	237
Nagt-Syring.	d.	208
Nanen-Pluimen.	d.	293
Navelkruid.	e.	116
Nieuwblad-Boom.	e.	399

O.

Oijevaars-Bek.	e.	368
Oleander.	d.	388
Olyf-Wilg.	d.	157
Olyphants-Poot.	f.	149
Oortjes-Kruid.	d.	172
Oranje-Appel van Quito.	d.	244
Ofterlucie.	f.	198
Otterbesfen.	d.	488

P.

Paapenhout.	d.	314
Paarden-Kasfie.	e.	37
Paardruif.	d.	362
Paarle-Knop.	f.	93
Paauwenkers.	d.	126
Paauwen Kuif.	e.	41
—— (Laage)	e.	38
Paliurus.	d.	288
Palm.	f.	224
Palmriet.	d.	446
Papierbloem.	f.	68
Paradys-Bloemen.	e.	43
Paradys-Boom.	d.	158
Pasfiebloem.	f.	175
Peper.	d.	68
—— (Japanfche)	d.	153
Peperboom.	e.	346
Peperboompje.	d.	532
Pimpernoten.	d.	430
Pinkfter-Bloemen.	d.	189
Pifang		

B L A D W Y Z E R.

Pifang of Pifang-Struik,	f. 405
Plat Pimperling.	d. 149
Porfeleinboom.	d. 381
Post.	f. 345
Praatjes der Bosfchen.	d. 559
Prikkhout.	d. 459
Priemkruid.	e. 443
Pronkbloem.	f. 29
Provence-Roos.	e. 207
Pruimboom.	e. 185
Purgeer-Boontjes.	f. 283
Purgeer- of Braak-Noo- ten.	f. 269
Purgeer-Pitten.	f. 255
Pylhout.	d. 283
Pyp-Kasfie.	e. 19

Q.

Qualfter.	d. 241
-----------	--------

R.

Raazende Koorts Blad.	d. 148
Reinevaren.	f. 44
Reukkruid.	f. 121
Riemenbloem.	d. 456
Rivier-Roos.	e. 138
Roerkruid.	f. 81
Roodknop-Boom.	e. 88
Rood-Wortel.	d. 305
Roos van Jericho.	d. 213
Roos-Wilg.	f. 292
Roos-Winde.	d. 392
Roozeboom.	e. 197
Roozelaar.	e. 70
Roozen-Hout.	e. 456
Rosmaryn.	d. 51
—— (Wilde).	e. 68
Rotting-Gewas.	d. 445
Ruuwblad.	d. 122
Rynbefien.	d. 271
Ryndoorn.	f. 341
Rynwilgen.	d. 24. f. 294
Rystbloem.	d. 13

S.

Salie.	d. 55
Salpeter-Struik.	e. 136
Samaarboom.	d. 150
Sandelboom (Witte)	d. 162
Sarcocolla Boom.	d. 137
Sarzaparille.	f. 357
Schaamkruiden.	f. 437
Schaftbloem.	e. 242
Scheelkoorn.	d. 129
Schoen-Roos.	e. 403
Schurftblad.	e. 32
Schwelken-Hout.	d. 419
Schytbesfen.	d. 272. f. 343
Scorpioen-Brem.	e. 485
Sennebladen Boom.	e. 27
Senneboom. (Valfche)	e. 516
Siri-Blad.	d. 74
Sirie-Struik.	d. 156
Slangenboom.	d. 279
Slangenhout.	f. 427
Slangen-Wortel.	f. 207
Smeerboom.	f. 253
Smeerfruk.	f. 348
Sneeuwballen.	d. 420
Sneeuwbezie.	d. 206
Sodoms-Appel.	d. 247
Spaanfche Brem.	e. 445
Sporken of Pylhout.	d. 283
Spuitbloem.	d. 123
Stalkruid.	e. 487
Stebe.	f. 153
Stéchas.	e. 283
Steekende Palm.	f. 389
—— Winde.	f. 353
Steenlinde.	d. 27
Stekelbesfen.	d. 347
Stinkboom.	d. 283
Stink-Struik.	e. 10
Straalbloem.	f. 68
Strand-Jobenboom.	d. 292
Struik-Winde.	f. 352
Syring.	d. 31
—— (Witte)	e. 169
Sumack.	d. 402

B L A D W Y Z E R.

T.

Taanboom.	f. 285
Tafelblad.	d. 386
Tafellakens-Boom.	f. 286
Tamarifch.	d. 432
—— van Monomo- tapa.	d. 330
Thee-Boom.	e. 246
—— (Valsche)	d. 276
St. Thomas-Boonen.	f. 442
Thymelæa.	d. 541
Tonderkruid.	f. 86
Tongeblad.	e. 12
Toortsplanten.	e. 147
Tortelduiven-Boom.	e. 63
Tournesol-Gewas.	f. 247
Touwe-Struik.	d. 145
Trommelstokboom.	e. 22
Trompetboom.	e. 309
Tuba- of Tuha-Struik.	f. 373

U.

Uurbloem.	e. 404
-----------	--------

V.

Vederkruid.	f. 22
Veenbesfen.	d. 494
Venus-Navel.	e. 119
Verwbesfen.	d. 273
Verwloof.	d. 409
Vierhoek-Plant.	e. 189
Viorne.	d. 412
Vifchdooder.	e. 275
Vleezige Heide.	d. 141
Vlier.	d. 424
Vlierboom.	d. 427
Vosfebesfen.	d. 491
Vosfendruiven.	d. 377
Vrouwe- of Princesfe- Blad.	d. 227
Vuilboom.	d. 282
Vygeboom van Adam.	f. 407
Vygplanten.	e. 161

W.

Wagenboom.	d. 107
Warftruik.	e. 63
Wasch of Smeerboom- pje.	f. 348
Waterbesfen.	d. 487
Waterftruik.	d. 349
Water-Vlier.	d. 419
Weegboontjes.	e. 436
Wegedoorn.	d. 268
Wilde Kancel.	f. 403
Wildruit.	e. 133
Wilg.	f. 291
Wintergroen.	e. 429
Wolkop.	f. 147
Wond-Doorn.	f. 461
Wonderboom.	f. 279
Wormkruid.	f. 46
Wyngaard.	d. 355
—— (Driebladige)	d. 378
—— (Vyfbladige)	d. 354
—— (Zevenbladige)	d. 380
Wynruit.	e. 49
Wyntint-Druiven.	d. 373

Y.

Yzerhout.	d. 152
Yzerkruid.	e. 285

Z.

Zadelboom.	d. 151
Zanddoorn.	f. 340
Zee-Bies.	e. 485
Zee-Boonen.	f. 442
Zee-Druif.	f. 382
Zeugen-of Varkens-Moes.	f. 91
Zever-Zaad of Wormkruid.	f. 46
Zilverboom.	d. 93
Zoete-Boonen Boom.	e. 31
Zonneboom.	e. 399
Zonne-Vrugt.	e. 140
Zuurboom.	d. 453
Zwarte Besfen.	d. 340
—— Pruijn. (Ner- prun)	d. 272
Zweepriet.	d. 465

REGISTER.

VAN DE

GESLAGTEN.

Van de Letters, voor de Getallen geplaatst, wyst *d* het Vierde, *e* het Vyfde en *f* het Zesde Stuk van het II. DEEL. der Natuurlyke Historie, aan.

<i>A.</i>			<i>B.</i>	
<i>Abrus.</i>	e. 436		<i>Baccharis.</i>	f. 81
<i>Adelia.</i>	f. 386		<i>Backea.</i>	d. 553
<i>Ægiphila.</i>	d. 154		<i>Banisteria.</i>	e. 110
<i>Agyneja.</i>	f. 290		<i>Basfia.</i>	e. 126
<i>Aloë.</i>	d. 445		<i>Bacteria.</i>	f. 158
<i>Amellus.</i>	f. 117		<i>Batis.</i>	f. 326
<i>Amorpha.</i>	e. 486		<i>Bauhinia.</i>	e. 11
<i>Anagyris.</i>	e. 9		<i>Befaria.</i>	e. 127
<i>Andrache.</i>	f. 288		<i>Bellonia.</i>	d. 199
<i>Andromeda.</i>	e. 78		<i>Berberis.</i>	d. 453
<i>Anthospermum.</i>	f. 464		<i>Besleria.</i>	e. 298
<i>Anthyllis.</i>	e. 491		<i>Bignonia.</i>	e. 302
<i>Aquartia.</i>	d. 135		<i>Blæria.</i>	d. 140
<i>Aquilicia.</i>	d. 349		<i>Blakea.</i>	e. 127
<i>Arbutus.</i>	e. 89		<i>Bocconia.</i>	e. 124
<i>Arduina.</i>	d. 306		<i>Borbonia.</i>	e. 439
<i>Aristolochia.</i>	f. 198		<i>Brabejum.</i>	f. 424
<i>Artemisia.</i>	f. 44		<i>Brosfæa.</i>	d. 231
<i>Ascyrum.</i>	e. 574		<i>Brunia.</i>	d. 328
<i>Aspalathus.</i>	e. 466		<i>Brunsfelfia.</i>	d. 267
<i>Asfa.</i>	e. 275		<i>Budleja.</i>	d. 142
<i>Aster.</i>	f. 101		<i>Buphthalmum.</i>	f. 118
<i>Astragalus.</i>	e. 543		<i>Buttneria.</i>	d. 307
<i>Athanasia.</i>	f. 35		<i>Buxus.</i>	f. 224
<i>Atraphaxis.</i>	d. 463			
<i>Atropa.</i>	d. 231			
<i>Axyris.</i>	f. 216			
<i>Azalea.</i>	d. 183			
			<i>C.</i>	
			<i>Cacalia.</i>	f. 12

R E G I S T E R.

<i>Caëtus.</i>	e. 142		
<i>Calamus.</i>	d. 445		
<i>Callicarpa.</i>	d. 134	<i>Dais.</i>	e. 64
<i>Calligonum.</i>	e. 274	<i>Daphne.</i>	d. 531
<i>Calycanthus.</i>	e. 227	<i>Decumaria.</i>	e. 131
<i>Capparis.</i>	e. 232	<i>Delima.</i>	e. 244
<i>Capraria.</i>	e. 320	<i>Dianthus.</i>	e. 107
<i>Casfia.</i>	e. 14	<i>Digitalis.</i>	e. 301
<i>Casfine.</i>	d. 421	<i>Diosma.</i>	d. 319
<i>Catesbæa.</i>	d. 124	<i>Dirca.</i>	d. 544
<i>Caturus.</i>	f. 321	<i>Duranta.</i>	e. 331
<i>Ceanothus.</i>	d. 304		
<i>Celastrus.</i>	d. 310		<i>E.</i>
<i>Cephalanthus.</i>	d. 120	<i>Ebenus.</i>	e. 495
<i>Chalcas.</i>	e. 57	<i>Echites.</i>	d. 392
<i>Chiococca.</i>	d. 206	<i>Elæagnus.</i>	d. 157
<i>Chryfocoma.</i>	f. 29	<i>Elephantopus.</i>	f. 149
<i>Cicca.</i>	f. 224	<i>Embelia.</i>	d. 347
<i>Cineraria.</i>	f. 105	<i>Empetrum.</i>	f. 314
<i>Cisfus.</i>	d. 143	<i>Ephedra.</i>	f. 382
<i>Cistus.</i>	e. 257	<i>Epigæa.</i>	e. 88
<i>Clausena.</i>	d. 482	<i>Erica.</i>	d. 497
<i>Claytonia.</i>	d. 380	<i>Eriocephalus.</i>	f. 147
<i>Clerodendrum.</i>	e. 339	<i>Euclea.</i>	f. 370
<i>Clethra.</i>	e. 56	<i>Eupatorium.</i>	f. 17
<i>Cliffertia.</i>	f. 377	<i>Evonymus.</i>	d. 314
<i>Clutia.</i>	f. 396		
<i>Cneorum.</i>	d. 88		<i>F.</i>
<i>Colutéa.</i>	e. 515	<i>Fagara.</i>	d. 151
<i>Combretum.</i>	d. 471	<i>Flagellaria.</i>	d. 465
<i>Conyza.</i>	f. 86	<i>Fothergilla.</i>	e. 273
<i>Cornutia.</i>	e. 319		
<i>Coronilla.</i>	e. 518		<i>G.</i>
<i>Corylus.</i>	f. 231	<i>Galenia.</i>	d. 555
<i>Cotyledon.</i>	e. 116	<i>Gaura.</i>	d. 470
<i>Craniclaria.</i>	e. 293	<i>Genista.</i>	e. 454
<i>Croton.</i>	f. 240	<i>Geranium.</i>	e. 368
<i>Cunonia.</i>	e. 105	<i>Ginoria.</i>	e. 138
<i>Cupania.</i>	f. 264	<i>Gluta.</i>	f. 174
<i>Curatella.</i>	e. 272		<i>Gna.</i>
<i>Cyrilla.</i>	d. 334		
<i>Cytisus.</i>	e. 503		

R E G I S T E R.

<i>Gnaphalium.</i>	f. 51	<i>Fasminum.</i>	d. 17
<i>Gnidia.</i>	d. 545	<i>Fatropa.</i>	f. 265
<i>Gordonia.</i>	e. 421	<i>Justicia.</i>	d. 34
<i>Gorteria.</i>	f. 123		
<i>Gosypium.</i>	e. 387	K.	
<i>Gouania.</i>	f. 429	<i>Kalmia.</i>	e. 65
<i>Grislea.</i>	d. 473	<i>Kiggelaria.</i>	f. 369
<i>Gronovia.</i>	d. 348		
<i>Gualtheria.</i>	e. 89	L.	
<i>Guilandina.</i>	e. 44	<i>Lachnea.</i>	d. 552
H.		<i>Lagerstroemia.</i>	e. 245
<i>Halesia.</i>	e. 129	<i>Lantana.</i>	e. 312
<i>Hamellia.</i>	d. 208	<i>Lavandula.</i>	e. 279
<i>Hedera.</i>	d. 350	<i>Lavatera.</i>	e. 380
<i>Hedysarum.</i>	e. 524	<i>Lawsonia.</i>	d. 473
<i>Heisteria.</i>	e. 62	<i>Ledum.</i>	e. 68
<i>Heliconia.</i>	d. 385	<i>Lerchea.</i>	e. 355
<i>Heliscarpus.</i>	e. 140	<i>Leysera.</i>	f. 112
<i>Hermannia.</i>	e. 359	<i>Ligustrum.</i>	d. 24
<i>Hibiscus.</i>	e. 395	<i>Linconia.</i>	d. 400
<i>Hillia.</i>	d. 462	<i>Liparia.</i>	e. 497
<i>Hippia.</i>	f. 146	<i>Lippia.</i>	e. 329
<i>Hippocratea.</i>	d. 90	<i>Lisianthus.</i>	d. 180
<i>Hippophaë.</i>	f. 339	<i>Lobelia.</i>	f. 168
<i>Hirea.</i>	e. 114	<i>Lonicera.</i>	d. 210
<i>Hudsonia.</i>	e. 136	<i>Leranthus.</i>	d. 456
<i>Hydrangea.</i>	e. 104	<i>Lotus.</i>	e. 558
<i>Hypericum.</i>	e. 564	<i>Lycium.</i>	d. 257
I.		M.	
<i>Ilex.</i>	d. 166	<i>Macrocnemum.</i>	d. 198
<i>Illicium.</i>	e. 277	<i>Mahernia.</i>	d. 439
<i>Indigofera.</i>	e. 537	<i>Malachra.</i>	e. 378
<i>Inula.</i>	f. 109	<i>Marcgravia.</i>	e. 230
<i>Itea.</i>	d. 335	<i>Martynia.</i>	e. 296
<i>Iva.</i>	f. 229	<i>Matthiola.</i>	d. 230
<i>Ixora.</i>	d. 124	<i>Medicago.</i>	e. 561
J.		<i>Melianthus.</i>	e. 352
<i>Jaquinia.</i>	d. 262		

R E G I S T E R.

<i>Melochia.</i>	c.	364
<i>Menais.</i>	d.	225
<i>Menispermum.</i>	f.	371
<i>Mentha.</i>	e.	288
<i>Mespilus.</i>	e.	186
<i>Mimosa.</i>	f.	431
<i>Mitchella.</i>	d.	132
<i>Munchausia.</i>	e.	563
<i>Muntingia.</i>	e.	242
<i>Murraya.</i>	e.	59
<i>Musa.</i>	f.	405
<i>Muscenda.</i>	d.	226
<i>Myginda.</i>	d.	172
<i>Myrica.</i>	f.	344
<i>Myrsine.</i>	d.	309
<i>Myrtus.</i>	c.	171

N.

<i>Nephelium.</i>	f.	220
<i>Nerium.</i>	d.	388
<i>Nitraria.</i>	e.	136
<i>Nyctanthes.</i>	d.	10

O.

<i>Oedera.</i>	f.	151
<i>Omphalea.</i>	f.	219
<i>Ononis.</i>	e.	487
<i>Ophioxylum.</i>	f.	427
<i>Ophira.</i>	d.	531
<i>Osbeckia.</i>	d.	469
<i>Osmites.</i>	f.	121
<i>Osteospermum.</i>	f.	129
<i>Ostrya.</i>	f.	319
<i>Othonna.</i>	f.	136
<i>Ovieda.</i>	e.	222

P.

<i>Pallasia.</i>	d.	382
------------------	----	-----

<i>Pasferina.</i>	d.	549
<i>Pasiflora.</i>	f.	175
<i>Patagonula.</i>	d.	266
<i>Paullinia.</i>	d.	557
<i>Pavetta.</i>	d.	129
<i>Peganum.</i>	e.	133
<i>Penaea.</i>	d.	136
<i>Perdicium.</i>	f.	111
<i>Pergularia.</i>	d.	398
<i>Perilla.</i>	e.	290
<i>Petesia.</i>	d.	130
<i>Petiveria.</i>	d.	466
<i>Petrea.</i>	e.	311
<i>Philadelphus.</i>	e.	168
<i>Phillyrea.</i>	d.	27
<i>Phyllica.</i>	d.	298
<i>Phyllis.</i>	d.	401
<i>Physalis.</i>	d.	234
<i>Piper.</i>	d.	68
<i>Poinciana.</i>	e.	41
<i>Polygala.</i>	e.	422
<i>Porana.</i>	d.	202
<i>Potentilla.</i>	e.	225
<i>Prasium.</i>	e.	291
<i>Prockia.</i>	e.	271
<i>Protea.</i>	d.	93
<i>Prunus.</i>	e.	185
<i>Psoralea.</i>	e.	547
<i>Psychotria.</i>	d.	203
<i>Ptelea.</i>	d.	155
<i>Pteronia.</i>	f.	22
<i>Punica.</i>	e.	181

Q.

<i>Quisqualis.</i>	e.	63
--------------------	----	----

R.

<i>Randia.</i>	d.	181
<i>Rhamnus.</i>	d.	268
<i>Rhe.</i>		

R E G I S T E R.

<i>Rhododendron.</i>	e. 70	<i>Stilbe.</i>	f. 466
<i>Rhus.</i>	d. 402	<i>Stellingia.</i>	f. 287
<i>Ribes.</i>	d. 336	<i>Stoebe.</i>	f. 153
<i>Ricinus.</i>	f. 279	<i>Strumpfia.</i>	f. 107
<i>Rivina.</i>	d. 162	<i>Syringa.</i>	d. 31
<i>Robinia.</i>	e. 512		
<i>Rondeletia.</i>	d. 193	T.	
<i>Rosa.</i>	e. 197	<i>Tamarix.</i>	d. 422
<i>Rosmarinus.</i>	d. 51	<i>Tanacetum.</i>	f. 44
<i>Royena.</i>	e. 101	<i>Tarchonanthus.</i>	f. 33
<i>Rubus.</i>	e. 215	<i>Tetragonia.</i>	e. 189
<i>Ruscus.</i>	f. 388	<i>Thea.</i>	e. 246
<i>Ruta.</i>	e. 49	<i>Tournefortia.</i>	d. 173
S.		<i>Tragia.</i>	f. 220
<i>Salacia.</i>	f. 173	<i>Trilix.</i>	e. 231
<i>Salix.</i>	f. 291	<i>Triopteris.</i>	e. 115
<i>Salvadora.</i>	d. 165	<i>Trophis.</i>	f. 325
<i>Salvia.</i>	d. 55		
<i>Samar.</i>	d. 150	U.	
<i>Sambucus.</i>	d. 424	<i>Ulex.</i>	e. 484
<i>Samyda.</i>	e. 98	<i>Urena.</i>	e. 384
<i>Scabrita.</i>	d. 122		
<i>Scayola.</i>	d. 200	V.	
<i>Schmiedelia.</i>	d. 554	<i>Vaccinium.</i>	d. 483
<i>Securidaca.</i>	e. 434	<i>Vatica.</i>	e. 128
<i>Selago.</i>	e. 323	<i>Viburnum.</i>	d. 412
<i>Seguieria.</i>	e. 271	<i>Viola.</i>	f. 171
<i>Senecio.</i>	f. 94	<i>Viscum.</i>	f. 328
<i>Seriphium.</i>	f. 160	<i>Vitex.</i>	e. 343
<i>Sideritis.</i>	e. 285	<i>Vitis.</i>	d. 355
<i>Siphonanthus.</i>	d. 123	<i>Volkameria.</i>	e. 335
<i>Sirium.</i>	d. 156		
<i>Smilax.</i>	f. 352	W.	
<i>Solanum.</i>	d. 237	<i>Waltheria.</i>	e. 356
<i>Sophora.</i>	e. 1	<i>Weinmannia.</i>	d. 556
<i>Spartium.</i>	e. 443		
<i>Spirea.</i>	e. 191		
<i>Staphylea.</i>	d. 480		
<i>Stehelina.</i>	f. 25		

R E G I S T E R.

<p>X.</p> <p><i>Xeranthemum.</i></p> <p><i>Xylophylla.</i></p>	<p>f. 68</p> <p>d. 436</p>	<p> <i>Yucca.</i></p> <p> <i>Zygophyllum.</i></p>	<p>Y.</p> <p>Z.</p>	<p>d. 441</p> <p>e. 59</p>
--	----------------------------	---	---------------------	----------------------------

De PLAATEN zyn dus ingevoegd:

PLAAT	XXX.	tegenover	Bladz.	45
. . .	XXXI.	— — —	— — —	67
. . .	XXXII.	— — —	— — —	99
. . .	XXXIII.	— — —	— — —	115
. . .	XXXIV.	— — —	— — —	155
. . .	XXXV.	— — —	— — —	277
. . .	XXXVI.	— — —	— — —	399
. . .	XXXVII.	— — —	— — —	423

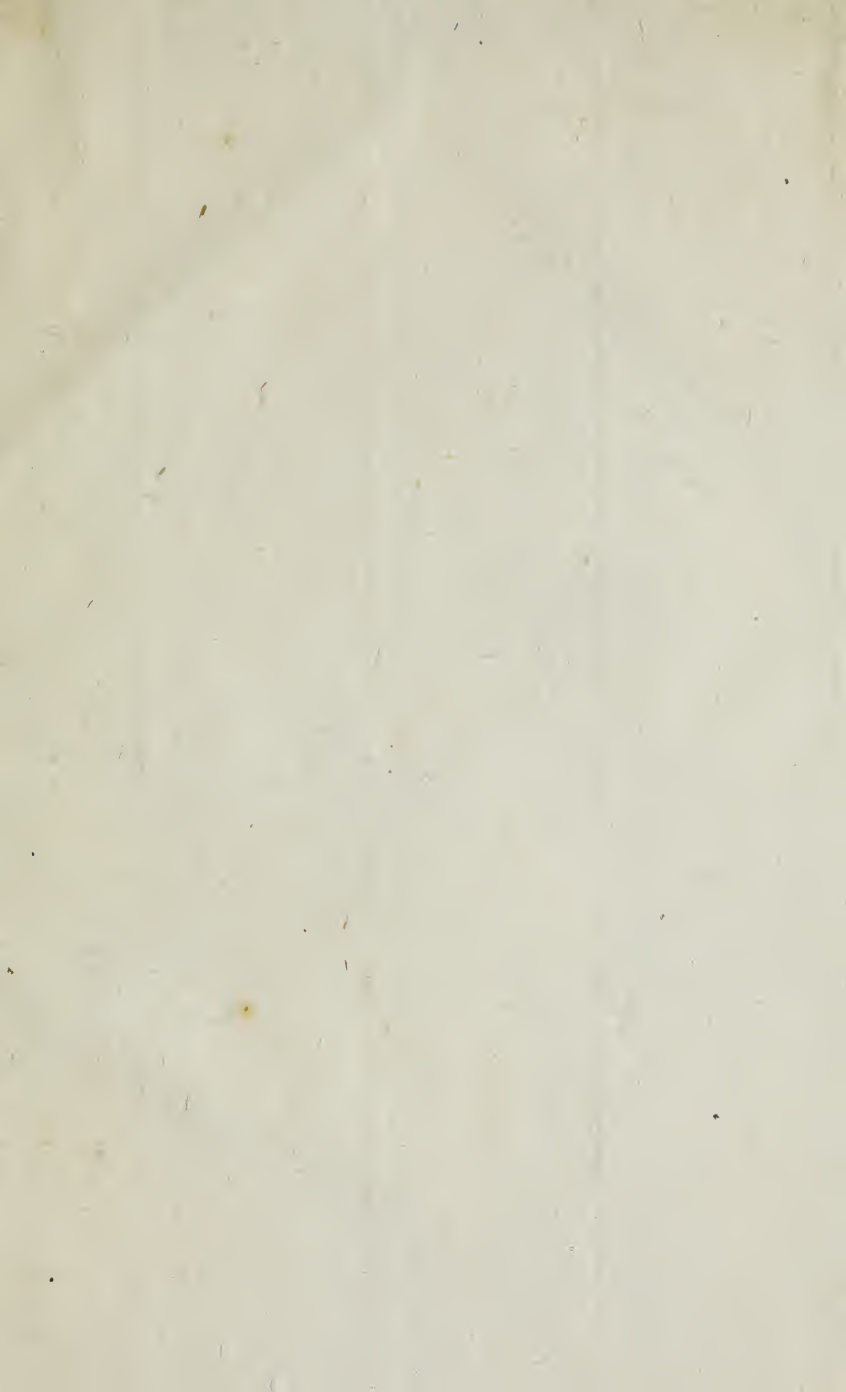

TABLE OF CONTENTS

Page	Chapter	Page
1	1	1
2	2	2
3	3	3
4	4	4
5	5	5
6	6	6
7	7	7
8	8	8
9	9	9
10	10	10

